BIBLIOTECA ȘCOLARULUI

ANTIM IVIREANUL

DIDAHII

biblioteca școlarului

Antim

IVIREANUL

DIDAHII

Litera
INTERNAŢIONAL
BUCUREŞTI — CHIŞINĂU

CUPRINS

}NV{ | {TUR{ BISERICEASC{

CZU 859.0–3
R 95

Textele din volum au fost reproduse după următoarele ediţii:

Antim Ivireanul, *Opere*. Ediţie critică şi studiu introductiv de Gabriel Ştrempel. Bucureşti, Editura Minerva, 1972;

Antim Ivireanul, *Didahii*. Postfaţă şi bibliografie de Florin Faifer. Bucureşti, Editura Minerva, 1983. Antologie realizată în redacţie de Mihai Dascal.

Din dorinţa de a păstra farmecul naraţiunii şi particularităţile de epocă ale limbajului artistic nu s-a procedat la o adaptare a textelor la o ortografie modernă, ci s-a respectat transcrierea exactă a lor după manuscrise.

Coperta: *Isai Cârmu*

ISBN 9975-904-96-3

CUPRINS

TABEL CRONOLOGIC

1660 Se naşte Antim Ivireanul, originar din Iviria, denumirea veche a Georgiei. Numele său mirenesc este Andrei, iar părinţii săi se chemau Ioan şi Maria.

1676 La 16 ani este răpit şi robit de turci, apoi vândut ca sclav la Constantinopol. Scăpat din robie, aflat probabil în preajma patriarhiei ecumenice, Antim Ivireanul îi uimeşte pe cei din jur cu înzestrarea sa pentru lucrările de xilogravură, pictură şi broderie. Prin destoinicia sa învaţă meşteşugul imprimeriei şi limbile greacă, turcă şi arabă. Lucra în calitate de tipograf la patriarhie, unde se bucura de o înaltă preţuire.

1680-1690 Între aceşti ani trebuie situată data venirii lui Antim în Ţara Românească, solicitat fiind de domnitorul Constantin Brâncoveanu. Acesta, având legături strânse cu toţi patriarhii Orientului, a obţinut uşor asentimentul acestora de a-l aduce pe Antim în Ţară şi de a-l folosi la realizarea planurilor sale culturale.

1691 *10 iunie* Antim Ivireanul preia conducerea tipografiei domneşti de la Bucureşti, a cărei grijă a purtat-o până în 1694. Din şirul cărţilor tipărite în această scurtă perioadă, două merită să fie menţionate: un *Evangheliar greco-român* din 1693, adevărat monument de artă tipografică, cu gravuri lucrate, probabil, de Antim şi o *Psaltire românească*, tipărită în 1694, ale cărei opt versuri la stema ţării sunt semnate de „smeritul întru ieromonahi Antim Ivireanul“.

1691 *Octombrie* Antim Ivireanul tipăreşte prima carte după venirea sa în ţară, în greceşte, o carte de *Învăţături* (parenetice) *ale lui Vasile Macedoneanul către fiul său Leon*, în traducerea grecească modernă a lui Hrisant Notara.

1684-1701 Este trimis ca egumen al mănăstirii Snagov, recunoscându-i-se prin aceasta meritele deosebite. Şi-a transportat aici şi tipografia, continuând

să tipărească diverse cărţi pentru biserică. Până în 1701 a tipărit aici paisprezece cărţi (7 în greceşte, 4 în româneşte, una în slavonă, una greco-română şi una greco-arabă). Printre acestea sunt un *Liturghier greco-arab*, o *Gramatică slavonească* de Meletie Smotriţki, o *Evanghelie românească*, precum şi *Floarea darurilor*. În jurul lui se formează o adevărată şcoală tipografică cu cunoscuţii săi discipoli pe nume Mihail Ştefan sau Ştefanovici, Gheorghe Radovici, ieromonahul Dionisie Floru.

1701-1705 În urma unor intrigi părăseşte Snagovul, revine la Bucureşti, unde timp de 4 ani, până în 1705, face să apară 15 tipărituri (cele mai multe, 11, în greceşte). În limba română apar acum *Noul Testament* (1703) şi un *Acatist*.

1705 *16 martie* Este ales episcop al Râmnicului. Înfiinţează şi aici o tipografie. Prima carte tipărită e una în greceşte, *Tomul bucuriei*. Prin ea şi prin altele Antim Ivireanul ripostează, în numele bisericii ortodoxe, tendinţelor de extindere ale catolicismului şi calvinismului, încercând să apere puritatea doctrinei, de imixtiunile eterodoxe. Considerând că limba română poate să exprime conceptele teologice şi să servească la oficierea serviciului divin, el face totul pentru a o introduce în biserică, unde slavona îşi pierdea treptat supremaţia. La Râmnicu Vâlcea, dar şi la Târgovişte, Antim Ivireanul face să apară, lucrate în majoritate de Mihail Ştefanovici, pentru prima oară în româneşte (sau cu texte paralele în româneşte şi slavonă) lucrări de bază pentru slujbele bisericeşti: *Antologhion* (1705), *Molitvenic* (1706; 1713), *Octoih slavo-român* (1706), *Octoih* (1712), *Liturghier* (1714), *Ceaslov* (1715), *Catavasier* (1714; 1715). Contribuţia lui Antim Ivireanul la apariţia acestor cărţi ţine mai mult de prezentarea grafică a lor: ilustrarea cu gravuri, realizarea unor frontispicii, viniete, majuscule, executate în xilogravură.

1708 *27 ianuarie* Mitropolitul Ţării Româneşti Teodosie, care păstorise în ţară 40 de ani, trece în nefiinţă, exprimându-şi prin testament dorinţa ca locul său să fie ocupat de episcopul de Râmnic, Antim. Este înălţat la suprema demnitate ecleziastică a Ţării Româneşti, rostind cu acest prilej în Biserica Mitropoliei din Bucureşti un inspirat discurs în româneşte. Cuvântarea pe care a rostit-o Antim Ivireanul la înscăunare stă în fruntea *Didahiilor*, opera de căpetenie a strălucitului cărturar şi orator

religios (alături de *Chipurile Vechiului şi Noului Testament,* datat 1 iulie 1709). *Didahiile,* după denumirea lor grecească, sau predici în limba română au fost rostite de către mitropolit în anii 1709-1716, fie la Bucureşti, fie la Târgovişte, duminicile şi la sărbătorile bisericeşti mai însemnate. Sunt mai întâi 28 de predici de pe timpul cât a păstorit sub domnia lui Constantin Brâncoveanu şi Ştefan Cantacuzino, la care se adaugă încă un număr de şapte predici ocazionale. Originalitatea *Didahiilor* constă în faptul că Antim Ivireanul nu se urcă la amvon doar pentru a săvârşi un ritual, ci cu hotărârea de a încerca, cu ajutorul *Sfintei Scripturi* şi prin propria lui elocinţă, să instruiască, să educe, să deştepte conştiinţele amorţite ale păstoriţilor săi în spiritul moralei creştine şi al normelor de etică socială.

Chipurile Vechiului şi Noului Testament cuprinde în 22 de foi genealogia lui Hristos, ce urcă până la Adam. Pe lângă text, manuscrisul este ilustrat cu nu mai puţin de 505 portrete lucrate în peniţă de Antim, la care se adaugă 3 schiţe şi 8 desene diferite. Miniaturile de aici sunt de o inestimabilă valoare. Manuscrisul este datat cu 1 iulie 1709 şi este închinat lui C. Brâncoveanu. Mai conţine şi 18 versuri la stema ţării.

1710 La cererea regelui Wahtang al VI-lea, Antim Ivireanul expediază în Gruzia utilaj tipografic cu litere turnate de el, prin elevul său Mihail Ştefanovici, care a întemeiat la Tbilisi prima imprimerie, tipărind acolo o *Evanghelie* (1709) şi un *Liturghier*.

1712 Dacă activitatea tipografică îi asigură ascensiunea, amestecul în politică, de care este tentat, îi aduce pieirea. În urma acestui amestec e pe cale să-şi piardă scaunul metropolitan. Dar la 13 ianuarie şi 3 februarie se apără magistral, şi domnitorul Constantin Brâncoveanu îl iartă. După mazilirea acestuia, păstoreşte în tihnă pe timpul domniei lui Ştefan Cantacuzino.

1715 Prin osârdia sa înalţă Mănăstirea Tuturor Sfinţilor, astăzi Antim, unde ar fi dorit să fie înmormântat.

1716 Se instalează în tronul Ţării Româneşti Nicolae Mavrocordat, care va provoca prăbuşirea lui Antim Ivireanul. Acuzat de vrăjitorie şi de „meşteşuguri sataniceşti“, dar şi de uneltire contra împărăţiei otomane şi a domnitorului, Antim Ivireanul este condamnat la surghiun, pe

muntele Sinai, la mănăstirea Sfânta Ecaterina. Domnitorul obţine caterisirea şi exilarea mitropolitului. Bolnav de podagră, cu o tichie roşie pe cap, acesta fu predat unei escorte, care, în loc să-l ducă la destinaţie, îl măcelări în dreptul localităţii Galipoli şi-l aruncă în râul Tungia, un afluent al Mariţei (Bulgaria). Astfel muri la 56 de ani neîmpliniţi cel care, după spusele ucenicului său Mihail Ştefanovici, din ţara lui scos şi în locurile noastre adus, a strălucit ca un mărgăritar nepreţuit în aur şi ca o rază luminoasă.

DIDAHII

CUPRINS

ACEASTA O AM ZIS CÂND M-AM FĂCUT MITROPOLIT

„Veniţi după mine şi voiu face pre voi păscari[1] de oameni.“ Doftorii cei desăvârşit şi înţelepţi atunci mai mult măresc lauda meşteşugului lor, nu când cu hier şi cu foc luptă patima să o supue, după cum iaste liagia războiului, ce numai când acéia ce pătiméşte cu apipăeri mângăioase şi cu doftorii dulci vor afla leacul bolnavului şi céle înfricoşate porunci ale meşteşugului doftoresc să le oprească şi oarecare zile cu mâncări doftoreşti şi hrănitoare potolind durerile, să arate pre acela ce pătiméşte mântuit de boală.

Aşa şi preaînţeleptul doftor al sufletelor şi al trupurilor noastre, împăratul împăraţilor Hristos, Dumnezeul nostru, văzând lumea că bolnăviia cu patimile necredinţii şi să umfla ca o rană cu înşălăciunile céle lumeşti spre închinăciunea idolilor, au socotit cu multe feliuri de mijloace şi au purtat de grijă pentru mântuirea oamenilor şi a neamului omenesc, de vréme ce acesta iaste lucrul cel dintâi al bunătăţii lui, a mântui pre omul din mâinile vrăjmaşului şi a-l aduce la frumuséţia cea dintâi şi la vredniciia de la caré au căzut pentru păcatul neascultării al strămoşului Adam şi nu trimite ploae de foc spre îngrozirea lumii, nici porneşte marea ca o oaste împotriva pământului, nici înarmează puterile stihiilor împotriva necredinţii, ci numai o supune cu blândéşte şi cu minuni şi o trage spre dânsul cu faceri de bine şi cu cuvinte

[1] În ed. Erbiceanu, ca şi în ediţiile Iorga şi P. V. Haneş: *vânători*. Citatul, luat din *Evanghelia de la Matei*, IV, 19 este: „Veniţi după mine şi vă voiu face pe voi *pescari* de oameni“. Biblia, ed. 1936.

cereşti o preface să se mute de pre dânsa patimile céle sufleteşti, ce să umfla ca o rană otrăvită.

Şi vrând Dumnezeu cuvântul ca să se arate în lume mai nainte, până a nu să întrupa şi a să face om, au trimis în lume proroci să propoveduiască la oameni venirea lui cea înfăţăşată. Şi pentru aceasta n-au ales împăraţi şi crai, să facă proroci; n-au luat filosofi şi ritori, să trimiţă propoveduitorii venirii lui; n-au pogorât din ceriu întunérece şi mulţime de îngeri, ce are pe lângă dânsul, mii de mii nesocotiţi şi nenumăraţ, ci au trimis oameni proşti şi mai vârtos păstori de oi, ca pre Moisi, ca pre David, ca pre Samuil şi toată mulţimea prorocilor, prin mijlocul a cărora au sămânat buna-credinţă, nu în toată lumea, ci numai la un neam, la jidovi, carii lăcuia într-o parte a pământului, în Iudeia.

Dară de vréme ce Dumnezeu va pre toţi oamenii să-i mântuiască şi la cunoştinţa adevărului să vie, căci aceasta iaste mare séte la Dumnezeu a pofti şi a iubi să se mântuiască oamenii, pentru aceasta nu să odihniia Dumnezeu să fie numai la jidovi buna-credinţă şi célelalte limbi fie lipsite de darul lui. Pentru aceasta au vrut să răsară lumina dumnezeirii lui în toată lumea: şi viind împlinirea vremii, după cum zice fericitul Pavel, vrut-au Dumnezeu să vie Fiiul lui, să se nască din muiare, să se facă supt lége, ca pre cei de supt lége să-i răscumpere; s-au făcut om din Născătoarea de Dumnezeu şi pururea fecioară Mariia, au petrecut în lume împreună cu oamenii şi vrând să tragă limbile la cunoştinţa dumnezeirii lui şi să-i învéţe lucruri preaslăvite şi poruncă noao şi viiaţă cerească, cerca să afle slugi acestor porunci; şi n-au căutat cetăţ, nu s-au uitat la mulţime de oameni, nu s-au socotit slujba împăraţilor, s-au scârbit de putéria avuţiei, au urât biruinţa ritorilor, nu i-au trebuit limbile filosofilor, nu s-au slujit cu arme, după cum e obicéiul ostaşilor, nici cu alte meşterşuguri asémenea acestora, pentru ca să nu aibă putére nimenea din cei necredincioşi să zică că au tras la sine Hristos mulţimea cu unele ca acéstea, ci numai s-au slujit iară cu mijlocul cu carele au ales

pre proroci. Şi ce face? Au luat iară propoveduitori *Evangheliei* nu păstori, ca pre proroci, ci păscari, şi vânători de péşte şi i-au trimis să propoveduiască lumii bunavestire şi le încredinţează în mâinile lor şi în limbile doftoriia lumii, zicându-le: „Veniţi după mine şi voiu face pre voi păscari de oameni. Încetaţi de a vă trudi deasupra mării cei neînsufleţite. Mutaţi pentru dragostea mea meşterşugul cel păscăresc pre pământ. Acolea pre dânsul trimiteţ şi vă întindeţ mrejile. Vânaţ pentru mine vânatul credinţii. Veniţ după mine. Urmaţi-mi mie, ucinicii miei şi învăţătorii lumii. Lucraţi pentru dragostea mea meşterşugul vostru, pentru ceriuri.

Vărsată iaste ca apa mării pre pământ închinăciunea idolească. Zidirea iaste acoperită cu norul a mulţi dumnezei. Adâncul necredinţii îneacă toată lumea; oamenii să cufundă de valurile drăceşti. Lumea pute de împuţiciunea sângiurilor şi să strică cu jirtvele céle stricăcioase. Voiu pune asupra lor ispravnici şi doftori, pre voi, pre păscari. Patima aceasta chiiamă meşterşugul vostru. Să slujim cu iarbă mântuitoare zidirea ce iaste în nevoi; veniţi după mine.“

Iară ei, lăsând mrejile, mérseră după dânsul. Într-un gând era ceata ucinicilor cu pohta stăpânului; şi ca nişte oameni drepţi şi proşti de răotate n-au viclenit în mintea lor, nici ş-au prepus în inima lor de acea chiemare; ci ca nişte oameni blânzi şi făr'de răutate au mers după dânsul, ca hierul după piatra magnitului şi ca părul după chihribariul cel curat. Şi cu putéria mântuitoriului Hristos au ruşinat pre cei ce i-au văzut şi ca pe nişte peşti, cu mreaja bogosloviei au prins mulţimea şi au vânat auzurile noroadelor şi au înduplecat inimile tiranilor şi sufletele împăraţilor le-au supus; şi au făcut o izbândă şi o biruinţă atâta de frumoasă, cât n-au putut-o face toate împărăţiile lumii. Oameni făr'de arme şi nedechisiţ de ale oştirii, săraci de avuţie, proşti de învăţătură, slabi de post, blânzi pentru nerăutaté au înălţat nu steaguri de oaste, ci numai crucea, semnul păcii, propoveduind, nu cu sunet de tobe şi de surle, ci numai cu neputincioasă limbă şi neînvăţată,

pe Hristos şi credinţa şi fulgerând, nu zic, cu fulgerile sabiilor, celor ascuţite, ci numai cu strălucirile unei vieţi bune, neumplând pământul de oşti, nici să acopere marea de corăbii cu vétrile, ci numai far'de rane, făr'de sânge, făr'de vătămare, calcă şi supune toată păgânătatea, biruiesc iadul, sting înşălăciunea, izgonesc minciuna, întind numele lui Hristos şi credinţa, cât iaste întins pământul şi lumea.

Pentru acéia dară nu iaste minune, iubiţii miei ascultători şi cinstiţ şi de bun neam boiari, de m-au rânduit şi pre mine Dumnezeu şi m-au pus, om mic fiind şi smerit, păstor mic, la mică turmă, la dumneavoastră, pre carii eu nu vă am, nici vă ţiu turmă mică, ci mare şi înaltă; mare pentru buna închinăciuné şi dreapta credinţă caré o păziţ curată şi nespurcată, fiind încungiuraţi şi îngrădiţi între hotarăle celor striini de fel şi împresuraţi de atâta nevoi [ce vin] şi scârbe ce vin totdeauna, neîncetat, de la cei ce stăpânesc pământul acesta, înaltă pentru buna ascultare şi supunérea caré arătaţi de-a pururea către besérică şi către arhiereu.

De vréme ce acéste doao întemeiază şi întăresc besérica, credinţa la Dumnezeu şi buna ascultare la bisérică şi măcar că eu am fost mai mic şi mai netrébnic decât toţi, precum au fost şi David mai mic între fraţi în casa tătâne-său, dară Dumnezeu n-au căutat la micşorarea şi netrebniciia mea, nu s-au uitat la sărăciia mea şi streinătatea mea, n-au socotit prostiia şi neştiinţa mea, ci au căutat la bogăţiia şi noianul bunătăţii sale şi au acoperit de către oameni toate spurcăciunile şi fărdelegile méle, carele sunt mai multe decât perii capului mieu şi decât năsipul mării şi m-au înălţat, nevrédnic fiind, la această stepenă şi mare vrednicie a arhieriei. Şi m-au trimis la dumneavoastră să vă fiiu păstor, părinte sufletesc, rugător către Dumnezeu pentru buna sănătatea şi spăseniia dumneavoastră şi a cinstitelor dumneavoastră case purtători de grijă la céle ce ar fi spre folosul mântuinţii şi să vă fiiu de mângâiare la scârbele robiei cei vaviloneşti a lumii aceştiia, ca Ieremiia norodului lui Dumnezeu şi ca Iosif, al unsprăzécilea

fecior al patriarhului Iacov egipténilor; şi dimpreună cu dumneavoastră să pătimesc la toate câte va aduce ceasul şi vrémia, pentru care lucru am datorie să priveghiez cu osârdie şi făr'de léne, zioa şi noaptea şi în tot ceasul, pentru folosul şi spăseniia tuturor de obşte, învăţându-vă şi îndreptându-vă cu frica lui Dumnezeu, pre calea cea dreaptă.

Şi dumneavoastră încă aveţi datorie, céle ce veţ cunoaşte că vă învăţ, făr'de făţărie şi făr'de vicleşug, vă îndemn să le priimiţ şi să le faceţ, pentru folosul cel sufletesc al dumneavoastră şi să vă supuneţi ascultării; că acea ascultare ce o faceţi mie, o faceţ lui Hristos. Că zice la 10 capete ale Lucăi: „Cel ce ascultă pre voi, pre mine ascultă şi cel ce să leapădă de voi să leapădă de mine şi cel ce să leapădă de mine, să leapădă de cel [cel] ce m-au trimis pre mine". Aşijderea zice şi fericitul Pavel, la 13 capete cătră ovrei: „Fraţilor, plecaţi-vă povăţuitorilor voştri şi vă cuceriţi lor, că ei priveghiiază pentru sufletele voastre cum ar fi să dea cuvânt ca cu bucurie aceasta să facă, iar nu suspinând, că nu iaste de folos voao aceasta".

Şi mă rog bunătăţii lui şi iubirii sale de oameni să-mi luminéze mintea ca să poci propovedui cuvântul adevărului şi să-mi întărească inima întru frica lui, ca să pociu păstori cuvântătoarea turma lui cea aleasă, caré o au răscumpărat, cu preascump sângele său, din mâna vrăjmaşului, după cum adevereazā Petru apostolul zicând: „... Ştiind că nu cu < lucruri > putrede, cu argint sau cu aur v-aţi răscumpărat din cea deşartă viiaţă a voastră, ce era dată de la părinţi, ci cu cinstit sânge ca a unui miel făr'de prihană şi nespurcat Hristos".

Iar Dumnezeul cel mare şi înalt, carele iaste închinat de toate făpturile, izvorul preaînţelepciunii, adâncul cel neurmat al bunătăţii întru adevărat şi adâncimea cea nehotărâtă a bunii îndurări, însuşi ca un stăpân şi iubitoriu de oameni, să trimiţă darul Duhului Sfânt pre cinstit şi cel de Dumnezeu încununat cap al prealuminatului domnului şi al nostru de obşte de mult

bine făcător, Io Costandin Basarab voevod şi să-l blagoslovească dintru înălţimea lăcaşului său, ca pe Avraam, înmulţindu-i seminţiia din neam în neam şi să-l păzească cu întreagă sănătate şi cu lină pace, până la adânci bătrânéţe la preaînălţat scaunul măriei-sale, dimpreună cu toată luminată casa măriei-sale. Mâna cea tare şi putérnică şi braţul cel înalt al preaînălţatului Dumnezeu să supue pre toţi vrăjmaşii cei văzuţi şi nevăzuţ podnojie picioarilor măriei-sale; şi să vă întărească şi pe dumneavoastră, de la mic până la mare, împreună cu toţi ai dumneavoastră, întru credinţa cea bună şi dreaptă, întru cunoştinţa adevărului şi întru nădéjdea vieţii cei de véci, caré iaste făgăduită de nemincinosul Dumnezeu mai nainte de vrémile vécilor, aleşilor lui şi să vă povăţuiască la tot lucrul cel bun şi de folos, spre plăcérea lui, ferindu-vă în toată vrémia şi în tot ceasul şi în tot locul, de vicleşugurile diiavolului să vă îngrădească cu sfinţii îngerii săi şi să vă înarméze cu arma dreptăţii şi să vă dăruiască pacea lui cea ce covârşaşte toată mintea, ca să petréceţ viiaţă cinstit şi curată, cu pace şi cu sănătate; să păzească inimile voastre şi gândurile voastre în Hristos Iisus, după cum zice Pavel, ca să faceţ câte sunt adevărate, câte sunt cinstite, câte sunt drépte, câte sunt curate, câte sunt iubite, câte sunt cu nume şi lăudate, cu rugăciunile şi cu blagosloveniia preasfinţiţilor arhierei şi întru Hristos iubiţ fraţ şi de-a tocma slujitori. Şi după petrecaniia vieţii aceştiia să ne învrednicească pre noi [pre noi] pre toţ Dumnezeul cel milostiv la împărăţiia ceriului, ca să auzim fieştecarele din noi glasul acela: „Slugă bună şi credincioasă, preste puţin ai fost credincios pre mai multe te voiu pune. Intră întru bucuriia Domnului."

LUNA LUI AVGUST, 6.
CAZANIE LA PREOBRAJENIIA DOMNULUI

CUPRINS

„Luat-au Iisus pre Petru şi pre Iacov şi pre Ioann, fratele lui şi i-au suit pre dânşii într-un munte înalt deosebi şi s-au schimbat faţa înaintea lor.“

Cuvintele acéstea sunt ale sfintei *Evanghelii*, dintru carele avem să înţelegem de preaslăvita schimbarea féţii a domnului nostru Iisus Hristos, ce s-au făcut în muntele Thavorului. Că vrând ca să arate mărirea sa ucenicilor săi şi noao, mai nainte cu puţinel, zice *Evanghelia* cum că umblând Iisus în părţile Chesariei lui Filip, întreba pre ucenicii săi zicând: „Cine îmi zic mie oamenii a fi?“ Iar Petru apostolul din descoperirea părintelui ceresc dintre toate célelalte vorbe ale ucenicilor i-au zis cum că iaste fiiul lui Dumnezeu celui viu şi cu acest mijloc descoperind tuturor mărirea sa cea mare, ocara patimii sale ucenicilor săi celor întăriţi întru această credinţă o au arătat zicând că i să cade lui a mérge în Ierusalim şi multe a păţi de < la > bătrâni şi de la arhierei şi de < la > cărturari şi a să omorî şi a treia zi a înviia din morţi.

Care cuvinte auzindu-le Petru şi fiind încă cu conoştinţa trupească şi necunoscând mărirea ce era să vie dintru ocara patimilor, s-au nevoit ca să întoarcă pre Domnul de la acest gând, zicând: „Departe de tine, Doamne, să nu-ţ fie ţie acestia“. Căruia Domnul îi zise: „Du-te denapoia mea, satano. Sminteală-mi eşti, că nu gândeşti céle ce sunt ale lui Dumnezeu, ci céle omeneşti.“ Cu care cuvinte dojăniia Domnul gândul cel trupesc ce era înrădacinat cu greşala păcatului celui de obşte, în mintea oamenilor şi zice cum că-i iaste sminteală, nu ca doară ar păţi el sminteală ci pentru că cu acéle cuvinte îl opriia pre el Petru de la lucrarea mântuirii noastre, dintru care cuvinte putem cunoaşte dragostea cea fierbinte a lui Dumnezeu care are cătră neamul omenesc, că pentru fierbinţeala dragostei aceştiia ş-au schimbat faţa înaintea ucenicilor, pentru ca să-i întărească pre dânşii mai mult în credinţă

şi să nu să smintească văzând pre dascălul lor pătimind pre cruce.

Drept acéia lasă astăz de strălucéşte întru dânsul lumina acéia a măririi, care lumină va străluci şi în trupurile sfinţilor lui, când vor lua cununa cea desăvârşit a bucuriei lor, întru care lumină toată făptura omenească, cea din afară, atâta s-au schimbat cât obrazul lui străluciia ca soarele şi veşmintele lui era albe ca zăpada. Iară asămânarea aceasta a obrazului cu soarele şi a veşmintelor cu zăpada, nu doară pentru aceia să asămânează cum că nu ar fi strălucit obrazul lui decât soarele, sau veşmintele lui nu ar fi fost mai albe decât zăpada, ci pentru că aici, în lume, nu avem noi alt nimic mai strălucitor şi mai luminat decât soarele sau mai alb decât zăpada. Că pentru trupurile sfinţilor însuş Domnul zice la 13 capete ale lui Mathei, că vor străluci ca soarele întru împărăţiia părintelui lor (carii sunt pre lângă Hristos ca nişte stéle) carii iau lumina lor de la acest soare al dreptăţii, că de asemenează Hristos pre lângă toţ sfinţii lui ca un soare pre lângă stéle, şi de vor străluci sfinţii ca soarele, cu cât mai vârtos va străluci soarile acesta al dreptăţii. Şi lumina aceasta, ochii cei slabi ai ucenicilor nu-i smintiia, ci mai vârtos, cu o bucurie oarecaré, dumnezeiasca, îi veseliia. Şi nu numai lumina aceasta străluciia în obrazul lui Hristos, ce şi o frumuséţe oarecaré şi podoabă nespusă să arăta întru dânsul, atâta cât de s-ar aduna într-un loc toată frumoséţia şi toată podoaba şi cea pământească şi cea cerească, nici într-un chip n-ar putea ca să veselească ochii şi inimile celor ce ar privi spre dânsa, precum au veselit lumina acéia ochii ucenicilor lui Hristos.

Şi această bucurie, preste fire a ucenicilor lui Hristos nu din strălucirea luminii, ci mai mult din luminata frumoséţe a mântuitorului să făcea, pentru care lucru putem cunoaşte bunătatea şi dragostea lui cea mare că, cu această mărire putea totdeauna să strălucească, iar el din buna voia sa pentru noi au închis razile strălucirii sale, ca să poată răbda durori amară pentru noi şi pentru păcatele noastre, ca să poată face răsplătire mărirei cei dumnezeeşti.

Deci cine va fi acela carele va socoti acéstia şi nu să va aprinde cu totul de dragostia mântuitoriului acestuia? Şi cine nu să va minuna de putérea lui cea nespusă care totdeauna ar fi putut ca să strălucească cu această mărire? Şi cine nu va iubi o bunătate ca aceasta, pentru care (o, minune!) au gonit de la sine o mărire ca aceasta, ca să poată săvârşi mântuirea noastră? Că mai mare minune au fost a închide o mărire ca aceasta, strălucitoare decât a străluci cu dânsa de-a pururea. Şi nu numai singură mărirea lui Hristos veseliia ochii ucenicilor, ce şi a lui Moisi < şi > a lui Ilie, carii, împreună cu Domnul să arătase a fi cuprinşi de lumina şi de mărirea acéia. Că precum nu era slobod înaintea împăratului Artaxerx a întra cineva îmbrăcat în sac, aşa nu s-au cuvenit nici înaintea împăratului célui vecinic a sta slugile lui, fără numai a fi îmbrăcaţ în lumină şi în strălucire; că aceştia era din toţi părinţii legii vechi mai aleş şi mai mari; că unul era nomothetis, adecă puitoriu de lége, iară celalalt era zilotis, adecă întăritori aceştii legi. Şi pre aceştea au vrut Domnul să se arate cu dânsul, pentru ca din lége şi din proroci să ia mărturisire omenirea lui.

Oare ce gură ar putea grăi, ca să adeveréze cu ce bucurie şi veselie s-au umplut acei doi luminaţi proroci, când pre Domnul şi mântuitoriul lor, de carele multe prorocise, nu numai în trup, ci şi în mărire şi în strălucire îmbrăcat l-au văzut? Că de vréme ce s-au învrednicit aceştea a-l vedea şi a-l auzi pre domnul Iisus, de care ei de mult doriia ca să-l vază şi nu numai ei ce şi toate neamurile, cu ce gură va putea neştine să grăiască cu adevărat bucuriia lor şi mai vârtos că dintr-atâţea părinţi şi proroci ai legii vechi, numai ei s-au învrednicit a vedea o mărire ca aceasta? Şi de s-au bucurat Simeon bătrânul atâta, văzând pre mântuitoriul Hristos, numai în scutece mişcând, cât moartea care alt lucru mai groaznic nu poate fi, cu ochii véseli o priviia, dară aceştea carii pre acestaş domnu întru mărire strălucind l-au văzut, ce vor fi făcut şi cu ce bucurie să vor fi bucurat şi cu ce veselie să vor fi veselit? Încă şi sufletele acélia care era închise în sânul lui Avraam,

întorcându-se Moisi şi spuindu-le lor célia ce au văzut, cunoscându-ş ei a fi aproape zioa mântuirii şi a răscumpărării lor, cu ce dragoste vor fi aşteptat?

Iară de vréme ce acéştia toate sunt puse peste înţelégeré, cu o tăcére oarecaré, blândă şi cu o dragoste, cu credinţă trebue să le cinstim şi să le mărim. Cuvios şi trebuincios lucru socotesc a fi, ca să ştim la această preaslăvită mărire, aceşti luminaţ proroci, ce cuvinte vor fi vorbit cu Domnul? Că înălţimea féţelor, înălţat lucru, oarece întreba şi veseliia măririi, vésel oarece şi frumos lucru poftiia. Că aşa vedem ce să face şi la mésele şi ospéţele celor mari, că sunt toate voioase şi vésele, mâncările, băuturile, vorbele, jocurile şi cântările: nimic nu iaste de jale sau de întristăciune, ci toate de bucurie şi de desfătare.

Cine iaste, dară, acela acum, carele să poată spune mărirea zilii aceştiia, desăvârşit şi precum să cade? Că tot ce au fost mai slăvit în légia véche şi în cea noao, în ceriu şi pre pământ, la arătare a eşit, căci acolo au fost mai marii prorocilor, ai legii vechi şi mai marii apostolilor ai legii noao; din ceriu sfânta troiţă s-au vădit şi de pre pământ preasfânta omenire a lui Hristos s-au arătat. Şi la această veselie, mare şi preaslăvită, mai mult decât trei apostoli, carii au fost mai iubiţ, n-au fost chemaţi.

Să vedem dară şi vorba cea de veselie ce au fost. Vorbiia, zice Luca, la 9 capete pentru patimile Domnului, carele era să le împlinească în Ierusalim; adecă vorbia pentru patime, pentru moarte, pentru îngropare, pentru cruce, pentru legături, pentru scuipări, pentru palme, pentru ocări şi pentru bătăile, carele era ca să le împlinească în Ierusalim. Deci, dară, au acestia sunt cuvintele céle mari şi de veselie, carele să cuveniia să se grăiască la o veselie ca aceasta? Acest fel de vorbă era să se améstece la o bucurie ca aceasta?

Tocma aceasta iaste, că nu trebuie socotită această vorbă, după socoteala lui Petru, pământéşte, ci după socoteala lui Hristos, care au urât céle pământeşti înaintea căruia nimic mai vrédnic

nu era decât pentru mărirea lui a răbda patemi şi ocări; că mai marele judecătoriul lumii, Dumnezeu, pentru ca să slobozească neamul omenesc, din robiia diavolului, acest preţ de răscumpărare mai vârtos au pohtit de la răscumpărătoriul neamului omenesc, ca să jărtvească el pentru om, cu moarte amară şi plină de ocări, care dar şi jărtvă atât au fost de iubită înaintea lui, cât pentru această jărtvă au ertat toate greşalele din toţ vécii cei trecuţi şi uşile ceriului, céle până atunce încuiate celor răscumpăraţ, le-au deşchis şi lumea au întors-o întru mila sa cea véche. Că mai mult l-au îmblânzit şi l-au milostivit această jărtvă singură, decât precum îl mâniiase răutăţile şi făr-legile tuturor oamenilor dintru care putem cunoaşte şi putem înţelegé că vorba aceasta au fost foarte vrédnică unii măriri ca acéia. Că ce lucru iaste mai iubit robului, decât slobozirea lui? Şi ce iaste mai drag streinului, decât întoarcerea la moşiia sa?

Fiind, drept acéia, înstreinaţi Moisi şi Ilie de atâta vréme de moşiia lor de care foarte doriia, ce ar fi putut grăi mai cu dragoste şi mai cu dulceaţă, decât pentru moartea preotului acestui mare, pentru care moarte să da streinilor întoarcere la moşiia lor? Aşijderea şi Domnul, ce fél de vorbă ar fi avut mai iubită, decât vorba mântuirii şi a răscumpărării lumii? Că atâta doriia de păharul acesta a-l bea, cât acea puţină vréme ce mai era să treacă până a-l bea, îi părea că sunt mii de ani. Căci cu sétia acestui păhar să lucra mântuirea sufletelor omeneşti, răscumpărarea lumii, stricarea puterii diavolului, înmulţirea credinţii, ertăciunea păcatelor şi slobozirea sufletelor. Şi atâta să bucura de acéstia cât în locul bucuriei ce era înaintea lui, răbda crucea de-l munciia şi bătăile de-l căzniia şi spinii de-l încrunta şi durorile sufletului de-l chinuia, de care chinuri asuda sudorile céle crunte, negândind nimica de ruşine. Că de au părut lui Iacov puţin 7 ani a sluji pentru Rahila, logodnica lui, de dragostea ce avea cătră dânsa, dară unui iubitoriu mare ca acesta, cum nu i-ar fi părut puţine muncile şi caznele, cu care iubita lui logodnică o răscumpăra şi o

curăţiia pre dânsa cu scăldarea nepreţuitului său sânge şi foarte frumoasă, făr'de nici o hulă şi întinăciune o făcea.

Drept acéia nu i-au putut fi mai iubit şi mai dulce decât a vorbi de lucrul acela, de carele el mult înseta. Cunoască, dară, acum fieştecarele dintru noi pohta cea nespusă, bunătatea cea negrăită, mila cea bogată şi dragostea cea desăvârşit a iubitoriului de oameni Dumnezeu, cu câtă séte au priimit (nu pentru sine, ci pentru noi, viermii cei lepădaţ) atâtea ostenéle, durori, patime şi moarte.

Dară noi, acum, căci să nu priimim pentru dragostea lui şi pentru binele ce ne-au făcut vreo scârbă, măcar cât de mică? Însă vorbindu-se acéstia şi gătindu-se Moisi şi Ilie ca să ducă, iară Petru ca să nu să lipsească de o frumoséţe şi de o dulceaţă strălucitoare ca aceasta, zise: „Doamne, bine iaste noao a fi aici; de vei vrea, să facem trei colibi, ţie una şi lui Moisi una şi una lui Ilie", neştiind ce zice; că nici un lucru lumesc nu-ş aducea aminte, nici de mâncare, nici de băutură, nici de viiaţă, nici de moarte, ci toate lucrurile, încă şi de sine uitându-ş fiind ca şi un beat de dragostea acei frumoseţi, numai de aceia înseta, numai aceia poftiia şi numai întru aceia a petréce de pururea să nevoia. Iară încăşi luând seama vorbei şi a poftei lui Petru o aflăm să fie supusă voii dumnezeeşti; că au zis: de vei vrea, să facem aici trei colibi, adecă de vei nărăvi.

După aceasta zice: „Că încă grăind el, iată nor luminat umbri pre ei şi iată glas din nor grăind: Acesta iaste fiiul mieu cel iubit, întru carele bine am voit, pre acesta-l ascultaţ. Şi tot cela ce pofteşté ca să placă mie, prin credinţă şi prin dragoste să fie una cu dânsul; că aşa, cu dânsul şi printr-însul să fie plăcut mie. Şi pre acesta ascultaţ, că va deşchide voao cale de mântuire şi cu crucea va face voao scară spre împărăţia ceriului. Pre acesta ascultaţ, că el iaste calea şi viaţa şi dreptatea, el iaste cuvântul mieu şi înţelepciunea mea; pre dânsul, drept aceia, ascultaţi, iară nu pre lume, nici înşălăciunile şarpelui celui de demult, nici

îndămnurile trupului, nici cuvintele fariseului, socotind strălucirea şi mărirea luminii care era întru dânsul şi în Moisi şi în Ilie şi alte minuni, toate câte aţ văzut în loc de mărturie."

Şi iarăş zice că, auzind ucenicii, căzură pre faţa lor şi să temură foarte. De au adus cuvântul acest dulce şi mângâitoriu al lui Dumnezeu atâta frică, dară groaza judecătoriului ce va face? De îngrozéşte aşa îndemânarea a ţinea légia, dară când va lua seama pentru lenevire celor ce n-au împlinit légia ce va lucra? Şi oare pentru ce la o veselie ca aceasta, întru care vrea să arate Domnul mărirea şi frumoséţia sa, au adus ucenicilor săi frica aceasta? Cu adevărat nu iaste alta fără numai ca să ne învéţe pre noi acéia ce iaste scris la al doilea *Psalom*: „Slujiţ Domnului cu frică şi vă bucuraţi lui cu cutremur". Că să cuvine omului a să bucura de o bunătate mare şi a să téme şi a să cutremura de o mărire mare.

Cuvâindu-se, drept acéia acéstia amândoao lui Dumnezeu de-a pururea întru toate laudele şi măririle lui, trebuiaşte să le avem şi să cérem ajutoriul şi mila lui cea bogată. Că fără de mila lui nimic spre mântuirea sufletelor noastre nu vom putea face; că însuş cu nemincioasa gura lui zice: „Fără de mine nimic nu puteţ să faceţ". Şi de vréme ce fără dânsul nu putem nimica, iară lui trebuie să-i zicem cu căldură, dintru adâncul inimii, să ne miluiască după marea mila sa şi după mulţimea îndurărilor sale şi să ne descopere ochii sufletului şi ai trupului, ca să putem pricépe minunile sale; să scoată din trupurile noastre, céste de carne, inimile céle de piatră şi să ne dea inimă de trup ca să ne témem de dânsul şi să ne ruşim de poruncile lui. Să ne luminéze inimile noastre ca şi ale apostolilor, să ne întărească de pururea asupra vrăjmaşilor noştri celor văzuţi şi nevăzuţi, să ne îndreptéze pre calea poruncilor sale şi să ne dea sfârşit bun, ca de pururea să fie mărit şi proslăvit în vécii vécilor. Amin.

CAZANIE LA ADORMIREA PREASFINTEI NĂSCĂTOAREI DE DUMNEZEU

CUPRINS

Pohta şi dragostea ce văz la această cinstită şi sfântă adunare mă îndeamnă şi neştiind a vorbi, măcar că vorba mea nu iaste vrédnică niciodată ca să îndulcească cu vreun mijloc auzirile ascultătorilor, iar încăş domnul Hristos, carele au săturat cu 5 pâini 5.000 de suflete şi au îndreptat sărăciia şi neputinţa ucenicilor lui cu bogăţiia darului său, acelaş şi înaintea dragostei voastre, prin mijlocul vorbelor méle céle neritoricite va întinde masă duhovnicească.

De multe ori au stătut în socoteala mea, că doară aş putea afla ceva nou să zic întru cinstea şi lauda preasfintei Născătoarei de Dumnezeu şi pururea fecioarei Mariei, dară n-am putut afla nimica. Nu doară că nu sunt cuvinte multe şi de multe feliuri de vorbe a să grăi întru lauda mărirei ei, ci pentru că fiind mintea mea turburată de norul neştiinţii şi mai vârtos întunecată de socoteala dumnezeeştilor şi prealuminatelor ei daruri, îmi înfruntez şi-mi ticăloşesc nevredniciia şi neştiinţa învăţăturii méle. Că de vréme ce cei învăţaţi şi pedepsiţ întru bunătăţ stau de să miră de mărirea ei, dară eu, cel neînvăţat şi departe de toate bunătăţile, ce voiu face?

Drept aceia dară, îmi caut şi făr'de voia mea a conteni de a mai iscodi să aflu înălţimea fecioriei ei, întru caré acu anevoe să sue gândurile omeneşti şi adâncimea darurilor ei, carele nu să pot vedea lesne nici cu ochii îngereşti, ci numai cu acel tituluş ce i s-au dat mai nainte de toţ vécii de la părintele cel fără de început şi vécinicul Dumnezeu, prin mijlocul îngerului Gavriil. Acela şi eu cu cucerie şi cu multă frică îl voi zice, întru lauda şi cinstea ei: „Bucură-te céia ce eşti plină de dar, Domnul e cu tine". Că mai mare şi mai lăudat şi mai cinstit tituluş decât acesta nu s-au dat din véci, nimănui, nici să va da până în véci, fără numai ei; că au aflat har înaintea lui Dumnezeu, care n-au aflat alta niciodată,

după cum i-au zis îngerul. Iară de să va afla şi vreun (periergos), adecă prepuitoriu să zică cum că acéste cuvinte, de nu cu acest mijloc, iar într-alt chip s-au zis şi la alţii, precum să véde în multe locuri ale sfintei *Scripturi*, că întâi la al patrulea cap al Facerii zice pentru Avel: „Că căută Dumnezeu asupra lui şi asupra darurilor lui“; pentru Enoh: „Şi fu, zice, bine plăcut lui Dumnezeu şi nu să afla pentru că l-au mutat pre dânsul“; pentru Noe: „Că au aflat har înaintea domnului Dumnezeu şi-l păzi de potop“; pentru Avraam: „Că crezu, zice, pre Dumnezeu şi i să socoti lui întru dreptate şi-l făcu părinte a multe neamuri“; pentru Iosif: „Că era Domnul cu dânsul şi vărsă asupră-i milă şi-i déde lui har“; pentru Moisi, că i-au zis: „Şi cuvântul acesta carele ai zis tu ţi-l voiu face pentru că ai aflat har înaintea mea şi te ştiu decât pre toţi“; pentru David, că i-au zis: „Aflat-am om după pofta inimii méle, pre fiul lui Iese, carele va împlini toate cérerile méle“.

Şi pentru ca să nu mai lungesc cu vorba, tuturor prorocilor şi tuturor sfinţilor şi celor mai nainte de lége şi celor după lége li s-au zis cuvinte de bucurie, prin mijlocul îngerilor şi li s-au dat de la Dumnezeu dar şi milă, însă acoperit.

Iară sfintei Fecioarei s-au dat cuvântul bucuriei ceii adevărate, care iaste mai presus decât toată mintea, în slavă şi în cinste mai veselitoare, covârşind pre toţi cu darul şi cu mila „Bucură-te céia ce eşti plină de dar. Domnul e cu tine“. Şi nu numai pentru bucuriia aceasta ce i s-au dat să fericéşte de toate neamurile, ce şi pentru numele ei cel preacinstit ce i s-au dăruit, de să numéşte Mariam. Că precum iaste numele Fiiului ei mai presus decât toate numele, după cum zice fericitul Pavel: „Şi i-au dăruit lui nume care iaste preste tot numele“, aşa şi numele ei iaste preste tot numele, după al lui Iisus.

Şi precum întru numele lui Iisus să pleacă tot genunchiul celor cereşti şi celor pământeşti şi celor de supt bezne, aşa iaste şi ia, mai cinstită în cer decât heruvimii şi mai slăvită fără de asămânare decât serafimii şi pre pământ mai închinată şi mai fericită ca o

împărătească a lumii, de toţ credincioşii pământului şi supt bezne mai straşnică şi mai înfricoşată asupra dracilor decât toţi sfinţii; întru care nume Mariam, după a mea proastă socoteală, înţelégem cum că cuprinde în sine trei lucruri: una pentru că fiind numele acesta de trei (silaves), adecă de trei înjugări, să înţelége cum că au născut o fată a sfintei trooiţe, pre Fiiul şi cuvântul lui Dumnezeu; a dooa că are fieştecare înjugare câte 2 slove şi să înţelége céle doao firi ale lui Hristos, adecă cea dumnezeiască şi cea omenească; a treia că sunt 6 slove de toate într-acest nume, cu carele înţelégem céle 6 taini mari şi preste fire, adecă blagovéştenia, naşterea, botezul, moartea pre cruce, înviiarea şi înălţarea la ceriu. Cu blagovéştenia s-au descoperit taina cea mai nainte de toţ vécii ascunsă; cu naşterea s-au împăcat ceriul cu pământul, adecă Dumnezeu cu omul; cu botezul ne-am îmbrăcat cu haina nestricăriunii; cu moartea ni s-au dat viaţa; cu înviiarea ni s-au dat bucuriia şi cu înălţarea la ceriu, şădéria de-a dreapta lui Dumnezeu, Tatăl.

Aşijderea şi în cuvintele céle de bucurie ce i-au zis îngerul: „Bucură-te ceia ce eşti plină de dar, Domnul e cu tine“, iar înţelégem numele preasfintei troiţe. Că în cuvântul ce zice: bucură-te, să înţelége Fiiul, că el iaste toată bucuriia lumii; în cuvântul ce zice: plină de dar, să înţelége Duhul Sfânt, prin care să dau toate darurile şi în cuvântul cel ce zice: Domnul e cu tine, să înţelége Tatăl, că el iaste Domnul a toate, văzutelor şi nevăzutelor.

Dumnezeu însă, carele numai cu un cuvânt au făcut şi au zidit toate lucrurile céle văzute şi nevăzute, poate cu adevărat, cu cea desăvârşit a lui preputernicie, să facă stéle mai luminoase decât acéstea ce strălucesc pre ceriu şi lună mai iscusită decât aceasta ce ne povăţuiaşte noaptea şi soare mai strălucitoriu şi mai luminat decât acesta, carele stinge cu lumina lui toate célialalte lumini şi ceriuri mai mari şi mai largi în rotocolime şi păsări mai cu dulce glasuri şi flori mai cu multe mirosuri şi copaci mai nalţi şi mai roditori şi vânturi mai sănătoase şi văzduhuri mai de folos şi

hiară mai multe la număr şi mai de multe féliuri şi mai multe lumi decât aceasta ce lăcuim poate să zidească în mărime şi în meşterşug mai minunate; iară o zidire caré să covârşască în vrednicie pre Maica lui Dumnezeu nu va putea să facă niciodată, măcar că iaste preaputérnic. Pentru că precum nu iaste cu putinţă nu zic să socotească, ce nici cu mintea să gândească neştine o fiinţă mai cuvioasă şi mai naltă decât dumnezeirea, aşa nici o zidire mai covârşitoare decât acéia ce au născut pre un Dumnezeu carele s-au făcut om. Că pre dânsa o au ales Dumnezeu, mai înainte decât toată zidirea, pentru ca să-i fie lăcaş vecinic, după cum grăiaşte David: „Aceasta iaste odihna mea în vécii vécilor şi într-însa voiu lăcui, pentru că o am ales“.

Aleasă iaste, cu adevărat, ca soarele, pentru că iaste încununată cu toate razele darurilor dumnezeeşti şi strălucéşte mai vârtos între célélalte lumini ale ceriului.

Aleasă iaste şi frumoasă ca luna, pentru că cu lumina sfinţeniei stinge célélalte stéle şi pentru marea şi minunata strălucire de toate şireagurile stélelor celor de taină să cinstéşte, ca o împărătească.

Aleasă iaste ca revărsatul zorilor, pentru că ia au gonit noaptea şi toată întunerecimea păcatului şi au adus în lume zioa cea purtătoare de viaţă.

Aleasă iaste, că iaste izvor carele cu curgerile cereştilor bunătăţ adapă sfânta bisérică şi tot sufletul creştinesc.

Aleasă iaste, că iaste chiparos carele cu nălţimea covârşaşte ceriurile şi pentru mirosul cel din fire s-au arătat departe de toată stricăciunea.

Aleasă iaste, că iaste crin, că măcar de au şi născut între mărăcinii nenorocirii ceii de obşte, iar nu ş-au pierdut niciodată podoaba albiciunii.

Aleasă iaste că iaste nor carele n-au ispitit nici o greime a păcatului.

Aleasă iaste, pentrucă iaste fecioară mai nainte de naştere, fecioară în naştere, fecioară şi după naştere şi iaste o adâncime

nepreceputǎ a bunătăţilor şi o icoană însufleţită a frumoseţilor celor cereşti. Iaste o grădină încuiată dintru caré au eşit floarea cea neveştejită şi fântână pecetluită, dintru caré au curs izvorul vieţii, Hristos.

Pre aceasta au văzut-o Moisi în muntele Sinaei, ca un rug aprins şi nu ardea.

Pre aceasta au văzut-o Aaron, ca un toiag înflorit şi plin de roadă.

Pre aceasta au văzut-o Iacov, ca o scară întărită, din pământ până în ceriu şi îngerii lui Dumnezeu să suiia şi să pogorâia pre dânsa.

Pre aceasta o au văzut-o Iezechiil ca o uşă încuiată, prin caré nimenea n-au trecut.

Pre aceasta o au văzutu-o Ghedeon, ca o lână, Avvacum ca o dumbravă umbroasă, Daniil ca un munte şi Solomon ca un pat.

Aceasta astăzi să mută de pre pământ la ceriu; lasă întristăciunea şi să duce la bucurie, lasă céle de jos şi priiméşte céle de sus; lasă céle stricăcioase şi câştigă céle nemuritoare şi vecinice. Astăzi îş dă preasfânt sufletul ei în mâinile Fiiului ei şi cu cântări îngereşti şi apostoleşti să petréce cinstit trupul ei în satul Ghethsimani, spre îngropare.

Astăzi ceriul întinde sânurile sale şi priiméşte pre céia ce au născut pre cela ce nu-l încape toată zidire.

Astăzi să minunează toate puterile cereşti, zicând una cătră alta: cine iaste aceasta ce să sue din pustiiu, adecă de pre pământ, la ceriu? Cine iaste aceasta caré să ivéşte ca zorile, frumoasă ca luna şi aleasă, ca soarile? Cine iaste aceasta ce să sue de pre pământ în ceriu, albită, înflorită, întru caré hulă nu iaste? Rădicaţ porţile voastre, zic cétele céle îngereşti, una cătră alta şi cu cântări de laudă priimiţ pre împărăteasa ceriului şi a pământului, caré vine, să lăcuiască den a dreapta împăratului Dumnezeu, cu îmbrăcăminte cu aur îmbrăcată, împistrită, după cum zice David, căci aceasta iaste céia ce au împăcat ceriul cu pământul şi pre

Dumnezeu cu omul. Aceasta iaste bucuriia celor drepţi şi nădéjdia celor păcătoşi.

Pre aceasta, dară şi noi, cu toţii trebue cu dragoste, cu cucerie, cu inimă curată şi cu cântări de laudă să o cântăm şi să o lăudăm, ca pre o Maică a lui Dumnezeu şi cu bucurie sufletească să prăznuim adormirea ei. Ce, o Maică Fecioară, acest norod ce stă înaintea măririi-tale, văzând înălţimea curăţeniei tale şi cunoscându-ş ei nevredniciia şi smereniia lor, nu îndrăznesc, fără de mijlocitoriu ca să-ţ aducă căzuta închinăciune şi mulţemită, pentru multele faceri de bine şi să se roage ca să te milostiveşti asupra lor. Pentru acéia eu, nevrédnicul şi mult păcătosul robul tău, fiindu-le tată sufletesc, rânduit de Fiiul tău, prin mijlocul mieu să roagă cu toţii, cu căldură, dintru adâncul inimii zicând: stăpână de Dumnezeu născătoare, împărăteasa ceriului şi a pământului, cinstea şi slava creştinilor, céia ce eşti mai naltă decât ceriurile şi mai curată decât soarele. Fecioară prealăudată, nădéjdia celor păcătoşi şi liniştea celor bătuţi de valurile păcatelor, caută asupra norodului tău, vezi moştenirea ta, nu ne lăsa pre noi, păcătoşii, ci ne păziaşte şi ne mântuiaşte de vicleşugurile diiavolului, că ne-au împresurat scârbele, nevoile, răotăţile şi necazurile. Dă-ne mână de ajutoriu, Fecioară, că perim. Nu te îndura de noi, că pre tine te avem ajutătoare şi la tine nădăjduim, ca cu rugăciunile tale céle preaputernice şi nebiruite, să îmblânzeşti, pre Fiiul tău asupra noastră, ca să-ş întoarcă mila sa cea bogată spre noi; şi încăş roagă cu căldură, ca să dea putere dintru înălţimea lăcaşului său şi prealuminatului nostru domn, pre carele proniia sa l-au ales şi l-au pus preste acest norod, ca să poată chivernisi cu înţelepciune întreagă turma ce i s-au încredinţat, în mulţi ani luminat, cu fericită sănătate şi să o apere de lupii cei văzuţ şi nevăzuţ. Să păzească şi toată cinstita această boerime de toate primejdiile şi de toate viicleşugurile vicleanului şi să le dea dragoste, uniciune, spor şi ajutoriu întru toate; şi să ne învrednicească pre toţ de obşte ca să petrecem toată viiaţa noastră cinstită, curată

şi fără de prihană, ca cu o gură şi cu o inimă pre dânsul de pururea să-l mărim şi ţie să zicem: „Bucură-te ceia ce eşti plină de dar, Domnul e cu tine“.

CUPRINS

LA DUMINECA VAMEŞULUI, CUVÂNT DE ÎNVĂŢĂTURĂ

Pohta cea mare şi dragostea cea curată, iar mai vârtos să zic, datoriia cea părinţească ce am către dragostea voastră m-au îndemnat astăzi de am venit aici, pentru ca să vă cercetăm sufleteşte, de vreme ce m-au rânduit Dumnezeu ca pre un nevrednic să vă fiu păstor şi părinte sufletesc şi învăţătoriu la lucrurile céle ce ar fi spre folosul mântuinţii sufletelor voastre. Pentru care lucru aveţ datorie cu toţii, de la mic până la mare, să mă ascultaţ la céle ce vă învăţ de bine şi de folos, că acea ascultare nu o faceţ mie, ci lui Hristos, după cum zice la 10 capete ale Lucăi: „Cel ce ascultă pre voi, pre mine ascultă şi cel ce să leapădă de voi, de mine să leapădă„. Aşijderea şi fericitul Pavel zice la 13 capete către ovrei: „Fraţilor, plecaţi-vă învăţătorilor voştri şi vă cuceriţ lor că priveghiază pentru sufletele voastre, ca cum ar fi să dea cuvânt, ca cu bucurie aceasta să facă, iar nu suspinând, că nu iaste de folos voao aceasta“.

Drept aceia n-am pregetat, nici am lenevit, ca să nu fac datorie, după porunca stăpânului şi învăţătorului nostru Hristos, căruia mă şi rog ca să-m dea putere să vă pociu spune ceva de folos; ci vă pohtim de ascultare.

Precum un om casnic, vrând ca să samene grâu curat în holda lui, pune multă nevoinţă de-l cérne şi-l curăţă de neghină şi de altele, aşa şi sfinţii părinţii noştri au pus multă nevoinţă de au cernut cu ciurul chibzuelii toată sfânta *Scriptură* şi au ales ca nişte grâu curat din toate bunătăţile câte ar putea fi acéste trei bunătăţ mari: credinţa, nădéjdia şi dragostea şi le-au sămânat în holda sfintei bisérici, adecă în adunarea şi în inima celor

credincioş. Şi are datorie fieştecare creştin a le ţinea şi a le face, căci fără acéste trei bunătăţ nu iaste cu putinţă nici cu un mijloc să se mântuiască creştinul, măcar de ar zice cine ce va vrea, căci acéstéa sunt teméele creştinătăţii. Că precum nu iaste cu putinţă a trăi neştine pre pământ fără de hrană trupească şi fără de îmbrăcăminte şi fără de somn, aşa nici fără de acéste trei bunătăţ carele sunt, precum am zis şi mai sus, credinţa, nădéjdea şi dragostea. Ce întâi voiu zice puţine cuvinte pentru nădéjde şi pentru dragoste, apoi voiu zice, pre urmă şi pentru credinţă, mai pre larg.

Nădéjdea iaste o îndrăzneală adevărată cătră Dumnezeu, dată în inima omului, din dumnezeiasca strălucire, ca să nu să deznădăjduiască niciodată de darul lui Dumnzeu, ci să fie încredinţat cum că va lua, prin pocăinţă, ertăciune păcatelor şi verice altă cérere, sau trecătoare, sau vécinică. Şi iaste nădéjdia de 2 féliuri: una bună şi alta rea. Bună iaste acéia când nădăjduiaşte cineva la Dumnezeu să se mântuiască, sau alt bine ce va să petreacă, că nici ostenéşte, nici cheltuiaşte nimic, cum zice David, că: „Cel ce nădăjduiaşte spre Dumnezeu mila îl va încungiura". Rea iaste acéia când nădăjduiaşte cineva la om să-i facă vreun bine, sau vreo îndemână la lucrurile céste trecătoare ale lumii, care nădéjde iaste mincinoasă şi deşartă, cum zice iarăş David: „Nu vă nădăjduiţ pre boiari, pre fiii oamenilor, la carii nu iaste mântuire". Aşijderea zice şi Solomon: „Blestemat să fie tot cel ce nădăjduiaşte spre om".

Dragostea încă iaste o unire a mulţi într-una şi cale cătră Dumnezeu şi vârf tuturor bunătăţilor, după cum o adeverează şi fericitul Pavel la 13 capete cătră corinthéni, zicând: „Decât credinţa şi decât nădéjdia iaste mai mare dragostea". Şi iaste şi aceasta de 3 féliuri: una dumnezeiască, alta firească şi alta pătimitoare şi rea. Dragostea cea dumnezeiască iaste acéia ce zice la *A dooa lége*, la 6 capete: „Să iubeşti pre domnul Dumnezeul tău i proci"; iar cea firească iaste céia ce iubesc părinţii pre fii şi fiii pre părinţi

şi fieştecare pe ruda sa şi pe priiatenii săi. Iar pentru dragostea cea pătimitoare şi rea, nu vom zice nimic, pentru căci fieştecare înţelept şi temătoriu de Dumnezeu o cunoaşte că nu e bună; şi pentru acéia, lipsească vorba ei de la mijloc, ca să nu ne spurcăm auzul.

Credinţa iaste fiinţa celor nădăjduite şi lucrurilor celor ce nu să văd dovediri, după cum zice apostolul Pavel: „Şi fără de credinţă nu iaste cu putinţă nimeni să se mântuiască“, precum vedem aceasta la toţ sfinţii şi la toţ drepţii cei mai înainte de lége şi cei de după lége. Că pentru credinţa lor cea dreaptă au aflat har înaintea lui Dumnezeu şi au făcut minuni mari şi preste fire, facând folos şi lor şi altora; şi era de pururea ochii lui Dumnezeu asupra lor şi cu urechile lui asculta rugăciunile lor, după cum zice David.

Aşijderea şi în sfânta *Evanghelie* vedem, în bogate locuri, că cei ce mergea la domnul Hristos, cu credinţă, auziia din gura lui: „După credinţa voastră să se facă voao“ şi îndată să tămăduia, ver de ce boală ar fi fost. Şi putem lua pildă şi de pe vameşul acest de astăzi, ce pomenéşte sfânta *Evanghelie*, că bătându-ş pieptul şi zicând cu credinţă: „Doamne, fii milostiv mie, păcătosului“ să pogorî îndreptat.

Dară noi, acum, că ne numim creştini, de pe ce fapte bune socotiţ că ne vom putea arăta creştinătatea şi blagocestiia ce avem şi să fim aleş şi despărţiţ de neamurile ce zicem noi că sunt păgâni? Că de vom zice: de pe credinţă, ne înşălăm, că noi credinţă nu avem: că de am avea credinţă am iubi pre Dumnezeu şi am păzi cuvintele lui şi am face, după putinţă, poruncile lui. Că zice la Ioan, în 14 capete: „De mă iubéşte neştine, cuvântul mieu va păzi“. Iar noi, în loc de a-l iubi şi a-i păzi cuvintele îl înjurăm şi-i ţinem cuvintele de râs şi de batjocură, ca când ar fi nişte basne. Iar de mă veţ întreba, în ce chip îl înjurăm, să vă spuiu: când înjurăm de lége pre cineva, pre Dumnezeu înjurăm. Că v-am spus mai sus, că credinţa iaste numai de un fel şi toţ oamenii cred în Dumnezeu, că Dumnezeu iaste liagea şi făcătoriul legii; şi pentru

căci înjurăm légia, înjurăm pre Dumnezeu şi pentru acéia, iată dară, că n-avem credinţă.

De vom zice de pe nădiajde, că suntem aleşi din păgâni, nici aceasta nu o avem, căci că de am avea credinţă, poate doară că am avea şi nădiajde, că v-am spus mai sus că întâi iaste să crează neştine în Dumnezeu, apoi să nădăjduiască.

De vom zice de pe dragoste, că suntem aleş din păgâni, nici acéia nu o avem, că zice Ioann: „De va zice cineva că iubéşte pre Dumnezeu şi pre fratele lui îl urăşte, mincinos iaste; că de vréme ce nu iubeşte pre fratele lui, că-l véde, dar pre Dumnezeu, că nu-l véde, cumu-l va putea iubi?“ Şi iată, dară, că precum zic că neavând dragoste între noi şi nepohtindu-ne binele unul altuia, după porunca lui Dumnezeu, n-avem nici credinţă, nici nădiajde, nici dragoste şi suntem mai răi, să mă ertaţ, decât păgânii. Că zice apostolul Pavel: „Limbile n-au lége şi fac ale legii“. Iară noi, având lége, facem tot împotriva legii şi suntem mai păcătoş decât toate neamurile şi decât toate limbile. Şi puteţ cunoaşte aceasta, că iaste aşa cum zic, că ce neam înjură ca noi, de lége, de cruce, de cuminecătură, de morţi, de comândare, de lumânare, de suflet, de mormânt, de colivă, de prescuri, de ispovedanie, de botez, de cununie şi de toate tainele sfintei bisérici şi ne ocărâm şi ne batjocorim noi înşine légia?! Cine din păgâni face aceasta, sau cine-ş măscăréşte légia ca noi? Oare nu înjurăm cu acéstia toate pre Dumnezeu? Oare nu ocărâm cu acéstia poruncile lui? Că el singur ne-au arătat şi ne-au învăţat acéste taini, ca prin mijlocul lor să ne curăţim de păcate şi să-l înblânzim asupra noastră la scârbe şi la nevoi.

Dară noi, deaca auzim pre cineva că înjură [în jurăminte] de céle ce am zis, în loc de a-l certa şi a-l înfrunta, ca pre un om făr’de socoteală, noao ne pare bine şi râdem. De sunt acéstia lucruri creştineşti, zică cine are Dumnezeu.

Încăş, pe lângă acéstia toate, mai adaogem cu răutatea că pre părinţii noştri îi ocărâm şi-i batem; pre bătrâni îi necinstim, pre

domni şi pre boieri îi blestemăm, pre arhierei nu-i ţinem intr-o nimica, pre călugări îi clevetim, pe preoţ îi ocărâm, bésericile le ţinem ca nişte grajduri şi când mérgem la dânsele, în loc de a asculta slujbele şi a ne ruga lui Dumnezeu, să ne iarte păcatele, iar noi vorbim şi râdem şi facem cu ochiul, unul altuia mai rău decât pe la cârciume. Sărbătorile şi praznicile nu le ţinem, ca o nimica, ci atuncea facem céle mai réle, de bucurăm pe dracul şi atunce vindem şi cumpărăm.

Şi în scurte vorbe, ne-am abătut cu toţii din calea dreptăţii şi împreună ne-am netrebuit, după cum zice David şi nu suntem până întru unul a cunoaşte şi a cerca pre domnul. Căci fiind orbiţ de deşărtăciunile céle lumeşti, nu ne bucurăm la altceva făr' numai la lucrurile întunéricului veacului acestuia; şi suntem porniţ cu toţii spre răutăţ, ca o roată când dă de vale şi nu să poate opri şi suntem toţ, cu totul, ca nişte dobitoace necurate, tăvălindu-ne în răsfăciunile céle spurcate şi de nimica.

Şi acéstia toate nu să trag dintr-alta, fără numai din necredinţa noastră; că ni s-au împietrit inimile întru răutăţ, ca a lui faraon şi umblăm, ca nişte cai sirepi, făr' de zăbală şi făr'de ruşine, până vom cădea într-o vreo propastie şi vom peri. Cu acéste fapte ne lăudăm că suntem creştini! O, vai, de capetele noastre! Şi cu creştinătatea ce avem poate că vom fi socotind că numai căci ne numim creştini ne vom spăsi! Ba! Ci mai mare osândă vom să luom, de nu ne vom pocăi şi de nu ne vom lăsa de răutăţile noastre. Că zice Hristos: „Nu cei ce-m zic mie Doamne, Doamne, vor întra întru împărăţiia ceriului, ci cei ce fac voia mea". Spuneţi-mi, rogu-vă, că eu poate că-m voiu fi eştit din fire, care voe a lui Hristos facem, sau care poruncă ţinem? Eu nu poci cunoaşte altceva, făr' numai un nume uscat şi sec, ce avem făr' de nici o faptă bună. Şi încă stăm de ne mirăm căci nu ne face Dumnezeu pe voia noastră pentru căci ne numim creştini! Ba încă bine că nu ne prăpădéşte ca pe sodomiténi, că vedem depărtarea lui Dumnezeu cu ochii noştri şi cunoaştem că din răutăţile noastre

ne vin atâta féliuri de boale şi atâtea féliuri de morţi şi alte nevoi şi scârbe şi nicidecum nu ne venim în fire, ca să ne părăsim de răutăţile noastre.

Ci iată, că vă zic, iubiţilor miei şi vă învăţ cu frica lui Dumnezeu, ca un părinte sufletesc şi păstoriu ce vă sunt, să vă veniţ în fire şi să vă căiţi de lucrurile céle necuvioase, că Dumnezeu iaste milostiv şi deaca va vedea întoarcerea noastră şi pocăinţa cea bună, ne va erta. Că zice prin rostul Isaiei: „Întoarceţi-vă cătră mine şi mă voiu întoarce şi eu cătră voi".

Şi vă poruncesc tuturor, câţ sunteţ cu meşterşug şi cu neguţătorii, veri de ce breaslă, ca de acum înainte, duminecile şi sărbătorile céle mari ce să numesc domneşti şi ale Maicăi Précistii şi a unora din sfinţii cei numiţ, să vă închideţ prăvăliile şi nici să vindeţ, nici să cumpăraţ nu numai de la creştini, ce nici de la turci, nici de la alţii, nici să lucraţ şi precum zic să faceţ, că nefăcând să ştiţ bine că vă voiu pedepsi besericéşte, cu pravila şi pre dreptate, nefăcându-vă nici o năpaste. Şi încăş, pre carii să vor arăta semeţi şi tari de cap şi nu să vor supune dreptăţii şi poruncii bisericeşti îi vom pedepsi şi cu domniia.

Şi nimeni să nu socotească, din voi, şi să zică în inima lui: dară ce treabă are vlădica cu noi, nu-ş caută vlădiciia lui, ci să améstecă întru ale noastre? De n-aţ ştiut până acum şi de n-au fost nimeni să vă învéţe, iată că acum veţ şti că am treabă cu toţ oamenii câţ sunt în Tara Rumânească, de la mic până la mare şi până la un copil de ţâţă afară din păgâni şi din ceia ce nu sunt de o lége cu noi; căci în seama mea v-au dat stăpânul Hristos să vă pasc sufletéşte, ca pre nişte oi cuvântătoare şi de gâtul mieu spânzură sufletele voastre şi de la mine va să vă ceară pre toţ, iar nu de la alţii, până când vă voiu fi păstoriu.

Ci vă caută în scurte cuvinte să mă ascultaţ de veţ fi creştini şi de vă ţineţ ai lui Hristos, că precum nu pot fi oile făr'de păstoriu, aşa nici norodul făr'de arhiereu şi verice va păsa cuiva la céle sufleteşti, alérge la mine ca la un părinte, că-l voiu vindeca, cu

ajutoriul lui Hristos.

Încăş poate să zică fieştecine din voi, în gândul său: dară noi avem nevoi gréle asupra noastră şi nu putem să facem acéste ce zici; ci eu încă zic că iaste aşa şi crez. Numai la greul acela sunt şi eu părtaş şi într-acel jug ce trageţ voi, trag şi eu; dară n-am putére să zic nici să gândesc aşa, căci că precum cére împăratul dăjdi de la noi, aşa ne cére şi Dumnezeu credinţă şi fapte bune. Că zice Hristos la *Evanghelie*: „Daţ ale chesariului, chesariului şi ale lui Dumnezeu lui Dumnezeu". Să nu socotiţ că-i va fi milă lui Dumnezeu de noi, să ne iarte pentru căci avem nevoi, deaca nu vom face după putinţă şi poruncile lui, ce ne va băga de unde nu vom putea să mai eşim. Ci să lăsăm năravurile céle rele şi obicéele céle necuvioase, ca doară s-ar milostivi Dumnezeu asupra noastră să ne iarte şi să ne chivernisească cu mila lui cea bogată, căruia mă şi rog să tipărească şi să pecetluiscă în inimile voastre acéstia câte v-am vorbit, ca să nu le uitaţ, ci, după putinţă de pururea să le faceţ şi precum înţelepţéşte pre cei orbi şi pre cei sfărâmaţ îi îndreptează aşa să ne înţelepţească şi pre noi şi să ne îndreptéze pre calea cea dreaptă a mântuinţii, ca de pururea să mărim şi să proslăvim numele lui cel sfânt şi preasfânt. Amin.

CUPRINS

CUVÂNT DE ÎNVĂŢĂTURĂ LA STRETENIIA DOMNULUI NOSTRU IISUS HRISTOS

A povesti lucruri minunate, iaste dată oamenilor celor învăţaţ. A îndulci cu vorba auzurile ascultătorilor, iaste dată ritorilor. A descoperi taini mari şi preste fire, iaste dată celor ce sunt desăvârşit întru bunătăţi. Iar în mine, neaflându-se nici unele de acéstia, nu va putea nimeni să auză nimic de folos.

Drept acéia, cu multă jălanie îmi ticăloşesc nevredniciia şi-m caut şi făr' de voia mea a tăcea, iar apoi cunoscându-mi datoria ce am şi temându-mă ca să nu caz în osânda slugii cei vicléne, cu

cuviinţă iaste, după putinţă, să povestesc de-a pururea lucrurile Domnului, căruia mă şi rog, cu multă umilinţă, să-m dezlége gângăviia limbii şi să-mi luminéze mintea, ca să poci zice puţine cuvinte întru slava lui cea negrăită. Ci vă pohtesc de ascultare.

Cum că iaste fecioriia o bunătate mare, naltă şi minunată, iaste lucru dovedit şi înfăţişat la cei înţelepţi; pentru caré nu sunt eu vrednic a grăi şi a lăuda măririle ei. Iar pentru căci praznicul de astăzi aduce la mijloc, ca o cunună neveştejită, toată slava fecioriei, desăvârşit şi o pune înaintea fiilor celor hrăniţi cu hrana cea sufletească, ne îndeamnă, după putinţă, a zice puţine cuvinte pentru dânsa. Astăzi să deşchide sfatul prorocilor celor dumnezeeşti şi sémnele céle închipuite ale preaslăvitei zile aceştiia, împreună cu sfârşitul lor, să propoveduesc adunării cei besericeşti. Astăzi, sfârşitul cel adevărat al sfatului celui din ceput, prin fapte cu mărire lumii s-au arătat. Astăzi, slava Domnului şi-a sfintei Fecioare descoperit o privim. Astăzi, bucuriia cea cerească, pre caré toate neamurile cu dragoste o aştepta, sfântul praznic de astăzi o dă neamului omenesc. Au trecut céle vechi şi au înflorit céle noao, carele nu se mai învechesc. Nu mai stăpâneşte de pe acum porunca cea tare a legii, ce mila Domnului împărăţéşte; pre toţi îi trage la sine, cu mântuire şi îndelung răbdare, nici pedepséşte, ca pre Ozan acela odinioară carele au îndrăznit de s-au atins de care nu era să se atingă.

Că Dumnezeu, pre toţ chiemând la sine, frica nu poate să zăticnească. Strigă zicând: „Veniţ după mine toţ cei osteniţ şi însărcinaţ“. Şi cine nu va alerga? Întru ale sale au venit Domnul, nu prin umbră, ci chiar şi înfăţişat să aduce, ca pre un jărtăvnic pre pământ, cu pohfală de sicriiul cel însufleţit, adecă de sfânta Fecioară, de care sicriu s-au atins vameşul şi s-au îndreptat, s-au apropiat curva şi s-au făcut curată, s-au lipit bubosul şi s-au tămăduit. Acest sicriiu pre nimeni nu uraşte, pre nimeni nu gonéşte, de nimeni nu să scârbéşte, nici să fereşte a duce céle mântuitoare şi pre nimeni nu face părtaş-stricăciunii, că iubitoriul

de oameni, Dumnezeu, să odihnéşte într-însa. Acéştia sunt darurile milii cei noao. Aceasta s-au făcut întâi supt soare (nou), caré nu s-au mai făcut, nici să va mai face. Că acéia ce râduise Dumnezeu, pentru multa milostivire şi îndurare ce avea cătră noi, au venit însuş şi au împlinit pentru iubirea de oameni, céia ce i să cuveniia lui. Pentru care lucru adevărat au răsunat dumnezeiasca trânbiţă, fericitul Pavel, zicând: „Cele vechi au trecut, iată s-au făcut toate noao“.

Drept acéia, ce voiu putea cuprinde cu mintea mea, sau ce lucru vrédnic voiu putea grăi asupra zilei aceştiia? Nu poci să mă întinz unde nu ajung, nu poci să vorbesc céle ce nu ştiu. Îm mărturisesc nevredniciia şi neputinţa; nu îndrăznesc a mai zice nimica. Că biruiaşte şi covârşaşte mai presus decât toată pricéperea minţii omeneşti graiul pomenirii şi fecioriia sfintei Fecioarei aceştiia. Că de poate afla cineva mai mare şi mai slăvit decât pre Dumnezeu, poate că doară va afla mai mare şi mai cinstită decât pre sfânta Fecioară, care fecioară, ca alt ceriu gânditoriu, ţine în braţile sale pre făcătoriul ceriului şi al pământului, pre Fiiul său, carele iaste născut din Tatăl mai nainte decât luceafărul şi-l aduce astăzi la bisérică, ca pre un cap ce iaste al biséricii, să-l închine Domnului, celuia ce i să închină toată făptura şi i să pleacă tot genunchiul. Că pentru bunătatea lui cea de margine să suppune legii, cela ce au dat légia lui Moisi în muntele lui Horiv. Să suppune poruncii cela ce numai cu porunca au făcut toate céle văzute şi nevăzute. Să smeréşte cela de carele să cutremură toată zidirea. Priméşte ca un milostiv, de să pune în braţele dreptului Simeon, cela ce iaste numai însuşi drept. Duce poclon la besérică cela ce sunt toate ale lui, duce poclon la béserică 2 pasări, cela ce au făcut cu un cuvânt toate pasările în văzduh; duce poclon 2 turturéle, ca să arate céle 2 voi a dumnezeirii şi a omenirii. Duce o păréche de turturéle curate ca să facă păréche curată lui Dumnezeu pre omul, ca să facă amândoao una, ca să împreune céle vechi cu céle noao, céle cereşti

cu céle pământeşti, céle de jos cu céle de sus. Duce poclon lucru curat, cela ce iaste numai însuşi curat, ca să arate că s-au născut din maică curată şi să arate şi curăţenie beséricii şi al credinţii. Duce acéle 2 pasări ca să facă preoţii jărtvă, arătând cu aceasta jărtva céia ce era să se facă pre sine tatălui pentru noi. Zice sfânta Fecioară cătră Simeon: „Priiméşte, cinstite şi fericite bătrâne, pre acest prunc, carele au sărăcit de voia lui, a căruia bogăţie nu să poate spune: priiméşte pre acest prunc, carele iaste mai vechiu decât toţ vechii; priiméşte pre acest prunc ce vezi, pre carele nici îngerii nu-l pot vedea; cuprinde-l cu braţele tale, pre carele nu-l poate cuprinde toată lumea. Adevărat, mic iaste de vârstă, iară anii nu i să ştiu. Mic iaste, iară iaste preste toate măririle mai mare. Mic iaste la vedére, iar iaste mare la pricépere.

În besérică iaste acum împreună cu noi, iar în ceriu şade în scaunul slavei sale şi în cară de heruvimi. În chipul slugii să véde, iară iaste stăpân peste toate."

Şi luundu-l Simeon în braţe, fiind pornit de Duhul Sfânt, au zis: „Cu adevărat, tu eşti stăpânul a toată făptura, tu eşti mântuitorul lumii, tu eşti Dumnezeul nostru, pre tine cu mare pohtă te aşteptăm, de tine doriiam, de tine însetoşam, pre tine adăst de atâta vréme. Ţie mă închin, pre tine te rog ca celuia ce eşti stăpânul vieţii şi al morţii, tu mă slobozéşte cu pace acum, din lumea aceasta şi din trupul acest stricăcios, că te-am văzut cu ochii miei mântuitoriul mieu. Slobozéşte-mă dintru această viaţă, să merg în iad, să spuiu de venirea ta în lume, să-i mângâiu pre acei ticăloşi şi dosădiţ ce sunt întru închisoare de atâţia ani. Să le spuiu bucurie amărâţilor, să le spuiu cum că te-am văzut cu ochii miei şi cum că te-am apipăit cu mâinile méle şi cum că te-am ţinut în braţe şi cum că ai înplinit toate ale legii şi vei să pătimeşti şi vei să te omori pentru mântuirea tuturor şi vei să te pogori şi în iad, ca să ne scoţ pre toţ de la muncă şi să ne sui, împreună cu tine, la ceriu, să ne faci una cu tatăl. Aşa te rog, stăpâne, mângăiarea şi slava norodului tău, lui Israil, lumina cea

descoperită a limbilor celor dintru întunérec, slobozéşte-mă cu pace, ca să măresc numele tău cel preaslăvit."

Acesta iaste praznicul bésericii noastre de astăzi, iubiţilor miei. Acesta iaste sfârşitul tainelor celor vechi şi începutul tainelor celor noao. Astăzi s-au împlinit toate ale legii cei vechi şi să încep céle noao. Şi de vréme ce Hristos, Dumnezeul nostru, cel adevărat, carele iaste légia şi făcătoriul legii, s-au supus legii, ca să ne arate noao că iaste cu cale şi cu dreptate să ne supunem legii, drept ce, să nu ascultăm, ci stăm împotriva legii şi lui Dumnezeu, ca când ni-ar fi vrăjmaş de moarte. 10 porunci sunt scrise în lége şi nici una nu ţinem.

Porunca cea dintâiu zice să nu avem alt dumnezeu înaintea lui, iară noi avem pre mamonul nedreptăţii.

A dooa poruncă zice să nu luom numele Domnului în deşărt, iară noi îl purtăm prin gurile noastre, ca o nimica.

A treia poruncă zice să sfinţim sâmbăta, adecă să cinstim şi să ţinem praznicile, iară noi atunce facem lucrurile céle mai multe şi lucrurile céle mai necuvioase.

A patra poruncă zice să cinstim pre părinţii noştri, iară noi îi ocărâm şi-i şi batem.

A cincea poruncă zice să nu ucidem, iar noi, de nu putem ucide cu băţul, sau cu sabiia, ucidem cu limba şi, de nu putem ucide pre alţii, ne ucidem şi ne omorâm înşine pre noi, cu faptele céle réle.

A şasea poruncă zice să nu preacurvim, iară noi facem altele mai réle şi mai spurcate, carele nu le poci grăi.

A şaptea poruncă zice să nu furăm, iară noi luom de faţă, cu sila.

A opta poruncă zice să nu mărturisim strâmb, iară noi jurăm cu mâinile pre sfânta *Evanghelie* ca să nu piiardem cinstea şi piiardem pre Dumnezeu.

A nooa poruncă zice să nu pohtim muiarea vecinului nostru, iară noi mijlocim ca să ştie şi el de acel lucru, iară să nu zică

nimic, că apoi nu e bine de el.

A zécea poruncă zice să nu pohtim verice lucru strein, iară noi luom tot, să nu aibă cu ce să hrăni.

Şi iată, dară, că nici una din céle zéce porunci nu ţinem, nici facem. Iar de va socoti cineva din noi cum că vorbele acestia nu sunt adevărat, îi las în seama cugetului său şi de nu-l va bate cugetul în sine, atunce poate că acel om va fi au prea sfânt şi drept înaintea lui Dumnezeu, au iaste nesimţitoriu.

Ce tu, Doamne, cela ce pentru bunătatea ta cea de margine şi multa milostivire ai voit de ai luat trupul firii noastre cei slabe şi ai împlinit toate ale legii, îndură-te şi ne luminează şi noao minţile şi inimile, ca să ne arătăm împlinitori legii şi ale poruncilor tale şi ne miluiaşte ca un milostiv, după mulţimea îndurărilor tale, ca de pururea să mărim numele tău cel prea slăvit. Amin.

CUPRINS

CUVÂNT DE ÎNVĂŢĂTURĂ LA DUMINECA LĂSATULUI DE BRÂNZĂ

Astăzi n-am a spune alt nimic înaintea dragostei voastre ca să vă ospetez sufletéşte, fără numai puţine cuvinte de învăţătură, carele mă rog să le ascultaţ toţ cu dragoste, neuitându-vă atâta la neputinţa şi neştiinţa învăţăturilor méle, cât la pohta şi dragostea ce am de-a pururea cătră înţelepţiia voastră. Şi măcar că nu iaste cu putinţă să folosiţi dintr-însele, iară ajutorând Dumnezeu, nici de tot fără de folos nu veţ rămânea.

Vedem în sfânta *Scriptură*, la 2 capete ale *Facerii*, cum că Dumnezeu au poruncit lui Adam ca din tot lemnul ce iaste în grădină, cu mâncare, să mănânce, iar din lemnul a pricépe binele şi răul să nu mănânce, că în ce zi va mânca, cu moartea va muri. Tâlcul acestor cuvinte iaste mare şi adânc şi numai dascalilor iaste dată să o tâlcuiască, după cum se cade; iară eu, după putinţă, voiu zice foarte pre scurt numai céle ce mă voiu pricépe că sunt

drépte.

Cuvintele acélia ce zic: „Din tot lemnul ce iaste în grădină, cu mâncare, să mănânci“, socotesc că nu voiu greşi de voiu zice că din toată învăţătura cea dreaptă şi din toate cuvintele lui Dumnezeu, ce sunt în grădina sfintei besérici ai răsăritului, ca o hrană sufletească, cu bucurie tot creştinul, cu dulceaţă să mănânce. Şi ne putem încredinţa de aceasta şi de pe cuvintele ce zice Hristos la Mathei, în 4 capete că: „Nu numai cu pâine va trăi omul, ci cu tot cuvântul carele iase din gura lui Dumnezeu“. „Iară din lemnul ce zice a pricépe bine şi rău să nu mâncaţi, că în ce zi veţ mânca, cu moarte veţ muri“, poci zice şi pentru aceasta cum că de păcatul ce să face cu pricépere, fieştecarele să se ferească, că în ce zi îl va face, cu moarte va muri. Că mai rea moarte, decât a fi neştine prin păcat despărţit de Dumnezeu, nu iaste alta. Că zice Ioann, la 3 capete, că: „Cel ce face păcatul de la diavolul iaste, că din ceput diavolul păcătuiaşte.“

Iară putem zice şi într-alt chip, că în toate zilele ce sunt în grădina anului, célia ce sunt spre hrana trupului rânduite cu socoteală şi făr' de vicleşug, fieştecarele să mănânce. Iar din postul cel hotărât pentru folosul cel sufletesc, carele cu pricéperea noastră îl putem face bine şi rău, nimeni să nu-l strice, că în ce zi îl va strica, cu moarte va muri; pentru căci că calcă porunca lui Dumnezeu şi mai rea moarte, decât a călca neştine porunca lui Dumnezeu, nu iaste alta; că va fi izgonit de dânsul din grădina bésericii, ca şi Adam din raiu.

Şi dintr-acéste puţine cuvinte ce am zis să poate înţelége cum că, voiniciia mâncării ce au dat Dumnezeu lui Adam, să adevăra şi légea postului, iar mai vârtos să zic, să încredinţa porunca lui Dumnezeu, pentru ca să cunoască Adam că are mai mare peste dânsul şi cum că nu iaste volnic a călca porunca, că în ce zi o va călca, cu moarte va muri. Drept acéia, acela însuş făcătoriul şi poruncitoriul lui Adam, în zilele céle de apoi arătându-să pre pământ şi cu oamenii împreună vieţuind, pentru ca să ne arate

noao cum că iaste cu cale şi cu dreptate să ne supunem poruncii lui Dumnezeu şi cum că iaste foarte de folos să postim, întâi el însuş au postit 40 de zile şi 40 de nopţi, precum să véde la Luca, în 4 capete, puind postul acesta înaintea ochilor noştri, ca să privim într-însa ca într-o oglindă, în toată viaţa noastră şi să ne aducem aminte de pacostea ce s-au întâmplat lui Adam din călcarea poruncii şi din mâncare.

Pentru acéia trebuiaşte dară şi noi, de vréme ce ne-au învrednicit Dumnezeu şi am ajuns ca să întrăm de mâine în călătoriia sfântului post, cu pohtă şi cu dragoste să primim porunca stăpânului şi după putinţă să facem şi céle poruncite. Şi pentru căci avem a mérge la război asupra vrăjmaşului sufletelor noastre, trebuie să ne gătim ca nişte ostaş vitéji ai lui Hristos, încingându-ne mijloacéle noastre cu adevărul, după cum zice fericitul Pavel şi să ne încălţăm picioarele cu gătirea *Evangheliei* păcii şi să ne îmbrăcăm cu zaoa dreptăţii şi să punem coiful mântuirii pre capetele noastre şi să luom pavăza credinţii în mâinile noastre, cu carele vom putea stinge toate săgeţile vicleanului céle arzătoare şi sabiia duhului, care iaste graiul lui Dumnezeu; pentru că nu iaste lupta noastră spre sânge şi trup, ci cătră domnii, cătră puteri, cătră ţiitorii lumii întunéricului veacului acestuia, spre vicleşugul duhurilor celor de supt ceriu.

Vrând, drept acéia, a face această călătorie asupra vrăjmaşului sufletelor noastre, precum am şi mai zis, trebuie să luom împreună cu noi 5 lucruri, să ne fie ca o merinde la vréme de primejdie, care lucruri sunt aceştia: ispovedania, rugăciunea, postul, milostenia şi dragostea.

Cu ispovedaniia să ne spălăm păcatele, mărturisindu-ne înaintea duhovnicilor noştri, cu frică şi cu inimă înfrântă, ca înaintea lui Dumnezeu pârându-ne înşine pre noi, iar nu să dăm pricina la alţii sau să zicem că de nevoe am făcut, sau prin neputinţă, că nu ne vom folosi nimic, precum nu s-au folosit nici Adam; că vrând Dumnezeu să-l aducă la pocăinţă, în loc de a-ş

cunoaşte greşala şi a-ş mărturisi păcatul, el făcea pre Dumnezeu vinovat, căci i-au dat muiare şi muiarea iară să cura pre şarpe. Şi să fie ispovedaniia noastră cu nădéjde bună cum că ne va erta Dumnezeu, iar nu cu deznădăjduire, precum au făcut-o Cain zicând că: „Mai mare iaste vina mea decât a mi să erta mie“. Aşijderea şi Iuda, măcar că s-au mărturisit înaintea arhiereilor cum că au greşit de au vândut sânge nevinovat, iară nu i-au folosit nimic acea ispovedanie, căci era cu deznădăjduire.

Şi ispovedania trebuie să o facem cu gând ca acela ca să nu mai greşim înainte; că faraon măcar că s-au mărturisit, zicând: „Greşit-am Domnului“, i-ar n-au folosit nimic, căci nu gândiia a să părăsi de răutăţ şi pentru acéia au şi perit. Nici să fie ispovedania noastră cu deznădăjduire, ca a Iudei, că şi el, măcar că s-au mărturisit înaintea arhiereilor cum că au greşit de au vândut sânge nevinovat, iar nu i-au folosit nimic acea ispovedanie, că au fost cu deznădăjduire, ci să avem nădéjde bună că de ne vom ispovedui cu inimă curată şi cu gând ca acela ca să nu mai greşim ne va erta Dumnezeu şi vom auzi ca David: „Şi Domnul au mutat păcatul tău; nu vei muri“.

Cu rugăciunea să cérem de la Dumnezeu mântuire sufletelor noastre că ni-o va da, după cum singur Hristos zice: „Céreţ că să va da voao“. Că rugăciunea ce să face cu căldură, den inimă, pătrunde ceriurile şi întră în urechile lui Dumnezeu. Zice şi sfântul Ioann Zlatoust, cum că unde să face rugăciunea cu mulţemită, vine darul Duhului Sfânt şi dracii să gonesc şi toată putéria potrivnicului să depărtează şi fuge. Şi iarăşi într-alt loc zice cum că rugăciunea iaste pază curăţeniei, pecéte fecioriei, oprélişte mâniei, ţinére mândriei, curăţenie zavistiei, pierzare urgiei şi temeiu păcii; şi în scurte cuvinte, cela ce face rugăciune, vorbéşte cu Dumnezeu.

Cu postul să ne uşurăm trupul, să ne limpezim mintea şi să ne bucurăm cu sufletul, ca să vie darul lui Dumnezeu asupra noastră, care post trebuie să-l facem cu rugăciuni amestecat. Că precum nu sunt dulci bucatele făr’ de sare, aşa nici postul făr’ de rugăciuni.

La a doaoa carte, la încéperea postului zice sfântul Grigorie cum că postul iaste pace de obşte a sufletului şi a trupului, traiu făr'de turburare, petrecanie cu bună întocmire, viaţă ce veseléşte pre Dumnezeu şi întristează pre vrăjmaşul; că precum sunt păzitori celor ce postesc sfinţii îngerii şi-i feresc de toate primejdiile, aşa sunt şi celor ce nu postesc păzitori dracii şi-i îndeamnă la multe păcate.

Drept acéia trebuie să ne ostenim ca să nu avem părtăşe cu diavolul, că nu s-au făcut nimeni ucenic bunătăţilor din cei ce s-au îndestulat cu mâncări, după pohta lor, nici din cei ce iubiia răsfăţările s-au făcut sfânt, nici din cei ce-au vieţuit trupéşte s-au făcut părtaş împărăţiei ceriului.

Ştiu bine că nu ne va lăsa obiciaiul şi năravul cel rău ca să ne postim de bucate; ce încailea să ne postim de răutăţ, că spre mâncare (n-am cum mai zice într-alt chip) ne îndeamnă blestematul acesta de pântece, dară a face rău n-avem îndemnător pre nimeni. Că trupului îi trebuiaşte mâncare, iar sufletului nu-i trebuiaşte răutăţ; şi din mâncare cunoşti (la focul) oarecare dulceaţă, iar din răutate nu să cunoşti alt nimic, fără numai vătămare de suflet şi călcare de lége.

Cu milostenia să îmblânzim pre Dumnezeu, dând cu dragoste milă, din agonisitele noastre céle drépte, lipsiţilor, săracilor, streinilor, bolnavilor şi celor ce sunt întru închisori. Şi atunce vom fi şi noi miluiţ de Dumnezeu, după cum zice la céle zéce fericiri; iar de vom da milă din jafurile ce facem, mai multă osândă vom câştiga şi de să va luneca cineva cu firea şi va zice în mintea lui că nu ştiu ce grăesc, lăsându-se în nădéjdia cuvântului lui Ioann ce zice: „Faceţ şi voi milostenie din mamonul nedreptăţii", trebuiaşte acela ce va gândi acel lucru să meargă întâi să întrébe pre cei ce ştiu şi tâlcuesc sfânta *Scriptură*, făr' de vicleşug, să vază cu ce gând l-au zis Ioann acel cuvânt, apoi să gândească rău asupra mea.

Gândul lui Ioann iaste acesta: faceţ, zice, şi voi milostenie din mamonul nedreptăţii. În ce chip? Cu lacrămi, cu inimă înfrântă

şi cu gând ca acela ca să nu mai faci după acéia strâmbătate nimănui, nici să jăfuiţi şi apoi, atunce va fi acea milostenie priimită; care lucru să poate încredinţa şi de pe Zacheu, că au zis: „Iată, jumătate de avuţiia mea o dau săracilor şi de am năpăstuit pre cineva cu ceva îi întorc împătrat“. Auzit-aţ ce zice Zacheu, căruia au zis Hristos: „Astăzi să făcu mântuire casei aceştiia, pentru că şi acesta fiiu lui Avraam iaste“, adecă au făcut cu gând şi cu inimă ca a lui Avraam acea milostenie, iar nu ca unii dintre noi ce fac jafuri şi fac câte sunt mai réle pre pământ, apoi să duce cu gând ca acela ce dă vreunui popă să-i facă sărindariu ca să i să iarte păcatul şi el tot cu totul stă în tina răutăţii. Nu aşa, ticăloşii de noi, nu aşa, că Dumnezeu nu să înşeală!

Cu dragoste să ne încredinţăm că de vom iubi pre vecinii noştri după porunca lui Dumnezeu, ca înşine pre noi şi le vom face bine vom fi şi noi dumnezei şi fii celui de sus, după cum zice David. Că dragostea iaste singur Dumnezeu şi cela ce rămâne în dragoste, în Dumnezeu rămâne şi Dumnezeu într-însul, după cum zice Ioann: „Şi de vom erta greşalele tuturor ce ni-au greşit noao, ne va erta şi Dumnezeu greşalele noastre“. Că ce folos iaste trupul să fie deşărt de bucate, iar sufletul a-l umplea de păcate; ce folos iaste a fi galbeni şi ofilit de post, iar de pizmă şi urâciune a fi aprins; ce folos iaste a nu bea vin şi a fi beat de veninul mâniei; ce folos iaste a nu mânca carne şi cu hulele a rumpe carnea fraţilor noştri; ce folos iaste a nu conteni de céle ce sunt, uneori slobode şi a face acélia ce nu sunt niciodată, cu vreun mijloc, slobode. Că Dumnezeu pre aceia iubéşte şi-i cinstéşte pre carii să feresc de céle oprite. Că acéste puţine cuvinte, ce-am vorbit aţ înţeles lupta noastră cu cine iaste şi cu ce fel de arme şi de merinde ne trebuiaşte să mérgem asupra lui şi cu ce mijloc să-l biruim.

Drept acéia fieştecarele, după putinţă, să nu lenevească a să nevoi, că nu va greşi. Am înţeles cum că iaste obiciai de vă adunaţ de seară în divan şi faceţ puţină oraţie înaintea domnului şi după acéia céreţi ertăciune; şi măcar că nu mi s-au întâmplat până acum

să văz cu ochii, iar foarte mi-au plăcut şi am fericit obiciaiul acesta, că iaste lucru cuvios a cére ertăciune de la stăpânii şi mai-marii noştri, nu numai într-această zi, căci vom să întrăm în zilele sfântului post, ci poci zice că să cuvine să cérem ertăciune în toate zilele; că precum greşim înaintea lui Dumnezeu în tot ceasul, aşa greşim de pururea şi înaintea mai-marilor noştri, cu cuvântul şi cu fapta, cu voe şi făr'de voe, prin ştiinţă şi neştiinţă, de faţă şi pre ascuns.

Iar apoi, luând seama cu tot denadinsul sfârşitul acestui lucru, foarte mă întristez, că obiceaiul iaste frumos la vedére şi rău la pricépere; că nici ertăciunea ce céreţ de la stăpâni nu iaste curată, nici acéia ce luaţ unul de la altul, că iaste plină de pizmă şi de zavistie şi plină de răutate, că nu iaste cu gând curat.

Ci vă rog, iubiţii miei, pentru preascump sângele lui Hristos, care ş-au vărsat pentru noi, păcătoşii, să vă părăsiţi de acéia, că veţ cădea în osândă, dintru carea osândă eu, nevrédnicul şi mult păcătosul rog pre milostivul şi iubitorul de oameni, Dumnezeu, ca să ne mântuiască pre toţi şi să ne învrednicească să petrécem sfântul post în pace, cu sănătate, cu viaţă curată şi cu spăsenie sufletească, ca să putem vedea şi luminata lui înviiare. Amin.

CUPRINS

CAZANIE LA VOVEDENIE BOGORODIŢE, NOEMVRIE 21

Puţin ajutoriu va putea lua un bogat de la un sărac şi puţină laudă va auzi un cinstit de la un neînvăţat. Drept acéia dară şi eu, ştiindu-mi sărăciia bunătăţilor şi slăbiciunea învâţăturii, stau de mă mir ce voiu face. Că de o parte uitându-mă măririlor preasfintei fecioarei Mariei ar căriia intrarea cea cu pohfală în béserică astăz prăznuim; de altă parte, văzând atâtea cinstite obraze, împodobite cu florile bunătăţilor şi cu înţelepciune, mă spăimântez şi nu cutez a grăi. Că ce tărie are ticăloasa mea limbă, a lăuda şi a cinsti cu vrednicie pre una ca aceasta, carea iaste

aleasă şi întru tot îmbunătăţată mai naite decât toată zidirea, după cum zice la *Cântarea cântărilor*? Sau ce putére are izvorul mieu cel cu o picătură de apă, să adape o grădină sufletească ca aceasta?

Iară încăşi, de vréme ce darul Duhului Sfânt, carele pururea tămăduiaşte céle neputincioase şi célia care nu sunt desăvârşit le împlinéşte, acelaş să-m dea şi mie putére şi ajutoriu, ca să pociu zice puţine cuvinte în slava lui Dumnezeu şi întru cinstea şi lauda Născătoarei de Dumnezeu.

Véde-să în sfânta *Scriptură*, la a treia carte a Împăraţilor, la al 6-lea cap, cum că împăratul Solomon au făcut casa Domnului cu trei despărţituri; şi în despărţitura cea dintâiu sta mulţimea norodului, întru a dooa despărţitură sta arhireii şi preoţii, iară întru a treia despărţitură era Sfânta Sfintelor, întru care nu putea să între nimenea, fără numai arhiereul, într-un an o dată, de tămâia locul acela şi să ruga lui Dumnezeu pentru mântuirea lui şi a norodului, precum zice fericitul Pavel, la al 9-lea cap către evrei: „La cortul cel dintâi pururea întra preoţii, de făcea slujbele, iară la cel de al doilea, într-un an o dată, singur arhiereul, nu făr'de sânge carele aducea pentru dânsul şi pentru necunoştinţele norodului". Caré besérică despărţitura cea dintâi, unde sta norodul să închipuia ceriului carele stă deasupra noastră, unde iaste văzduhul şi sunt acolea toate păsările céle zburătoare; iară a dooa despărţitură, unde sta arhiereii şi preoţii să închipuia ceriului al doilea, carele stă deasupra ceriului dintâi, unde sunt puterile céle cereşti, adecă îngerii şi sufletele drepţilor; iară a treia despărţitură, unde era Sfânta Sfintelor şi întra într-un an o dată numai arhiereul, să închipuia al treilea ceriu, carele stă deasupra celui de al doilea, întru carele nu întră nimenea, făr'numai adevăratul arhiereu Hristos, Dumnezeul nostru.

Şi de pohtiţ ca să vă încredinţaţ cum că besérica acéia era închipuirea ceriului, ascultaţi de vedeţi ce zice fericitul de Pavel, iară la al 9-lea cap cătră evrei: „Pentru că nu în sfinte făcute de

mâni au întra Hristos, pildă celor adevărate, ci într-acestaşi ceriu să se arate acum féţii lui Dumnezeu pentru noi“.

Şi pentru ce să numiia Sfânta Sfintelor? Nu pentru alta, fără numai căci era într-însa céle doao table ale legii ce au dat Dumnezeu lui Moisi în muntele lui Horiv şi toiagul cel înflorit al lui Aaron şi năstrapa cea cu mannă şi cădélniţa cea de aur şi lada legii. Iară eu pociu zice că să numiia mai vârtos Sfânta Sfintelor nu pentru căci era stătătoare într-însa numai céle lucruri trecătoare, carele închipuia multe taini ale beséricii noastre, ce şi pentru căci s-au învrednicit a lăcui într-însa 12 ani sfânta sfintelor cea adevărată, adecă sfânta Fecioară, care au născut mai presus de fire pre sfântul sfinţilor, pre Mesiia cel făgăduit.

Şi cum că să închipuia besérica acéia ceriului iaste lucru dovădit, căci ia iaste ceriul cel adevărat carele au răsărit pre soarele dreptăţii şi în pântecele ei au lăcuit ca întru al treilea ceriu o faţă a sfintei troiţe, Fiiul şi cuvântul lui Dumnezeu, Iisus Hristos, adevăratul arhiereu, de au zidit a doua oară neamul omenesc şi să ruga lui Dumnezeu Tatăl pentru mântuirea lui Adam şi a necunoştinţei lui. Iară pricina pentru căci au întrat sfânta Fecioară, de au lăcuit atâţea ani la acel loc sfânt, măcar că iaste ştiut la toţ iară încăş cu cuviinţă iaste să o spunem şi noi.

În vremile céle de demult era obicei la jidovi şi care om nu făcea coconi era hulit şi urât de toţ măcar de ar fi fost de neam cât de mare şi bogat; şi când ducea darurile lui la besérică le priimiia preotul pre urma tuturor şi sta la besérică mai jos decât toţ şi bucate nimeni nu mânca cu el, ci-l ţinea toţ ca pre un urgisit de Dumnezeu.

Deci Ioachim şi Anna, fiind sterpi, s-au întâmplat, într-o sărbătoare mare ce avea jidovii, prin neştiinţă şi făr’ de nici un vicleşug, ca nişte oameni bogaţ şi de neam împărătesc ce era, au dus darurile lor mai nainte decât alţii la besérică. Şi, văzându-i preotul, atâta i-au înfruntat şi i-au dojenit, cât i-au scos din besérică cu mare ruşine şi cu multă urgie i-au gonit, împreună cu

darurile ce adusése. (Oare ce jale şi ce scârbă socotiţ că vor fi luat în inima lor nişte oameni mari ca acéia?) Iară ei, blagosloviţii, au priimit înfruntarea şi urgia preotului cu multă cucerie şi, plecându-ş capetele, să ducea plângând cu amar la casa lor, nezicând nimic, nimănui.

Iară acum să nu carea cumva să îndrăznească preotul, sau arhiereul, să înfruntéze pre cineva, nu pentru căci nu are coconi, ci pentru căci face fărdelegi şi strâmbătăţ, că apoi iaste vinovat morţii. Iară măcar că avea Ioachim şi Anna multă jale în inima lor, pentru urâciunea şi hula ce avea de cătră toţ pentru stârpiciunea lor, iară de pururea să ruga, cu lacrămi, dintru adâncul inimii lor, stăpânului firii, ca să facă milă cu ei, să le dezlége sterpiciunea şi să le dăruiască roadă pântecelui lor; nu doară pentru ca să le rămâie după moartea lor feciori să-i pomenească, după cum pohtesc oamenii aceşti de acuma, sau să le moştenească moşiile ce numai cu făgăduială ca aceia ca, de vor naşte vreun prunc, au parte bărbătească, au parte femeiască, să-l închine lui Dumnezeu.

Vedeţ dară, acum, pohtă şi dragoste creştinească, vedeţ căldura de inimă, vedeţ râvnă. Cine să află acu, pre acéste vremi, au din cei bogaţ, au din cei săraci, măcar de ar avea 100 de feciori, să închine unul lui Dumnezeu? O ţin lucru necuvios şi lucru de nimica, zicând multe cuvinte deşarte, carele mă ruşinez a le grăi.

Însă Dumnezeu, după cum zice David: „Voia celora ce să tem de dânsul va face şi rugăciunea lor va asculta“. Împlinindu-se sorocul sfatului lui Dumnezeu, cel mai nainte de toţ vécii şi sosind vremea şi ceasul acela, aflându-se şi vase alése ca acélia, binevoi Dumnezeu dă dăzlegă sterpiciunea Annei şi născu prin făgăduinţă, după cum au născut Sarra pre Isaac, Revecca pre Iacov, Rahil pre Iosif, făméia lui Manoe pre Sampson, Anna, făméia lui Elcana pre Samuil şi Elisaveth pre Ioann Botezătoriul. Aşa şi fericita Anna făméia lui Ioachim, născu scaun sfânt lui Dumnezeu, pre fecioara Mariia, ca să se odihnească pre dânsa cela ce să odihnéşte pre

scaunele céle îngereşti şi-ş găti luiş ceriu însufleţit cela ce au întărit ceriurile cu înţelepciunea sa şi pământul l-au întemeiat pre ape, de carele se cutremură toate adâncurile şi beznele iadului.

Şi au avut mare dreptate Ioachim şi Anna ca să nască pre una ca aceasta din pântecele lor; una pentru că era amândoi de neam împărătesc şi să trăgea din semenţiia lui David şi era foarte drepţi şi buni înaintea lui Dumnezeu şi alta că au câştigat această roadă blagoslovită cu multă durere de inimă, cu multe rugăciuni, cu multe milostenii şi cu multe lacrămi, după cum zice David: „Cei ce samănă cu lacrimi, cu bucurie vor secera“. Şi au câştigat adevărat o bucurie ca acéia, cât nu o au putut câştiga alţi părinţi din véci, nici vor câştiga, nici numele ce au câştigat ei a să numi părinţi ai lui Dumnezeu.

Drept acéia, trecând 3 ani după naşterea Fecioarei, o duseră părinţii ei la besérică cu multă pofală de fecioare, cu făclii aprinse, după prorociia lui David, să o închine lui Dumnezeu, după făgăduiala lor. Şi sosind la uşa beséricii, fericita Anna zise cătră preot, cu credinţă şi cu multă cucerire: „Priiméşte, preote a lui Dumnezeu, pre această cocoană, că iaste roada pântecelui mieu, pre carea o am câştigat cu multă durere de inimă, prin rugăciuni cu lacrămi amestecate şi o aşază în casa Domnului, că lui i-o am făgăduit, pentru căci au făcut milă cu mine şi au rădicat deasupra mea hula norodului; priiméşte-o fără de nici o îndoială şi sârguiaşte de o du în besérică fără de nici o zăbavă, că lui Dumnezeu o am închinat“.

Care cuvinte auzindu-le preotul Zahariia şi văzând şi pe preasfânta Fecioară, să minună şi zise cu bucurie mare şi cu glas de prorocie cătră Fecioară: „Tu eşti cu adevărat uşa cea de gând a vieţii, caré o au văzut prorocul Iezechiil închisă; ce-m caută şi făr'de voia mea a-ţ deschide uşile besericii ca să intri într-însa să lăcueşti, că cu adevărat mai vârtos pentru tine au făcut Solomon, cu înţelepciunea de i-au dat Dumnezeu, acest lăcaş şi ţie au închipuit-o cunoscându-i fecioriia cu ochii cei de gând ai prorociei

lui. Şi ţie ţi să cuvine că să lăcueşti într-însa, că acelia câte sta într-însa ţie să închipuia. Drept acéia, deaca s-au arătat adevărul, trebuie să se rădice umbra.

Întră, fiica lui Dumnezeu, cu bucurie şi te veseléşte într-însa, că am cunoscut cu adevărat că s-au apropiat mântuirea lui Israil, caré va să vie înfăţişat să se nască din tine.

Întră preacurată, voioasă şi véselă, de te fă lăcaş desfătat preaînălţatului Iisus carele iaste mântuitoriul lumii.

Întră în locul cel ales, céia ce eşti aleasă mai înainte de véci, ca să te hrăneşti cu hrană cerească, carea va să-ţ fie trimisă de la părintele vécilor, prin îngerii săi.

Întră în Sfânta Sfintelor, ca ceiia ce ţi să cuvine să auzi tainele céle acunse şi preaslăvite ce s-au grăit în cămările céle cereşti, că tu vei să naşti pre ziditoriul a toată făptura. Întră de te fă mijlocitoare mântuirii omeneşti".

Şi întorcându-să preotul Zahariia zise şi cătră părinţi: „Bucuraţi-vă şi voi, soţie sfântă, păréche blagoslovită, Ioachime şi Anno, căci v-aţ învrednicit de v-aţ făcut părinţi a unii prunci sfinte ca aceştiia. Fericiţi sunteţi, cu toată fericirea, că de pe semnéle darurilor ce văz că are această cocoană asupra ei, cunosc adevărat cu duhul prorociei că ia iaste acoperământul goliciunii strămoşilor, oglinda prorocilor şi izbăvirea lumii."

Deci, cu acéste puţine cuvinte ce am zis, înţelégerea noastră cea de pre urmă iaste cum că pentru 2 lucruri au întra sfânta Fecioară în Sfânta Sfintelor: una pentru ca să se curăţească de păcatul cel strămoşesc prin mijlocul cuvântului celui de bucurie ce aştepta să-i vie cu arhanghelul Gavriil şi alta, ca un vas ales ce era prin venirea Sfântului Duh şi prin umbrirea puterii celui de sus să priimească în pântecele ei pre Fiiul şi cuvântul lui Dumnezeu.

Drept acéia dară trebuiaşte şi noi, când vom întra în sfânta besérică, să ne curăţim întâi de păcatele noastre şi de cugetele céle vicléne şi apoi cu cunoştinţă întreagă să ne facem vase alése,

să priimim, prin darul Duhului Sfânt, cuvântul lui Dumnezeu în inimile noastre şi aşa, cu acest mijloc, vom fi adevăraţ prăznuitori, măcar că pe preasfânta Fecioară, de vréme ce iaste şi să numéşte pricina tuturor bunătăţilor, nu iaste cu putinţă nici cu un mijloc să o cinstim şi să o prăznuim, precum să cade. Pentru că cinstea ei biruiaşte toată limba şi covârşaşte tot cugetul omenesc, iară încăş trebue cu frică şi cu bucurie; cu frică pentru păcat şi cu bucurie pentru mântuire să-i zicem toţ cu un glas: „Lauda cea îngerească, bucură-te, céia ce eşti plină de dar, Domnul e cu tine“. A căruia mila cea nespusă şi darul cel bogat să fie pururea cu noi cu toţi.

CUPRINS

LUNA LUI DECHEMVRIE, 6. CAZANIE LA SFÂNTUL NICOLAE

Pentru căci iaste omul făcut de Dumnezeu, îndoit, de suflet cuvântătoriu şi de trup simţitoriu are şi bunătăţ îndoite; sufleteşti şi trupeşti. Şi sunt bunătăţile céle sufleteşti 4: vitejiia, înţelepciunea, dreptatea şi curăţeniia. Bunătăţile céle trupeşti încă sunt 4: tăriia, întregimea, fromoséţia şi sănătatea. Şi dintr-acéste bunătăţ ale sufletului şi ale trupului nasc alte 4 bunătăţ de obşte: credinţa, nădejdia, dragostea şi smereniia.

Déci pe acéste patru bunătăţ ca pe 4 temelii nemişcate, voiu să-mi întemeez vorba ce voiu să fac astăzi, cu ajutorul lui Dumnezeu, înaintea dragostii voastre. Ce întâi voiu să vă spuiu, foarte pe scurt, a fieştecăruia bunătate, putérea şi lucrarea ce are, pentru ca să se priceapă mai lesne célia ce voiu să grăesc, apoi vom întinde vorba înainte, de vom zice, după putinţă, câte va aduce ceasul şi ne va lumina Dumnezeu, de la carele cérem şi ajutor. Ci vă pohtesc să ascultaţ cu dragoste, ca să aveţi şi plată de la Dumnezeu.

„Credinţa, după cum zice fericitul Pavel la 11 capete cătră evrei, iaste fiinţa celor nădăjduite şi lucrurilor celor ce nu să văd dovediri

şi fără de credinţă nu iaste cu putinţă nimeni să fie plăcut înaintea lui Dumnezeu, nici să se apropie de el.“ Şi, pentru ca să vă încredinţaţ cum că iaste cuvântul acesta adevărat, ascultaţ de vedeţi că zice Hristos către apostoli la 16 capete ale lui Marcu: „Mérgeţ în toată lumea, propoveduiţ *Evangheliia* la toată zidirea şi cela ce va créde şi să va boteza, să va spăsi; iar cel ce nu va créde, să va osândi“.

Iată dară că fără de credinţă nu iaste cu putinţă să ne mântuim şi să ştiţ că lăcaşul ei iaste inima omului şi viaţa ei, faptele céle bune, după cum zice apostolul Iacov: „Că precum trupul omului iaste mort făr’de suflet, aşa şi credinţa iaste moartă, făr’de fapte bune“. Şi nimeni să nu socotească în mintea lui cum că cu credinţă singură să va mântui, de nu va face şi fapte bune, că va greşi. Şi iată că v-am spus, cu puţine cuvinte, putéria credinţii. Auziţ şi al nădejdii.

Nădéjdia iaste o îndrăzneală adevărată către Dumnezeu, dată în inima omului din dumnezeiasa strălucire, ca să nu deznădăjduiască niciodată de darul lui Dumnezeu, ci să fie încredinţat cum că va lua, prin pocăinţă, ertăciune păcatelor şi verice altă cérere, sau trecătoare, sau vécinică. Şi să încredinţează şi să adeverează nădiajdia aceasta în inima omului întâi cu ajutoriul şi cu darul lui Hristos, că el iaste toată nădéjdia noastră, după cum zice apostolul Pavel către corinthéni: „După porunca lui Dumnezeu, mântuitoriului nostru şi domnul Iisus Hristos, al nădejdii noastre, că printr-însul luom toate“, precum însuş Hristos învaţă şi zice: „Şi câte veţ cére întru numele mieu, aceasta voiu face, ca să se mărească Părintele întru Fiiul“. Şi în darul acesta a lui Hristos, toată nădéjdia noastră să întemeiază.

Iată că aţi înţeles putérea nădejdii; să vă spuiu acum şi a dragostii.

Dragostea încă iaste, după cum zice fericitul Pavel, mai mare decât credinţa şi decât nădéjdia, temeiul şi vârful tuturor bunătăţilor, caré unéşte pre mulţi întru una şi face cale către Dumnezeu tuturor celora ce o iubesc; caré dragoste singur Hristos

o adeverează la 22 de capete ale lui Mathei, zicând că: „Întru acéle 2 porunci, a iubi neştine pre Dumnezeu şi pre aproapele său razimă toată légia şi prorocii“.

Aţi înţeles şi putérea dragostii; să spuiu acum şi a smereniei. Smereniia încă iaste sfârşitul, legătura şi pecétea tuturor bunătăţilor, căci că de ar face neştine toate bunătăţile lumii şi smerenie să nu aibă, toate-s pierdute, toate-s stricate, toate-s de nimica şi osteneala lor iaste în deşărt, pentru căci smereniia iaste maică tuturor bunătăţilor. Şi precum maica pune multă nevoinţă din fireasca dragoste ce are de hrănéşte pre copiii săi, ca să-i crească şi-i feréşte de toate ca să nu li se întâmple vreo primejdie şi-i va piiarde, aşa şi smereniia hrăniaşte bunătăţile de cresc şi le feréşte de toate primejdiile, ca să nu piară. Pentru căci păcatul cel dintâi şi mai mare decât toate păcatele iaste mândriia, caré o au izvodit şi au născut singur satana, carele era înger şi să numiia Luceafăr, pentru multa lumină ce avea; care mândrie l-au surpat şi l-au pogorât, cu toată ceata lui, întru céle mai de jos prăpăstii ale iadului. Şi dintr-atâta lumină ce avea s-au făcut decât toate negréţele şi decât toate întunérecile mai negru şi mai întunecat şi iaste să se osândească în véci nesfârşit pentru căci nu are tămăduială, nici vindecare rana lui, că fiind duh, nu are pocăinţă.

Şi cu acest păcat al mândriei, pentru multa lui zavistie, au înşălat şi pe ticălosul Adam, de l-au surpat din cinstea lui şi l-au adus la moarte şi l-au pogorât şi pre dânsul în iad. Şi precum păcatul mândriei au avut putére de au pogorât pre Luceafăr, până la céle mai de jos prăpăstii ale iadului, aşa şi bunătatea smereniei are mai multă putére decât mândriia; că au făcut pre singur Dumnezeu, carele iaste făcătoriul Luceafărului şi s-au plecat atâta, cât au lăsat ceriurile şi toată slava şi lauda ce avea de toate puterile cereşti, de s-au pogorât pre pământ, şi s-au făcut om şi s-au smerit până la moarte, după cum zice fericitul Pavel, moarte de cruce; şi s-au pogorât şi până la iad de au scos pre Adam, cu tot neamul lui şi l-au suit împreună cu dânsul la ceriu, unde au fost şi mai

înainte. Iară Luceafărul n-au putut să se mai sue, căci îl atârnă păcatul în jos.

Că păcatul să asamână pietrii şi-i caută să meargă la maica ei, în pământ, de unde şi iaste. Iar bunătatea să aseamână focului şi iaste să meargă sus, în văzduh, unde-i iaste matca, că Dumnezeu iaste foc mistuitoriu şi pară de foc supţire, precum l-au văzut prorocul Ilie. Şi precum un om are în casa lui aur, argint, scule şi alte haine şi când iase din casă pune lacăt şi încue, pentru ca să nu meargă vreun hoţ să i le fure, să se păgubească, aşa şi smereniia încue, ca un lacăt, toate bunătăţile, ca să nu meargă hoţul cel de obşte, diavolul, să le fure şi să va păgubi de osteneala ce-au făcut.

Şi iată că, după putinţă, cu scurte vorbe v-am spus putérea şi lucrarea acelor 4 bunătăţ, carele trebuiaşte, cu toţii câţ le-aţ auzit, să le însemnaţ în inima voastră şi să le păziţ şi, după putinţă, să le şi faceţ; şi atunce veţ fi ferciţ după cum zice Hristos: „Ferciţ cei ce aud cuvântul lui Dumnezeu şi-l păzesc pre dânsul“.

Pre acéste 4 bunătăţ ce-am zis mai sus şi v-am spus a fieştecăriia putérea şi lucrarea, ca pre o piatră în patru féţe, caré nu să poate mişca ş-au zidit toţ sfinţii şi toţ drepţii, ca nişte înţelepţi, casa bunătăţilor sale, şi, după cuvântul *Evangheliei*: „Să pogorî ploae şi veniră râurile şi suflară vânturile şi loviră casa acéia şi nu căzu, că era întemeiată pre piatră“, care piatră iaste Hristos, după cum zice fericitul Pavel, dintru care înţelepţi şi sfinţi şi drepţi iaste unul şi acest fericit şi de-a pururea pomenit, marele Nicolae, arhiereul Mirelor Lichiei, făcătoriul de minuni, a căruia pomenire săvârşim astăzi, întru acest sfânt lăcaş; carele stă deasupra muntelui beséricii ca o cetate păzită de Dumnezeu şi întărită de toate patru părţile cu 4 tunuri duhovniceşti: cu credinţa, cu nădéjdia, cu dragostia şi cu smereniia. Şi cu tunul credinţii gonéşte departe pre vrăjmaşii beséricii, pe eretici; cu tunul nădejdii aduce pre cei deznădăjduiţ cătră Dumnezeu; cu tunul dragostei ajută celor săraci şi lipsiţ; cu tunul smereniei sue pe cei păcătoşi la ceriu.

Stă nemişcat în muntele credinţii şi al nădejdii şi nu să poate ascunde; stă întemeiat în muntele dragostei şi al smereniei şi nu să poate pitula. Să véde de departe, că iaste la loc înalt; luminează ca o făclie aprinsă în casa Domnului, în curţile Dumnezeului nostru. Faptele lui céle bune strălucesc tuturor celor din casă, nu sunt ascunse sub obroc; luminează în toată lumea, ca lumina soarelui, minunile lui. Cunoscute-s de toţ facerile lui de bine şi milosteniile, primite-s de toţ blândéţele lui şi să bucură toţ de pomenirea lui, după cum zice Solomon: „Lăudându-se dreptul, să veselesc noroadele". Îl mărturisesc pre dânsul adevărul lucrurilor, cum că iaste îndreptătoriul credinţii şi chipul blândeţii şi dascalul înfrânării, precum îl cântă besérica şi pentru acéia au agonisit prin smerenie céle înalte şi prin sărăcie céle bogate. Acesta au urmat dascalului şi învăţătoriului său Hristos, păstoriului celui bun şi adevărat, care ş-au pus sufletul pentru oi. Acesta au păzit porunca lui Dumnezeu desăvârşit şi l-au iubit şi pre dânsul şi pre aproapele său, ca însuş pre sine.

Îl dovedéşte ajutoriul ce au făcut din destul de mulţi galbeni celor 3 fecioare, carele sta în cumpănă să-ş piarză fecioriia lor; că înţelegând sfântul cum că acel ticălos de tată al fételor, pentru ca să gonească sărăciia din casa lui, au socotit să chiiame în casa lui, pe Afrodita, adecă curviia şi pentru ca să câştige puţin aur şi argint, ca să se poată chivernisi, au vrut să vânză fecioriia fételor lui. Şi oftând cu amar din mijlocul inimii lui şi plângând cu lacrimi fierbinţi zicea: 3 fecioare, carele să văd ca 3 bunătăţi ale raiului, vor să se schimbe şi să se prefacă spre 3 răutăţ ale iadului şi pentru puţin câştig vor să piarză o avuţie caré iaste mai cinstită decât toate avuţiile ce sunt ascunse supt munţi, sau decât toate câte ocoléşte toată lumea; şi acea frumoséţe luminată ca a soarelui iaste să-ş piarză lumina şi podoaba şi să se facă scaun, sau să zic mai chiar cuib întunecaţilor draci.

Deci acéstia ce am zis mai sus, înţelegându-le sfântul, au zis în sine: ba, diavole, nu voiu lăsa să se lipsească ceriul de stéle frumoase ca acéstia, nu voiu să câştige iadul suflete atât de curate

şi flori aşa de frumoase. Eu, o, dragoste mincinoasă, voiu să-ţ sfărâm săgeţile, carele fără de rană omor; eu, Luceafărule, voiu să-ţ sparg toate mrejile şi-ţ voiu piiarde tot vicleşugul.

Aşa au vorbit sfântul, apoi, pe urmă, după ce au ascuns soarele toate razele lui şi s-au stins de tot lumina zilei între întunérecul nopţii şi când ceriul, de osteneală, au fost închis spre somn toţ ochii lui, atâta cât nici luna nu priveghiia, nici una din stélele céle mai mici avea deşchise tâmplele lor céle de argint, atunce ca când ar fi fost nu făcător de bine, ci ca un hoţ, aleargă cu mare grabă la acea săracă de casă şi aruncând înlăuntru, nu zic odată, sau de doao ori, ci de trei ori, mulţi galbeni, au gonit cu aceasta sărăciia şi tot răul şi tot cugetul necuvios şi au mântuit fecioria celor 3 fecioare din cursele diavolului.

Auzit-aţ fapta sfântului? Priceputa-ţ fierbinţeala inimii lui spre a face bine? Înţeles-aţ putéria dragostei cătră aproapele? Afle-să şi acum vreunul, au din cei bogaţ, au din cei săraci, după ce va cunoaşte lipsa şi sărăciia fratelui său, creştinului, carele iaste aproapele său, să-i facă ajutor la nevoia lui, cu dragoste curată şi făr'de făţărie, de nu va avea putére cu bani sau cu altcevaş, măcar cu un sfat bun, sau cu un cuvânt de mângâiare şi nu numai eu, ci toţ creştinii cei ce să tem de Dumnezeu, îl vor ţinea întocma cu sfântul Nicolae şi cu alţi sfinţi, că atâta iaste Dumnezeu de mulţemit şi priimitor, cu multă dragoste de cel puţin a aceluia ce o va face cu credinţă şi cu dragoste, ca şi de cel mult a aceluia ce poate face.

Şi putem lua pildă de pe cei doi filéri ai văduvei, că au fost priimiţ foarte de Hristos şi de pe plata celor ce au lucrat în vie la ceasul al II, că li-au plătit ca şi celor din ceasul cel dintâi. Că de am face cu acest mijloc bine vecinilor noştri, cum au făcut sfinţii şi cum ne învaţă sfintele *Scripturi* sau mai vârtos să zic, cum ne învaţă singur Hristos, carele iaste începutul şi sfârşitul tuturor, oare ce bine socotiţ că am avea? Oare ce spor ni-ar da Dumnezeu în toate? Că zice prorocul David: „Voia celor ce să tem de dânsul

va face şi rugăciunea lor va asculta". Oare n-am fi şi noi drepţi, n-am fi şi noi sfinţi? Că aşa ne poruncéşte Hristos: „Faceţi-vă sfinţi, că eu sfânt sunt".

Cu fapte bune să face omul lăudat şi sfânt, iară nu cu fapte réle. Nici nume vestit va putea să lase neştine, după moarte, cu răutăţ. Iară noi acum, de facem vreodată cuiva vreun bine sau vreo îndemână, cât de puţin, o facem mai mult cu făţărie, pentru ca să ne laude oamenii şi de nu să va supune întru toate, după pohta noastră, vom să-i scoatem binele acela pe nas, împutându-i totdeauna şi blestemându-l, îi zicem să-l osândească binele ce i-am făcut şi ne lăudăm cătră unii şi cătră alţii.

Dară dascălul nostru Hristos nu ne învaţă aşa, ci zice: când facem milostenie sau alt bine, să nu ştie stânga ce face dreapta. Deci, cine va vrea să isprăvească desăvârşit şi precum să cade acéste ce zic, aibă în loc de pământ dragostea, că acolea să va înrădăcina credinţa, ca un copac şi-ş va da roada sa la vrémea sa, după cum zice David: că toţ copacii şi toate erburile, răzimând în pământ cresc şi să măresc şi-ş dau roada, iar deaca nu razimă în pământ să usucă şi pier. Aşa şi credinţa, răzimând în dragoste créşte şi să măréşte şi face toate rodurile bunătăţilor, căci pământul credinţii iaste dragostea.

La céle zéce porunci ce-au dat Dumnezeu lui <Moisi> în muntele Sinaii, porunca cea dintâi şi mai mare iaste pentru dragoste; că n-au zis să crezi în domnul Dumnezeul tău, ci „să iubeşti pre domnul Dumnezeul tău, din tot sufletul tău şi din tot cugetul tău şi din toată vârtutea ta şi pre aproapele tău ca însuţ pre tine".

Şi oare pentru ce au zis „Să iubeşti pre aproapele tău, ca însuţ pre tine?" Pentru doao lucruri: una, pentru ca să arăţ dragostea care au arătat şi arată totdeauna Dumnezeu cătră tine şi alta pentru căci fieştecare om să iubéşte pre sine mai vârtos decât toate lucrurile şi-ş pohtéşte cinstea şi binele; şi pentru acéia au zis să iubească cu acest mijloc pre aproapele său. Că să ferească

Dumnezeu, când ţi să va aprinde casa, sau când te vor năpădi niscai hoţ, vecinul tău cel de aproape va să vie să-ţ ajute, iar nu frate-tău sau altcineva din ruda ta, că aceia sunt departe; că cel ce iubéşte cu dreptate, acela şi créde. Că zice sfântul Ioann Bogoslovul: „De va zice cineva că iubéşte pre Dumnezeu şi pre fratele lui îl uraşte, mincinos iaste; că cel ce nu iubéşte pre fratele lui, că l-au văzut (şi-l véde totdeauna), dară pre Dumnezeu, că nu l-au văzut, cum îl va putea iubi?" Pentru aceasta şi domnul Hristos au zis cătră ucenicii lui: „De pe aceasta vor cunoaşte toţi că-mi sunteţ ucenici, de veţ avea dragoste între voi".

Dară acum, tu, ticăloase oame, te numeşti creştin şi ucenic lui Hristos? Dară unde iaste dragostea ce ai cătră fratele tău? Ce fel de ascultare faci dascalului şi învăţătoriului tău? Încailea zi că nu eşti creştin, că-ţ faci mai multă osândă. Nu te nădăjdui că numai cu numele ce ai, de te numeşti creştin, că te vei mântui, că zice Hristos: „Nu cei ce-m zic mie Doamne, Doamne, vor întra întru împărăţiia ceriului, ci cei ce fac voia mea". Voia lui Hristos nu iaste alta, făr'numai dragostea; şi cel ce are dragoste cătră aproapele său şi-i pohtéşte binele, acela face toate poruncile lui Dumnezeu, că cel ce rămâne în dragoste, rămâne în Dumnezeu şi Dumnezeu într-însul, după cum zice Ioann.

Iară acum creştinii noştri atâta stau împotriva lui Dumnezeu, cât îl fac şi mincinos şi sfânta *Scriptură* zic că sunt basne şi aflări omeneşti. Şi zic: dară cum voiu să iubesc pre vecinul mieu, că-m iaste vrăjmaş? De vréme ce zici că-ţ iaste vrăjmaş, nu te numi creştin; ce zi că eşti un păgân şi un om fărdelége şi făr' de obraz. Că stăpânu-tău Hristos îţ poruncéşte să iubeşti pre vrăjmaşii tăi şi să le faci bine şi tu îi stai împotrivă şi nu vei să-l asculţi. Dară nu-ţ iai seama că tu eşti om şi mâine, poimâine vei să mori şi va să te mănânce pământul şi viermii. Şi de să va întâmpla să-ţ stea împotrivă sluga ta, sau argatul tău, nu te mânii pre dânsul şi-l baţ? Dară Hristos, că iaste dumnezeul cel adevărat şi va să judece toată lumea, pentru neascultarea ce-i faci, oare socoteşti că nu te

va pedepsi şi te va bate cu osânda în véci? Iară dară că nu-ţ iaste vrăjmaş, vrăjmaşul tău, ci mai vârtos priiaten, că te duce la bine, deaca vei face cum te învaţă Hristos; iară de nu vei face aşa, îţ eşti tu însuţ vrăjmaş şi pierzător sufletului tău. Că de ar fi ascultat Adam porunca lui Dumnezeu, n-ar fi venit la atâta osândă neamul omenesc; şi noi acum, de am asculta pe Hristos, n-am fi într-atâtea scârbe şi nevoi.

Pavel apostolul zice la 13 capete cătră corinthéni: „De voiu grăi, cu limbile oamenilor şi cu ale îngerilor şi dragoste să nu aibu, făcutu-m-am ca o aramă răsunătoare, sau ca o tobă băcăind; şi de voiu avea prorocie şi voiu şti tainele toate şi toată înţelégerea şi de voiu avea toată credinţa cât măgurile a le muta, iară dragoste să nu aibu, nimic nu sunt. Şi de voiu da toată avérea mea şi de-m voiu da trupul mieu să-l arz şi dragoste să nu aibu, nimic nu folosesc."

Auzit-ai ce zice? Dară tu, căci urăşti pre fratele tău atâta cât nici în ochi nu vei să-l vezi, ci-i porţi pizmă şi-l zavistueşti pre la unii şi pre la alţii, ca să-i faci pagubă şi să-l supui, să-l sărăceşti, tu, adevărat nu eşti creştin, nici om pe pământ, ce eşti singur Satana, carele au pârât pre Dumnezeu la Adam. Şi care preot iaste acela de te ispoveduiaşte şi te lasă pre tine, cela ce pârăşti de te cumineci? Acela, adevărat, nu iaste preot, ci iaste singur Iuda şi vânzător lui Hristos şi nu i să va erta nici popei, nici aceluia, măcar de ar face câte alte bunătăţ. Că zice Hristos: „Milă pohtesc, iară nu jărtvă".

Pentru aceasta dară, iubiţii miei întru Hristos fraţ şi blagosloviţi creştini, câţ v-aţ adunat astăzi ca să prăznuiţi şi să vă bucuraţ de pomenirea sfântului, trebue, după cât va fi putinţa a fieştecăriia, luând pildă de pe faptele sfântului, să ne asămânăm lui şi să iubim întâi pre Dumnezeu, după cum iaste scris la porunca cea dintâi şi pe aproapele nostru; să iubim pre vrăjmaşii noştri şi să le facem bine. Să cinstim pre părinţii noştri, atâta pre cei ce ne-au născut, cât şi pre cei sufleteşti, carii sunt cuvioşii călugări şi

cucernicii preoţ. Să ne ferim, din cât ne va fi putinţa, de curvie, de beţie, de zavistii, de vânzări, de apucări, de năpăşti şi de alte multe ca acéstia că, sunt aflări ale începătoriului de răutăţ ale diavolului, pentru ca să ne desparţă de Hristos, Domnul nostru, şi să-ş bată joc de noi, după pohta lui. Şi deaca vom păzi acéstia câte am zis, atunce vom fi creştini buni şi adevăraţ ucenici a adevăratului Hristos Dumnezeu şi făr' de nici o îndoială să avem nădéjde bună că aici, întru această lume vom petréce viiaţă pacinică şi făr' de turburare, iară în cea viitoare ne vom bucura şi ne vom veseli împreună cu sfântul Nicolae şi cu toţi sfinţii, întru împărăţia ceriului, caré cu toţii să o dobândim, prin darul domnului nostru Iisus Hristos, a cărui milă rugăm să fie pururea cu voi. Amin.

CUPRINS

LUNA LUI IUNIE, 29 DE ZILE.
CAZANIE LA SFINŢII APOSTOLI PETRU ŞI PAVEL

Atâta sunt de mari vredniciile ale slăviţilor apostoli Petru şi Pavel, carii să prăznuesc astăzi, cât nu iaste cu putinţă limba omenească a le grăi.

Atâta sunt de multe învăţăturile lor céle vrédnice de minune cât întrec la număr năsipul mării şi stélele ceriului. Atâta sunt de minunate vitejiile lor, cât nu e să o priceapă toată limba pământească şi să nu să minunéze toată mintea omenească. Atâta sunt de slăvite faptele lor, cât covârşesc tot cuvântul şi fac făr'de graiu toată mintea spre lauda lor şi spre cinstea pomenirii lor.

Deci nu mă pricep ce voiu să fac astăzi, pentru ca să împlinesc lauda prăznuirii lor. Să vorbesc? Dară ce cuvânt vrédnic va putea să aducă mintea mea cea proastă şi neştiinţa învăţăturii méle, ca să poată mări, după cum să cade vredniciilor lor céle mari? Să tac iar? Mă tem că mă voiu osândi, ca un nemulţemitor şi ca acela ce ascunde facerile céle mari de bine, carele ei au arătat în

politiia cea creştinească, în besérica cea pravoslavnică şi peste tot pământul ce iaste supt soare luminând limbile céle întunecate, povăţuind la credinţa cea adevărată oile céle rătăcite şi adăogând mulţime de credincioş în besérica lui Hristos.

Şi pentru ca să biruesc, drept acéia, nepriceperea minţii méle îl voiu asemâna cu cei doi luminători mari, adecă cu soarele şi cu luna şi aşa apropiindu-mă puţintel de minunatele lor fapte, cu asemânarea acelor luminaţ luminător, voiu da îndrăzneală neputinţii méle, spre a face lauda lor, fugind cu aceasta împreună şi de semnul nemulţumirii.

La capul cel dintâi al *Facerii* spune Moisi cum că Dumnezeu au făcut doi luminători mari: unul mai mare şi altul mai mic; şi pre cel mai mare, adec pre soare, întru stăpânirea zilii, iar pre cel mai mic, adecă pre lună, întru stăpânirea nopţii. Şi pre aceştea, i-au făcut pentru întărirea trebuincioasei chivernisiri a toată lumea. Şi iarăşi acestaş Dumnezeu, făcându-se om, au pus alţi doi luminători, pentru întărirea şi întemeiarea beséricii: pre cel mai mare, adecă pre Petru, pentru ca să fie întru stăpânirea zilii a dumnezeeştii cunoştinţe întru jidovime; iară pre cel mai mic, adecă pre Pavel, întru stăpânirea întunecatei nopţi a închinării de idoli, la limbi, pentru ca să răsipească cu strălucirea minunilor şi cu lumina învăţăturii norii cei întunecaţ ai înşălăciunii.

Şi, pentru ca să încépem de la luminătoriul cel mare, de la soare, zicem cum că iaste soarele vârf celoralalte stéle şi le covârşaşte cu lumina pe toate şi de la răsărit pân'la apus, tot pământul şi toate unghiurile lui luminează, încălziaşte, îngraşă şi răvarsă pretutindenea razele lui. Cine nu va mărturisi cum că vredniciile acéstia să cuvin lui Petru, de vréme ce el au fost vârf cétei apostoleşti şi mai întâi în rânduiala ucenicilor şi au întins pururea, ca alt soare, de taină, peste tot pământul razele darurilor şi a facerilor de bine? Au încungiurat toată Iudea, Antiohia, Pontul, Galatiia, Cappadochiia, Assia şi Vithania, gonind cu lumina dumnezeeştilor cuvinte, întunérecul necrédinţei, dând daruri

de tămăduiri la toată neputinţa şi vindecând pre cei ce rău să chinuia de viclénii draci. Şi mai vârtos că numai singură umbra acestui soare atâta era la toţ făcătoare de bine, precum să véde la *Faptele apostolilor*, la 5 capete: „Cât şi la uliţă scotea pre cei bolnavi şi-i punea în aşternuturi şi în paturi ca, viind Petru, măcar umbra lui să umbréze pre fieştecare dintru dânşii".

Căldura soarelui are lucrare firească a dărui copacilor, erburilor, pietrilor scumpe şi plodurilor pământului vieţuitoare, umejoasă şi îngrăşătoare putére spre creştere. Aşijderea, şi căldura cea vieţuitoare a soarelui celui de taină a lui Petru, asémenea au stătu aceştii puteri; că raza cea mai mică ce-au trimis la cela ce au fost din pântecele maicii lui olog, carele stătea înaintea uşii bésericii ce să chiema Frumoasă, îndată l-au tămăduit, pentru că zicându-i de grabă: „Caută la noi", îndatăş i s-au întărit talpele şi gleznele.

Cu această putére vieţuitoare a lui Petru s-au rădicat sănătos din pat şi oarecare om, anume Enea, carele zăcea de 8 ani, slăbănog. Cu aceasta şi la Iopi, lucru de minune la toţi, au înviiat pre Tavitha, ce murise.

Are soarele şi altă a sa lucrare, că tréce prin crăpăturile uşilor şi prin găurile păreţilor şi céle mai din lăuntru ale caselor le iscodéşte şi le luminează. Şi de la Petru n-au fost lipsită această putére, de vréme ce, după cum zice Ieremia la 17 capete: „Adâncă iaste inima decât toate şi om iaste şi cine-l va cunoaşte, pre el". Însă aceasta o au iscoditu-o şi au atins cu razele lui, precum să véde adevărat la Anania şi la Samfira, a cărora mincinosul cuget cu moarte făr' de véste i-au certat.

Au iscodit céle ascunse ale inimii lui Simon vrăjitoriul şi au descoperit vicleşugul cel ascuns al inimii sale, pentru care lucru în faţă l-au înfruntat zicând: „Că întru amărăciunea fierii şi întru legătura nedreptăţii te văz că eşti; pocăiaşte-te, drept acéia, de răutatea aceasta şi te roagă lui Dumnezeu, ca doară ţi s-ar erta ţie cugetul inimii tale".

S-au aflat întinăciuni la soarele cel simţitor, prin mijlocul ochia-

nurilor, de astronomii cești de pe urmă, lucru necunoscut de cei vechi și cu totul neadevărat. Deci, să mărturisim și noi cum că s-au aflat oarecare întinăciuni și la soarele nostru cel de taină, la Petru. Și oare nu era mare întinăciune, când în curtea arhierului s-au lepădat de 3 ori de învățătoriul său? Nu era mare întinăciune când în grădină, fugind, au lăsat singur pre dulcele Iisus? Aceste însă întinături, cu lacrămile ce vărsa adéseori, dintru adâncul inimii, le-au spălat și au rămas cu totul curat, atâta cât s-au arătat ca alt soare, luminând în casa celui înalt.

Zice de aceasta și cel cu Gura de Aur, Ioann, la tâlcul Psalomului 48, cum că mulți împăraț au rădicat cetăț și au făcut zidiri minunate și puindu-ș numele s-au dus, iară nimic nu s-au folosit, ce au încetat și uitării s-au dat pomenirea lor. Iară păscariul Petru nici unele de acéstia făcând, luminează mai mult decât soarele și după moarte.

Să trécem, acum de la luminătoriul cel mare la cel mai mic, de la soare la lună, de la vasul luminat la vasul cel ales, de la Petru la Pavel.

Multe feliuri de vrednicii, stăpâniri și puteri dau filosofii să aibă luna. Și întâi zic cum că luna iaste podoaba nopții, asămănătoare soarelui și stăpână mării: acéste însă vrednicii cu dreptate să cuvin vasului celui ales și cu cale iaste să se numească podoaba nopții, de vréme ce s-au trimis de la Dumnezeu, pentru ca să luminéze limbile dintru întunérecul slujirii de idoli, precum o au zis mai nainte Isaia: „Te-am dat spre lumină limbilor, să fii spre mântuire până la marginile pământului“.

Noapte întunecată au fost atunce în toată lumea, când argintul și aurul, pietrile și lémnele să slujiia ca niște dumnezei și omul să abătea cu toate puterile sufletului spre acéia ce iubiia Luțifer și dracii, carii ca niște nașteri ale iadului și ca niște fii ai înșiș răutății, alta nu pohtiia, alta nu iubiia, făr’ numai răutatea, păgâniia, răsfățăciunile trupului, nerușinarea obiciaiurilor, uitarea desăvârșit a celor sfinte, apucările de la streini, iubirile de argint

şi trufiile; când să călca pravilele lui Dumnezeu şi să huliia acélia ale firii, când era lipsiţ oamenii de suflet, sufletul lui Dumnezeu şi Dumnezeu de slujba şi închinăciunea ce i să cuveniia.

Deci pentru ca să gonească această noapte întunecată şi pentru ca să lumineze o întunecare împuţită ca aceasta, au ales Dumnezeu pre Pavel, ca luminând ca altă lună luminată în lume, să răsipească întunérecul închinăciunei de idoli şi pentru ca să adeveréze acéia ce zice: „Norodul carele şedea întru întunérec au văzut lumină mare".

Să cuvine lui Pavel şi a dooa stăpânire a lumii, căci iaste asemănătoriu soarelui, pentru căci Pavel s-au arătat întru toate desăvârşit, asămânătoriu lui Petru. Deci cu cuviinţă iaste şi putem să zicem acel cuvânt al Isaiei: „Şi va fi lumina lunii ca lumina soarelui". Şi cine nu va mărturisi cum că Pavel s-au arătat asămânător lui Petru? Smerit era Petru, de vréme ce după acea minunată vânătorie a peştilor au zis lui Iisus: „Eşi de la mine, că om păcătos sunt, Doamne". Iară mai smerit la spălarea picioarelor, când au răspuns desăvârşit au zis: „Nu-mi vei spăla picioarele în véci". Şi încăş mai smerit s-au aflat la moarte, vrând ca să moară pre cruce cu capul în jos.

Şi Pavel nu s-au asemânat lui Petru cu smereniia, chiemându-se pre sine mai mic decât apostolii şi cum că nu iaste vrédnic a să numi apostol? Şi să mărturisiia pre sine întâi şi mai mare păcătos (zicând): „Hristos Iisus au venit în lume să mântuiască pre păcătoş, carele cel dintâi sunt eu".

Răbdătoriu era Petru, răbdător şi Pavel. Amândoi cu bucurie au răbdat lanţurile, bătăile, închisorile, goanele şi bucurându-să mergea de spre faţa adunării, căci pentru numele lui Iisus să învredniciră a să necinsti; au plâns cu amar Petru greşala lui. Şi Pavel, câte lacrimi n-au vărsat căci, prin neştiinţă, întâi era hulitoriu şi gonaci şi ocărâtoriu bésericii lui Dumnezeu. Mare nevoe au fost lui Petru când, întrebându-se de 3 ori: „Petre, iubeşti-mă", cu totul întristându-se au răspuns: „Doamne, tu ştii că te

iubesc". Şi Pavel, atâta era de fierbinte în dragostea lui Hristos, cât verice feliu de muncă, toate zidirile céle văzute şi nevăzute, nicidecum, întru nimica, nu le-au socotit (zicând): „Cine ne va despărţi pre noi de dragostea lui Hristos? Necazul, au supărarea, au gonirea, au foametea, au golătatea, au primejdiia, au sabiia? Pentru că adeverit sunt că nici moartea, nici viaţa, nici îngerii, nici începătoriile, nici puterile, nici altă oarecare zidire va putea pre noi să ne usibească de dragostea lui Dumnezeu."

Cu umbra lui Petru să tămăduia mulţime de bolnavi şi nu puţini din cei ce era chinuiţi de duhurile céle necurate; şi măhrămile şi ştergătorile lui Pavel goniia toată boala şi duhurile céle vicléne de la trupurile bolnavilor. Au rădicat Petru pre cel ce era olog din pântecele mâne-sa, lângă uşa beséricii. Asémenea au făcut şi Pavel în Listra. Au înviiat Petru pre Tavitha, moartă fiind şi Pavel au înviiat pre Eftih, tânărul carele căzuse din a treia straşină. Asémenea au fost amândoi întru osteneli, întru necazuri, pentru Hristos, în râvnă pentru mântuirea sufletelor, în minuni, în moarte şi la îngropăciuni, pentru căci amândoi în Roma, mărturisind, s-au îngropat.

Vredniciia cea după urmă a lunii iaste să stăpânească marea, care lucru să cuvine şi lui Pavel, pentru căci de 3 ori s-au sfărâmat corabiia cu el; o noapte şi o zi întru adâncul (mării) au făcut şi de s-au şi biruit de cumplitele valurile mării, iară pururea nevătămat s-au aflat într-acea înecătură.

Între célélalte idiomata adecă alsăuiri ce are luna are şi aceasta: când iaste plină să scoală asupră-i câinii, ca nişte vrăjmaş, cu luptă şi nu încetează a o lătra, neputând suferi lumina ei; şi cu acéstia toate, ia fiind curată şi nevinovată, luminează şi călătoréşte călătoriia ei, făr' de zăticneală.

Câţ câini sălbateci s-au sculat, turbat, asupra lui Pavel, lătrând. Au lătrat asupra lui Pavel tot Efesul, pentru căci învăţa de faţă cum că acei (idoli) ce să fac de mâini, nu-s dumnezei. Au lătrat asupră-i la Iconiia, când s-au pornit limbile şi jidovii să ucigă cu

pietri pre Pavel. Fost-au lătrat de Elima vrăjitoriul, carele din strălucirile lunii noastre, cei de taină, lui Pavel, au rămas orb. Fost-au lătrat, la cea mai de pe urmă, de câţva jidovi carii, s-au blestemat ei singuri pre sine, nici să mănânce, nici să bea, până nu vor ucide pre Pavel.

Însă cu acéste goane, scârbe şi nevoi, făr' de frică au urmat calea lui, strigând neîncetat: „Cine ne va despărţi de dragostea lui Hristos? Lasă, să se mânie jidovii, să se scoale tiranii, să latre câinii cei sălbateci; eu calea voiu săvârşi, credinţa voiu păzi." Cine dară să nu mărturisească cum că Pavel au strălucit între limbi, ca luna plină în zilele ei?

Făr' de prepus iaste, drept acéia că Petru au stătut în besérică, ca alt luminător mare, pentru căci s-au arătat ca soarele luminând peste besérica celui înalt. Iară Pavel au fost stătut luminătoriu mai mic, însă asămânător soarelui, cu lumina cu strălucirea, cu bunătăţile, cu vredniciia şi cu slava.

Acum voiu întoarce cuvântul mieu cătră tine, ţară creştină, şi dinpreună cu tine mă voiu bucura, pentru căci ai în loc de acoperământ pre verhovnicii apostoli Petru şi Pavel şi ai tipărit, în corona ta, chipul crucii, pentru ca să nădăjdueşti a lua roadă de bună vieţuire din lemnul vieţii. Nu s-au întors corbul, odinioară, în chivotul lui Noe, pentru căci au aşteptat să între mai cu multă norocire, aicea, în tine şi pentru ca să aducă veştile liniştei, nu cu frunză de maslin, ci cu ramura crucii în gură; s-au întors pasărea în braţele tale, cinstită ţară şi să laudă cu pohvală între soare şi între lună. Soarele de-a dreapta şi luna de-a stânga sunt slăviţii apostoli Petru şi Pavel şi închipuiaşte semnul cum că cei ce sunt întâi cu şădérea apostoli au purtare de grije pentru folosul norodului tău, adecă celor drepţi şi celor păcătoş; celor drepţi, ce sunt de-a dreapta, pentru căci soarele luminează zioa, că iaste şi semnul darului şi celor păcătoşi ce sunt de-a stânga, pentru căci luna luminează noaptea, că iaste semnul păcatului.

Săltează, drept acéia, cu glas de bucurie şi te veseléşte, pentru

căci ai ajutători ca aceştea şi folositori mari şi biruitori fierbinţi ca aceştea.

Voi iară, o dascali mari ai lumii, văzând userdiia norodului ce stă împrejur şi toată creştineasca politiia aceasta, spre lauda, spre cinstea şi spre prăznuirea voastră, nu ne lipsiţi de călduroasa voastră folosinţă şi de putérnicul vostru acoperemânt, ci căutaţ din ceriu, ca nişte luminători mari tăriei cei de sus, spre noi carii şădem întru întunérecul şi umbra morţii. Mângâiaţi-ne spre noi, ticăloşii, cei ce şedem în valea plângerii; mijlociţ pentru norodul domnului, pentru pravoslavnica besérică, pentru preoţiia împărătească şi mai ales vă rugaţ lui Iisus celui răstignit, a căruia *Evangheliia* cu atâtea ostenéle şi trude, goane şi munci, închisori şi bătăi, crucea şi moartea în toată lumea o aţ propoveduit.

Să păzească în ani mulţi, întru luminatul lui scaun, pre cucérnecul rugătoriu, pre prăznuitoriul numelui vostru, pre cinstitoriul pomenirei voastre, pre creştinul nostru domn, ca întru creştineasca întemeiare a înălţimei sale să fim şi noi, cu toţii, cu linişte sufletească şi trupească, mai presus de toată ispita celora ce stau împotriva creştinătăţii, să propoveduim în mulţi ani numele vostru, să prăznuim stradaniia voastră, să sărbăm luminat cu cuviinţă slăvita voastră pomenire. Amin.

CUPRINS

CUVÂNT DE ÎNVĂŢĂTURĂ LA BOGOIAVLENIE

Luminat şi cinstit au fost praznicul ce au trecut, al naşterii domnului Hristos, blagosloviţilor creştini, iară mai luminat şi mai cinstit iaste acest de astăzi, căci acolo au arătat steaoa pe Hristos, cum că s-au născut, iar aici mărturiséşte tatăl din ceriu pre cel ce să botează, zicând: „Acesta iaste Fiiul mieu cel iubit întru carele bine am voit“. Acolo vrăjitorii cu darurile lor i s-au închinat, ca unui Dumnezeu şi împărat, iar aici îngeri cereşti, ca unui Dumnezeu adevărat şi om desăvârşit îi slujesc. Acolo era ca un

prunc mic, înfăşat şi pus în iasle, iar aici ca un Dumnezeu desăvârşit şi om desăvârşit să botează în apa Iordanului, pentru ca să spéle tot neamul omenesc din spurcăciunea păcatului celui strămoşesc. Acolo îngerul cel mare Gavriil slujiia cu cucerie, iară aicea îngerul şi înainte mergătoriul Ioann slujaşte taina.

Deci dară decât sunt lucrurile praznicului de astăzi mai luminate, cu atâta sunt şi mai mari decât ale praznicului ce au trecut. Pentru aceasta dară, de vréme ce să botează Hristos, să ne botezăm şi noi, nu că doară că nu suntem botezaţ cu sfântul botez, adecă cu apă şi cu duh, ci pentru căci am întinat cu păcatele noastre sfântul botez. Trebue să ne spălăm cu lacrămile pocăinţii, ca să ne facem curaţ, după cum zice prorocul Isaia: „Lăsând vicleşugurile dintru inimile voastre şi faptele céle réle, de carele să bucură vrăjmaşul nostru diavolul" şi să ne îmbrăcăm cu noul Adam, cu domnul nostru Iisus Hristos, după cum zice fericitul Pavel, pentru ca să ne putem sui şi noi la ceriu curaţi şi luminaţ, ca şi Hristos şi câţ am priimit propoveduirea lui, de am şi greşit, să alergăm că ne va priimi Hristos, ca un bun şi iubitoriu.

Botează-se Hristos, ca să sfinţească apele. Botează-se Hristos, ca să ne arate taina. Mâna prorocului slujaşte, ca să botéze mâna Tatălui, adecă pre Fiiul şi cuvântu lui Dumnezeu. Om slujaşte şi om să botează; însuşi Ioann, ca un rob slujaşte şi Hristos ca un om să botează.

Pentru aceasta dară şi noi, ca nişte robi adevăraţi şi înţelepţi, să slujim taina cu inimă curată, după cum zice prorocul David. Minte bună şi credincioasă să avem, ca să pricépem taina drept; şi cine iaste credincios şi drept, să alérge ca să auză ce zice David: „Veniţ cătră dânsul (adecă cătră Domnul) şi vă luminaţi şi féţele voastre nu să vor ruşina", ca să se albească păcatele noastre ca zăpada, dupre cum zice Isaia. Şi cine iaste credincios şi temător de Dumnezeu, să mărească şi să laude taina, că mărire ca aceasta priiméşte Dumnezeu ca o tămâe cu bună mireazmă, iar cine iaste păgân şi ispititor de tainele noastre să lipsească din besérică şi

să se depărtéze, pentru ca să nu vie urgiia lui Dumnezeu asupră-i şi să va bântui; că şi Moisi, când s-au suit în muntele Sinaii, ca să priimească tabelele legii ce i-au dat Dumnezeu, aşa au poruncit ca să nu să apropie de muntele acela nice o hiară sau vreun dobitoc, iar de să va apropiia, să fie ucis cu pietri de mulţimea jidovilor.

Asémenea iaste şi acuma. Taina avem de sărbăm şi prăznuim şi vom să ne suim sus nu cu trupul, sau în munte ca Moisi, ci cu mintea, la mari şi la înalte gânduri; ci numai câţ sunt credincioş să se apropie cu mintea ca să priceapă taina prăznicului de astăzi.

După naşterea domnului Hristos, rămâind batjocorit şi amăgit Irod împăratul de vrăjitori, s-au mâniiat foarte şi au trimis la Vithleem şi în toate hotarăle lui de au junghiat 14 mii de coconi mici câte de 2 ani şi mai jos, între care coconi era şi cinstitul Ioan, prunc mic în braţele maică-sa Elisaftei. Şi, vrând ca să-l junghie şi pre el, s-au desfăcut muntele din voia lui Dumnezeu şi au trecut de céia parte maică-sa cu dânsul. Şi îngerul Domnului l-au luat de l-au dus în pustie şi-l hrăniia acolo, până au venit în vârstă de s-au făcut de 33 de ani şi 3 luni, a căruia hrană era vlăstarile copacilor şi miiare sălbatecă.

Şi au venit cuvântu Domnului de i-au zis să lase pustiia şi să meargă în părţile Iudeii să propoveduiască noroadelor pocăinţă. Şi acolo mergea mulţimea jidovimei de-ş mărturisiia păcatele lor şi să boteza de el în apa Iordanului şi-l întrebară pre el zicând: „Au doară eşti tu prorocul? Iar el au zis: nu sunt“, nu că doară nu era el proroc, ci nu l-au întrebat de iaste proroc, ci numai de iaste el prorocul acela de carele au zis Moisi că: „Proroc va rădica noao domnul Dumnezeul nostru dintru fraţii noştri“, adecă iaste să vie un proroc mare din neamul jidovesc şi socotiia jidovii cum că iaste Ioann prorocul acela şi pentru acéia îl întreba. Iar el le-au răspuns şi le-au zis: „Nu sunt eu acela, ci iaste să vie după mine, a căruia nu sunt eu vrédnic să-i dezleg curélele încălţămintelor lui“, adecă nu pociu pricépe cum s-au născut. Adevărat, mai pre

urmă s-au născut decât mine ca un om, iară ca un Dumnezeu ce iaste mai nainte decât mine s-au născut, în anii dumnezeirii. „Şi eu vă botez pre voi numai cu apă, iar el vă va boteza cu duh sfânt şi cu foc. În mâna lui iaste lopata şi vântură pleavă din grâu“; adecă iaste cunoscătoriu de inimi ca un Dumnezeu şi cunoaşte pre cei păcătoş şi pre cei drepţi. Deci pre cei păcătoşi îi osândéşte în focul cel de véci, iar pre cei drepţi îi adună la împărăţia ceriului.

Şi vorbind Ioann cu mulţimea jidovilor zise iară: „Nu sunt eu cel ce socotiţ, ci iată că vine“. Şi aşa vorbind cu noroadele sosi şi Hristos să se botéze. Iară Ioan, deaca l-au văzut zise cătră jidovi: „Iată mielul lui Dumnezeu, carele rădică păcatul lumii. Acesta iaste Fiul lui Dumnezeu celui adevărat ce vă spuneam.“ Atunce au mers Hristos la Ioann şi i-au zis: „Vino de mă botează, căci pentru aceasta am venit“. Iară Ioann i-au zis: „Mie trebue să mă botez de tine, sau să mărturisesc alt botez pentru numele tău şi tu vei să te botez eu? Apa Iordanului, văzându-te, au fugit de frica ta înapoi, dară eu cum voiu cuteza să te botez, de vréme ce Moisi, văzătoriul de Dumnezeu şi marele proroc, nu îndrăzniia să vază faţa ta, dară eu cum voiu să mă ating de sfântul tău créştet, cu mâini păcătoase? Iarba pământului sunt, dar cum mă voiu apropiia de focul cel nesuferit? Tu mă sfinţéşte, Doamne, tu mă botează, stăpâne, tu mă curăţéşte de tina păcatului, mântuitoriule, că eu nu cutez, nici sunt vrédnic să te botez.“

Zise Hristos: „Ioanne, lasă cuvintele acéstia acuma, că nu iaste vréme de a înmulţi vorba; vrémea purtării de grijă iaste. Pentru aceasta m-am făcut om, pentru aceasta m-am îmbrăcat în trup, pentru aceasta m-am arătat sărac şi m-am arătat smerit, pentru ca să împlinesc toată dreptatea. Ci vino, de mă botează, ca să se împlinească purtarea mea de grijă şi toată plecăciunea mea.“

Atunce au apucat cinstitul Ioan şi l-au botezat şi s-au pogorât Duhul Sfânt în chipul porunbului pre capul lui Hristos şi glas din ceriu s-au auzit zicând cum că: „Acesta iaste fiiul mieu cel iubit, cu carele am purtat de grijă pentru mântuirea omenească“. Şi

atunce au ieşit Hristos din râu, botezat.

Şi cum că s-au botezat Hristos, aşa ne învaţă dumnezeeştii evanghelişti; iar încăş avem la praznicul de astăzi câteva întrebăciuni, carele sunt trebuincioase a le şti. Şi întâi iaste: pentru ce Hristos, fiind făr'de păcate, s-au botezat? A dooa: pentru ce s-au botezat în apa Iordanului şi nu într-alt râu? A treia: pentru ce s-au pogorât Duhul Sfânt pre capul lui Hristos şi pentru ce în chipul porunbului? A patra: câte botezuri sunt? A cincea: pentru ce iaste botezul de apă şi de duh?

Acéste 5 întrebăciuni avem astăzi foarte de folos a le şti; mai sunt şi altele, ci noi le lăsăm pentru lungimea vorbei şi vom zice numai pentru acéstia, foarte pre scurt. Deci, câţ v-aţ adunat astăzi la sfânta besérică, pentru ca să prăznuiţ praznicul, deşchideţi-vă ochii, nu numai ai trupului, ce şi ai sufletului, pentru ca să pricépeţ ce vom să zicem, că nu sunt lucruri lumeşti, ce iaste taină mare şi înfricoşată, caré s-au făcut pentru mântuirea omenească.

Întrebăciunea dintâi iaste: pentru ce Hristos, fiind fără de păcate, s-au botezat? Zicem că botezul iaste mântuirea păcatelor omului şi curăţenie de păcatul cel strămoşesc, iară Hristos fiind făr'de păcate, după cum zice prorocul Isaia: „Că păcat n-au făcut, nici vicleşug în gura lui nu s-au aflat", pentru ce, dară, s-au botezat? Zicem la aceasta cum că sunt 4 stihii, dintre carele s-au făcut omul şi toată lumea şi iar întru acélea stihii, va să se topească omul, până la a dooa venire a domnului Hristos, dintru carele iară va să se închiiage.

Deci stihiia cea dintâi şi mai de treabă iaste vântul, că fără de răsuflare nu poate trăi omul nici un ceas. A dooa stihie şi mai înaltă iaste focul, nu numai acest ce vedem cu ochii şi ne slujim cu dânsul, ce şi focul cel din văzduh. A treia stihie iaste apa şi a patra stihie iaste pământul. Deci într-acéste 4 stihii iaste omul făcut şi, pentru căci sunt alcătuirile trupului omenesc, era cu cale să se sfinţească cu pogorârea Domnului. Deci vântul, şi focul s-au sfinţit cu pogorârea cuvântului lui Dumnezeu, iar pământul s-

au sfinţit când au născut trupéşte în peşteră. Şi să cădea să se sfinţească şi apa, de vréme ce iaste din céle 4 stihii şi într-alt chip nu să putea să se sfinţească, de nu s-ar fi botezat Domnul, trupéşte, în Iordan, arătându-se mai vârtos şi taina cea mai mare a credinţei noastre; şi alta, pentru ca să sfărâme capetele şărpilor, adecă a dracilor ce era în apă, după cum zice David: „Tu ai zdrobit capetele bălaurilor în apă".

A dooa întrebăciune era: pentru ce s-au botezat Hristos în Iordan şi nu într-alt râu? Zicem şi la aceasta că fiind râul acela sfinţit de cât alte râuri, pentru minunile ce s-au făcut într-însul, au mers şi Hristos iară la acela, care minuni sunt acéstia: întâi, când au trecut Iisus Naviin cu tot norodul jidovesc prin mijlocul apei şi nu s-au udat nimeni, pentru că întrase 12 preoţ de ţinea chivotul pre spatele lor şi apa să dedése înapoi din porunca dumnezeiască, până au trecut tot norodul. A dooa minune, când au lovit prorocul Ilie cu cojocul său apa şi s-au desfăcut, de au trecut el, cu ucenicul său, ca pre uscat. A treia minune, când s-au scăldat de 7 ori Neeman boiariul, sfétnicul împăratului de la Siriia, după cuvântul prorocului Elisei şi s-au tămăduit de bubele ce avea. A patra minune pe vrémea prorocului Elisei, mergând nişte oameni să tae lémne de casă pre lângă ţărmurile Iordanului, fiind şi prorocul împreună cu dânşii, au căzut toporul unuia din coadă şi s-au înecat în apă; iar Elisei, luând coada toporului şi mergând la ţărmurile apei, întinse coada spre apă şi zise: „Arată, Doamne, minune" şi îndată sări toporul din apă şi să puse în coadă, care minune închipuiaşte sfântul botez, după cum scrie sfântul Ioann Damaschin la un tropar al canonului de la înălţarea cinstitei cruci, la a patra peasnă. Deci, pentru acéste minuni s-au botezat şi Hristos într-acel râu.

A treia întrebăciune iaste: pentru ce s-au pogorât Duhul Sfânt şi zicem: când să boteza Hristos s-au deşchis ceriurile şi au mărturisit Tatăl pre Fiiul, zicând: „Acesta iaste Fiiul mieu cel iubit, întru carele bine am voit"? Deci de vreme ce au mărturisit Tatăl,

socotiia jidovii că pentru Ioann s-au făcut glasul acela, pentru că-l ştiia ca pre un proroc şi fiiu de proroc şi sfânt şi pentru ca să nu zică norodul cum că lui Ioann îi zice „fiiu iubit“, pentru acéasta s-au pogorât Duhul Sfânt pre capul lui Hristos, de l-au arătat şi l-au mărturisit Tatăl de sus.

Iar pentru ce s-au arătat Duhul Sfânt în chipul porunbului, să vă spuiu o istorie din *Tistamentul* cel vechiu, măcar că o ştiţi mai toţ. Când au făcut Dumnezeu potopul şi au înecat tot pământul pentru păcatele omeneşti şi au şters tot faptul dupe faţa pământului, din om până în dobitoc, s-au mântuit numai Noe, cu toată casa lui, în corabiia ce făcuse din poruncă dumnezeiască. Şi împreună cu dânsul era şi din dobitoacele pământului şi din pasările ceriului, după cum scrie mai pre larg la cartea *Facerii*. Iară după ce au încetat apa potopului, au trimis Noe din corabie pre corbul, să vază, ostoitu-s-au apa potopului, au ba. Iar el mergând şi aflând stârvurile, s-au aşăzat pre iale şi nu s-au mai întors înapoi să dea véste. Şi văzând Noe zăbava corbului au trimis pre porumb; iar el fiind pasăre curată, n-au vrut să şază pre tină, ce au luat o ramură cu frunză de maslin în gură şi o au dus în corabie şi aşa au cunoscut Noe cum că s-au ostoit apa potopului.

Deci pentru acéia s-au arătat şi Duh Sfânt în chip de porunb pre capul lui Hristos, arătând că s-au ostoit potopul păcatelor omeneşti; şi alta, că porunbul iaste întreg, adecă făr'de răutate, după cum zice Hristos la sfânta *Evanghelie*: „Faceţi-vă înţelepţi ca şărpii şi întregi ca porunbii“.

A patra întrebăciune iaste cum că am zis: câte botezuri sunt? Şi zicem că sunt 8, precum scrie şi sfântul Ioan Damaschin la a 4 carte a *Bogosloviei* lui: botezul dintâi iaste al potopului, spre tăiarea păcatului. Al doilea botez iaste al lui Moisi, când au trecut pre jidovi prin Marea Roşie. Al treilea botez iaste al legii, că de să spurca cineva până nu-ş spăla cu apă trupul şi hainele, nu intra în tabără. Al patrulea botez iaste al lui Ioann, însă spre

pocăinţă numai. Al cincilea botez iaste al lui Hristos, cu carele ni-am botezat şi noi, creştinii. Al şaselea botez iaste al pocăinţei şi al lacrămilor, cu carele curăţim botezul cel dintâi ce am întinat. Al şaptelea botez iaste al muceniei, carele iaste şi mai bun şi mai cinstit, că nu să téme să se mai spurce cu păcate botezul acesta, carele s-au arătat întâi Hristos, că ş-au vărsat preacinstit şi scump sângele său pre cruce şi toţi mucenicii cu acest botez s-au botezat şi s-au învrednicit împărăţiei ceriului. Al optulea botez, cel mai de pre urmă, iaste al focului celui nestins, ce va să muncească pre cei păcătoş, după cum zice la un tropar al canonului de astăzi la a 6 peasnă: „Cu focul cel de pe urmă botează Hristos pre cei potrivnici şi neînţelegători de dumnezeirea lui".

A cincea întrebăciune iaste: botezul pentru ce iaste de apă şi de duh? Şi zicem că fiind omu îndoit, adecă cu trup şi cu suflet şi fiind trupul simţitoriu trebuiaşte, când îl întinăm, să-l spălăm cu apă, că apa încă iaste simţitoare. Iară sufletul fiind făr'de materie, Duhul Sfânt îl curăţă şi-l luminează şi-l mântuiaşte de păcate.

Acéste întrebăciuni avem la praznicul de astăzi, precum le-aţi şi auzit. Deci pentru aceasta trebuiaşte, blagosloviţilor creştini, cât ne-am botezat în numele sfintei şi cinstite troiţe, să ne ferim de toate lucrurile şi faptele drăceşti, ca să nu ne întinăm sfântul botez cu păcatele, nici să călcăm făgăduinţele ce ni-am făgăduit lui Hristos. Şi pentru ca să priimească Dumnezeu praznicile şi sărbătorile noastre, trebue să păzim, după cât ni-ar fi putinţa, poruncile lui şi să purtăm grijă pentru mântuirea noastră şi pentru împărăţiia ceriului, căci acolo ne iaste lăcaşul, după cum zice fericitul Pavel: „Petrécerea noastră în ceriuri iaste". Să nu ne lunecăm cu firea spre lucrurile céle deşarte ale lumii, pentru că sunt toate trecătoare şi mincinoase. Să ne ferim de ucideri, de curvii şi de preacurvii, de beţii şi de apucări. Să nu ţinem pizmă unul altuia, nici să ne vindem cu pâra, unul pre altul, cu cruzie de inimă şi cu nemilostivniciia, pentru ca să ne păgubim şi să ne sărăcim unul pre altul, dupre cum vedem totdeauna că fac mulţi,

netemându-să nici de Dumnezeu, nici de păcat, nici îş aduc aminte de moarte sau de osândă; să numesc numai cu numele creştini, iar cu inima sunt departe de Dumnezeu, după cum zice Isaia şi faptele lor nu sunt păgâneşti, ci mai vârtos voiu zice că sunt drăceşti, că numai diavolul nu pohtéşte binele omului, pentru că iaste vrăjmaş şi mincinos din ceput, după cum zice Hristos.

Să nu ne trufim întru inimile noastre, veri pentru ce bine am face, că ne vom piiarde plata ostenélii şi în scurt să ne ferim de toate lucrurile céle réle şi necuvioase, carele ne vatămă la suflet şi să bucură vrăjmaşul nostru diiavolul de iale, ci numai să pohtim pururea să facem fapte bune şi plăcute lui Dumnezeu, pentru că rămân făr'de moarte şi vom lua plată la ceriuri pentru iale.

Să alergăm la sfintele besérici, de nu în toate zilele, pentru multe neputinţe şi nevoi ale noastre ce ne vin totdeauna din valurile lumii, măcar duminecile şi sărbătorile; căci că pentru aceasta s-au rânduit acéste sfinte zile: una pentru ca să ne odihnim şi noi şi dobitoacele noastre de trudele şi de ostenélele ce facem peste toată săptămâna; a dooa, pentru ca să mulţemim şi să dăm laudă lui Dumnezeu, pentru multele şi nespusele facerile de bine ce au arătat cătră noi şi ne arată totdeauna şi ne ţine şi ne chiverniséşte ca un milostiv; a treia, să auzim cântările şi slujbele célia ce să fac pentru folosul cel sufletesc. Că precum nu poate trăi trupul omului făr'de hrană simţitoare, aşa nici sufletul nu poate trăi fără hrana cea duhovnicească, care iaste cuvântul lui Dumnezeu, după cum zice Hristos la *Evanghelie*: „Nu numai cu pâine va trăi omul, ci cu tot cuvântul carele iaste din gura lui Dumnezeu“. Iar nu să mérgem pe la hore şi pe la jocuri şi pe la cârciume, dupre cum ne iaste obiciaiul, că în loc de a ne folosi, ne păgubim şi suflétéşte şi trupéşte. Iar de ne trebuie să ne adunăm pre la hore, ca să privim, mai bună horă decât aceasta a beséricii şi mai frumoasă priveală şi mai cuvioasă adunare nu socotesc nici cunosc a fi alta decât aceasta. Că vedem cu ochii, afară din mulţimea oamenilor ce s-au adunat, pre domnul nostru

Iisus Hristos, ca un împărat vécinic şi pre cinstită maică-sa, pre sfinţii îngeri, pre apostoli, pre mucenici şi pre toţ sfinţii. Iar cu urechile auzim faptele şi lucrurile céle minunate ce au făcut pre pământ şi ne bucurăm şi sufletéşte şi trupéşte, că nu păgubim nimic, ci mai vârtos câştigăm sfinţenie şi milă de la Dumnezeu.

Şi când eşim la besérică, să nu eşim deşărţi, ci să facem cum face ariciul că, după ce mérge la vie, întâi să satură el de struguri şi apoi scutură viţa de cad broboanele jos şi să tăvăléşte pre dânsele de să înfig în ghimpii lui şi duce şi puilor. Aşa să ducem şi noi, fieştecine, pre la casele noastre, copiilor şi celor ce n-au mers la besérică, din cuvintele ce am auzi din sfânta *Evanghelie* şi dintr-alte cărţi, ca să-i hrănim şi pre dânşii cu hrana cea sufletească. Şi după acéia să ne păzim mintea de cugetele céle viclene şi trupurile noastre să le ferim de toate spurcăciunile. Să avem dragoste cătră toţi, să facem milostenie la săraci, să iubim pre cei streini, să căutăm pre cei bolnavi şi pre cei din chisori să-i cercetăm. Să facem bine vrăjmaşilor noştri, după cum ne învaţă Hristos. Să avem răbdare la nevoi şi la scârbe, să ne supunem celor mai mari, domnilor şi stăpânilor noştri. Să ascultăm şi să cinstim pre părinţii noştri. Să ne cucerim cu cuviinţă duhovnicilor noştri şi preoţilor şi călugărilor, că aşa place lui Dumnezeu.

Şi acéstia toate păzindu-le şi făcându-le, să avem nădéjde bună şi făr'de îndoială cătră Dumnezeu că aici, întru această viaţă, vom petrece viaţă bună şi făr'de întristare, iar în cea viitoare ne va învrednici şi ne va pune în numărul celor drépţi, ca să ne bucurăm în veci nesfârşiţi întru acea fericire, lăudând şi binecuvântând numele Tatălui şi al Fiiului şi al Sfântului Duh, a căruia iaste mărirea şi ţinéria în véci. Amin.

CUVÂNT DE ÎNVĂŢĂTURĂ LA PREOBRAJENIIA DOMNULUI NOSTRU IISUS HRISTOS

CUPRINS

„Luat-au Iisus pre Petru şi pre Ioann şi pre Iacov, fratele lui şi i-au suit pre dânşii într-un munte înalt deosebi şi s-au schimbat înaintea lor. Şi au strălucit faţa lui ca soarele, iar hainele lui să făcură albe ca lumina.“

De vréme ce soarele cest simţitoriu, când răsare şi să înalţă de pre pământ să face pricină şi mijlocitor a multor bunătăţi, că întinzându-ş razele luminează pământul şi marea, gonéşte şi răsipéşte toată ceaţa şi negura, încălzeşte şi hrănéşte toate neamurile dobitoacelor, şi, în scurt să zic, toate le însufléţeşte şi le înviază şi pre toate împreună le bucură şi le veseléşte, dară cu cât mai vârtos soarele cel de gând al dreptăţii, Fiiul şi cuvântul lui Dumnezeu Tatăl, domnul nostru Iisus Hristos (pentru carele zice prorocul Malahie la 4 capete: „Vă răsări voao, celora ce vă temeţ de numele mieu, soarele dreptăţii“), carele s-au suit şi au răsărit astăzi în muntele Thavorului, întinzând razele şi strălucirile mărire dumnezeirii lui.

N-ar fi dat viaţă morţilor, ca lui Moisi, n-ar fi luminat pre vii, ca pre Ilie, n-ar fi gonit prepusul şi cugetul cel potrivnic din mintea apostolilor, n-ar fi înrădăcinat şi n-ar fi crescut mai multă credinţă în inima lor, nu le-ar fi dat să-l cunoască luminat, cum că el iaste Mesiia cel adevărat, Hristos şi cum că de voia lui mérge spre moarte, neavând vină de moarte şi să cunoască cum că numai pre dânsul să cuvine să-l iubească, iar célialalte toate să le aibă ca nişte gunoae. Drept aceia pohtesc pre înţelepţiia voastră să-mi daţ puţinică ascultare cu dragoste, ca să înţelégeţi de iaste cu cale şi de să cuvine să avem şi noi dragoste cătră Hristos, ca apostolii.

Vedem la al doilea cap a preaînţeleptului Sirah că învaţă pre cela ce va vrea să slujească lui Dumnezeu, ce i să cuvine să priimească, zicând: „Fiiule, de vei vrea să te apropii a sluji domnului

Dumnezeu, gătéşte sufletul tău spre ispită". Pentru acéia, dară, trebuiaşte céla ce slujaşte lui Dumnezeu să aştépte ispitele şi războiul vicleanului diavol, iar să nu să deznădăjduiască, ci mai vârtos atunce să aştépte mai mult ajutor şi mai multă putére de la Dumnezeu (numai să stea cu credinţă adevărată, cu nădéjde bună şi să ţie dreptatea şi să urméze bunătăţile şi faptele céle bune), că nu-l va lăsa Dumnezeu să se ispitească preste putinţa lui, ci fără de zăbavă îi va înceta scârba şi ispita o va goni de la dânsul, precum o vedem aceasta luminat că s-au făcut la mulţi, în multe locuri. Că, întâi lui Avraam i-au poruncit Dumnezeu să se sue în munte şi însuş, cu mâinile lui să junghe şi să jertvuiască pre unul născut, iubit, fiiul său, pre Isaac.

Oare n-au fost grea această cérere, ce au pohtit Dumnezeu de la dânsul? Oare n-au fost mare şi nesuferită duróre de inimă aceasta? Iară văzându-i Dumnezeu credinţa şi cum că n-au lenevit, nici au zăbovit a o face aceasta, îndată i-au rădicat întristarea şi scârba, prin mijlocul îngerului, zicându-i: „Avraame, Avraame, nu pune mâna ta pre copil".

Şi norodul cel jidovesc cât necaz petrecea în Eghipet, fiind robiţ în mâinile lui faraon; iar pentru ca să-i mântuiască Dumnezeu din scârbe, câtă putére nebiruită au arătat cu céle 10 rane, prin mijlocul lui Moisi. Aşijderea şi dreptul şi mult pătimaşul Iov, ca într-o clipă de ceas au pierdut nu numai mulţimea dobitoacelor, casele, feciorii, fétele şi toată avuţiia ce avea, ci şi trupul lui s-au umplut de bube şi de viermi şi zăcea într-un gunoiu. Iar pentru căci au răbdat ispitele cu mare vitejie de inimă, fără de zăbavă i-au dat Dumnezeu îndoit célia ce au pierdut.

Însă cu acéste vorbe ce am zis, socoteala noastră nu iaste alta, făr'numai ca să arătăm taina de astăzi a schimbării féţii lui Hristos, cu carea au dat mare ajutor apostolilor la nevoia necredinţii, ce era să cază. Că văzând apostolii pe Hristos într-atâta lipsă şi sărăcie, cât nici capul nu avea unde să şi-l pléce şi într-atâta smerenie de margine şi într-atâta hulă, ce-i făcea jidovii,

să turbura în cugetul lor, ca nişte oameni proşti ce era; şi pentru acéia au început a nu-l créde, socotind cum că nu va fi acesta Mesiia cel adevărat şi mai vârtos că peste puţine zile era să moară cu moarte nicinstită.

Drept acéia, ce alt ar fi trebuit la această nevoe a necredinţii, fără numai ajutor de la Fiiul lui Dumnezeu, de la Hristos, carele cu adevărat le-au dat mare putére şi mare ajutor. Că i-au suit într-un munte şi s-au schimbat înaintea lor arătându-le lumina dumnezeirii lui (pre cât era cu putinţă să vază cu ochii omeneşti), luminând şi mărind firea cea omenească cé era îmbrăcat, care lumină s-au vărsat şi pe hainele lui, ca să dea cu aceasta apostolilor o îndrăzneală şi un ajutor mare şi să-i adeveréze şi să-i încredinţéze cum că acest sărac şi smerit la védere, carele era hulit pentru multa a lui smerenie, măcar că peste puţine zile se va da legat în mâinile jidovilor să se hulească, să se batjocorească, să se scuipe, să se bată cu palma peste obraz, să se muncească, să se rănească şi la cea de apoi să se şi răstignească ca un făcătoriu de réle. Iar să nu socotească că iaste numai om singur, ci iaste şi Dumnezeu desăvârşit şi adevărat şi pentru aceasta s-au schimbat înaintea lor.

La 3 lucruri trebuia mare ajutor apostolilor, ca să scape de nevoia şi de ispita cea mare a necredinţii: întâi să cuveniia să crează cum că Hristos iaste adevăratul Mesiia; a dooa, văzându-l pre cruce, mort, le trebuia ajutor să nu-şi piarză credinţa, nici să socotească cum că acesta nu iaste Dumnezeu; a treia, să le dea pricină să-l iubească cu dragoste fierbinte. Deci, la acéste câte tréle să véde astăzi cum că au dat Hristos cu schimbarea feţii lui mare ajutor apostolilor, pentru ca să-l cunoască că el iaste Mesiia cel adevărat şi pentru acéia le aduce trei marturi, vrédnici de crezut: pre Moisi, pre Ilie şi pre Tatăl lui cel ceresc.“Şi iată — zice evanghelistul — să arată lor Moisi şi Ilie, grăind cu dânsul de eşirea lui, carea vrea să se plinească în Ierusalim.“ Şi Tatăl, cu glas îl mărturiséşte din nor: „Şi iată glas din nor zicând: acesta

iaste Fiiul meu cel iubit, întru carele bine am vrut, pre acesta ascultaţ".

Şi pentru ca să le ajute apostolior să nu iasă din credinţă, văzându-l pre cruce, zice mai înainte că vorbéşte cu Moisi şi cu Ilie pentru moartea cea de pe cruce, carea vrea să ia, pentru ca să-i facă după cum am zis, să-l iubească cu dragoste fierbinte şi pentru acéia au descoperit puţintel slava dumnezeirii lui, cu carea au mărit firea cea omenească şi va să mărească şi pre sfinţii lui, la a dooa venire.

„Şi să arată lor Moisi şi Ilie, grăind cu dânsul." Minunată vorbă şi alése soţii are astăzi Hristos, cu adevărat şi i să cuveniia să aibă soţii ca acéstia, pentru că Hristos iaste Mesiia, că Moisi iaste făcătoriu de lége, Ilie iaste proroc mare; Hristos iaste mântuitoriul lumii, Moisi iaste mântuitoriul jidovilor, Ilie va să fie mântuitoriul celor drepţi, mai nainte puţin de judecată. Hristos iaste dătător de lége, Moisi învăţător de lége şi Ilie râvnitor de lége.

Vedeţ, dară, ce soţii alése are şi cum să aseamănă în oarecarele: Moisi au murit, Ilie n-au murit. Şi oare ce poate fi aceasta, de s-au însoţit Hristos cu un drept din cei morţi şi cu un drept din cei vii? Pentru căci la judecata cea viitoare vor să se judece viii şi morţii şi vor să se veselească la împărăţia ceriului câţ vii vor fi drepţi şi câţ morţi vor fi drepţi. Şi de vréme ce taina aceasta de astăzi, a schimbării lui Hristos închipuiaşte şi iaste ca un aravon aceii măriri ai împărăţiei ceriului, pentru aceasta au adus la mijloc unul din cei morţi, pre Moisi şi unul din cei vii, pre Ilie. Şi cum că vor să vie la împărăţiia ceriului, împreună, viii şi morţii ni-o adeverează fericitul Pavel, la 15 capete cătră corinthéni, zicând: „Toţ nu vor adormi, iar toţ ne vom schimba de trupul acest stricăcios şi ne vom face nestricăcioşi".

„Şi să arată lor Moisi şi Ilie." Oare pentru ce? Pentru patru lucruri: una pentu ca să scoaţă de la norod acea socoteală mincinoasă, ce avea asupra lui Hristos, că unii îi zicea că iaste Ilie, alţii îi zicea că iaste Ieremia sau, unul din proroci; a dooa,

pentru ca să cunoască jidovii cum că Hristos nu iaste împotriva legii lui Moisi şi pentru aceasta stă cu dragoste de vorbéşte cu singur făcătoriul legii, cu Moisi şi cu râvnitorul legii, cu Ilie; a treia pentru ca să se arate cum că iaste domn şi stăpânitor, al vieţii şi al morţii şi stăpânéşte pe cei vii şi pe cei morţi şi, când îi chiamă, vin, precum adeverează poeticul la un tropar de astăzi de la a opta peasnă zicând: „Ca celuia ce stăpâneşti ceriul şi împărăţeşti pământul şi domneşti céle dedesupt, au stătut înaintea ta Hristoase, de pre pământ apostolii, iar ca de la ceriu Thesviteanul Ilie şi Moisi din cei morţi"; a patra, să vază apostolii în ce chip au cinstit pre aceşti 2 proroci, pre Moisi, căci avea mare blândeţe şi pre Ilie, căci avea mare râvnă spre credinţă, pentru ca să se asemene şi lor, să fie blânzi şi râvnitori, acolo unde vor vedea că iaste în nevoe credinţa şi închinăciunea lui Dumnezeu.

Şi pentru acéste 4 pricini, ce am zis, au adus la mijloc pre Moisi şi pre Ilie. Iar mai vârtos să zic că i-au adus pentru ca să mărturisească apostolilor cum că iaste Mesiia, măcar că n-ar fi trebuit această mărturie să o aducem la mijloc fiind mărturiia tatălui din ceriu mai vrédnică decât a prorocilor: „Şi iată glas din nor zicând: acesta iaste Fiiul mieu cel iubit, întru care bine am vrut; pre acesta ascultaţ".

O, ce mărturie credincioasă şi adevărată iaste aceasta! O, ce bunătate şi fericire au câştigat acei ce au ascultat pre cel mărturisit şi au urmat lui, după porunca părintelui celui ceresc! Că adevărat, de s-au şi pedepsit într-această lume puţin, după cum zice preaînţeleptul Solomon, iară cu mari bunătăţi şi fericiri s-au dăruit: „Căci Dumnezeu i-au ispitit pre dânşii şi i-au aflat luişi vrédnici, ca aurul în ulcea i-au lămurit pre ei şi ca o jărtvă de ardere, întreagă i-au primit pre ei." Puţin au ostenit, adevărat, iară mare plată au luat. În scurtă vréme au fost în scârbe, iară în vréme nesfârşită să vor bucura, că nu-s vrédnice patemile vremii de acum cătră mărirea cea viitoare, după cum zice fericitul Pavel.

Şi iată, glas din nor zicând: „Acesta iaste Fiiul mieu cel iubit, întru carele bine am vrut; pre acesta ascultaţ“. Oare acest cuvânt ce zice tatăl: „Pre acesta ascultaţ“, numai apostolilor să fie zis să-l asculte, au şi noao? Mie mi se pare să-l fie zis şi noao să-l ascultăm, de vréme ce ne ţinem creştini şi ucenici ai lui Hristos. Acuma, dară, trebue să înţelégem întâi lucrarea acestui cuvânt: „Ascultaţ“, ce va să zică, apoi célélalte le vom înţélege pre lesne. Acest „ascultaţ“ aici nu să înţelége cuvântul cel gol, ce iase din gura omului şi-l ascultăm cu urechile, căci acela nu să numéşte ascultare, ci auzire, ce să înţelége sfârşitul faptului, adecă ca cum am zice unii slugi: du-te de fă, iată ce şi el auzind cuvântul să supune ascultării şi merge de face. Aşa şi Dumnezeu Tatăl ne zice noao: „Pre acesta ascultaţ“, adecă ca ce ne va porunci Hristos să facem, să ne supunem ascultării şi să săvârşim lucrul după pohta lui, pentru binele nostru.

Să vedem dară acum de ţinem porunca lui Dumnezeu şi de ascultăm pre Hristos la céle ce ne învaţă. Eu socotesc să fim departe de acea ascultare, cât e ceriul de pământ; pentru căci Hristos zice la Ioan în 14 capete: „Cela ce are poruncile méle şi le păzeşte pre iale, acela iaste cela ce mă iubéşte“.

Acuma dară, de vom zice că iubim pe Hristos, să vedem care poruncă a lui ţinem.

Hristos zice: „Scârbe veţ avea în lume“. Noi nu pohtim să avem nici o scârbă, iar de şi avem vreo scârbă, o avem pentru căci nu ni să împlinéşte pohta, iar nu pentru dragostea lui.

Hristos zice: „Pacea mea o dau voao“, iar noi nu dea Dumnezeu să avem pace între noi, ce ne turburăm pururea, pentru fieştece, ca valurile mării când le suflă vântul.

Hristos zice: „Nu judecareţ, ca să nu vă judecaţ“, iar noi de-a putéria fi nu iaste nici zi, nici ceas să nu judecăm de rău, nu numai pre cei ce-i ştim ce şi pre cei ce nu-i ştim.

Hristos zice: „Precum pohtiţ voi să vă facă voao oamenii, faceţ şi voi lor“. Noi pohtim să ne cinstească toţ, să ne dea toţ pocloane

şi daruri, să ne laude, să ne fericească, să ne grăiască de bine, să facă toţ după pohta noastră, să nu ne stea nimenea împotrivă, nici să ne zică nimica, de am face verce rău; iară noi pohtim să osândim pre toţ, să nu dăm nimănui nimica, să nu facem nimărui nici un bine, nici să se folosească nimenea de noi. Pre toţ îi hulim, pre toţ îi grăim de rău, pre toţ îi pârâm, pre toţ îi luom în râs şi în batjocură, tuturora le zicem că sunt nebuni şi fără nici o socoteală numai pre noi înşine, voiu cuteza a zice, ne facem mai înţelepţi şi decât Dumnezeu şi nu ne aducem aminte că înţelepciunea lumii aceştiia iaste nebunie înaintea lui Dumnezeu.

Hristos zice: „Poruncă noao vă dau voao, ca să iubiţ unul pre altul", iar noi ne urâm şi ne căutăm ponciş unul altuia, ca când ne-am fi ucis părinţii, sau ne-am fi făcut alt rău, ceva.

Hristos zice că: „Cine să va ruşina de mine şi de cuvintele méle într-această rudă prea curvare şi păcătoasă şi fiiul omenesc să va ruşina de el, când va veni întru slava Tatălui său, cu îngerii cei sfinţi", iară noi nici de dânsul ne ruşinăm nici cuvintele lui le ţinem în seamă, ca o nimica, nici céle ce ne învaţă spre folosul şi mântuirea sufletelor noastre le păzim, ci aflăm pricini şi zicem că nu putem să le facem acéstia ce ne învaţă Hristos, că nu ne dă îndemână, căci avem case gréle şi vrémea nu ne slujaşte, că suntem supuş supt jugul păgânului şi avem nevoi multe şi supărări de toate părţile. Dară célia ce pohtim noi, cum le putem face toate, deplin, făr'de nici o zăticneală?

Pre Dumnezeu nu vom să-l ascultăm, la céle ce ne învaţă să facem, pentru binele şi folosul nostru cel sufletesc, ce ne par, învăţăturile lui gréle şi réle şi pentru aceia nu-l cinstim, ca când ni-ar fi vrăjmaş de moarte. Iar pre oamenii cei ce nu să tem de Dumnezeu, nici să ruşinează de féţele omeneşti îi ascultăm la céle ce ne învaţă să le facem, spre pierzarea sufletelor noastre şi spre necinstea noastră şi spre a ne cleveti toţ şi a ne blestema pentru nedreptăţile ce facem; şi priimim învăţăturile lor cu dragoste şi le facem cu mare pohtă şi ne bucurăm de iale, ca de

mare avuţie şi-i lăudăm cătră toţ, ca pre nişte priiateni şi făcători de bine şi-i cinstim pentru căci ne răpun sufletele, cu învăţăturile lor, mai vârtos decât pre Dumnezeu, carele poftéşte pre toţ oamenii să se mântuiască.

Hristos zice: „De pe aceasta vor cunoaşte toţ că-mi sunteţi ucenici, de veţ avea dragoste între voi", iar noi ne pizmuim, ne zavistuim, ne pohtim răul unul altuia şi mijlocim în tot chipul să ne păgubim unul pre altul, nu numai de avére, ci mai vârtos de cinste; şi facem cu aceasta păcat împotriva Duhului Sfânt. Dară Dumnezeu n-au făcut lumea numai pentru-un om, ci pentru toţ, nici împărăţiia ceriului pentru unul, ci pentru noi toţi. Că de ar fi făcut Dumnezeu lumea numai pentru un om, ce ar fi trebuit să mai facă şi pre Eva şi apoi să-i blagoslovească şi să le zică: „Créşteţ şi vă înmulţiţ şi umpleţ pământul şi domniţ pre dânsul", iar de şi iaste cineva să arate dragoste cătră altul, iaste mincinos şi viclean, că o face au de vreo frică, au de vreo ruşine, au pentru vreun câştig rău.

Hristos zice: „Daţ ale chesariului, chesariului şi ale lui Dumnezeu lui Dumnezeu", iar noi nici mai-marilor noştri, atâta celor bisericeşti, cât şi celor mireneşti, nu le dăm căzuta cinste nici lui Dumnezeu, nici ne supunem lor cu dreptate, ci cu viclenie şi cu răutate şi în loc de a-i iubi şi a ne cuceri lor, noi îi grăim de rău şi-i ponosluim. Dară să vedem ce zice Dumnezeu pentru dânşii la cartea *Eşirii*, la 22 capete: „Pre dumnezeii tăi să nu-i grăeşti de rău şi pre boiariul norodului tău să nu-l vorbeşti de rău". Tâlcuitorii sfintei *Scripturi* înţeleg să fie dumnezei arhiereii, păstorii şi dascalii beséricii; boiariul norodului înţeleg a fi împăraţii, domnii şi judecătorii.

Acuma, dară, asupra a cărora pornim limba noastră cea blestemată şi grăim de rău, al cărora cinste rădicăm, al cărora nume ocărâm? Pre sémne al arhiereilor, al domnilor şi al stăpânilor noştri, pentru carii ne poruncéşte Dumnezeu să nu-i grăim de rău, iar noi făr'de nici o socoteală punem gura noastră, după cum

zice David, la ceriu, cu atâta semeţie şi obrăznicie, neaducându-ne aminte nicidecum de osândă. Şi pentru căci iaste cugetul nostru viclean şi înaintea lui Dumnezeu şi înaintea oamenilor, pentru acéia petrécem o viaţă blestemată şi turburată, o viaţă plină de frică şi de urâciune, plină de nevoe şi de necazuri.

Şi iată, dară, că ne vădesc lucrurile şi faptele, că nici ascultăm pe Hristos, nici îl iubim, că de l-am iubi am face poruncile lui; ci umblăm de capetele noastre, făcând fieştecarele ce ni să pare şi ce ne place, neaducându-ne aminte nici de moarte, nici de judecată şi de nu ne vom îndrepta cu adevărat, vom să greşim şi vom să mérgem răului.

Drept acéia, iubiţii miei, trebuie să facem mintea noastră muntele Thavorului, ca să vie lumina adevărată să o vedem cu ochii cei de gând ai sufletului, să ne arătăm şi noi cu osârdie în dragostea lui Hristos, ca apostolii, să ne asămânăm lui Moisi şi lui Ilie, râvnitori şi nelenevoşi în poruncile lui pentru ca să ne putem sui şi noi, împreună cu Hristos, în mintea cea oblăduitoare a sufletului să vedem cu gândul slava acéia şi norul cel luminat şi să auzim glasul cel părintesc: „Acesta iaste Fiiul mieu cel iubit“ i proci. Şi la cea de pe urmă să ne învrednicim să împărăţim împreună cu el.

Aşa, stăpâne Hristoase, te rugăm noi, ticăloşii şi nevrédnicii robii tăi, carii ne-ai răscumpărat cu preascump sângele tău din mâinile vrăjmaşului celui viclean să te milostiveşti pentru mulţimea îndurărilor tale, să luminezi ochii sufletelor noastre ce-i întunecaţ, cu lumina cunoştinţii tale şi să aprinzi în inimile noastre céle împietrite văpaia dragostei tale şi să ne învredniceşti cu darul tău să te ascultăm şi să facem cu pohtă câte ne porunceşt şi să te iubim din tot sufletul, aici într-această viaţă ticăloasă şi plină de scârbe; iară în cea viitoare să ne învredniceşti mărirei şi luminii slavei dumnezeirii tale, ca de pururea să te mărim, împreună cu făr'de început părintele tău şi cu preasfântul şi bunul şi de viaţă începătoriul tău duh, în veci nesfârşiţi. Amin.

CUVÂNT DE ÎNVĂŢĂTURĂ LA SFINTII ŞI ÎNTOCMA CU APOSTOLII ÎMPĂRAŢ COSTANDIN ŞI ELENA

CUPRINS

„Cu slavă şi cu cinste l-ai încununat pre dânsul.“

Cei ce să cunosc pre sine avuţ, acéia pot să dea daruri vrédnice unui împărat şi cei ce să cunosc pre sine învăţaţ, aceia pot să-i facă şi căzuta laudă. Iar eu, cunoscându-mă pre mine foarte sărac de fapte bune şi slab de învăţătură, n-am să aduc alt dar vrédnic, nici altă laudă cuvioasă, de Dumnezeu încununatului, marelui împărat şi întocma cu apostolii Constandin, fără numai cap plecat şi cugetul mieu cel cuciarnic.

Drept acéia, întru cinstea lui am a zice, înaintea dragostei voastre puţine cuvinte, nu cu obrăznicie, ci cu multă cucerie; nu cu vorbe ritoriceşti şi alcătuite, ci cuvinte smerite şi prostatece, nu după cum să cuvine, ci după putinţă. Ci vă pohtesc să ascultaţ cu dragoste.

Şi iară cu cucerie iscodesc să afle tâlcuitorii sfintei *Scripturi* la *Faptele apostolilor*, oare dintr-atâtea daruri mari, cu carele din dumnezeiescul dar s-au îmbogăţit fericitul Pavel, care dar să fie cel mai mare şi mai ales, cu carele în câte patru părţi ale lumii s-au arătat minunat şi vestit? Şi zic unii cum să fie învăţătura cea cerească, cu care au vânat toate limbile, au dezrădăcinat din toate locurile păgânătatea şi au întins de la răsărit până la apus numele lui Hristos şi credinţa.

Alţii zic cum să fie descoperirile ce au luat, că fiind încă în trup s-au răpit până la al treilea ceriu, au văzut frumuseţile céle cereşti, au auzit cuvinte nespuse, carele nu iaste slobod omului a le grăi.

Alţii iară zic cum să fie fost minunile céle făr’de asămânare ce făcea, cu carele au luminat credinţa, de vréme ce nu numai cu glasul vindeca şi cu cuvântul făcea sémne ce şi cu umbra şi cu hainele făcea minuni. Iar apoi cu toţii să unesc la vorbă şi zic cum că nici un dar mai mult nu l-au mărit pre Pavel ca chiemarea lui.

Şi adevărat au stătut prea minunat, de vréme ce pentru întoarcerea lui Pavel nici învăţătura apostolilor au lucrat, nici putéria minunilor, ce lucrul acesta l-au săvârşit însuş cuvântul lui Dumnezeu; şi au făcut Fiiul lui Dumnezeu numai pentru Pavel acéia ce au făcut pentru tot neamul omenesc. Şi de s-au pogorât acolo din sânul Tatălui pentru toţ oamenii, aici iară însuş pentru Pavel au lăsat ceriul şi s-au pogorât trupéşte, cu toată dumnezeiasca lui slavă, pentru ca să-l întoarcă. Şi de vréme ce acea chiemare face pre Pavel atâta de minunat, cât nici apostol, nici mucenic nu iaste întocma măririlor lui, dară pentru vredniciile de Dumnezeu încununatului mieu Constandin, ce voiu putea zice? Carele asémene ca Pavel au luat întoarcerea lui asémene şi chiemarea; din ceriu fu chiemat Pavel, din ceriu s-au chiemat şi Constandin, după cum îl cântă besérica.

Pavel cu glas de lumină, precum spune Luca la *Faptele apostolilor*: „Văzuiu, zice, pre cale încungiurându-mă lumină“ şi Constandin cu slove alcătuite de stéle şi cu glas purtător de lumină, precum mărturiséşte istoriia: „Întru acesta biruiaşte“. Acolo Pavel, în miazăzi, aici Constandin în miazăzi; acolo Pavel de Iisus ce s-au răstignit, aici Constandin, prin crucea lui Iisus. Şi de vréme ce acolo mărturiséşte cel cu limba şi cu inima de aur, Ioann, cum că nu-i iaste limba iscusită spre a spune măririle lui Pavel, dară eu, că n-am nici limba aceluia cu vorba de aur, nici bogăţiia graiului, ce voiu putea să aduc spre lauda lui Constandin, carele la chiemare au luat darul lui Pavel?

Drept acéia, cunoscându-mi neputinţa neştiinţii méle, îmi caută şi făr'de voe a lăsa într-o parte toate célialalte mari vrednicii şi lucruri minunate ce au făcut în multe părţi ale lumii, acest minunat şi sfânt împărat şi voiu zice cu puţine cuvinte, numai pentru un lucru; ce ascultaţ, să auziţ.

Oare pentru ce, sfântul Constandin i s-au dat acest tituluş, de-l numeşte sfânta besérică numai pe dânsul cu acéste trei numiri: de Dumnezeu încununat, mare împărat şi întocma cu apostolii?

Şi zicem, întâi, cum că iaste de Dumnezeu încununat. În ce chip? Una, pentru că pre ceialalţi împăraţ îi aleg oamenii de-i fac împăraţi şi-i încunună cu cunună de aur şi cu pietri scumpe, iar pre marele Constandin, pentru bunătatea şi curăţeniia inimii sale însuş Dumnezeu l-au ales din limbi, ca pre Pavel din jidovi şi l-au chiemat, cu glas ceresc, la vredniciia împărăţiei şi l-au încununat cu cununa darului celui de sus, cu arma bunavoirii, după cum zice David; şi alta, că peste noapte i s-au arătat în vis domnul Hristos, zicându-i: „Acel semn ce ţi-am arătat astăzi pe ceriu iaste arma acéia cu carea am mântuit din mâinile diavolului tot neamul omenesc, acela să aibi şi tu ca un steag rădicat, să meargă înaintea ta, la toate războaele şi cu darul aceluia vei birui pre toţ vrăjmaşii norodului ce ţi-am încredinţat să-l paşti şi vei fi pururea biruitoriu şi izbăvitor."

A dooa, de vréme ce împărăţiia iaste un dar desăvârşit, carele să pogoară de sus, de la părintele luminelor, asupra celor aleşi şi îmbunătăţaţ, pentru vredniciia lui îi déde Dumnezeu de să făcu împărat întâi al creştinilor, ca să îndreptéze pre cei răzvrătiţ, să păzească turma lui Hristos de lupii cei gânditori şi cu praştiia Duhului Sfânt să-i gonească şi besérica lui Dumnezeu, ce era călcată şi gemea de supt tirani, să o rădice şi să o veselească. Căci cununa cea împărătească are despărţeală de mitra cea arhierească şi împăratul carele să nevoiaşte pentru binele şi folosul norodului său, atâta la céle trupeşti şi trecătoare, cât şi la céle sufleteşti şi duhovniceşti, măcar că nu are acea vrednicie (arhierească), iară plata îi iaste de la Dumnezeu întocma cu episcopii cu carii ar fi mai râvnitori şi să face şi el diadoh apostolilor, carii sunt împăraţ şi preoţ ai bésericii, de vréme ce dimpreună lucrează cu Dumnezeu, pentru mântuirea lumii.

Drept acéia pre dreptate zice marele Constandin sfinţilor părinţi de la săborul cel dintâi: „Voi în besérică, iar eu afară de besérică sunt pus de Dumnezeu episcop".

Pentru acéia, dară să nu să socotească împăraţii şi stăpânitorii

pământului cum că i-au pus Dumnezeu să şază pre scaun frumos numai spre vedére înaintea ochilor omeneşti, împodobiţi cu veşminte scumpe, cu cununa în cap şi cu schiptrul cel de aur în mână, că numai singură dreptatea iaste de-i face cinstiţ la norod. Pentru acéia zicea şi înţeleptul Isiod, cum că împăraţii pentru doao lucruri s-au rânduit, de oameni, să fie: una, pentru ca să le facă dreptate şi alta, ca să rădice strâmbătăţile de la mijloc. Pentru acéia prorocul David, ca din gura norodului zicea: „Dumnezeule, judecata dă-o împăratului şi dreptatea fiiului împăratului; căci când într-o politie strălucéşte dreptatea sunt cei suppuş pururea norociţ. Că zicea un filosof: anul cel bun nu-l face atâta mulţimea rodurilor, cât îl face dreptatea stăpânitoriului. Şi altul iar fu întrebat care cuvânt iaste mai bun, pentru ca să trăiască omul bine şi mulţemit? Au răspuns: acela numai, carele păzéşte dreptatea întocma, la toţ."

Al doilea nume din tituluş iaste: pentru ce să numéşte sfântul Constandin mare împărat? Şi zicem: pentru căci iaste de Dumnezeu încununat; urmează drept acéia, să fie şi mare. Şi cum să nu fie mare unul ca acela, pre carele Dumnezeu l-au încununat? Iar nu zic pentru aceasta că iaste mare, ci numai pre cum scrie Evsevie, că lumea l-au numit pre sfântul Constandin mare împărat, nu atâta pentru biruinţele céle mari ce au făcut la războae, cât pentru marile faceri de bine ce au făcut suppuşilor lui. Şi încăş adaoge de zice cum că nici cu un mijloc nu să bucura, până când vedea pre vreunul trist înaintea lui. Hrana şi îmbrăcămintele nu le avea săracii de la alţii, fără numai de la el. Nenumăraţ era mulţimea săracilor carii alerga la el să le ajute şi nici unul nu să întorcea deşărt de dorita mângâiare.

Iar nici pentru aceasta îi vom zice că iaste mare, că mă uit la prorociia ce zice David pentru Hristos la Psalm 70 zicând: „Şi să vor închina lui toţ împăraţii pământului, toate limbile vor sluji lui".

Şi socotesc că această prorocie numai pe vrémea marelui Constandin s-au împlinit. În ce chip? Lui i s-au suppus toţ împăraţii

pământului şi pentru căci era el capul tuturor împăraţilor şi închinându-se el lui Hristos, prin mijlocul lui toţ s-au închinat şi cu pilda lui au luat frumuséţea credinţii; şi pentru aceasta s-au numit mare pentru căci tuturor celor mai mari ai pământului el era singur ţiitor.

Şi voiu zice că iaste mare şi pentru căci au stătut pentru besérica lui Dumnezeu şi s-au arătat împărat credincios; pentru plata creştinătăţii sale au suppus Dumnezeu supt picioarele lui toată lumea atâta cât şi de la India au venit sol cu daruri mari de i s-au închinat lui, pentru ca să-l cunoască pre el că le iaste împărat, de vréme ce véstia armelor lui şi multa a lui creştinătate îl mărturisiia peste tot pământul domn şi stăpân a toatei lumi.

Al treilea nume din tituluş iaste: pentru ce să numéşte sfântul Constandin întocma cu apostolii? Că el, să încunjure cetăţ, oraşă şi sate, ca apostolii, n-au încunjurat; nici au umblat să propovăduiască numele lui Hristos şi credinţa, ca dânşii; să ostenească cu călătorie pe jos, să asude, să flămânzească şi să însetoşaze ca ei, n-au făcut; să se închiză ca Petru în temniţă, cu lanţul de gât, să se bată cu toiage, ca Pavel, să se spânzure de copaci ca Andrei şi să se pedepsească cu de toate féliurile de munci şi de cazne şi la cea de apoi să-i tae capul, ca celoralalţi apostoli, nicăiri nu să véde.

Dară apoi cum şi pentru ce să fie întocma cu apostolii? Pentru căci acéle ce au făcut apostolii, cu osteneala lor şi cu propoveduirea, el le-au făcut însuş, cu a sa pildă. Căci putérea împăraţilor şi a domnilor iaste să prefacă şi să întoarcă voinţa norodului, după cum vor vrea ei; şi aceasta nu o pot face cu alt mijloc, fără numai când vor face întâi ei acéia ce pohtesc să se facă de alţii, precum au făcut Tumcuin, împăratul Chitaiului că, puindu-ş întâi el mâna pre coarnele plugului, s-au îndemnat toţ supuşii lui de s-au apucat de lucrul pământului. Aşijderea şi marele Alixandru, când ocolise ostrovul Tirului, pentru căci au luat el întâi pe umerile sale un braţ de lémne, s-au îndemnat toată oas-

tea lui de au luat pietri şi lémne cu mâinile lor de au umplut gârla şi au făcut trecătoare şi au mers de o au luat.

Aşa şi marele Constandin, cu a sa pildă şi cu a sa creştinătate, au făcut pre toţi suppuşii lui creştini şi acéia ce n-au putut să o isprăvească desăvârşit toţ apostolii cu propovăduirea, fieştecarele unde i s-au fost dat soarta, au isprăvit el singur, cu poruncile ce au dat în toată lumea şi au întins numele lui Hristos şi credinţa, cât iaste întins pământul şi lumea.

Drept acéia, cu dreptate iaste să se numească întocma cu apostolii, căci au împlinit şi slujba şi numirea apostolilor.

Acuma dară, de vréme ce pentru smereniia, pentru marile faceri de bine şi pentru creştinătatea lui cea desăvârşit au câştigat acest titulus de să numéşte de Dumnezeu încununat, mare împărat şi întocma cu apostolii, cine să va îndoi cu firea, cum că nu are şi mare îndrăzneală cătră Dumnezeu.

Drept acéia dară, mă rog şi eu, măcar că sunt şi nevrédnic, să mijlocească cu călduroasele lui rugăciuni pre mult milostivul şi îndurătoriul Dumnezeu, ca să te păzească pre măriia ta, încununat cu slavă şi cu cinstea, întreg şi sănătos, în mulţi ani, cu multă fericire. Amin.

CUPRINS

CUVÂNT DE ÎNVĂŢĂTURĂ LA DUMINECA FLORILOR

Pofta cea mare şi dragostea cea curată, sau, mai vârtos să zic, datoriia cea părintească ce am cătră înţelepţiia voastră mă îndeamnă pururea ca să nu lenevesc a vă cerceta, după putinţă, cu învăţăturile céle sufleteşti. Că de pe aceasta mă voiu cunoaşte cu adevărat că vă sunt părinte sufletesc şi păstoriu, când voiu pofti cinstea, folosul şi spăseniia sufletelor voastre. Şi dumneavoastră iară de pe aceasta vă veţi arăta cum sunteţi adevăraţii fii sufleteşti şi turmă aleasă şi sfântă, când veţ priimi cu dragoste célia ce vă învăţ şi după putinţă fieştecarele dintru voi le va ţinea şi le va face.

Drept acéia iubiţii miei ascultători, câţ v-aţ adunat la această cuvioasă şi sufletească adunare, măcar că iaste astăzi dumineca ce să numéşte de obşte a florilor, iar n-am a zice pentru dânsa nimica. Una, pentru că fiind praznicul domnesc şi trebuind la dânsa multă materie şi multă vorbă ca să descoperim cevaş, cât de puţin, întru cinstea şi lauda ei neştiinţa ne contenéşte şi alta, pentru căci ştiu că într-această săptămână siléşte fieştecarele dintru voi să se grijască, pentru ca să se învrednicească să se cuminece, unii la joi mari şi alţii sâmbătă şi duminecă, în zioa de Paşti.

Drept acéia, pentru acel lucru avem datorie mai vârtos şi trebue să zicem célia ce ne va lumina domnul Hristos, de la carele cérem şi ajutor. Ci vă pohtesc să ascultaţ cu dragoste célia ce voiu să zic; şi socotesc că de nu veţ lua vreun folos din zisele méle, iară pagubă ştiu bine că nu veţ avea.

Din céle 7 taini ce ţine sfânta şi dumnezeiasca besérică a răsăritului iaste cea dintâi la rânduială şi mai mare decât toate, sfântul botez. Şi fără dânsa nu poate nimenea să între întru împărăţiia ceriului; că aşa zice domnul Hristos la Ioann, în 3 capete: „De nu să va naşte neştine din apă şi din duh, nu va putea să între întru împărăţiia lui Dumnezeu", care botez face pre om fericit, sfânt, desăvârşit, şi fiiu lui Dumnezeu, după dar.

Iară eu îndrăznesc şi zic cum că iaste taina pocăinţii întocma cu sfântul botez, în cinste şi în lucrare şi socotesc că nu voiu greşi de aceasta. Pentru ce? Pentru căci acéle 4 daruri ce dă sfântul botez omului, păcatul strică şi le întină şi din fericit să face ticălos, din sfânt păcătos, din săvârşit să face netrébnic şi de nimica şi din fiiul lui Dumnezeu să face fiiul diavolului; că aşa zice Ioann în 3 capete: „Cela ce face păcatul de la diavolul iaste, că din început diavolul păcătuiaşte". Şi cum că taina pocăinţii cu sfântul botez iaste întocma în cinste şi în lucrare o putem adeveri cu multe dovéde, dintru carele vom zice 1, 2.

La al optulea cap al *Facerii* zice Dumnezeu către Noe: „Nu

voiu mai adaoge de acum a blestema pământul pentru faptele oamenilor, pentru că zace cugetul omului spre céle réle, din tineréţele lui. Deci, nu voiu mai adaoge a omorî tot trupul viu, după cum am făcut“, arătând cu aceasta multa a lui îndelunga răbdare.

Pentru acéia potopul acela, după cum zic dascalii beséricii, însemna sfântul botez; că precum apa potopului au spălat tot păcatul şi toată fărdelégia de pe faţa pământului, cu acea înecăciune ce au făcut, de s-au concenit tot trupul viu, aşa şi apa sfântului botez au spălat şi au şters tot păcatul cel strămoşesc şi al voinţii de al neamul omenesc. Iar apoi ştiind Dumnezeu că nu să va părăsi diavolul pentru răutatea lui cea multă, nici va conteni de a zavistui şi a vicleni pre ticălosul om şi a-l îndemna cu o mie de mijloace ca să strice haina sfântului botez şi să o zmolească cu zmoala păcatului, pentru acéia, ca un părinte al milelor şi al îndurărilor, au dat omului această mare vindecare a pocăinţii, ca prin mijlocul ei să vie iară la cinstea cea dintâi şi din fiiul neascultării şi al pierzării să se facă iarăşi fiiul lui Dumnezeu şi din mort să se facă viu şi din pierdut, aflat. Că aşa zice la Luca în 15 capete: „Fiul mieu acesta era mort şi au înviat şi pierdut era şi s-au aflat“.

Zice Dumnezeu şi la Isaia, la capul cel dintâi: „Spălaţi-vă şi vă curăţiţ, scoateţ vicleşugurile din sufletele voastre înaintea ochilor miei şi veniţ să ne întrebăm, zice Domnul şi de vor fi păcatele noastre ca mohorâciunea, ca zăpada le voiu albi, iar de vor fi ca ruşala, ca lâna le voiu albi“.

Luaţ seama, rogu-vă, cu minte întreagă şi înţelégeţ acéste cuvinte ce zice Dumnezeu prin Isaia, că acéia ce zice: „Spălaţi-vă şi vă curăţiţ“, nu că zice doară să ne spălăm cu apa ceastă proastă, ce bem şi ne slujim cu dânsa, carea nu are alt fără numa a spăla piialea trupului, ce zice să ne spălăm şi să ne curăţim păcatele, cu apa sfintei pocăinţe şi cu lacrămi. Şi iarăş zice: „Scoate vicleşugurile din sufletele voastre înaintea ochilor miei“, adecă

zice să ne ispoveduim, nu cu buzele, ci cu inima şi cu gând ca acela, ca să nu mai păcătuim, că Dumnezeu fiind tot ochiu, le véde toate şi le cunoaşte şi nu să uită la mărturisirea buzelor, carele sunt scule spre slujba trupului, ci să uită la adâncul inimii; că el iaste cela ce ispitéşte inimile şi rărunchii, după cum zice David, la al 7 Psalom: „Că de nu ne vom căi de la inimă, zice, şi de nu ne vom întoarce cătră dânsul, sabiia sa o va luci şi arcul lui l-au încordat şi l-au gătit pre el într-însul au gătit vasele morţii (şi) săgeţile sale celor arzători le-au lucrat“. Că pocăinţa atunce iaste pocăinţă, când merge neştine de bună voia lui, făr'de nici un fel de pricină, să se ispoveduiască la duhovnicul lui, cu umilinţă, cu înfrângere de inimă cu lacrămi fierbinţi şi cu gând desăvârşit, ca să se părăsească de păcate, căci acéstia sunt temeiul ei; şi atunce iaste cuvântul acela ce zice: „Veniţ să ne întrebăm“, adecă atunce vom avea îndrăzneală să mérgem înaintea lui şi să ne deşchidem gura şi să ne spunem jalba ce avem de vrăjmaşul nostru, să-i spunem stricăciunea ce ne face. Şi el să făgăduiaşte că ruşalele céle mai mari ce ar avea păcatele noastre, carele sunt ale sângelui, adecă uciderile, el le va albi şi le va curăţi, ca însuş pre sine; că zăpada şi oaia iaste omenirea lui, precum hainele lui le-am arătat albe ca zăpada în muntele Thavorului, după cum zice la Marco în 9 capete.

Drept acéia ce altă mai mare bunătate, sau mai multă ertăciune decât aceasta pohtiţ? Să facă pre cei ispoveduiţ albi şi curaţ ca trupul lui „carele fărdelége n-au făcut, nici vicleşug nu s-au aflat în gura lui“.

Iată dară că taina pocăinţii cu sfântul botez, după cum am zis, iaste întocma în cinste şi în lucrare. Că precum acela spală păcatul cel strămoşesc şi face pre om fericit, sfânt desăvârşit şi fiiu lui Dumnezeu, după dar, aşa şi sfânta pocăinţă face pre om din mort viu, din pierdut aflat, din necinstit cinstit şi sfânt şi din fiul neascultării fiiul lui Dumnezeu.

Când au poruncit Dumnezeu lui Noe să facă corabiia, spun

istoricii cum să o fi făcut într-o 100 de ani, nu pentru alta, făr' numai pentru ca să aibă oamenii vréme să-ş vie în fire, să se căiască de păcatele lor. Şi într-acea sută de ani le propoveduia dreptul Noe, cum că va să facă Dumnezeu potop şi va să înéce tot pământul şi tot trupul viu va să-l omoare. Iar oamenii nicidecum nu-l credea, ci îl lua în râs şi în batjocură, zicându-i că nu ştie nici ce grăiaşte, nici ce face. Aşijderea când au început a ploa ar fi putut Dumnezeu numai într-o zi să facă potopul, dară n-au vrut, ci au ploat 40 de zile şi 40 de nopţi, arătând şi cu aceasta multa a lui îndelungă răbdare, dând vréme oamenilor să se căiască şi nici cu aceasta nu ş-au venit în fire. Iar apoi văzând oamenii că să înmulţéşte apa şi de ce mergea să îmfla în sus au început a să sui pre case, pre movile, pre munţi şi pre copaci, dară nu era cu putinţă să se folosească nimica. Că corabiia o închisése Dumnezeu pre dinnafară şi luase chieile şi pentru căci nu mai era nici o nădéjde de mântuire s-au concenit tot trupul de la om până la dobitoc.

Aşa şi noao, creştinilor, nu 100 de ani, ci 1710 de ani ni s-au propoveduit prin mijlocul lui Noe celui adevărat, Iisus Hristos, carele ne-au mântuit cu corabiia trupului său, de potopul păcatului celui strămoşesc, cum că va să facă potopul cel cumplit şi amar, potopul cel plin de scârbă şi de întristare, potopul cel groaznic şi înfricoşat al judecăţii. Şi de nu ne vom veni în fire, ca să ne părăsim de răutăţile şi să ne căim, ne vom îneca în véci nesfârşiţi, în noianul focului celui nestins.

Şi această véste ni să dă pururea prin gura besérícii, prin propoveduirea *Evangheliei* şi prin învăţătura dascalilor, dară nicidecum nu ne venim în fire, să ne căim şi să ne părăsim de răutăţ; ci de ce vedem mai vârtos că să înmulţéşte apa potopului pierzării noastre, în loc de a alerga în corabiia pocăinţii să ne mântuim, de acéia ne lunecăm cu firea şi socotim că doară nu va fi nimica şi îndelungăm vrémea ba astăzi, ba mâine, ba poimâine, până ne vine ceasul şi perim cu totul şi trupéşte şi sufletéşte.

Şi putem cunoaşte aceasta cum că iaste aşa de pe cuvintele ce voiu să zic. De când au întrat săptămâna cea dintâi a sfântului post, din câţ ne aflăm aici de faţă, oare ispoveduitu-s-au vreunul, după cum să cuvine? Făcut-au cu dragoste canonul ce i-au dat duhovnicul? Păzitu-s-au pre sine, după putinţă, curat şi nevinovat? Petrecut-au creştinéşte, după rânduiala şi porunca bisércii, cu posturi, cu rugăciuni şi cu alte faceri de bine? Mi să pare să nu fie făcut nici unul aceasta; iar pentru ca să nu mint, poate că vor fi făcut vreunii din cei proşti. Iar noi, cei ce ne ţinem mai mari, mai vrédnici, mai înţelepţi şi mai cunoscători, au mutat vrémea din săptămână în săptămână, petrecând, cu mâncări de toate féliurile, cu băuturi îndestulate şi cu toate pohtele trupului nostru; iar de suflet n-am purtat grijă nicidecum, ca când am fi nesimţitori. Şi tocma acum, în săptămâna ceastă de pre urmă ne ispoveduim, ca să ne grijim 3 zile şi la Joi mari să ne cuminecăm. Iar ce fél de ispovedanie facem ştie Dumnezeu, că mi-e ruşine a o spune.

Unii să ispoveduesc de frica vreunor întâmplări, alţii pentru un obiceaiu, alţii de ruşinea omenească, alţii de frica stăpânilor; alţii iară au câte doi duhovnici, unul la ţară şi altul la oraş; la cel de la ţară, ca la un om prost, spune păcatele céle ce socotéşte el că sunt mai mari, iar la cel de la oraş spune păcatele céle ce socotéşte el că sunt mai mici, neguţătorind şi meşterşugind taina ispovedaniei.

Şi în scurte cuvinte, nici unul din noi nu vom să ne ispoveduim de bună voe, pentru evlavie şi cu gând desăvârşit, ca să ne părăsim de păcate, ci numai în vedéria oamenilor, pentru pricinile ce am zis, până ne vom cumineca, apoi iară ne întoarcem, să mă ertaţ, ca câinele la borăturile sale şi ca scroafa la tăvăliturile de împuciciune, după cum zice fruntaşul apostolilor, Petru, în doao capete, la a dooa carte. Acii, în pripă ne ispoveduim şi ne cuminecăm şi acii în pripă, iarăş ne apucăm de păcatele céle obicinuite şi atâta ne bucurăm de iale şi ne pare bine, căci le facem ca când am câştiga mare bogăţie şi mare bunătate şi ne

lăudăm într-însele, după cum zice David: „Să laudă păcătosul, întru pohtele sufletului său şi cel ce face strâmbătate bine să cuvintează“.

Şi la cea mincinoasă ispovedanie, ce facem? Cercăm să aflăm duhovnic om prost, pentru ca să se teamă de noi şi să-i fie ruşine de féţele noastre şi ce vom zice noi aşa să fie, socotind în gândurile noastre că, precum înşelăm pre dânsul, vom înşăla şi pre Dumnezeu. Dară Dumnezeu nu să înşală, ce ne înşălăm noi înşine, spre peirea noastră cea sufletească.

Şi când mérgem să ne ispoveduim nu spunem duhovnicului că mâncăm carnea şi munca fratelui nostru, creştinului, şi-i bem sângele şi sudoarea féţei lui cu lăcomiile şi cu nesaţiul ce avem, ci spunem cum c-am mâncat la masa domnească, miercurea şi vinerea, péşte şi în post raci şi untdelemn, şi am băut vin.

Nu spunem că ţinem bălaurul cel cu 7 capete, zavistiia, încuibat în inimile noastre, de ne roade totdeauna ficaţii, ca rugina pre fier şi ca cariul pre lemn, ce zicem că n-am făcut nimănui nici un rău.

Nu spunem strâmbătăţile ce facem totdeauna, clevetirile, voile veghiiate, făţăriile, mozaviriile, vânzările şi pârăle ce facem unul altuia, ca să-l surpăm din cinstea lui, ce zicem: am face milă, ce nu ne dă îndemână, că avem nevoi multe şi dări şi avem casă grea şi copilaş ca-n gloată şi oameni mulţi carii să ocrotesc pre lângă noi.

Nu spunem că crédem minciunile slugilor noastre mai vârtos decât adevărul celui ce să năpăstuiaşte, carele de s-ar şi jura, nu-l crédem, nici îi facem dreptate, ci-l pedepsim cu atâta cruzime de inimă cât de am putea l-am stinge şi de pre faţa pământului; ce zicem că fiind în valurile lumii nu putem să ne căutăm de suflet, ci dăm câte un sărindariu, iară din jafuri, iar din nedreaptă agoniseală.

Nu spunem că pre carele îl vedem că jăfuiaşte şi pradă şi căznéşte pre săraci, îi lăudăm şi-i zicem că iaste om înţelept, îi

ajunge mintea la toate şi iaste vrédnic şi face dreptăţi, iar pre carele îl vedem că nu să améstecă într-acélia îl facem blestemat, mojic şi nevrédnic şi cum că nu-i ajunge mintea să facă judecăţi şi dreptate, neaducându-ne aminte de cuvântul ce zice Isaia la capul 64 că: „pentru necurăţeniia noastră dreptatea noastră înaintea lui Dumnezeu iaste ca cârpa muerii ce are pre sine (şi suntem necuraţ)". Şi pentru ca să nu mai lungesc cu vorba, toate răutăţile câte facem avem vréme şi mijloace ca acélia de le săvârşim după pohta inimii noastre, iar pentru céle sufleteşti nu putem afla vréme.

Drept acéia, iubiţii miei ascultători, mă rog pentru numele lui Iisus Hristos, carele ş-au vărsat preacinstit şi scump sângele său, de ni-au răscumpărat din robiia diavolului, să ne venim în fire şi să ne luom seama, că acéstia ce facem ne duc pre calea periciunii. Şi de vréme ce nu ni-au lăsat năravul nostru cel rău, să lucrăm în viia Domnului spăseniia sufletelor noastre, din ceasul cel dintâi al sfântului post, încailea să lucrăm acum la ceasul al II. Şi el, fiind milostiv ca un stăpân îndurătoriu, ne va da plata deplin, a căruia slava iaste în véci. Amin.

CUPRINS

CUVÂNT DE ÎNVĂŢĂTURĂ LA DUMINECA LĂSATULUI SEC DE BRÂNZĂ

Fieştecare vânătoriu îş gătéşte sculele şi ciniile meşterşugului său, adecă cel ce prinde păsări zburătoare face laţuri, clucse şi mreji; iar cel ce vânează hiară sălbatece îşi face puşcă, cursă de hier, gropi şi altele ca acéstia. Aşijderea şi păscariul îşi face undiţe, cârlige, plasă, sac şi câte îl învaţă meşterşugul său, ca să dobândească şi să câştige céia ce pohtéşte; iar cel ce va vrea să vânéze oameni, cu ce scule socotiţi că ar putea să-i vânéze? (Că oamenii încă să vâneză şi să prind ca şi peştii, după cum zice Hristos la sfânta *Evanghelie*, la al 4 cap al lui Mathei: „Veniţi

după mine şi vă voiu face pre voi păscari de oameni“).

Nu socotesc cu alt cu nimic ca să-i poată vâna, fără numai cu învăţătura şi cu cuvântul. Căci pentru om nu iaste nici undiţă, nici vreun féliu de mreajă, ca învăţătura cea împletită de cuvinte cu carele să vânează şi să unéşte cu Dumnezeu şi să fericéşte cu dânsul, în véci! Această mreajă a învăţăturii, puindu-să din dreapta şi din stânga, iaste foarte de folos şi pentru céste de acum şi pentru céle ce vor să fie.

Această undiţă a cuvintelor şi cu mărturiile Duhului Sfânt prind pre om dintru adâncu păcatelor, ca pre péştele dintru adâncul apei şi-l scoate la lumina cunoştinţei de Dumnezeu. Deci pentru aceasta, blagosloviţilor creştini, câţi v-aţi adunat astăzi la această cuvioasă şi sufletească adunare, am datorie, ca un păscar sufletesc ce m-au rânduit Dumnezeu ca pre un nevrédnic, să întinz mreaja învăţăturii şi să puiu undiţa cuvântului înaintea dragostei voastre şi, ajutorind iubitoriul de oameni, Dumnezeu, am nădéjde bună şi făr' de îndoială, cum că voiu scoate dintru adâncul turburăciunii păcatului mult vânat, căci cunosc voinţa inimii voastră cea bună şi dragostea ce aveţi spre ascultarea celor de folos, cu care vânat voiu putea face masă cinstită şi desfătată lui Dumnezeu. Că nu să bucură nici să veseléşte Dumnezeu cu altcevaş mai mult ca când s-ar întoarce cineva din cei păcătoşi dintru greşalele lui la pocăinţă, după cum zice la sfânta *Evanghelie*: „Că mare bucurie se face în ceriu pentru un păcătos ce să căiaşte“; şi iarăş prin rostul prorocului zice Dumnezeu: „Că nu voesc moartea păcătosului, precum pohtesc să se întoarcă şi să fie viu“.

Pentru aceasta dară, vă pohtesc ca să vă deşchideţi urechile inimilor voastre şi să ascultaţ cuvintele ce voiu să grăesc, pentru ca să vă folosiţi voi cu ascultarea şi eu cu zisele. Că zice Pavel apostolul: „Fericiţi cei ce grăesc în urechile celor ce ascultă“; şi apoi trebue să faceţi roadă sufletească din céle ce veţ auzi, pentru ca să nu vă fie ascultarea şi osteneala în deşărt, că arătându-vă ca pomii cei făr' de roadă şi ca viţele céle stérpe, ce folos veţi avea

de ascultarea voastră şi de osteneala ce aţ făcut?

Iată că au sosit, cu ajutoriul lui Dumnezeu, să încépem de mâine călătoriia sfântului post. Şi pentru căci avem a mérge la războiu asupra vrăjmaşului sufletelor noastre, trebue să ne gătim ca nişte ostaş vitéji ai lui Hristos, încingându-ne mijloacele noastre cu adevărul, după cum zice dumnezeescul Pavel şi să ne încălţăm picioarele cu gătirea *Evangheliei* şi să ne îmbrăcăm cu zaoa dreptăţii şi să punem coiful mântuirii pre capetele noastre şi să luom pavăza credinţii în mâinile noastre, cu carele vom putea stinge toate săgeţile celui viclean, céle arzătoare şi sabiia duhului carele iaste graiul lui Dumnezeu. Pentru că nu iaste lupta noastră spre sânge şi trup, ci cătră domnii, cătră puteri, cătră ţiitorii lumii întunérecului veacului acestuia, spre duhurile vicleşugului celor de supt ceriu.

Şi avem datorie cu toţii, din mic până la mare, bărbaţ şi muer, copii şi féte, bătrâni şi tineri, însuraţi şi neînsuraţi, să facem trei lucruri: întâi, să ne ducem fieştecine la duhovnicul său, să ne mărturisim păcatele, cu multă cucerie şi cu înfrângere de inimă, spuind cu îndrăzneală şi făr' de nici o témere, toate cât am făcut, sau cu cuvântul, sau cu fapta, sau cu cugetul, de voe sau făr' de voe, prin ştiinţă sau prin neştiinţă, pentru căci ispovedania iaste una din céle şapte taini ale sfintei bisérici şi când ne ispoveduim, lui Dumnezeu ne ispoveduim, iar nu preotului.

Iară de va zice cineva, în cugetul său, dară deaca ne ispoveduim lui Dumnezeu, preotul ce mai trebuiaşte, că el încă iaste om păcătos, ca şi mine? Adevărat, păcătos, iaste, ca şi tine, iar are dar de la Dumnezeu, prin lucrarea Duhului Sfânt şi are putére de la domnul Hristos, ca ce va lega şi ce va dezlega pre pământ să fie legat şi dezlegat şi în ceriu, după cum zice la capul cel dintâi al lui Ioann: „Cărora veţi lăsa păcatele, lăsate vor fi şi cărora veţi ţinea, ţinute vor fi".

Şi nu numai mirénii să cade să se ispoveduiască, ci mai vârtos şi noi cei besericeşti, adecă: diaconii, preoţii, călugării, arhiereii,

căci noi încă suntem păcătoş şi greşiţ înaintea lui Dumnezeu, mai cu mult decât cei proşti; şi ce greşale facem, mai mult prin ştiinţă le facem şi, de nu ne vom pocăi, vom să avem mai multă osândă decât cei ce greşesc prin neştiinţă, după cum zice la sfânta *Evanghelie*, la 12 capete ale Lucăi: „Că cel ce cunoaşte mult, mult să va pedepsi şi celui ce i s-au dat mult, mult i să va şi cére".

Şi această taină a ispovedaniei n-au făcut-o Dumnezeu cu acest mijloc pentru alta, fără numai pentru căci aşa cum au făcut neştine păcatul cu om şi ş-au dezvălit ruşinea la curvă şi s-a îmbrăţişat cu diavolul şi ş-au spurcat trupul, aşa iară trebue să meargă la om, adecă la duhovnic, să-ş descopere toate păcatele lui: pentru căci cu omul au făcut păcatul şi iară cu omul trebue să-l strice şi să-l piarză, precum au făcut şi Hristos cu noi; că pentru omul, adecă pentru Adam am eşit din raiu şi pentru omul iară, adecă pentru Hristos am întrat în raiu. Că, măcar de n-ai mărturisi tu lui Dumnezeu păcatele tale, el le ştie; că înaintea lui sunt scrise şi céle nelucrate de noi. Au doară nu ştiia Dumnezeu unde este Adam, cât s-au ascuns de faţa lui, pentru greşala ce au făcut? Ci-l întreba: „Adame, unde eşti?" dându-i pricină că doară s-ar căi şi ar zice: „Doamne, greşit-am şi am călcat porunca ta şi m-am dezgolit de darul tău şi fiindu-mi ruşine să stau de faţă, m-am ascuns" (Dară unde vei să te ascunzi, ticăloase, dinnaintea lui Dumnezeu, că de te vei sui în ceriu, el acolea iaste lăcuitoriu; de te vei pogorî în iad, iaste de faţă; de te vei duce la marginea mării, îi ajunge mâna).

Ci el atunce aşa l-au ajuns mintea şi au răspuns într-acel féliu; iar nu i-au folosit nimic, căci nu s-au căit. Au de uciderea lui Avel, nu ştiia Dumnezeu? Şi întreba pre Cain zicându-i: „Unde iaste fratele tău Avel?" Şi nici el n-au vrut să zică că au greşit, ci ca un blestemat au zis: „Dară au păzitor sunt eu fratelui mieu"? Şi aşa au luat blestem.

Şi când era Hristos pre pământ zicea cătră apostoli: „Cine mă va mărturisi înaintea oamenilor, mărturisi-l voiu şi eu pre dânsul

înaintea Tatălui mieu; iar cine să va lepăda de mine înaintea oamenilor, mă voiu lepăda şi eu de dânsul înaintea Tatălui mieu“.

Iată dară, că cu acéste cuvinte să cunoaşte chiar că pohtéşte Dumnezeu, nu numai pre dânsul să-l mărturisim înaintea oamenilor, ce şi pre noi să ne mărturisim cum că suntem greşiţ lui Dumnezeu, pentru ca să ni să iarte păcatele.

Şi când ne ispoveduim să nu ne ruşinăm de duhovnicul şi vom ascunde cevaş păcatele noastre, măcar cât de puţin, că nu ne vom folosi nimic. Că vedem în sfintele cărţi că mulţi, nespuindu-ş păcatele toate la duhovnic, s-au osândit în munca iadului. Şi, pentru ca să nu cădem şi noi în osândă, trebue să spunem toate deplin, pentru ca să luom şi ertăciune desăvârşit. Şi apoi deaca ne vom ispovedui, ce canon ne va da duhovnicul, să-l priimim cu multă dragoste şi să-l facem deplin; că precum un om, când iaste dator cuiva cu niscare bani, până nu-i va plăti nu să ţine mântuit, aşa şi cela ce are canon de la duhovnicul său şi nu-l face, nu să va putea mântui de păcate. De aciia să ne ferim, veri cu ce mijloc am putea, de păcate.

A dooa, trebuiaşte să postim, pentru că postul acesta iaste zeciuiala anului şi l-au arătat singur Hristos; că sfinţiia-sa încă au postit şi 40 de zile şi 40 de nopţi, precum să véde la Luca în 4 capete, care post trebuiaşte să-l facem, cu rugăciuni. Că precum nu sunt dulci bucatele făt’de sare, aşa nici postul făr’ de rugăciune.

Zice sfântul Vasilie, la cartea lui cea dintâi, la al doilea cuvânt ce vorovéşte pentru post, cum că sunt la fieştecare besérică îngeri de scriu pre cei ce postesc. Ci să căutăm şi noi să nu ne păgubim de scrierea îngerului, pentru puţinică dulceaţă a mâncării.

Aşijderea şi sfântul Grigorie zice la a dooa carte, la încéperea postului, cum că postul iaste pace de obşte al sufletului şi al trupului, traiu făr’ de turburare, petrecanie cu bună tocmire, viaţă ce veseléşte pre Dumnezeu şi întristează pre vrăjmaşul; că precum sunt păzitori, celor ce postesc, sfinţii îngeri şi-i feresc de toate primejdiile, aşa sunt şi celor ce nu postesc, păzitori, dracii şi-i

îndeamnă la multe păcate.

Deci, pentru aceasta trebuie să ne postim, pentru ca să nu avem părtăşie cu diavolul, că nu s-au făcut nimeni învăţat sau înţelept, din cei ce s-au răsfăţat în mâncări, nici din cei ce au alergat la veselii sau făcut ucenic bunătăţilor, nici iubitoriul de răsfăţăciuni, sfânt; nici cel < ce > vieţuiaşte trupéşte, părtaş împărăţiei ceriului.

Pentru aceasta dară, tot omul credincios şi iubitoriu de Dumnezeu, cu bucurie şi cu veselie să vie la zilele céle de post, pentru că nici unul din cei trişti nu iaste viteaz la începutul stradaniei. Nu te face trist ca copiii ce-i duc la şcoală; nu răpşti împotriva zilelor celor curate; nu cerca sfârşitul săptămânii, ca sfârşitul ernii venirea verii; nu pohti sâmbăta pentru beţii, ca şi jidovii; nu număra zilele postului, precum aşteptă argatul cel rău plata simbriei; nu te întrista căci nu fumegă cuhniia ta, sau bucătariul căci n-au stătut lângă foc.

Mă ruşinez a spune de posomorârea celor mâncăcioş, în ce chip să tânguesc în zilele céle de post: cască adése, să culcă puţin şi iară să scoală; dorm în silă şi silesc să treacă zilele şi să nu le priceapă. Să îngreuiază asupra soarelui, căci zăbovéşte a înopta; numesc zilele postului mai mari decât célialalte; să fac cum că au durére la stomah şi ameţeli de cap şi stricăciune obiciaiului lor, carele nu sunt sémne ale postului, ci ale nesaţiului. Cu nepohtă să duc la masă; răpşesc asupra vérzelor, înjură legumile zicând: „în zadar s-au adus în lume". Să fac şi cunoscători de firi; iubitorii de mâncări beau apa făr' de răsuflare, ca când ar fi luat de la doftor vreo băutură făr' de dulceaţă de vindecare. Şi cei mai mulţi meşterşuguesc băutura, mângâindu-ş pohta lor unii cu bragă, alţii cu bére, alţii cu şerbet, alţii cu livej, alţii cu mied.

Nu amesteca postul cu meşterşugitele tale pofte, că nu vei rămânea nepedepsit. Nu aduce la mijloc boale mincinoase. Nu zice minciuni asupra postului, cum că iaste făcător de boale, pentru căci iaste făcător de sănătate. Numai pentru obiciaiul tău

cel rău să socotéşte postu la tine vrăjmaş, dară nu iaste, firéşte greu. Obicinuiaşte-te pre tine cu postul şi cu vréme ţi să va face ţie uşor şi va lăcui în tine. Iar de vei avea soţii mâncările şi băuturile nu vei avea dragoste niciodată spre post, ci mai vârtos să va arăta la tine strein şi greu şi neobicinuit; căci viaţa cea postitoare iaste asemânare vieţii ce-i nestricate, ce va să fie. Ci să fugim de iubirea de mâncări, cât vom putea, pentru că nu iaste putinţă nicidecum un om să fie şi iubitoriu de mâncări şi iubitoriu de Dumnezeu.

Şi când ne postim trebuie să nu postim numai de bucate, ci mai vârtos să ne postim de réle; căci ne vătămăm sufletéşte, adecă de hule, de înjurături, de zavistii, de mânii, de urgii, de clevete, de pârăle ce aveţi obiciaiu ce vă pârâţi unul pre altul, ca să vă sărăciţi care lucru îl face numai singur diavolul, că el iaste vrăjmaş neamului omenesc; şi cine are acel obiciaiu de pâraşte pre fratele său, creştinul, pentru ca să-l păgubească şi să-l sărăcească, să se lase de acel lucru; că toate păcatele câte va face după ce să va ispovedui şi-ş va face canonul ce-i va da duhovnicul i să vor erta, iar acel păcat, al pârăi, nu i să va erta nici cu un mijloc, că iaste mai mare decât uciderea.

Şi iată că vă poruncesc şi voao, preoţilor, cine ar veni la voi să se ispoveduiască şi va avea acel păcat al pârăi, de să va apuca acel om înaintea voastră, cu chezăşie bună, că nu va mai pârî pre nimeni, în viaţa lui, voi să faceţi ertăciune, dându-i şi canon, apoi să se şi cuminece; iară de nu va avea să se părăsească, să-l lipsiţ nu numai de la sfânta taină, ce şi de la besérică, pentru căci stă împotriva lui Dumnezeu şi să asamână diavolului.

Al treilea lucru, trebuiaşte să facem milostenie. Ci acuma la acest cuvânt, puteţ să gândiţ întru inimile voastre şi să ziceţ: „dară noi suntem săraci şi nevoiaş şi cum vom putea să facem milostenie, că n-avem bani?“ Milosteniia iaste de multe féliuri, după cum scrie în sfânta *Evanghelie* la 25 de capete a lui Mathei, stih 35: „Şi carele dintr-acélea îţ va da îndemână, fă că acéia iaste milostenie“, adecă: „Flămând am fost şi mi-aţ dat de am mâncat,

am fost însetoşat şi mi-aţ dat de am băut, strein am fost şi m-aţ priimit, gol am fost şi m-aţ îmbrăcat, bolnav am fost şi m-aţ căutat, în temniţă am fost şi aţ venit la mine“. Şi afară dintr-acéstia mai sunt şi alte féliuri de milostenii; că de vei îndemna pre cineva să facă vreun bine, milostenie iaste; de vei sfătui pre cineva la lucrurile céle sufleteşti, milostenie iaste; de vei îngâia inima vreunui scârbit cu cuvinte, milostenie iaste şi în scurte cuvinte, de vei da un pahar de apă réce cuiva, în numele lui Hristos, adevărat să ştii că nu-ţ vei piiarde plata, după cum zice la al 9 cap a lui Marco.

Iată dară că să pot face milosteniile şi fără bani; ci numai pentru multa a noastră mândrie ce ne înălţăm şi ne trufim, ca când am ajunge tocma la ceriu şi ca cum niciodată nu vom să murim, aşa hrăpim şi lăcomim şi suntem porniţi cu totul spre răutăţ, cât nu ne putem opri. Şi nici cuvintele lui Dumnezeu ne domolesc, nici munca iadului ne înţelepţéşte.

Şi nu ştiu ce voiu să mai zic, că de grăim vreodată câte vreun cuvânt ca să folosim pre cineva şi mai vârtos pre înşine, pentru datoriia ce avem, cei mai mulţi răpşesc, zicând: acum acesta s-au aflat mai de treabă şi mai învăţat decât alţii, să ne pue pre noi la cale. De la părinţi aşa ne-am pomenit şi ne-am ţinut şi făr’ de acéste învăţături şi tot acest féliu de obiciaiu am avut şi nimenea n-au zis că sunt réle, nici au silit să ne strice obiceaele.

Ci de aceasta voiu zice şi eu că iaste aşa precum ziceţi voi; că viiarmele ce zace la rădăcina hreanului, de-i va zice cineva să iasă de acolea să meargă la alte rădăcini mai bune şi mai dulci, el zice că mai dulce decât hreanul nu iaste; căci acolo s-au născut şi întru acéia s-au pomenit. Aşa şi voi, pomenindu-vă într-acéste fapte şi lucruri şi nefiind cineva să vă înveţe, cu adevărat vă par amar acum vorbele méle, nefiind obicinuiţi cu dânsele. Iar când vom sta cu mintea noastră la socoteala cea adevărată, după cum zice un filosof: să ne cunoaştem pre sine, adecă să ne luom seama să vedem din ceput ce-am fost şi acuma ce suntem şi după moarte

ce vom să ne facem? Că sfârşitul a tot cuvântul, după cum zice Eclisiastul la al 12 cap: „De Dumnezeu să ne témem şi poruncile lui să le păzim, căci aceasta iaste în tot omul, că toate facerea Dumnezeu o va duce la judecată întru tot ce e trecut cu vedéria, ori bine, ori rău“.

Şi aşa precepând cuvintele acéstea ce vorovesc şi de să vor lipi de inimile voastre atuncea ştiu bine că aţ zice că nu vă învăţ nici vă sfătuesc de rău. Ci această vină tot o dau să fie mai mult a preoţilor, pentru căci ei sunt sarea pământului, după cum zice Hristos: şi de va împuţi sarea, cu ce să va săra? Adecă, fiind ei proşti şi de carte şi de chibzuială, cu ce vor putea învăţa norodul? Că întâi temeiul, cel mai mare, frica lui Dumnezeu, nu iaste la dânşii; că de ar fi, ar fi şi înţelepţi, după cum zice Solomon: „Începătura înţelepciunii este frica lui Dumnezeu“.

Şi de nu-ş vor veni în fire, ca să se îndreptéze spre céle ce au datorie să facă vor să aibă mare osândă de la Dumnezeu: iară şi voi, încă aveţi datorie să alergaţi la duhovnici de ispravă, la carii aţi cunoaşte că sunt mai învăţaţi ca să vă îndreptéze spre céle de folos, iar nu la fieştecare blestemat. Că unul ce să ţine doftor şi nu ştie a vindeca ranele, ce folos va să facă celui rănit? Aşa şi cel ce să ţine duhovnic, deaca nu ştie carte şi tainele beséricii şi deaca n-are frica lui Dumnezeu, ce folos va să facă celui ce mérge la dânsul să se ispoveduiască?

Acéstia toate câte am grăit, având datorie le-am grăit, iar Dumnezeu cel ce înţelepţéşte pre orbi şi îndreptează pre cei sfărâmaţ, să vă înţelepţească şi pre voi şi să vă îndreptéze spre céle de folos şi să vă învrednicească şi pre voi şi pre noi ca să trécem sfântul post cu pace, cu sănătate, cu ertare de păcate; să ajungem şi la sfânta şi purtătoarea de viaţă înviiare a Domnului şi mântuitoriului nostru Iisus Hristos, a căruia slava şi cinstea în vécii vécilor. Amin.

CUPRINS

CUVÂNT DE ÎNVĂŢĂTURĂ LA DUMINECA FLORILOR

„Mérgeţ în satul carele iaste înaintea voastră şi numaidecât veţi găsi o asină legată şi mânzul cu ia. Dezlegându-o, o aduceţi şi, de va zice cineva ceva, veţi zice că acéstia Domnului trebuesc şi numaidecât va trimite pre iale.“

Cum va putea fi adevărat Domnul tuturor făpturilor a-i fi lipsă de nişte dobitoace ca acéstia? Că de i-au fost lipsă de cară şi de căruţe, ca să meargă undevaş, are el cu mult mai slăvite şi mai lăudate cară decât acéstia; că zice David, Psalm 17: „S-au suit pe heruvimi şi au zburat; zburat-au pe arepile vântului“.

De sunt, drept acéia carăle lui Dumnezeu acéstia, cum i-au fost lipsă a să purta de nişte dobitoace netrébnice, ca acéstia? Lipsă i-au fost nu numai pentru sine, ci mai vârtos pentru mine, că mă îngroziia pre mine mai de demult mărirea acéia de care iaste scris: „Înfricoşat iaste cela ce ia sufletele boiarilor, înfricoşat iaste mai mult decât împăraţii pământului“. Şi iarăş zice într-alt loc: „Dumnezeul izbândirilor, domnul Dumnezeul izbândirilor slobod au lucrat“, de care frică şi groază fiind cuprins şi începătoriul neamului omenesc, strămoşul nostru Adam, s-au ascuns şi < n-a > cutezat ca să iasă înaintea înfricoşatei féţei lui Dumnezeu, pentru că aceastaşi Dumnezeu, precum iaste înfricoşat şi groaznic, aşa iaste de blând şi de smerit. Că n-au vrut neamul omenesc cu groază şi cu înfricoşare să-l întoarcă de la rătăcire, ci cu blândéţe şi cu faceri de bine. Pentu acéia zice că i-au fost lipsă tocma de acéste dobitoace, pre care fu dus, smerit şi cu blândéţe, în Ierusalim.

Iar pentru că mai de-nainte arătase din destul mărirea îngrozirii şi a dreptăţii, să cuveniia drept acéia a arăta celor muritori tocma şi mulţimea blândéţelor şi a milostivirii, vrând ca să se împlinească şi prorociia prorocului Zahariei care au zis?“Spuneţ fétei Sionului: iată împăratul tău vine la tine blând şi şezând pre asin şi pre mânz, fiiul cei de supt jug“, cu care cuvinte Duhul Sfânt groaza

carea o putea socoti norodul, pentru numele cel împărătesc, făcând pomenire de blândéţe şi de smerenie, minunat o au potolit întru atâta cât nu era nimic aşa de sărac şi de lepădat, carele să socotească că nu va putea mérge la împăratul cel cu numele smérin şi sărac.

Deci spre arătarea aceştii faceri de bine, iubite, cu adevărat i-au fost lipsă lui Dumnezeu, de acéle dobitoace. Că precum împăraţii cu alt féliu de haine când merg la vânat, cu alt fel când merg la îngropăciuni şi cu alt fel de haine când merg la nunte, aşa şi Dumnezeu, după vremi să înfrumuşăţează. Drept acéia, cu alt fel de podoabă va veni când va judeca lumea, că va veni pre norii ceriului, cu putére şi cu slavă mare; că aşa să cuvine, mai vârtos judecătoriului. Iară acuma, pentru că nu vine să judece, ci vine ca să răscumpere şi să întoarcă cătră sine neamul omenesc, precum însuş grăiaşte, n-au trimis Dumnezeu pre Fiiul său în lume, ca să judece lumea, ci pentru ca să mântuiască lumea printr-însul.

Şi tocma pentru aceasta i-au trebuit să vie îmbrăcat cu blândéţe şi cu smerenie, ca nu doară viind cu altă slavă oarécarea mai mare, să se spară oamenii şi să fugă de dânsul, precum odinioară jidovii în muntele Sinaii, spăriindu-se, au fugit, neputând răbda groaza şi mărirea lui. Că de ar avea cineva ochi ca aceia cu carii ca într-o oglindă, măcar cât de puţintel să poată vedea acea făr' de săvârşit şi nespusă mare adâncime a facerilor de bine a lui Dumnezeu, acela adevărat n-ar putea să se oprească ca să nu să aprinză de dragoste şi de bucurie şi ca să nu vestească de pururea laudele dumnezeieşti şi ca să nu să răpească în minte de minunea unor faceri de bine, ca acéstia.

Şi carii socotesc, drept acéia, acéste faceri de bine zioa şi noaptea oare de ce bucurie vor fi cuprinşi? Şi cu ce veselie să vor răsfăţa şi ce sărbători vor prăznui? Ce Psalmi şi ce cântări vor cânta? Că adevărat, nu numai cu Psalmi şi cu cântări de veselie trebuiaşte să prăznuim o facere de bine ca acéasta, ce şi preste

fire (putem a zice) oarecare lucru de bucurie mare să facem şi cu veselie din destul să prăznuim.

Şi, pentru ca să nu fie bucuriia şi veseliia noastră în deşert, trebue să cunoaştem cu ochii cei sufleteşti prăznuirea vremii aceştiia, ca să nu ne zică şi noao prorocul: „Uliul pre ceriu au cunoscut vrémea sa, turtureaoa, rândureaoa şi barza au cunoscut vrémea venirei lor, iar norodul mieu n-au cunoscut judecata lui Dumnezeu". Că urât lucru va fi şi necuvios, când păsările vor cunoaşte vrémea lor şi după vrémea acéia îş vor şti schimba lăcaşurile sale.

Iar noi, vremile céle rânduite de sfânta besérică, spre spăseniia sufletelor noastre nu le vom cunoaşte; că precum trupurile celor vii aşa şi sufletelor le iaste de lipsă schimbarea vremilor, că faptelor bune, celor de multe feliuri, iară de multe feliuri de vremi le lipsesc, ca să le sporească. Care lucru, băgându-l de seamă besérica noastră, ca o maică dulce şi iubitoare de fii, de pururea priveghind şi rugându-să pentru noi, au rânduit schimbarea vremilor, pentru că cu această schimbare de vremi, nu numa urârea lucrurilor celor sufleteşti să o schimbe (carele lucru mult a nestrica au putut) ce şi spre faceri de bine şi spre cuvântări dumnezeeşti ne îndeamnă. Că pentru acéia toată acea vréme care iaste de la Dumineca întrării domnului Iisus Hristos în Ierusalim, până la zioa patimilor, au rânduit besérica noastră ca să fie vrémea canonisirii şi a pocăinţii; iar din zioa acéia, până la Paşti iaste a întristării şi a amărăciunii; iar de la Paşti până la Rusalii iaste vremea bucuriei şi a veseliei sufleteşti. Că acéle taine le-au rânduit Dumnezeu ca pre acéste vremi să se săvârşească, care făcând ageră firea omului, a mulţi faptele céle bune îl îndeamnă.

Iară acuma, pentru că iaste vremea sau zioa întrării Domnului nostru în Ierusalim, puteţ, doară, întreba ceva besérica noastră cu această sfântă vreme, sau mai vârtos să zic: ce pohteşte de la noi? Pofteşte vremea aceasta cugetul cel bun a sufletului nostru cătră Dumnezeu, mântuitorul nostru; pohtéşte dreptatea, pohtéşte

dragostea cea adevărată, pohtéşte şi mărire din inima smerită, pentru ca toată mântuinţa omului de la Dumnezeu iaste şi omul nu vrea să meargă cătră Dumnezeu, ci Dumnezeu s-au milostivit şi au venit la om.

Iar de veţ întreba, la ce au venit? Venit-au (precum însuş zice) ca să caute şi să mântuiască ce era perit şi au venit ca să arate lumină celora ce era într-ntunérec şi şădea în umbra morţii. Venit-au ca să mântuiască pre cei robiţ şi pre cei rătăciţi să-i aducă la cale şi pre cei streini la moşiile lor şi pre cei morţi să-i înviiaze spre viaţă şi pre vrăjmaşii şi pizmaşii lui Dumnezeu să-i împace cu Dumnezeu Tatăl, şi făcându-i părtaşi duhului său cel sfânt, să-i facă moşnéni împărăţiei sale. Venit-au, drept acéia, robilor răscumpărare, morţilor înviiare şi viaţă, bolnavilor vraci, rătăciţilor cale dreaptă.

Şi, luând Dumnezeu trup, mergea după cela care fugise de la dânsul, că fugise de la binele cel mare omul cel orb şi nebun întru atâta cât nu l-au putut înturna cu nici un glas de strigare proroocească, ca să se întoarcă de pre calea rătăcirii. Pentru acéiaş însuş Dumnezeu, întrupându-se, s-au apropiiat de cel ce fugiia, ca să-l întoarcă cătră sine; despre care lucru învaţă apostolul când zice că domnul Hristos n-au luat din îngeri, ci din sămânţa lui Avraam au priimit. A priimi să zice, care prinde unul dintru vrăjmaşii săi şi fiind volnic ca să-l omoară, nu-l omoară, ci-l face şie-ş fiiu şi moştean în casa sa.

Aşa au primit, drept acéia şi mântuitoriul nostru, sămânţa lui Avraam; iar de vei vrea cu puţintéle cuvânte, ca să înţelegi la ce au venit, ascultă de vezi ce zice prin Isaia prorocul: „Duhul Domnului preste mine, pentru care m-au uns, a binevesti săracilor, m-au trimis a vindeca pre cei zdrobiţi cu inima, a propovedui celor robiţ ertare şi orbilor vedére; a chiema Domnului ai priimit, ca să mângâie tot jalnicul şi ca să puiu tărie tuturor celora ce jăluiesc în Sion şi ca să le dau lor coroană pentru cenuşă, untul veseliei pentru suspine, haina bucuriei pentru întristare“.

Ce iaste, drept, acéia, mai dulce decât cuvintele acéstia? Ce iaste mai frumos şi ce iaste mai iubit? De iaste, drept acéia, trimis Hristos de la Dumnezeu Tatăl spre săvârşirea acestor faceri de bine, să fie blagoslovită venirea lui în lume şi să fie blagoslovit şi acela ce l-au trimis pre el la noi şi să fie blagoslovit şi acela ce vine, a căruia facere de bine astăz cu asémene glasuri strigând, pruncii o propeveduesc: „Blagoslovit iaste cel ce vine în numele Domnului, Osanna întru cei de sus“, care cuvânt nu numai astăzi, ci în toată viaţa noastră, limbile, rosturile şi gurile noastre să-l grăiască.

Aceasta iaste, dară taina acéia care încépe a prăznui besérica noastră astăzi şi ne arată noao vaetele, plânsurile, suspinile şi dorirea părinţilor celor din légia véche, carii cu atâta dragoste doriia de venirea lui Hristos, precum îş zice către ucenicii săi: „Fericiţi sunt ochii carii văd ce vedeţi; că adevăr zic voao: mulţi împăraţi şi proroci au vrut să vază ce vedeţi voi şi n-au văzut şi să auză ce auziţ voi şi n-au auzit“. Că aceştea toţ au luat numai făgăduinţa aceştii faceri de bine, iară nu moştenire, precum grăiaşte şi apostolul; după credinţă muriră aceştea toţii, nepriimind făgăduinţa ci de departe privindu-o.

Frumos grăiaşte privindu-o, că precum fac aceia carii un lucru foarte iubit îl văd de departe, iar la el ca să meargă nu pot, carii cu ochii văzându-l, iar cu cugetul şi cu sufletul dorind, îl privesc, care lucru făcea sfântul acela patriarh, carele cu atâţea ani murind înaintea lui Hristos zicea: „Mântuirea ta voiu aştepta, Doamne, şi oasele méle să vor odihni întru nădăjduire“.

Pentru care lucru mie mi să pare a fi părinţii cei de demult asémenea acelora pre carii îi ia şi-i învăluiaşte furtuna cea de noapte pre mare şi văd lumină oare unde, departe, într-un loc de nădéjde pusă, spre care silesc ca să o ajungă cei învăluiţi; şi adése cu ochii către dânsa privesc şi pânzele le îndepărtează ca să meargă (din cât pot) într-acolo; şi acéia, de nu pot amintrilea, cu ochii şi cu sufletul o cuprind.

Aşijderea şi părinţii noştri cei de demult, întorcându-ş ochii spre lumina cea adevărată, spre domnul nostru Iisus Hristos (care cu lumina sa umbra şi întunérecul lumii acéştiia l-au stricat) cu smerenie-ş tindea mâinile sale şi spre acéia din tot cugetul doriia şi spre acéia degrab', ca să sosească pohtiia strigând cu prorocul: „În degrab' să ne ia pre noi, pre dinnainte, milele tale, Doamne, că ni-am supărat foarte“, spre care strigare îi îndemna şi de Dumnezeu cuvântătoriul prorocul Isaia, zicând: „Carii vă aduceţi aminte de Dumnezeu nu tăcéreţ şi nu fiţ muţ, până când va pune lauda Ierusalimului pre pământ“.

Zice şi într-alt loc: „Pentru Sion nu voiu tăcea şi pentru Ierusalim nu mă voiu odihni, până când va eşi ca lumina dreptul lui şi mântuitoriul lui ca o făclie aprinsă“. Adecă pentru marea dragoste cu care iubesc besérica şi adunarea celor credincioş, nu voiu tăcea nici mă voiu odihni, ci de pururea cu rugăciunile mele voiu striga cătră urechile milostivirii dumnezeeşti, până când va trimite pre dreptul acela de carele toate neamurile doresc, carele ca răsărita soarelui şi ca făcliia cea aprinsă întunérecul lumii va strica şi lumina cea adevărată, adecă luminata cunoştinţa lucrurilor dumnezeeşti o arată ochilor oamenilor celor muritori să făgăduiaşte; şi precum au făgăduit au şi săvârşit, slobozind dintru adâncul inimii, cu căldură cuvântul acela: „Rouraţ ceriurile de sus şi norii să ploao dreptul, să se deşchiză pământul şi să arate pre mântuitoriul“.

Ce zici, prorocule? Ce pohteşti? De pohteşti ca să es din ceriu şi dintre nori cel drept, cum zici pământului ca să-l arate pre mântuitoriul şi cum poate fi ca ceriul cu norii să ivească pre cel drept şi pământul să-l arate? Amândoao sunt adevărate, din ceriu şi de pe pământ deodată a să ivi: din ceriu, pentru că iaste Fiiul lui Dumnezeu, de pre pământ că iaste fiiul omenesc. Pentru acéia strig cătră ceriu şi cătră pământ, ca să ne arate noao pre direptul şi mântuitorul acela al lumii.

Drept acéia acéste cuvinte, acéste strigări şi acéste dorinţe ale

sfinţilor părinţi, besérica întru aceasta vréme ni le arată celor mai denainte făgăduindu-le, iară noao dându-ne mila sa. Că ce doriia sfinţii aceia părinţi, noi avem; şi ce milă aştepta ei, pre noi ne-au întâmpinat; şi ce priviia ei de departe, noi cu evanghelistul avem astăz: „Carele era din ceput, care am auzit, care am văzut cu ochii noştri, care am privit şi mâinile noastre au pipăit pentru cuvântul vieţii, pre acela vestim şi mărturisim voao viaţa cea vécinică, care au fost la părintele, iară acum s-au arătat“, a căruia arătare atâta bucurie ne aduce noao, mai multă decât acéia ce avea părinţii cei sfinţi de demult, a căruia aşteptare cu drag şi cu dorire, mă îndeamnă ca să zic acest cuvânt: „Sărută-mă pre mine cu sărutarea gurii sale“, că toţ câţ era din duh, cu duhul cunoştea câtă milă era să vérse pre buzele aceluia.

Dorind şi el, drept acéia, ca să fie părtaş unii bunătăţi ca acéştiia zice din tot sufletul ca să mă sărute pre mine cu sărutarea gurei sale; care cuvânt atâta face ca şi când ar zice: pre Moisi nu-l auz căci iaste la limbă împiedecat, buzele Isaiei sunt întinate, Ieremiia a grăi nu ştie pentru că iaste prunc şi toţi prorocii au amuţit; ci el însuş să-mi grăiască mie şi să-mi deşchiză voia părintelui său şi în fiinţa sa pre mine să mă învéţe, a căruia preiubita fiinţă pre mine să mă înoiască şi râurile învăţăturilor lui să se facă în mine izvor de apă mântuitoare întru viaţa cea vecinică.

Vedeţi, drept acéia, fraţilor, ce taină mare prăznuiaşte besérica noastră întru această vréme, care taină cei de demult întru atâţea ani de la începutul lumii au dorit şi n-au câştigat-o. Iar noi, întru această vréme având-o, o prăznuim. De aici lesne iaste a înţelége ce pohtéşte de la noi pricina aceştii sfinte vremi: pohtéşte nevoinţa sfintelor rugăciuni, laude dumnezeeşti, mulţemite pentru binele ce am luat de la Dumnezeu, împărţirea milosteniei, posturi, împreunare adése cu preasfintele taine, curăţeniia sufletului, carele acésteia toate gătesc sălaş întru inimile noastre, spre venirea Domnului şi ne îndeamna spre faceri de bine.

Că cu acéste podoabe de fapte bune logodnica chiamă către

sine pre iubitul mire zicând: patul inimii méle înfrumuseţat iaste cu florile doririlor dumnezeeşti şi casa mea iaste cu lémnele céle mirositoare şi nestricate a facerilor de bine întemeiată. Că pre acest fél de sălaş şi mirele bucuros să pleacă şi rămâne acolea până când tréce zioa şi umbra să pleacă. Spre prăznuirea adevărată acestor taine trebue ca să-ş rânduiască omul vréme în toate zilele; iar de nu vom face nici unele de acéstia, de ce folos vor fi noao acéste sfinte vremi? Trebuiaşte, dară, pentru aceasta ca să ne facem şi noi soţ vremii şi să ne nevoim spre prăznuirea intrării trupeşti a domnului nostru Iisus Hristos în Ierusalim şi spre ascultarea patimilor sfinţiei-sale să ne gătim, ca să putem striga şi noi ca tâlhariul: „Adu-ţ aminte, Doamne, când vei veni întru împărăţiia ta" şi cu moartea sa, omorând moartea, să ne dăruiască viaţa cea dorită. Amin.

CUPRINS

CUVÂNT DE ÎNVĂŢĂTURĂ LA SFINŢII ŞI ÎNTOCMA CU APOSTOLII ÎMPĂRAŢ COSTANDIN ŞI ELENA

„Tot cel ce să smeréreşte să va înălţa."

Nu iaste cu putinţă să ajungă neştine la liniştia mântuirii, de nu va tréce întâi prin uşa răbdării.

Nu iaste cu putinţă să se sue în cereasca cetate a fericirii de nu va întra prin calea smereniei.

Nu iaste cu putinţă să se înalţe în ceata sfinţilor, de nu să va smeri cu duhul aici, jos, în oraşul celor pământeşti.

Nu iaste cu putinţă să împărăţească împreună cu Hristos la ceriu, de nu va urma aici urmele lui Hristos cu crucea.

Nu iaste cu putinţă a rămânea cuiva nume vestit în lume, cu fapte réle şi necuvioase.

Aceasta cunoscând şi marele Constandin, cine va putea să povestească smereniia lui cea mare? Cine va putea să scoaţă la arătare creştinătatea lui cea desăvârşit şi cugetul lui creştinesc,

pentru ca să se învrednicească dumnezeeştilor făgădueli, pentru ca să se împărtăşască bucuriei cei nespuse a împărăţiei ceriului? Căci când au răsărit în lumina aceştiia şi au lăsat braţele céle părinţeşti eşind din Vretaniia, de n-au şi fost încă creştin, iară fugiia de cugetul cel păgânesc: şi urâciunea ce arăta cătră lucrurile céle păgâneşti închipuia procopseala cea viitoare, ce era să facă în creştinătate.

Şi oare n-au arătat mare creştinătate? Că auzind nedreptăţile céle păgâneşti ale lui Maxentie ce făcea asupra creştinilor au rădicat asupră-i războiu şi măcar că era în nevoe, atâta cât era să se biruiască de Maxentie, iar l-au încredinţat biruitoriu şi i-au sporit bărbăţiia sufletului spre luptă, neadormita proniia lui Dumnezeu cu o închipuire de cruce pre ceriu carea zicea cu slove de stéle: „Cu acesta să biruești", dintru care arătare, întărindu-se bun credinciosul Constandin, atâta de tare s-au luptat cu păgânul de Maxentie, cât l-au biruit desăvârşit şi l-au înecat în apa Tiverului.

Luând, drept acéia, îndrăzneală de pe aceste sémne cereşti blagocestivul împărat atât au procopsit în creştinătate, cât face să se minunéze toţ cei ce aud.

Omul iaste dobitoc, iubitor de sine. Că de ce nu să apucă? Şi ce nu să ostenéşte? Şi cu ce nu să siléşte, pentru odihna, liniştea şi paza sănătăţii lui? Că fiind sănătos, ce nu face, pentru ca să apere şi să depărtéze céle ce supără sănătatea? Câtă cheltuială face, pentru ca să stea împotriva gerului ernii, împotriva arşiţei verii? Fiind bolnav, cât să cheltuiaşte, cât pătiméşte, cât rabdă, pentru ca să-şi câştige ce-au pierdut? Nu bagă în seamă a-ş cheltui avéria, a gusta doftorii amară, a să adăpa cu băuturi greţoase, a-ş vărsa sângele; şi nu iaste nici un lucru ca să nu-l facă pentru sănătatea lui şi pentru mântuirea cea trupească. De pe acéstia poate să priceapă fieştecarele cât iaste < de > dulce sănătatea şi cât iaste de iubitor pre sine omul.

Deci acea pohtă a sănătăţii carea poate atâta la ceilalţi să facă

céle puţincioase şi céle neputincioase, n-au putut nicidecum să facă nimica blagocestivului Constandin. N-au putut, zic, măcar cât de puţin să-l mişte din călduroasa lui blagocestie, pentru că fiind rănit iubitoriul de Dumnezeu de cumplite bube peste tot trupul era o minune celor ce vedea. N-au putut meşterşugul cel doftoresc să afle mijlocire vindecătoare şi doftorii iscusiţi pentru această boală nevindecată.

Iară zavistiia cea jidovească aceasta sfătuia pre împăratul să ucigă atâţea prunci cât să-ş poată spăla trupul într-acel sânge cald al pruncilor celor omorâţ; şi aşa, cufundând patima, acolea înlăuntru, s-ar fi mântuit împăratul.

Ce socotiţ, oare, să fie primit sfatul acesta, iubitoriul de Hristos, să se fi apucat de doftoriia, aceasta, credinciosul? Ba, nu s-au apucat. De ce? O, de credinţă cea desăvârşit a credinciosului împărat au zis cu glas mare: mai bine voesc să moriu eu, bolnav şi pentru dragostea lui Dumnezeu, decât să-mi iau sănătatea mea şi să-mi răscumpăr mântuirea mea cu atâta sânge nevinovat.

Răspuns adevărat de împărat credincios. Mai bine au socotit viaţa altora decât a lui. (Oare) nu s-au arătat cu această faptă, adevărat următor lui Hristos? Mi să pare să fie săltat ceriul cu toţ îngerii săi, de acest glas blagocestiv al răspunsului. Au săltat sufletele celor drepţi şi cétele cereşti, heruvimii şi serafimii s-au bucurat pentru această curată cunoştinţă a dragostei cătră Dumnezeu, a iubitoriului de Dumnezeu Constandin. Şi aceasta o adeverez prin săvârşitul cel de pe urmă. Că peste noapte i-au descoperit însuş împăratul împăraţilor, prin rostul slăviţilor apostoli (Petru şi Pavel) cum că pentru credinţa lui cea desăvârşit s-au hirotonit de la Dumnezeu întocma cu apostolii şi i-au dăruit nu numai sănătatea trupului ce şi a sufletului, botezându-se de sfântul Silivestru. S-au botezat, drept acéia în baia a dooa a naşterii şi s-au curăţit de toată boala.

O, de înălţimea credinţii lui Constandin? Şi cine poate măcar cu mintea să te ajungă? Şi de vréme ce atâta credinţă au arătat

credinciosul împărat mai înainte de a să îmbrăca cu haina cea luminată a credinţii prin botez, socotiţ de vedeţ la câtă înălţime s-au suit după podoaba credinţii.

Să turbura liniştea cea bisericească de dobitoceasca pornirea eresului arianesc şi pravoslaviia credinţii să lupta de valurile necredinţii. Şi la atâta nevoe au strălucit steaoa cea luminoasă, blagocestivul Constandin. Şi, adunând la Nichea săborul cel lăudat, au potolit turburarea beséricii. Şi precum firea naşte iarba cea de vindecare la locul unde răsare odrasla cea purtătoare de moarte, precum să véde; are otravă de moarte scorpiia, iar după moarte să preface trupul ei iarbă de vindecare; muşcă năpârca de moarte, iar din trupul ei să face tiriacul, carele iaste împotriva veninului, într-acestaş chip au rânduit dumnezeiasca pronia ca pe vremile necuratului Arie să strălucească blagocestivul Constandin, pentru ca să răsipească cu lumina credinţii norul eresului arianesc.

Aici, adevărat, să cuveniia să aibi minte îngerească, pentru ca să scoţ la arătare legile céle sfinte, ce însuş au scris, spre sporiul creştinătăţii şi al credinţii celor credincioş, mulţimea beséricilor carele în multe locuri, în slava lui Dumnezeu, cu mare cuviinţă au făcut, milosteniile către cei lipsiţ, ajutoriul către cei săraci şi dragostea cea creştinească către toţi şi toate, pentru întărirea şi întemeierea credinţii.

Deci de au strălucit atâta marele şi întocma cu apostolii în credinţă, socotiţ cât s-au înălţat în smerenie, care iaste roada credinţii. Socotiţi pre preaslăvitul împărat că au numărat mai mult biruinţe şi pohfale decât zile a vieţui lui. Socotiţ îndestulata lărgime a stăpâniri lui, caré începea de la răsărit şi să sfârşiia la apus.

Şi cu toate acéste pricini, carele îl îndemna spre mândrie ca pre un împărat şi împărat înfricoşat, slăvit şi purtător de biruinţă, vedeţi-l cât iaste de despărţit de acéia ce să cuveniia să-l arate vrednici; să cuveniia ca un hirotonit întocma cu apostolii, nu de

oamenii, ci de însuşi arhiereul cel desăvârşit Hristos, să şază întâi la sfintele săboară, iară ca un smérin nu s-au arătat niciodată să şază de nu vrea a şeda întâi toţ părinţii şi nu în scaun nalt, împărătesc, ci în scaun scund şi prost.

Ajungea, ca un blagocestiv împărat să poruncească să se zidească besérici, să se rădice case de rugăciuni şi alte zidiri plăcute lui Dumnezeu. Iar ca un smerit ce era însuş să pogoriia din scaunul lui cel înalt şi lepăda schiptrul lui din mână şi scotea haina cea împărătească de pe trupul lui şi-ş goliia capul de cununa cea de mult preţ şi aducea pre umbrele lui pietri şi cu mâinile lui iubitoriul de Dumnezeu săpa cu ceialalţi lucrători la teméele bésericilor.

O, smerenie fără margine! Veniţi aici, voi lăcuitorii pustiiului, carii, aţi stătut pilde minunate şi dascali ai smereniei, veniţ, zic şi vă minunaţi de smereniia împăratului celui ce iaste întocma cu apostolii; mărturisiţi cum că au ajuns până la nu mai înainte. Pentru căci voi de aţ şi înfrânat dobitoceştile patimi ale trupului, de aţi smerit trupul, de aţ lepădat deşărtăciunile pohtelor, de aţi iubit ţinérea, de aţi urât mândriia, de aţi trăit în curăţenie, de v-aţi făcut cu măsurăciunea smeriţi, nu iaste minune, pentru căci despărţindu-vă de lume şi iubind sărăciia lesne aţi găsit sufletul vostru la smerenie, pentru căci bine ştim că sărăciia smeréşte pre om.

Iar marele Constandin în luciul lumii aceştiia, împărat mare, stăpânitor lumii, cu domnie lată, cu stăpânire desăvârşit, cu mărire nespusă şi să nu să mândrească, ci mai vârtos să se arate desăvârşit pildă smereniei. Nu iaste minune minunilor? Nu iaste semn de mare sfinţenie? Nu iaste dovadă a unui dar mare de la Dumnezeu în ceriuri?

Şi pentru căci au strălucit în bunătăţile céle mai alése, peste măsură, marele şi întocma cu apostolii, Constandin, învaţă cu a sa pildă toată adunarea credincioşilor, toate cétele oamenilor, cari dimpreună sărbează şi prăznuesc pomenirea lui, să călătorească

cu îndrăzneală sfântă pre calea mântuirii, pentru ca să se învrednicească dumnezeeştilor făgădueli, pentru ca să se facă părtaşi cereştilor bucurii şi fericirilor celor de pururea.

Învaţă, drept acéia, pre cei bogaţi, pentru căci fiind el prea bogat făcea comoară în ceriuri, după evangheliceasca poruncă. Învaţă pre cei de neam bun, pentru căci fiind el prea de neam bun au pohtit vieţuirea şi petrecaniia cetăţii cei de sus. Învaţă pre împăraţi, pentru că împărăţind el cu atâta putére să siliia pururea să câştige moştenirea făgăduialelor lui Hristos. Învaţă pre méseri şi pre săraci, pentru că de vréme ce bogăţiia şi mărirea s-au biruit de pohta bunătăţii, cum să nu sporească pre lesne sărăciia, care iaste pricină spre facere de bine, după cum zice David?

Bucură-te, drept acéia, acolo sus, la împărăţiile céle mari a dumnzeeştii măriri, o, blagocestive împărate! Sue-te la înălţimea dumnezeeştilor fericiri, unde cea desăvârşit smerenie te-au suit. Culége rodurile credinţii tale cei peste măsură în ceriuri, carele aici, jos, pre pământ, ai sămânat tu. Iară să nu ne laş nici pre noi săraci de folosirile, de acoperemântul şi de rugăciunile tale céle fierbinţi cătră Dumnezeu şi mai vârtos te roagă Fiiului şi Cuvântului lui Dumnezeu, să păzească între şi cu fericire chipul cel viu al bunătăţilor tale, pre adevăratul moştenitor creştinătăţii tale, pre iubitoriul de Hristos şi creştinul nostru domn.

Suppune supt picioarele credinciosului lui suflet slabi şi făr'de putére pre vrăjmaşii măriei-tale, precum ai supus pre potrivnicii credinţii, pentru ca să luminéze în mulţi ani, întru stăpânirea sa, creştinătatea, pentru ca domnind el să împărăţească dreptatea, pentru ca să ţie cu slobozenie bunătatea, să nu aibă obraz strâmbătatea.

Şi aşa să se mărească Dumnezeu, să se cinstească dreapta credinţă, carea nădăjduim să o câştigăm prin darul tău, pentru căci acesta însuş având numele tău să face asămănătoriu desăvârşit bunătăţilor tale. Amin.

CUVÂNT DE ÎNVĂŢĂTURĂ LA NAŞTEREA DOMNULUI NOSTRU

CUVÂNT DE ÎNVÃTÃTURÃ LA NA+TEREA DOMNULUI NOSTRU IISUS HRISTOS

CUPRINS

„Că nu pre îngeri cândva au luat, ci sământa lui Avraam au luat“, zice fericitul Pavel în 2 capete cătră evrei.

Doao firi mai alése şi mai de cinste au făcut Dumnezeu, adecă cea îngerească şi cea omenească; căci că pre înger şi pre om i-au făcut Dumnezeu după chipul său, precum zice la capul cel dintâi al Facerii: „Să facem om după chipul nostru şi după asămânare“. Însă nu pentru trup, ci pentru suflet iaste făcut omul după chipul lui Dumnezeu, căci că Dumnezeu nu are trup, ci iaste duh, după cum zice Hristos: „Duh iaste Dumnezeu“. Îngerul încă iaste duh, că aşa zice prorocul David: „Cela ce face pre îngerii săi duhuri“. Şi sufletul omului iaste duh, că iarăş acestaş proroc zice: „Luavei duhul lor şi să vor sfârşi şi în ţărâna sa să vor întoarce“.

Dumnezeu iaste nevăzut, îngerul iaste nevăzut şi sufletul omului iaste nevăzut. Dumnezeu iaste nemuritoriu, îngerul iaste nemuritoriu şi sufletul omului iaste nemuritoriu.

Dumnezeu are înţelégere şi voe, îngerul are înţelégere şi voe şi sufletul omului are înţelégere şi voe.

Deci amândoao firile acélia era căzute, pentru trufiia: îngerul pentru căci au pohtit să fie asémenea lui Dumnezeu, după cum zice la Isaia în 14 capete: „Sui-mă-voi deasupra norilor şi voiu fi asémene celui de sus înalt“, şi pentru acéia l-au înbeznat Dumnezeu întru prăpastiile iadului şi omul iară vrea să fie asémene lui Dumnezeu, că auzind din gura şarpelui că în ce zi va mânca din lemnul cunoştinţii să va face Dumnezeu; şi pentru căci au mâncat, fu izgonit şi el din grădina desfătării şi luo blestem ca să între în pământul dintru carele s-au luat.

Iar acum Dumnezeu dăruiaşte omului mila sa, că au luat spre sine firea lui cea căzută, iar îngerului nu va să-i arate acea milă; şi pentru acéia n-au luat spre sine firea lui, după cum zice fericitul Pavel: „Că nu pre îngeri cândva au luat, ci sămânţa lui Avraam au luat“.

Drept acéia am a zice înaintea dragostei voastre, în vorba ce voiu să fac astăz (patru) pricinile pentru ce au luat Dumnezeu firea omenească şi n-au luat cea îngerească; aşijderea şi pentru ce au luat spre sine Fiiul lui Dumnezeu firea omenească şi n-au luat altă faţă a dumnezeirei, adecă Tatăl, sau Duhul Sfânt, care pricini le vom spune foarte pre scurt, pentru ca să nu vă dăm supărare. Ci mă rog lui Dumnezeu să-mi dea ajutoriu şi pre dumneavoastră vă pohtesc să ascultaţ cu dragoste.

Pricina cea dintâi, pentru care au luat Dumnezeu spre sine firea omenească, iar nu cea îngerească iaste că îngerii n-au perit toţ, ci au rămas din ei mulţi, iar oamenii era căzuţ toţ, pentru păcatul născutului celui dintâi. Şi ne putem încredinţa de aceasta din pilda ce zice Domnul Hristos la Luca, în 15 capete, zicând: „Care om dintru voi, având 100 de oi şi, pierzând una dintr-însele, au nu va lăsa céle 99 în pustie şi va mérge după cea pierdută, până o va afla; şi, aflând-o, o pune pre umărul lui, bucurându-să“?

Omul acela să înţelége a fi Domnul Hristos. Că aşa zice prorocul David: „Eşi-va omul la lucrul său şi la lucrarea sa până în seară“. Iar céle 99 de oi să înţeleg céle 9 céte de îngeri pre carii, lăsându-i Hristos în ceriu, au venit pre pământ să caute oaia cea rătăcită, adecă firea cea omenească, caré era depărtată de Dumnezeu, pentru păcat şi era rătăcită în lume. Că aşa, zice David cătră Dumnezeu: „Rătăciiu ca o oae pierdută, cearcă pre robul tău“.

Aflat-au Hristos pre acea oae rătăcită şi au luat-o pre umerile sale, adecă au luat spre sine firea omului, după cuvântul apostolului Domnului < care > zice: „Să arătă în trup“. Încă putem înţelége aceasta şi dintr-altă pildă a lui Hristos, carele zice: „Care muiare având 10 bani şi va piiarde unul dintr-înşii, au nu aprinde lumânare şi mătură casa şi caută cu dinadinsul, până-l găseşte?

Muiarea acéia să înţelége a dooa faţă a dumnezeirii, carele lăsând în ceriu 9 bani, adecă 9 céte de îngeri, s-au pogorât pre pământ să caute banul cel pierdut, adecă firea omenească, cu

lumânarea aprinsă, adecă cu învăţăturile céle dumnezeeşti. Că aşa zice David: „Luminătoriul picioarelor méle iaste légia ta şi lumina cărărilor méle“.

Aflat-au banul acela al doilea chip al dumnezeirii, adecă Fiiul lui Dumnezeu, că s-au îmbrăcat cu trup omenesc, după cuvântul evanghelistului Ioann: „Şi cuvântul trup s-au făcut“.

Drept acéia îngerii n-au fost perit toţ, căci că au mai rămas din ei 9 céte în ceriu, iar firea omenească era toată pierdută, carea se înţelége oaia şi banul cel pierdut şi Hristos l-au aflat.

A dooa pricină pentru care au luat Dumnezeu spre sine firea omenească, iar nu cea îngerească, căci că omul au greşit din slăbiciune, având pre sine trup, carele l-au plecat pre lesne la păcat. Iar îngerul au greşit din firea cea rea, neavând trup pre sine. Că în trei chipuri greşaşte omul: sau din slăbiciune, sau din neştiinţă, sau din firea cea rea. Deci păcatul din slăbiciune iaste împotriva lui Dumnezeu Tatăl, căci că Tatăl să chiamă, întru tot putérnic.

Păcatul dintru neştiinţă iaste împotriva Fiiului, că Fiiul lui Dumnezeu să chiamă înţelepciune.

Păcatul din firea cea rea iaste împotriva Duhului Sfânt, căci că Duhul Sfânt să chiamă bun.

Deci care om va greşi din slăbiciune, sau din neştiinţă, îl va erta Domnul mai lesne, de să va pocăi. Că aşa zice David: „Păcatul tineréţelor méle ş-a neştiinţii méle nu-l pomene“. Iar cine greşaşte din firea cea rea împotriva Duhului Sfânt, omului aceluia nu-i iartă Dumnezeu lesne păcatul. Că aşa zice Domnul Hristos: „Tot păcatul şi hula să va erta oamenilor, iar hula care iaste spre Duhul Sfânt nu să va erta oamenilor“.

Şi sunt păcate de moarte 7, carele sunt şi împrotiva Duhului Sfânt, făr'de nici o greşeală, de vréme ce sunt neertate, deaca nu să va face la dânsele căzuta vindecare; păcatul cel dintâi iaste trufiia, dintru carele să naşte semeţiia şi neascultarea; al doilea iaste zavistiia, dintru carele să naşte vrăjmăşiia şi uciderea; al

treilea iaste iubirea de argint, carele să numéşte a doua închinare de idoli, dintru carele să nasc toate rélele; al patrulea iaste călcarea de lége, adecă nebăgarea în seamă celor hotărâte şi aşăzate în legi şi în pravile, dintru carele să naşte necredinţa şi lepădarea de Dumnezeu; al cincilea iaste sămânarea de vrajbă între fraţ şi între priiateni, care păcat l-au aflat singur satana; şi cine are acel nărav iaste asémenea diavolului; al şaselea iaste nădiajdia cea necuvioasă ce are neştine la multa mila lui Dumnezeu şi nu să părăséşte de păcate, socotind că-l va erta, dintru carele să naşte netémerea de Dumnezeu şi toată necurăţiia; al şaptelea, cel mai de pre urmă şi mai mare şi mai rău decât toate iaste oceaania, adecă deznădăjduirea de mila lui Dumnezeu, socotind că nu-l va erta nici cu un mijloc, dintru carele să naşte moartea cea sufletească şi munca cea vécinică a iadului.

Şi cine va avea vreunul dintr-acéste păcate şi nu va vrea să se părăsească de dânsul, mai bine să nu-l fi născut mumă-sa, că „îi iaste cerbicea lui vână de hier şi fruntea lui de aramă“, după cum zice Isaia în 48 de capete.

Şi pentru acéia au luat Domnul spre sine firea omenească, iar nu cea îngerească, căci omul au greşit din slăbiciune împotriva lui Dumnezeu Tatăl, iar îngerul au greşit din firea lui cea rea, împotriva Duhului Sfânt.

A treia pricină pentru care au luat Domnul spre sine firea omenească, iar nu cea îngerească iaste că îngerul au greşit de bună voia lui, iar pre ticălosul om l-au înşălat şarpele. Că a dooă chipuri iaste păcatul: unul iaste chiar al nostru, carele-l facem noi înşine, iar altul iaste păcatul cel striin, care îl face alt om şi rămânem şi noi părtaş acelui păcat strein. Şi ne ceartă Dumnezeu şi pentru păcatele céle streine, precum iaste şi în trupul omenesc. Că pentru un mădular, când iaste bolnav, pătimesc toate mădulările, aşijderea şi în lumea caré să chiamă trup, adecă besérica lui Hristos, creştinii, pentru un om rău pre mulţi oameni buni îi ceartă Dumnezeu, precum se véde aceasta în multe cărţi

şi în multe istorii, că s-au făcut de multe ori, în bogate locuri. Că după cuvântul apostolului ce zice că „puţin aluat toată frământătura dospéşte“, aşa şi răutatea şi păcatul unuia pricinuiaşte la mulţi mare pacoste.

Drept acéia prorocul David să ruga lui Dumnezeu să-l cruţe de păcatul cel strein. Pentru acéia au luat Dumnezeu spre sine firea omenească, iară nu cea îngerească, căci că îngerul au greşit de bună voia sa, iară omul au greşit dintru înşălăciune a cărui păcat iaste părtaş şi îngerul cel rău, adecă diavolul, pentru că el au înşălat pre om, prin mijlocul şarpelui.

A patra pricină pentru care au luat Dumnezeu spre sine firea omenească, iar nu cea îngerească iaste căci că îngerul era mai de cinste decât omul; pentru acéia era datoriu şi mai tare să se ferească de păcat. Că cine iaste mai de cinste i să cade să fie mai cu omenie; că îngerii sunt stéle, iar omul iaste putrejune. Că aşa zice în cartea lui Iov în 25 de capete: „Stélele sunt necurate înaintea lui, dară cu cât mai vârtos omul, fiind putrejune şi feciorul lui viiarme“. (Drept acéia să cade omului celui sufletesc, adecă celui bisericesc) să fie mai cu omenie decât mireanul, pentru ca să ia pildă şi învăţătură fieştecine de la el, văzând faptele lui céle bune.

Pentru acéia şi Hristos, pre oamenii cei sufleteşti îi numéşte sare, zicând: „Voi sunteţi sarea pământului“; deci de să va strica sarea, cu ce să va mai săra? Îi numéşte lumină, zicând: „Voi sunteţi lumina lumii“. Şi iarăşi: „Aşa să luminéze lumina voastră înaintea oamenilor, ca, văzând faptele voastre céle bune, să mărească pre părintele vostru cel ceresc“. (Îi numéşte cetate, zicând: „Nu să poate ascunde cetatea în vârful muntelui“. Îi numéşte făclie aprinsă, zicând: „Nimeni nu aprinde făclie să o pue subt obroc, ci în sféşnic, ca să luminéze tuturor celor ce sunt în casă“.

Că nu să mânie Dumnezeu atâta pre omul cel prost când face păcat, cât să mânie pre omul cel bisericesc şi pre omul cel de cinste. Şi pentru acéia li să cade să fie mai cu omenie şi nu li să cădea să facă păcat.

Deci pentru acéste patru pricini, ce-am zis, au luat Dumnezeu firea cea omenească, iar nu cea îngerească. Iar pentru ce au luat Fiiul lui Dumnezeu firea omenească, iar nu altă faţă a dumnezeirii, adecă Tatăl, sau Duhul Sfânt, încă sunt 4 pricini. Una, pentru căci să chiamă Fiiul lui Dumnezeu înţelepciune au luat chipu omului ca să vindecere nepricéperea omului, prin caré au căzut în păcat.

A dooa, ca cela ce iaste Fiiul lui Dumnezeu, făr' de ani, să se facă şi fiiul omului, supt ani.

A treia, precum s-au făcut Fiiul lui Dumnezeu fiiul omului, să se facă şi fiiul omului Fiiul lui Dumnezeu, după cuvântul lui Ioann: „Şi déde lor putére a fi fii lui Dumnezeu".

A patra, fiind fiiul faţa cea de mijloc, s-au făcut mijlocitoriu de au făcut pace întru Dumnezeu şi între om, după cum zice fericitul Pavel: „Că unul iaste mijlocitoriul lui Dumnezeu şi oamenilor, omul Hristos Iisus".

Iar pentru naşterea domnului Hristos, ce prăznuiaşte astăzi luminat sfânta bisérică, în ce chip s-au născut Fiiul lui Dumnezeu din tată făr'de mumă şi cum s-au întrupat din mumă făr'de tată, nu trebuiaşte iscoadă, de vréme ce iaste taina foarte mare, adecă şi peste fire, ci numai cu credinţă şi cu măriri de cuvântări să ne închinăm lui, ca unui soare al dreptăţii ce au răsărit din pântecele Fecioarei, noao celora ce şădeam întru întunérecul şi umbra morţii; şi din călduroasa inimă să-i mulţemim pentru multa şi nemăsurata milă ce au făcut cu noi, de-am înoit firea noastră cea căzută, cu naşterea sa, căruia şi eu mă rog, nevrédnicul, ca unuia ce iaste unul născut Fiiu al lui Dumnezeu şi Dumnezeu adevărat, să dăruiască prealuminatului sănătate, viaţă norocită şi bună întemeiare, întru cinstit şi luminat scaunul măriei-sale, împreună cu toată luminata casa măriei-sale şi împreună cu dumneavoastră cu toţ şi cu tot norodul creştinesc ca de pururea să prăznuiţ în mulţi ani, luminat, cu toate céle bune şi de folos.

CUVÂNT DE ÎNVĂŢĂTURĂ LA OBREZANIIA LUI HRISTOS

CUPRINS

„Şi când s-au umplut 8 zile ca să tae pruncul împrejur, chemat-au numele lui Iisus, carele au fost zis de înger mai înainte, până a nu să zemisli el în pântece."

Zice la cartea Facerii, în 17 capete, cum că au tocmit Dumnezeu cu Avraam împăcare şi spre semn de adeverinţă i-au poruncit Dumnezeu, zicându-i: „Aceasta iaste făgăduinţa carea vei păzi între mijlocul mieu şi între voi şi între mijlocul semenţiei tale, după tine între neamurile lor, să se tae voao împrejur toată partea bărbătească şi va fi făgăduinţa mea peste trupul vostru, întru făgăduinţă védnică. Şi copilul carele nu să va tăia împrejur a opta zi, să va piiarde, sufletul acela din rudeniia lui, căci au stricat tăgăduinţa mea", arătând cu această tăiare împrejur 4 lucruri: una pentru ca să se cunoască cei crezuţ întru Dumnezeu; a dooa, pentru ca să rămâie semenţie lui Avraam slobodă de păcatul născutului celui dintâi; a treia, pentru ca să facă pre Avraam părinte a multe neamuri credincioase, pentru adevărata credinţă ce au arătat şi el cătră Dumnezeu; a patra, pentru căci din neamul lui Avraam au vrut să se nască Hristos.

Deci, pentru semnul împăcării aceiia care s-au tocmit cu noi au priimit Hristos tăiarea împrejur, după cum zice Luca evanghelistul: „Şi când s-au umplut 8 zile ca să tae pruncul împrejur, chiemat-au numele lui Iisus", care nume iaste cu adevărat mai presus decât tot numele, după cum zice fericitul Pavel, „că să înţelége mântuitor". Şi să poate adeveri şi de pe alte multe numiri cum că să chiamă Iisus mântuitoriu neamului omenesc, iară mai vârtos de pă acéste opt nume ce voiu să zic.

Întâi să chiamă viaţă de véci, după cum zice Ioann la 17 cap: „Iară aceasta iaste viaţa de véci, ca să te cunoască pe tine unul Dumnezeu şi pre Iisus Hristos, pre carele ai trimis".

A dooa să chiamă mărire, că aşa zice David: „Sătura-mă-voiu când mi să va arăta mărirea ta".

A treia să chiamă odihnă, că aşa zice Hristos: „Luaţ jugul mieu spre voi şi vă învăţaţ de la mine că sunt blând şi smerit cu inima şi veţ afla odihnă sufletelor voastre".

A patra să chiamă veselie, că aşa zice Ioann la Apocalipsis, în 19 capete: „Să ne bucurăm şi să ne veselim şi să dăm mărire lui, că au venit nunta mielului (adecă a lui Hristos) şi muiarea lui s-au gătit spre sine" (adecă besérica).

A cincea să chiamă împărăţie, că aşa va să zică Hristos la judecata cea înfricoşată, cătră oamenii cei drepţi: „Veniţi, blagosloviţii părintelui mieu şi moşteniţ împărăţiia, carea iaste gătită voao mai nainte de începutul lumii".

A şasea să chiamă coroană, că aşa zice Ioann la Apocalipsis: „Ţine ce ai dobândit, ca să nu ia nimeni coroana ta".

A şaptea să chiamă ban că aşa zice la Mathei, în 20 de capete: „Şi deaca veni seara, tuturor le déde plata tot, întocma, câte un ban".

A opta să chiamă cină, că aşa zice la Luca în 14 capete: „Un om oarecarele făcu cină şi chiemă pre mulţi şi ei nu vrea să meargă, puind fieştecarele, la mijloc pricini: unul că au cumpărat holdă şi mérge să o vază; altul că au cumpărat părechi de boi şi mérge să-i ispitească; altul că au luat muiare şi pentru acéia nu pot să meargă", carii să înţeleg a fi oamenii cei păcătoţi şi iubitori de céle lumeşti, carii nu să vor învrednici să mănânce din cina acéia, adecă nu vor vedea faţa lui Dumnezeu.

Deci, de pe acéste nume ce am zis, că înţelégeţ Iisus mântuitoriu. Că au mântuit neamul omenesc din tirăniia diavolului şi le-au arătat calea vieţii de véci.

Şi au priimit de s-au tăiat împrejur pentru doao lucruri: una, pentru ca să împlinească légia, ca un făcător de lége şi să ne dea şi noao pildă să ne suppunem legii; alta şi pentru ca să se astupe toată gura hulitoare şi clevetnică a eriticilor, carii zicea că n-au luat trup, ci s-au născut după nălucire. Iar pentru ce s-au tăiat împrejur a opta zi să înţelége că la al optulea veac va să tae

Hristos împrejur, cu judecata cea înfricoşată, ca cu o sabie cu doao rosturi toate răutăţile şi tot féliul de nedreptăţi din lume; şi pre cei păcătoşi îi va arunca în matca focului celui nestins, iar pre cei drepţi îi va aduna la împărăţiia sa cea vecinică, caré şi noi, cu toţii să o dobândim.

CUPRINS

CUVÂNT DE ÎNVĂŢĂTURĂ LA ADORMIREA PREASFINTEI STĂPÂNEI NOASTRE NĂSCĂTOAREI DE DUMNEZEU ŞI PURUREA FECIOAREI MARIA

„Că căută spre smereniia slujnicii sale că, iată, de acum mă vor ferici toate neamurile."

„Pomenirea drepţilor cu laude, zicea preaînţeleptul Solomon, şi blagosloveniia Domnului pre capetele lor". Drept acéia toţ sfinţii, fără de nici un prepus sunt drepţ înaintea lui Dumnezeu şi sunt blagosloviţ. Iar mai dreaptă şi mai blagoslovită în ceriu şi pre pământ nu iaste alta decât Fecioara Maria, pentru căci s-au învrednicit de au născut, ca o sfântă ce iaste decât toţi sfinţii, pre sfântul şi adevăratul drept, pre blagoslovitul Iisus, a căruia preasfânta Adormire prăznuiaşte luminat astăzi sfânta besérică.

Şi măcar că eu nu sunt vrédnic a zice nimica întru cinstea şi lauda ei, pentru întunecarea ce are mintea mea, de mulţimea păcatelor, iară încăş, după putinţă vom zice célea ce ne va lumina prin rugăciunile ei, lumina cea adevărată, Hristos. Ce vă pohtesc să ascultaţ cu dragoste.

„Că căută spre smereniia" i proci.

Fără de nici un prepus să cunoaşte cu socoteală dreaptă cum că Dumnezeu iaste preaputérnic, căci are putéria întocma cu voinţa şi poate să facă câte va vrea, după cum zice prorocul David: „Toate câte au vrut au făcut Domnul. Drept acéia, de ar fi vrut ar fi putut şi nefăcându-se om, cu alt mijloc să mântuiască pre om din mâinile diavolului, iar n-au vrut. Şi de veţ întreba pentru ce,

pentru căci au vrut să arate la această taină a întrupării 4 alsăuri fireşti: bunătatea, înţelepciunea, putéria şi dreptatea.

Şi întâi au arătat bunătatea pentru căci nu s-au îndemnat să mântuiască pre om din niscai bunătăţi ale lui, fiind rob păcatului, după cum zice fericitul Pavel: „Nici dintr-altceva, făr' numai dintru a sa singură bunătate; că precum s-au îndemnat din ceput, dintru a sa bunătate, de au zidit pre om, aşa şi acum s-au îndemnat să-l mântuiască".

A dooa, au arătat înţelepciunea, pentru căci ca unul numai singur ce iaste înţelept au aflat mijlocire ca acéia ca să mântuiască pre om. În ce chip? Să împreune dumnezeirea şi să se facă el însuş Dumnezeu şi om? Ca un om să se lupte pentru om cu vicleanul diavolul şi ca un Dumnezeu să biruiască şi să mântuiască pre om, precum vom zice şi mai jos.

A treia, au arătat putéria, pentru căci ca un Dumnezeu putérnic au putut de au făcut un lucru mare şi înfricoşat, ca acesta. Că zice Ioann Damaschin: „Ce iaste mai mare decât a să face Dumnezeu om, ziditoriul să se facă zidire, făcătoriul facere. Dumnezeul cel făr' de materie să se facă om cu materie, cel nevăzut să se facă văzut, stăpânul să se facă rob şi Dumnezeu cel înalt să se facă om smerit. Şi, împreunând acéste doao împotriviri de margine, să păzească a fieştecăriia firea neschimbată, să rămâe cel nezidit, nezidit şi cel zidit, zidit şi cel nevăzut, nevăzut. Şi în scurte cuvinte să rămâie dumnezeirea, dumnezeire şi omenirea, omenire şi nici firea dumnezeirii să se prefacă în firea omenirii, nici omenirea să se prefacă în firea dumnezeirii, care lucru iaste mai putérnic şi mai minunat, să poată păzi fieştecare fire alsăurile ei céle fireşti şi după împreunare."

A patra, au arătat dreptatea. În ce chip? Pentru că n-au vrut să se lupte cu vicleanul diavol cu dumnezeirea descoperită, ci s-au îmbrăcat cu trup, pentru căci că ar fi putut zice diavolul cătră Dumnezeu, îndreptându-se: eu cu om mă lupt, iar nu cu Dumnezeu şi nu iaste cu dreptate tu, Dumnezeu fiind, să te lupţi cu

mine, tu ziditoriul şi făcătoriul să te lupţi cu mine, zidirea şi făptura; ci mă lasă pre mine, ca pre o zidire, să mă lupt cu altă zidire, carele iaste omul.

Drept acéia, Dumnezeu, carele purtarea să îndreptează cătră toţ şi biruiaşte la judecata lui, după cum zice David, ce face? Pentru ca să nu mai aibă diavolul cuvânt a să îndrepta şi să zică cum că-i face Dumnezeu strâmbătate, pentru aceasta s-au îmbrăcat acestaş Dumnezeu cu trup şi să face om adevărat, pentru ca să se lupte ca un om şi să biruiască ca un Dumnezeu pre vrăjmaşul firii omeneşti, pre care fire o au fost biruit diavolul, ca iarăşi, acéia să biruiască pre diavolul: biruitul să se facă biruitoriu şi biruitoriul să se facă biruit; cu mijlocirea ce au biruit să se biruiască; au înşălat pre om, făgăduindu-i să se facă Dumnezeu, să înşală şi pe el, pentru căci vedea om şi au căzut în mânile dumnezeirii, ce era ascunsă în omenire.

Drept acéia, pentru ca să păzească Dumnezeu dreptatea, să face om, luând trup din preacuratele sângiuri ale preasfintei Fecioarei. Şi socotind adâncimea minunei, rămâiu făr' de graiu şi mă minunez, căci că nu aflu cuvinte întocma la cinste, ca lucrul, pentru ca să laud minunatul acesta dar. Cum să măresc izvorul iubirii de oameni? Cum voiu să propoveduesc mulţimea îndurărilor? Cum voiu să îndrăznesc la noianul Fecioarii şi să ispitesc adâncimea tainii cei peste fire? Şi cum voiu să povestesc pentru tine, Fecioară, nu căci ai născut din tine cu trup pre Fiiul şi cuvântul lui Dumnezeu, carele naştere iaste mai presus de fire, ci pentru căci te-ai făcut maică şi ai rămas fecioară. Că din fire iaste unii muieri fecioară să fie fecioară numai în câtă vréme va păzi fecioriia şi mumă nu poate să fie deaca iaste fecioară şi o muiare caré au născut prunc nu poate să mai fie fecioară. Iar la tine, vrând cel ce s-au născut din tine, au schimbat rânduiala firii, ca un făcătoriu al firii şi ai rămas şi după naştere iarăş fecioară.

O, lucru preaslăvit, şi tăiare de fire! O, pântece sfânt şi vas dumnezeesc! Întru tine, cu adevărat s-au spart zapisul păcatului.

În tine s-au făcut Dumnezeu om, fără de a-ş schimba dumnezeirea.

Drept acéia, cu ce limbă voiu putea să măresc fecioriia ta şi naşterea ta cea preste fire? Că prin mijlocul tău ne-am învrednicit să câştigăm bunătăţile céle mari. Cu ce flori de laudă voiu putea împleti cununa feciorіei tale, ca uniia ce eşti încununată cu toate florile bunătăţilor, de tatăl cel ceresc? Pentru căci ai încununat neamul nostru cu slavă şi cu cinste, ce fel de dariu vrédnice aducem? Că toate câte-s ale lumii, nu sunt vrédnice înaintea ta. Că de te voiu numi cer, eşti mai naltă, că ai născut pre făcătoriul ceriului. De te voiu numi închipuirea lui Dumnezeu, destoinică eşti. De te voiu numi doamnă îngerilor, întru toate a fi te adeverează şi ver ce alt aş putea zice şi aş putea să te numesc, nu iaste destul, cătră lauda măririlor tale.

Bucură-te, drept acéia, că tu singură ai prorocit, că te vor ferici toate neamurile şi adevărat că te fericesc, pentru căci cu smereniia ta cea de margine ne-ai arătat cătră ziditoriul tău, te-ai făcut pricină de s-au smerit cel ce iaste din fire nesmerit şi au priimit de au lăsat sânul Tatălui şi au venit de au sălăşluit în preacuratul şi sfântul pântecile tău.

O, fericită şi sfântă smereniia a fecioarii, câtă putére ai! Că au făcut de s-au smerit până la moarte cela de carele fuge ceriul de groaza lui şi i să smeresc toate şi ai înălţat pre omul cel din fire smerit şi l-ai făcut de au câştigat lăcaşurile şi fericile céle cereşti. Fericit iaste, cu adevărat şi preafericit cine au putut câştiga pre această blagoslovită smerenie, că s-au cinstit şi de oameni şi de Dumnezeu.

Şi de vréme ce tu, fericită Fecioară, după cum ai zis că au căutat domnul pre smereniia ta şi te-au înălţat de pre pământ la ceriu, pentru ca să împărăţeşti împreună cu el, caută spre noi, ticăloşii, robii tăi, cu umilinţă şi mângăe pre judecătoriul cel înfricoşat, pre fiul tău, cu rugăciunile tale céle călduroase, să ne mântuiască de scârbele şi de nevoile ce ne-au împresurat. Şi

precum cu dumnezeiasca putére într-o mică de ceas au adunat din toată lumea pre apostoli ca să petreacă preacinstit şi sfânt trupul tău spre îngropare, cu laude şi cu cântări, aşa să adune şi mintea noastră cea înprăştiiată, întru deşărtăciunile céle lumeşti şi să o luminéze ca de pururea pre dânsul să-l mărim şi să-l lăudăm. Iară ţie, ca unii adevărate Născatoare de Dumnezeu, să-ţ cântăm cu cucerie cântarea cea îngerească: „Bucură-te céia ce eşti cu bun dar dăruită, Domnul cu tine“.

CUPRINS

ÎNVĂŢĂTURĂ LA SFÂNTUL PĂRINTELE NOSTRU NICOLAE

„Eu sunt păstoriul cel bun; păstoriul cel bun sufletul lui pune pentru oi.“

Aducându-mi aminte de râvna cea mare şi de dragostea cea multă ce are păstoriul cel bun cătră oile sale, foarte mă minunez şi laud credinţa şi dragostea inimii sale ce are spre paza lor, precum vedem că era fericitul acela şi credinciosul rob al lui Dumnezeu, Moisi, carele au fost păstoriu norodului israiltenesc. Că văzând urgiia lui Dumnezeu că era foarte mare şi groaznică asupra jidovilor, atâta cât li să cuveniia şi pierzare, iar n-au vrut pentru dragostea oilor să fugă să se mântuiască el singur, ci, mai vârtos, după cum zice la 22 de capete la Eşire, au stătut împotriva lui Dumnezeu şi cu mânie au început a-i zice: „Rogu-mă, Doamne, greşit-au norodul acesta greşală mare şi ş-au făcut lor dumnezei de aur; şi acum, de vrei să laşi păcatul lor, lasă-l, iar de nu, stinge-mă şi pre mine din cartea < în > caré m-ai scris“.

Auzit-aţ râvna şi dragostea cea mare a acelui păstor? Cu adevărat, iubiţii miei ascultători, stau de mă mir de acéle cuvinte mari şi gréle ce au grăit Moisi cu atâta mânie. Iar mai mult mă minunez de îndelunga răbdare şi de multa iubire de oameni a lui Dumnezeu, cum nu l-au dat pierzării, împreună cu jidovii cei făr’ de lége; că lui Dumnezeu, nu numai Moisi, ce şi toată lumea nu-

i iaste nici de o trebuinţă, după cum zice David la psalm 16: „Bunătăţile méle nu-ţ trebuesc“.

Iar pentru ca să nu mă depărtez cu vorba zic cum că Dumnezeu nu s-au uitat la acéle cuvinte ale lui Moisi, ce-l îndemna spre mânie; ci mai vârtos s-au uitat la dragostea lui cea mare ce avea către oile sale, ca să nu paţă rău şi cum că mai bine au priimit să moară împreună cu oile lui şi pentru acéia n-au vrut Dumnezeu să facă acea stricăciune mare ca să-i piarză.

Mare era, cu adevărat, dragostea lui Moisi spre jidovi, iar mai mare au fost dragostea lui Hristos spre tot neamul omenesc. Căci Moisi numai pentru un norod pohtiia să moară, iar Hristos pentru toată lumea. Şi Moisi nu zice: piiarde-mă numai pre mine şi lasă pre jidovi, iar Hristos această poftă avea, nefiind vinovat să moară şi toată lumea să trăiască, precum zice şi la sfânta *Evanghelie* de astăzi: „Sufletul mieu puiu pentru oi“. Şi într-alt loc iară zice că: „Să cade să se înalţe fiiul omenesc, ca tot cela ce va créde întrînsul să nu piară, ci să aibă viaţă vecinică“. Deci de pe aceste vorbe ce-am zis vom putea cunoaşte dragostea cea adevărată şi credinţa păstoriului celui bun; ci mă rog să ascultaţi.

Sunt mulţi în lume de să numesc că sunt păstori şi zic cum că poartă grijă de oi; ci o zic, ticăloşii, numai cu cuvântul, iar cu fapta sunt departe, câtu e ceriul de pământ, pentru căci nu poartă grijă pentru folosul oilor lor, ci să nevoesc numai pentru folosul lor, cărora nu să cuvine să le zică neştine păstori, ci năemiţ, sau, mai vârtos să zic, furi şi tâlhari; că lasă oile lor de le mănâncă lupii şi ei sar pe aiurea, în turmele céle streine să fure şi să junghe şi să piarză. Pentru carii zice domnul Hristos, la Mathei, în 7 capete: „Luaţi-vă aminte de proroci mincinoş, carii vin către voi, în veşmintele oilor îmbrăcaţ, iar pe din lăuntru sunt lupi răpitori, pre carii din rodul lor (zice) îi veţi cunoaşte pre ei“, adecă de pe faptele lor céle necuvioase.

Şi iarăşi la 23 de capete, pe unii ca aceştea îi numéşte făţarnici, orbi, nebuni şi mormânte spoite pe dinnafară. Făţarnici îi numéşte

pentru căci să arată cu înşălăciuni înaintea oamenilor şi să fac pre sine cum că sunt sfinţi şi drepţi. Orbi îi numéşte pentru căci nu vor să învéţe pre oameni céle ce să cuvin şi sunt drepte şi adevărate, ce-i învaţă şi-i îndeamnă pururea la lucrurile céle vătămătoare de suflet. Nebuni îi numéşte, pentru căci calcă poruncile céle mai mari ale lui Dumnezeu şi cearcă lucruri deşarte şi de nimica. Mormânte spoite pe dinnafară îi numéşte, pentru căci să fac ei mai învăţaţi, mai drepţi, mai buni şi mai vrednici decât sfinţii părinţi şi decât apostolii şi nu ţin în seamă într-o nimica céle ce au zis ei şi le-au aşăzat, spre cinstea beséricii, spre întemeiarea credinţii şi a creştinătăţii şi spre folosul cel <de> obşte, ca nişte călcători de lége ce sunt. Opresc şi pre alţii, cu o mie de mijloace, să nu le ţie, pentru ca să-i osândească împreună cu dânşii, pentru binele cel mare ce le fac şi mila ce le dau, pentru care lucru vor să ia, ticăloşii, mai multă osândă de la Dumnezeu.

„Păstoriul cel bun sufletul lui pune pentru oi."

La cartea cea dintâi cătră Timothei, la al 3 cap, zice fericitul Pavel cum că episcopul trebuie să fie făr'de prihană, întreg la minte, cu bună rânduială, iubitoriu de streini, învăţătoriu bun, nesfadnic, blând, neînvrăjbitoriu, neiubitoriu de argint, casei sale bine îndreptătoriu, că de nu va şti a-ş îndrepta casa sa, cum va purta grijă de besérica lui Dumnezeu?

Drept acéia nu eu, ci socoteala cea dreaptă află cum că păstoriului celui bun i să cuvine să aibă trei lucruri: una, credinţă curată, a dooa, înţelepciune întreagă şi a treia, să aibă toiag în mână. Cu credinţa cea curată să caute şi să pohtească pururea binele şi folosul oilor lui, nu numai celor sănătoase şi zdravene, ce şi celor bolnave şi struncinate. Cu înţelepciunea să păstorească pre oameni, dând învăţătură fieştecăruia după vârsta şi rânduiala lui, că precum sunt boale de multe féliuri şi nu să pot vindeca tot cu un feliu de doftorii, aşa nici cu un feliu de învăţătură nu să pot odihni, nici să pot îndrepta toate firile omeneşti, ci unii cu un féliu, alţii cu alt fél; că altă învăţătură trebue bărbatului şi alta

muerii; altă îndreptare trebue bătrânului şi alta tânărului; altă povăţuire trebue bogatului şi alta săracului; altă mângâiare trebue celui vésel şi alta celui trist; altă vindecare trebue celui sănătos şi alta celui bolnav; altă înfruntare trebue stăpânului şi alta slugii; altă îndemnare trebue celui îndrăzneţi şi alta celui fricos; altă îmbunare trebue celui blând şi alta celui mânios; altă vorbă trebue celui învăţat şi alta celui neînvăţat.

Şi în scurte cuvinte, pre fieştecarele, după vârsta sa şi după rânduiala sa, precum am şi mai zis, trebuia să-l odihnească cu învăţătura, cu toiagul ce ţine în mână adecă stăpânirea şi cu darul Duhului Sfânt să pedepsească atâta pre oi cât pre lupii cei de gând şi pre hiarăle céle sălbatece ce vin asupra oilor. Pentru căci adevărat că de ce rămân oile < ne > pedepsite, de atâta cad în mai multe şi nenumărate patemi. Aşijderea şi lupii, când nu văd toiag în mâna păstoriului, răpesc oile fără de nici o frică şi le mănâncă. Pentru toiagul acesta zice David la Psalm 22: „Toiagul tău şi varga ta aceasta m-au mângâiat“. Cu sfântul toiag au mântuit Moisi norodul cel jidovesc şi pre faraon l-au înecat.

Drept acéia păstoriul care va vrea să păstorească pre lége şi pre dreptate trebue pururea să ţie toiagul în mână, adecă dojana şi înfruntarea şi după vremi să pedepsească pre oi şi să gonească hiarăle, căci acesta iaste sfârşitul cel bun a păstoriei sale, ca să ţie oile şi să le păzească cu sănătatea cea duhovnicească, adecă cu învăţătura. Această sănătate iaste pururea datoriu păstoriul să o dea oilor lui; iar de va fi vreuna din oi beteagă trebue şi făr' de voia ei să o lége şi să o pue jos să-i tae carnea cea putredă, să o lépede şi să-i pue căzuta doftorie, neuitându-se nimic la zvârliturile picioarelor ei cu carele poată să-i mijlocească şi vătămare, au la obraz, au la mână, au la picior. Şi aşa, cu această faptă bună şi cu această mijlocire va avea păstoriul cel bun despărţeală de năemit, pentru că năemiţii nu pasc oile pentru ca să le folosească, ci numai pentru plata ce apucă de la iale; şi când véde pre lup viind de departe adecă pre diavolul, ei lasă oile şi

fug, pentru căci sunt năemiţi şi nu poartă grijă pentru oi. Ci să ferească Dumnezeu şi să mântuiască toate turmele de păstori ca aceştea, ca şi de moartea ciumei.

„Păstoriul cel bun sufletul lui pune pentru oi."

Când au vrut domnul nostru Hristos să se înalţe la ceriu, s-au făgăduit ucenicilor lui că nu-i va lăsa săraci, ci le va trimite alt mângătoriu, pre Duhul Sfânt, carele îi va învăţa pre ei toate şi-i va povăţui întru tot adevărul, care făgăduială au rămas, necurmat, la toţi arhiereii ce au păstorit, după vremi, turmele sale până în zioa de astăzi şi va fi până va sta lumea; şi acea făgăduială să înţelége şi la tot norodul creştinesc. Că precum zice Sinesie, că nu vor lipsi împăratului niciodată ostaş, aşa nu vor lipsi nici păstorii din besérica lui Hristos pentru ca să mângăe pre norodul cel ales al lui Dumnezeu, cu céle bune şi de folos, dintru cari păstori au fost unul şi fericitul şi minunatul Nicolae, episcopul Mirelor Lichiei, făcătoriul de minuni, a căruia prăznuim, astăzi, cinstita pomenire, carele s-au arătat adevărat următoriu dascalului şi învăţătoriului său, lui Hristos; şi au înmulţit talantul ce i s-au încredinţat, nu îndoit, ci întreit, că s-au nevoit de au săvârşit trei bunătăţi mari: una spre cinstea şi lauda stăpânului său Hristos, a dooa spre întemeiarea credinţii cei de obşte a toatei politiei creştineşti şi a treia spre folosul turmei sale ce i s-au încredinţat.

Deci bunătatea ce-au arătat spre cinstea şi lauda stăpânului Hristos iaste credinţa cea adevărată, dragostea cea curată, rugăciunile céle neîncetate, posturile, vărsările de lacrămi, smereniia de margine, bdeniile, vorbele céle curate cătră Dumnezeu şi ostenélele céle de multe féliuri, carele acéstia toate fiind împreunate la un loc, arată o dragoste peste măsură cătră Dumnezeu. Şi pentru aceia l-au iubit şi Dumnezeu pe dânsul şi l-au făcut vestit şi lăudat în toată lumea.

Iar bunătatea ce-au arătat de obşte iaste acéia ce-au făcut înaintea credinciosului şi marelui împărat Constandin şi înaintea a tot săborului ce să adunase în Nichea, de-au înfruntat pre

începătoriul de eresuri, pre Arie, şi ca pre un mincinos şi hulitoriu împotriva dreptăţii l-au lovit şi cu palma preste obraz şi i-au pecetluit spurcata şi clevetnica lui gură cu amuţeala şi i-au mărturisit de faţă pre Fiiul şi Cuvântul Tatălui a fi de o fiinţă şi întocma cu Tatăl şi cu Duhul Sfânt.

Iar bunătatea ce-au arătat spre folosul turmei sale şi în viaţă şi după moarte iaste dragostea cea peste măsură, învăţăturile céle cuvioase, milosteniile céle îndestulate, tămăduirile céle de multe féliuri, blândéţele către toţi, mântuirile de morţi, din închisori, din mări şi alte multe şi nenumărate faceri de bine, carele nefiind ticăloasa mea limbă vrédnică a le povesti, după cum să cade, le las asupra celor mai aleşi şi mai desăvârşit întru ştiinţa învăţăturii, ca să le adeveréze ei mai pre larg.

Iar eu plecându-mi capul cu cucerie, mă rog împăratului celui din nălţime şi a toate ţiitoriului Dumnezeu ca, cu rugăciunile céle fierbinţi ale acestui preacuvios păstor, să dăruiască prealuminatului domnului nostru viaţă pacinică şi norocită cu întreagă sănătate şi biruinţă asupra vrăjmaşilor celor văzuţi şi nevăzuţ. Şi pentru această puţinică osteneală şi cheltuială trecătoare ce au făcut întru lauda lui Dumnezeu şi întru cinstea sfântului, de au împodobit această sfântă casă, după viaţa a mulţi ani fericiţ să-i facă odihnă la împărăţiia ceriului şi să-i dăruiască bunătăţile céle vécinice şi de-a pururea stătătoare.

Şi dumneavoastră, celor ce sunteţi de faţă şi celor ce lipsesc, tuturor, să vă dea sănătate, viaţă curată, spăsenie sufletească, sporiu şi ajutor întru toate céle bune şi de folos. Aşijderea şi tuturor creştinilor, ca dinpreună să mărim şi să lăudăm, pururea numele lui cel sfânt şi preasfânt. Amin.

PREDOSLOVIE LA CUVÂNTUL DE ÎNVĂŢĂTURĂ ÎN DUMINECA FLORILOR

CUPRINS

O, cât sunt de minunate sémnele bucuriei, ce arată astăzi Ierusalimului, la întrarea domnului Hristos! Ca pre un biruitoriu îl priiméşte. Toată cetatea iase întru întâmpinarea lui. Norodul şi mulţimea, toată rânduiala i să închină cu cucerie şi toată vârsta îl cinstéşte cu laude. Unii aştern hainele lor pre pământ ca să treacă şi alţii cu frunzele copacilor îi împodobesc calea. Alţii merg înainte cu stâlpări şi alţii îi urma cu ramuri. Alţii îl slăvesc ca pre un fiiu al lui David: „Osana, fiiul lui David“ şi alţii îl propoveduesc împărat lui Israil: „Blagoslovit cel ce vine în numele domnului, împăratul lui Israil“.

Şi pentru ca să fie bucuriia mai cu mult minunată, până şi pruncii cei făr'de răotate, cu ramuri în mâini şi cu laudele striga: „Osana, celui dintru înălţime“.

Dată oare de unde atâtea glasuri veselitoare? De unde atâtea măriri? Din ce pricină atâta bucurie la norod şi atâta cinste mântuitoriului Hristos? Ne-o spune, feţii miei, evanghelistul Ioan la *Evanghelia* de astăzi, zicând: „Pentru acéia îl şi întâmpină pre el norodul că auzise că au făcut el acest semn! Înviiarea cea trupească a lui Lazar au dat pricină norodului să facă către Hristos o priiminţă neobicinuită ca aceasta, să alérge întru întâmpinarea lui cu stâlpări, să-l mărească cu laude: „Osana, fiiul lui David“.

Şi gândul cel de taină a aceştii învieri îmi dă mie pricină să fac astăzi, înaintea dragostei voastre, această vorbă. Însă voiu să vă arăt cui să închipuiaşte acest Lazar şi a câtă milă are trebuinţă, pentru ca să înviiaze, cela ce zace ca Lazar mort de patru zile în groapă. Ce ascultaţi cu dragoste, de pohtiţi să vă folosiţi sufletéşte.

CUVÂNT DE ÎNVĂŢĂTURĂ ŞI DE UMILINŢĂ
ÎN DUMINECA FLORILOR

CUPRINS

Nu socotesc să fie nici unul din cei ce au puţinică ştiinţă den sfânta *Evanghelie*, carele să nu poată înţélege fără multe tălmăcituri, cui să închipuiaşte acest Lazăr, pentru carele pre larg povestéşte *Evanghelia* lui Ioann. Ajungă să ştie cum că păcatul iaste moartea sufletului, pentru ca să cunoască îndată cum că mort ca acesta carele zace împuţit în groapă altul nu iaste fără numai păcătosul (carele, măcar că trăiaşte, măcar că vorbéşte, măcar că să bucură şi să răsfaţă pururea, iară iaste mort, pentru căci sufletu carele iaste partea cea mai aleasă şi mai stăpânitoare al sinelui său iaste mort, pentru căci îi lipséşte darul cel dumnezeesc, carele îi iaste viaţa cea adevărată).

Şi dintru acéste puţine cuvinte pre lesne au înţeles fieştecarele cui închipuiaşte Lazar. Dară nu ştiu de va înţelége aşa pre lesne şi céle pentru ale lui Lazar că, fiind mijlociri ca acélea, dau pricină fieştecăruia să gândească şi să se minuneze. Pentru căci la acest Lazar mort vedem atâta despre partea lui Hristos cât şi despre partea norodului, oarecari despărţeli, oarecari sémne alése, carele la alţi morţi ce-au înviiat Hristos nici să văd, nici vreunul din evanghelişti o povestéşte.

Noi ştim cum că Hristos, afară din Lazar, au înviiat şi pre alţi 2 morţi, precum să véde la Mathei, în 9 capéte şi la Luca în 7, adecă pre fata lui Iair şi pre feciorul văduvei: pre céia la Capernaum şi pre cela la Cetatea Nain; pre aceia de 12 ani şi pre acesta tânăr de vârstă; pre acéia singură născută şi pre acesta singur născut; pre acéia în casa tătâne-său şi pre acesta la uşa cetăţii. Şi cu toate acéstea, nici la fata acéia, nici la acest fecior n-au făcut norodul vreo arătare, nici au eşit cu stâlpări şi cu ramuri întru întâmpinarea lui Hristos, precum au făcut astăzi, la înviiarea lui Lazar. Că şi cei mici şi cei mari striga: „Bine e cuvântat cel ce vine în numele Domnului, Osanna, celui dintru înălţime“.

Dară (oare pentru ce) această despărţeală între cei doi morţi şi între cest de al treilea? Nu era minuni şi acéle doao, precum iaste şi această de a treia? Nu era acestaş Hristos ce au înviiiat şi pre cei doi morţi, precum au înviiat şi pre acest de al treilea? Dară apoi pentru ce, la înviiarea lui Lazăr, atâta bucurie, atâta cinste, atâta mărire şi la acei doi morţi numai o mulţemită proastă cătră Dumnezeu şi nu mai mult? Pentru ca să pricépem taina acestui cuvânt să cuvine să socotim pre aceşti morţi, nu după slova evangheliceştii istoricii, ci după duh şi după taina gândului evanghelicesc.

Dumnezeeştii părinţi să unesc într-un gând şi zic cum că şi aceşti doi morţi sunt închipuiri păcătosului, precum iaste şi Lazar închipuiri păcătosului, precum am şi mai zis. Însă câte trei morţii nu sunt închipuiri numai unuia singur păcătos, ci a multor féliuri de păcătoşi. Pentru căci alt păcătos să înţelége fata lui Iair şi altul feciorul văduvei şi altul Lazar.

Fata cea moartă a lui Iair, ce au murit în casă, închipuiaşte pre păcătosul acela care păcătuiaşte cu mintea şi cu voinţa, adecă carele să află în voinţă ca acéia să păcătuiască, dacă păcatul încă nu l-au isprăvit cu lucrul sau pentru căci nu i-au dat vréme îndemână, sau pentru căci n-au avut putére să facă acéia ce pohtiia. Închipuiaşte încă şi celuia carele, au din nesocotinţă, au din nepricépere, au din pornirea tineréţelor, sau, precum zice dumnezeescul Theofilact, din slăbiciunea firii omeneşti fiind biruit, cade, făr' de véste, în cursele păcatului. Încăş închipuiaşte şi celuia ce au greşit adevărat, iar păcatul lui iaste pentru ca să zic aşa, ascuns în casă, nu s-au vădit în lume nici s-au făcut cunoscut la oameni.

Iar feciorul văduvei, carele să aduce în pat, afară din cetate, închipuiaşte păcătosului aceluia carele au săvârşit cu lucrul păcatul şi s-au îndulcit pre sine, sau cu lăcomiia, sau cu strâmbătatea, sau cu curviia şi cu altele asémenea. Închipuiaşte încă şi celuia ce au adaos la păcatul cel dintâi şi al doilea şi, călcând o

poruncă a lui Dumnezeu, nu s-au temut să calce şi a dooa şi a treia; şi aceasta nu în taină, ca cel dintâi, ci faţă, far' de ruşine şi far' de frică, în mijlocul cetăţii şi în vederia tuturor oamenilor, cu scandilă de obşte şi cu paguba vecinului său.

Al treilea mort, carele iaste Lazar, ne adeverează pre cel ce au îmbătrânit în păcat şi s-au obicinuit în răutate şi nu poartă grijă niciodată pentru mântuirea sufletului său. Toată zioa curvéşte, preacurvéste, năpăstuiaşte, apucă, nu să ruşinează de oameni, nu să téme de Dumnezéu, nu ascultă învăţături, nu priiméşte sfaturi; plâng înaintea lui săracii şi nu i să face milă de ei; strigă văduvele pentru căci nu le face dreptate şi nimic nu grijaşte; suspină vecinul, pentru căci îi ţine al său şi nu ascultă. Acest păcătos, nu numai că iaste îngropat în groapa păcatului, făr' de graiu, făr' de duh, făr' de simţire, făr' de nădejdia mântuirii, ce iaste încă, ca şi Lazar, legat de mâini şi de picioare, cu făşuri, adecă strâns tare de legăturile păcatelor lui, după cum zice Sfântul Duh la 5 capete ale Pildelor: „Fieştecarele să strânge cu şirurile păcatelor sale, făr' de a putea să săvârşească vreo bunătate sau vreun lucru plăcut lui Dumnezeu".

Are şi faţa lui cu giulgiu legată; fiind orbit de păcat nu cunoaşte ticăloasa lui întâmplare, nu véde adâncul întru carele să află; nu socotéşte muncile céle de véci ce-l aşteaptă. Zace şi deasupra lui piatră grea, carea iaste putéria obiciaiului celui vârtos, care obiciaiu apasă şi îngreuiază sufletul lui atâta, cât nu-l lasă să se scoale din groapa ticăloşiei, nici lasă să răsufle.

Deci precum pentru Lazar zicea Martha, „Doamne, iată pute", aşa mai cu cuviinţă putem să zicem şi noi cum că acest păcătos iaste adevărat împuţit, de vréme ce nu patru zile, ce săptămâni şi luni şi ani şi vremi, să află îngropat în groapa păcatului.

Acum dară să vedem drept ce să face atâta bucurie la înviiarea lui Lazar şi nu să face la înviiarea celoralalţi morţi (aceasta iaste pricina), pentru căci măcar că înaintea puterii lui Dumnezeu nu iaste nici un lucru cu anevoe, sau cu neputinţă, iar în socoteala

omenească mai cu anevoe şi mai de minune să véde înviiarea unui mort, pre carele l-au văzut în groapă de patru zile împuţit, precum era Lazar, decât înviiarea unui mort, pre carele îl ducea să-l îngroape, ca pe feciorul văduvei, sau altui mort, carele numai atunce, în grab' au murit, ca fata lui Iair, pentru ca să cunoască păcătosul carele ş-au cheltuit toată viaţa în păcat şi au îmbătrânit în răutăţi şi s-au înstreinat de tot din darul lui Dumnezeu şi s-au făcut slugă păcatelor şi rob diavolului, cât iaste de cu anevoe întoarcerea lui şi cum că din groapa obiceaiului celui rău nu iaste cu puţinţă, niciodată, să iasă, fără numai cu mare osteneală, cu neasemânată pocăinţă şi cu o milă a lui Dumnezeu, mai aleasă. Şi, de vă prepuneţ la aceasta, socotiţi rogu-vă acéia ce au făcut Hristos când au înviiat pre cei trei morţi şi veţ înţelége adevărul.

La mortul cel dintâi, carele era fata lui Iair, zice evanghelistul Mathei cum când au mers Hristos să o înviiaze n-au zis un cuvânt, numai au apucat-o de mână şi s-au sculat fata.

La al doilea mort, la feciorul văduvei, zice evanghelistul Luca cum să s-au atins de coşciug şi numai atâta zise: „Voinice, ţie zic: scoală! Să şăzu mortul."

Iar la al treilea, la Lazar, ce n-au zis şi ce n-au făcut dulcele Iisus, să-l înviiaze. Cetiţ la Ioan în 11 capete şi vedeţi. Întâi zice: „Gemu cu duhul şi să turbură pre sine". A dooa, din ochii lui cei dumnezeeşti au curs lacrămi: „Şi lacrămă Iisus". A treia: „Au rădicat ochii în sus şi s-au rugat pentru dânsul lui Dumnezeu Tatăl: Părinte, mulţumescu-ţ că m-ai ascultat". Şi la cea de pe urmă, cu glas groaznic, cu carele au turbutat tot iadul, aduse pre Lazar dintru întunérecul morţii la lumina vieţii: „Glas mare strigă: Lazare eşi afară. Şi eşi mortul."

Acum spuneţi-mi, ce închipuiaşte aceasta? Ce ne învaţă această mijlocire despărţită, cu care au înviiat Hristos pre cei trei morţi: pre cel dintâi, cu atingerea mâinii, pre al doilea cu un cuvânt prost şi pre al treilea cu lacrămi, cu rugăciune şi cu glas mare?

Dumnezeescul Zlatoust şi sfântul Theofilact şi toţi tâlcuitorii

sfintei *Evanghelii* zic cum că aceasta au vrut să ne învéţe Hristos, Domnul vieţii şi al morţii, că păcătosul carele iaste mort în darul lui Dumnezeu, pentru căci au păcătuit din nesocoteală şi din slăbiciunea firii, înviiază pre lesne, lasă păcatul şi vine în pocăinţă, cu atingerea dumnezeescului dar.

Aşijderea şi celalalt, carele au căzut din dragostea lui Dumnezeu de doao ori şi de trei ori; iară încă fiind tânăr în răutate şi acesta, cu ajutoriul lui Dumnezeu, cu învăţăturile *Evangheliei*, de nu să va căi astăzi, să va căi mâine; lasă răutatea şi iară să întoarce pre calea mântuinţei.

Iar al treilea, carele au îmbătrânit în păcat şi s-au obicinuit, în desfătări şi în deşărtăciunile céle lumeşti, în pohtele lui céle réle, nu iaste cu putinţă să se întoarcă pre lesne ci, au rămâne făr' de căinţă şi moare în păcat, de vréme ce, după cum zice David: „Departe e de la păcătoş mântuirea", pentru căci în toată viaţa lui n-au cercat îndreptările lui Dumnezeu, sau, pentru ca să vie în căinţă trebuiaşte un ajutoriu tare, de sus, un cuvânt viu al lui Dumnezeu, carele să va în tot chipul să-l rădice din păcat, precum au rădicat şi pre Lazar din groapă.

Şi de vréme ce aceasta nu să întâmplă niciodată, sau să întâmplă foarte rar, pentru căci nu are Dumnezeu datorie să mântuiască pre nimenea cu de-a sila, pentru aceasta, când să va întâmpla vreo minune ca aceasta şi să va căi unul ca acesta, învechit în păcat, când să va întâmpla să se înviiaze un mort ca acesta, de patru zile, să se întoarcă în casa cea părinţească, un fiiu ca acesta preacurvariu să se afle o oae rătăcită ca aceasta şi un filiar ca acesta pierdut, adevărat fiind această minune a milostivirii lui Dumnezeu, mare bucurie să face în ceriu şi pre pământ, a căriia bucurie iaste închipuirea aceasta ce s-au făcut astăzi în Ierusalim, pentru înviiarea lui Lazar. Pentru căci să bucură Dumnezeu, să bucură îngerii, să veseléşte toată besérica, carea au câştigat. Iară pre iubitul său fiiu, a căruia era desărvârşit desnădăjduită mântuirea, iată dară câtă neîndemână, câte

împiedecări şi câte împotriviri are pocăinţa păcătosului, carele au îmbătrânit în păcat.

Dară putea-voiu créde eu, iubiţii miei, cum că aici, între turma mea cea cuvântătoare, să fie oi ca acéstia, rătăcite, Lazari ca aceştea, păcătoş ca aceştea, împietriţi la inimă şi necăitori? Credinţa voastră cea multă nu mă lasă să o crez (aceasta). Iar de să va întâmpla, din depărtarea dumnezeiască, să se afle cineva întru această nevoe ticăloasă şi vrédnică de plâns, cu multă scârbă de inimă îmi întorc cuvântul cătră dânsul şi-i zic, precum zicea Hristos cătră jidovi, pentru Lazar: „Unde l-aţi pus pre dânsul?“ Unde ţi-ai pus, păcătosule, sufletul tău cel iscusit, cel frumos, cel minunat, cel vrédnic? Unde ţi-ai îngropat partea cea mai aleasă al sinelui tău, zidirea cea mai iscusită a dumnezeeştii puteri, soţiia cea iubită a îngerilor? Unde iaste frumuséţea acéia a închipuirii cei dumnezeeşti? Unde iaste podoaba a darului celui dumnezeesc? Unde iaste slava? Unde sunt frumuséţele lui céle minunate, carele îl arăta mai luminat decât soarele?

Aşa, făr'de socoteală, ai lăsat să se piarză păcatul şi să-l vânture, ca ţărâna vântul. Dară cum nu te milostiveşti asupră-ţ? Cum nu-ţ plângi nenorocirea? Plânge pentru tine besérica. Plâng drepţii. Plânge îngerul, păzitoriul sufletului tău, pentru căci véde, aiave, pierzarea ta. Şi tu nu verşi o lacrămă, nu te întristezi, nu vii în căinţă. O, fiiule, carele eşti mort, Lazare îngropatule în groapa nesimţirei, eşi afară! Vino odată în sine-ţi. Vezi-ţi ticăloşiia ta. Lasă acel obiciaiu rău al păcatului, carele te-au omorât şi te-au despărţit de Dumnezeu, carele te-au zidit: „Întorceţi-vă cătră mine, şi mă voiu întoarce cătră voi“, zice Dumnezeu, prin rostul prorocului Malahiei, cătră toţi păcătoşii.

Adevărat, feţii miei, milostiv iaste Dumnezeu şi îndelung răbdătoriu şi pohtéşte întoarcerea şi mântuirea tuturor; că pentru aceia au priimit crucea şi moartea. Ci numai un lucru trebuiaşte, făr'de carele nu iaste cu putinţă să vie niciodată păcătosul în căinţă, care lucru nici arată Hristos la înviiarea lui Lazar. Putea, adevărat,

mântuitoriul să înviiaze pre Lazar aşa precum să afla închis în mormânt, iar n-au vrut. Ci întâi au poruncit să rădice piatra de pre mormânt şi atunce l-au înviiat. Dară ştiţi pentru ce? Pentru ca să înţeleagă păcătoşii cum că de nu vor rădica deasupra lor piatra obiciaiului celui rău, cu neputinţă iaste să înviiaze şi să se căiască. „Luaţi piatra." Această piatră trebue să o rădice (de pe inima sa) iubitoriul de argint; să dea înapoi lucru cel strein, să nu facă strâmbătate, să nu jăfuiască; iar de nu, nu va înviia.

Această piatră trebue să o rădice iubitoriul de desfătări; să lase pohtele lui céle réle, voile trupului; iar de nu, nu să va scula. Această piatră să cuvine să rădice zavistnicul, pre aceasta pizmătariul, pre aceasta trufaşul, pre aceasta clevetnicul. Să nu necinstească cu clevetirea pre fratele său; să nu hrănească vrajba în inima lui; să nu voiască răutatea altuia; să nu să trufească asupra altora. Iar de nu, nici mântuire va afla, nici să va scula din groapa păcatului.

Dară ce voiu zice? Mă tem că să va prinde la noi cuvântul Isaiei ce zice la al şaselea cap: „S-au îngrăşat inima norodului acestuia şi cu urechile greu au înţeles şi ochii lor au închis"; şi aceasta iaste pricina.

Când au vrut David să se lupte cu Goliath, alte arme n-au luat la el, fără numai o praştie şi cinci pietri din râu. Şi ce s-au întâmplat? Îndată cum au aruncat piatra cea dintâi, zice *Scriptura*, la întâia carte a împăraţilor, la 17 capete, cum că au rănit pre streinul de fél în frunte, şi, surpându-l jos, l-au omorât. Goliath iaste păcatul; David, carele să luptă asupra păcatului iaste propoveduitoriul *Evangheliei*; pietrile sunt cuvintele lui Dumnezeu şi praştiia iaste putéria dumnezeescului dar.

Împotriva acestui Goliath o, câţi Davizi, câţi propoveduitori *Evangheliei* s-au luptat cu putérea Duhului Sfânt şi într-alte vremi şi în céste de acum. Au zvârlit asupra păcatului nu cu un cuvânt evanghelicesc, nu cu o piatră, precum au făcut David, ci cu multe şi de multe féliuri de cuvinte şi învăţături.

Şi de vréme ce sfânta *Scriptură* nu să dă lenevirii, nici încetează propoveduirea *Evangheliei*, dară ce, oare căzut-a cu aceasta Goliath? Oare omorâtu-s-au întru voi păcatul? Dară unde sunt sémnele mântuirii voastre? Unde sunt sémnele biruinţii?

Ştiu că astăzi aţi luat, cu toţii, din mâna bisércii, stâlpările şi ramurile carele, pentru că sunt sémnele biruinţii, vădesc că le-aţi luat; pentru căci într-acéste zile aţ biruit pre vrăjmaşii voştri, pre diavolul şi pre păcatul.

Dară, oare, fi-va, aceasta adevărat? Măcar de ar da Dumnezeu să fie aşa! O, câtă bucurie s-ar fi făcut în ceriu pentru voi! Ci mă tem că voi ţineţi sémnele biruinţii şi biruitoriu iaste diavolul, pentru căci nu văz pocăinţă, nu văz ispovedanie adevărată, nu văz vreo bunătate carea să veselească pre îngeri şi să întristéze pre diavolul.

Însă aveţi încă, iubiţii miei, vréme de mântuinţă. V-au rămas şi acéste zile ale patemilor celor mântuitoare, întru carele fiiul lui Dumnezeu ş-au vărsat preasfântul sângele său pentru mântuirea sufletelor voastre. Deci, întru acéste sfinte zile faceţi céle ce n-aţi isprăvit în toată vrémea (ceastă bine primită) a sfântului post sau din nesocotinţă, sau din zăticneala vrăjmaşului. Lăsaţi jafurile. Lăsaţi strâmbătăţile, vrăjmăşiile, curviile şi scandilele.

Prorocul Iona, când propoveduia pocăinţă în Ninevi, zicea către norod: „Încă 3 zile şi Ninevi să va strica“. Asémenea vă zic şi eu astăzi: încă 3 zile v-au rămas: luni, marţi şi miercuri; cine întru aceste 3 zile nu să va căi şi nu-ş va ispovedi păcatele, creştinéşte, cu omilinţă şi înfrângere de inimă şi să se cuminece la joi mari cu sfintele taine, adevărat, pentru unul ca acela rămâne puţinică nădéjde de mântuinţă.

Şi fieştecarele să gândească cu socoteală acéste ce zic. Şi Dumnezeu să luminéze pre toţi să faceţi acéia ce iaste de folos pentru sufletele voastre.

CUVÂNT DE ÎNVAŢĂTURĂ LA PREOBRAJENIIA DOMNULUI NOSTRU IISUS HRISTOS

CUPRINS

„Şi iată glas din nor zicând: «Acesta iaste Fiiul mieu cel iubit întru carele bine am vrut; pre acesta ascultaţi».“

N-au văzut pământul alt lucru mai slăvit, decât acest de astăzi, nici au cunoscut lumea, ceasta văzută, altă minune mai luminată. Fiiul şi Cuvântul lui Dumnezeu, carele au făcut sémne şi minuni nenumărate, n-au făcut altă faptă mai presus decât el, sau asémenea. În vârful muntelui Thavorului au avut să arate apostolilor prealuminata slava dumnezeirii sale. Drept acéia ş-au schimbat şi faţa şi chipul şi într-o clipă de ceas s-au arătat precum era, mai înainte de véci, împodobit cu toate frumuseţile ceriului, luminat cu toată lumina dumnezeirii. Razele ce eşiia din dumnezeiasca lui faţă biruia strălucirile soarelui şi albiciunea hainelor lui întrecea strălucirile luminii. Moisi şi Ilie, mai aleşii prorocilor era mărturii acestui preaslăvit lucru şi privitori ai neapropiiatei măriri era Petru, Iacov şi Ioann, mai marii apostolilor. În ce chip de nor luminat ce umbriia şi muntele şi pre apostoli, s-au arătat Duhul Sfânt; şi pentru ca să cunoască fieştecarele cum că să afla toată sfânta troiţă la acest lucru preaslăvit, părintele cel făr'de început au adevărat cum că iaste de faţă, cu cuvintele ce au zis cătră apostoli: „Acesta iaste Fiiul mieu cel iubit, pre acesta ascultaţi“.

O, fericiţ ochii apostolilor carii s-au învrednicit de au văzut mărirea aceştii înfricoşate înfrumuseţări! Că ce taine nu să închiiae întru acest lucru preaslăvit, sau ce învăţături sufleteşti şi mântuitoare nu ne dă această înfrumuseţare a mântuitoriului! Nu ajunge cunoştinţa omenească să le priceapă, nici minte îngerească să le cuprinză.

Şi pentru aceasta, cunoscându-mă şi eu nevrédnic şi departe de toată ştiinţa, nu îndrăznesc să întru întru atâta adâncime şi cinstind taina acéasta a dumnezeeştii înfrumuseţării, cu cap plecat

şi cu cuciarnică tăcére trec cu cuvântul, spre puţinică învăţătură, carea socotesc să fie foarte folositoare de suflete şi mântuitoare la ceia ce vor să asculte cu dragoste.

Mă uit la această dumnezeiască şi înfricoşată înfrumuseţare, când părintele cel fără de ani cu glas viu, de sus, au mărturisit cum că acest înfrumuseţat Iisus iaste Fiiul său cel iubit. Altă învăţătură nu să véde ca să fie dat apostolilor celor ce era de faţă, fără numai aceasta să-l asculte: „Pre dânsul ascultaţi". Nu le-au zis să laude pre Fiiul său, nici să-l slăvească, nici să mărească lucrurile lui, nici să-i propoveduiască numele, nici să se minunéze de învăţătura lui, nici să-ş răpue viaţa lor pentru dânsul, nici să rabde scârbe, necazuri, nevoi şi altele ca acéstia, asémene; ce numai să fie ascultători, să aibă ascultare, să suppue voinţa lor supt voia acestuia unuia singur născut, Fiiului său, carele să înfrumuseţa. „Pre dânsul ascultaţi."

Şi, cercând cu denadinsul, ca să înţeleg pricina, am cunoscut din sfânta *Scriptură* şi din cea véche şi din cea noao şi de la dumnezeeştii dascali cum că această poruncă iaste foarte tainică şi nu să putea să să dea apostolilor alta mai iscusită, mai folositoare şi mai de suflet mântuitoare decât aceasta, adecă decât ascultarea.

Şi pricina iaste că cine are ascultare, acela are împreună şi toate darurile şi toate bunătăţile; acela iaste întreg la minte, acela iaste răbdătoriu, acela iaste smerit, acela iaste blând, acela iaste ertătoriu, acela iaste iubitoriu de streini, cuciarnic, pacinic şi, în scurte cuvinte, acela iaste lăcaşul tuturor bunătăţilor şi vasul tuturor darurilor. Şi cum că iaste adevărul aşa, o dovedéşte dumnezeiasca *Evanghelie*.

Povestéşte evanghelistul Ioan Botezătoriu <sic> la capul cel dintâi cum că, văzând Ioan Botezătoriul pre Hristos mergând cătră dânsul, fiind cu totul plin de bucurie pentru darul ce lua, au început a mărturisi înaintea tuturor şi a zice: „Iată mielul lui Dumnezeu, carele rădică păcatul lumii", la care cuvinte ale lui Ioan stau de să miră dascalii beséricii.

Oare pentru ce fiind atâtea păcate în lume, carele trebuia să se ştiargă de Fiiul lui Dumnezeu, n-au zis: Carele rădică păcatele lumii, ci „păcatul". Şi, iară, zicând „păcatul", nehotărât, care era acel păcat al lumii ce vrea să-l pierză Hristos şi să lase cialialalte?

Dumnezeescul Theofilact, tălmăcind acest cuvânt al *Evangheliei* zice că păcatul lumii iaste neascultătoarea prea caré au rădicat-o Domnul de la mijloc, făcându-se pre sine ascultătoriu până la moarte; au numit-o Ioann păcatul lumii, ca când n-ar fi fost alt păcat mai mare în lume decât neascultarea. Şi au zis păcat, iar nu păcate, pentru căci numai întru acéia singură neascultare să cuprinde toate păcatele.

Drept acéia zicând cum că păcatul acela l-au şters Domnul nostru arată cum că au şters împreună toate şi célialalte păcate; şi de vréme ce cu împotriva s-au vindecat împotrivirea, după cum zice Theofilact, adecă neascultarea lumii cu ascultarea lui Hristos, urmează făr'de nici un prepus că precum neascultarea iaste începutul şi rădăcina tuturor păcatelor, aşa şi ascultarea iaste izvorul şi mumă tuturor bunătăţilor. Pentru acéia Dumnezeu Tatăl pre dreptate au dat apostolilor numai această poruncă a ascultării în vrémea înfrumuseţării, pentru căci întru dânsa să alcătuesc toate bunătăţile şi toate darurile.

Şi-mi adeverez mai mult cuvântul mărturiia lui Iacov fratele Domnului la al doilea cap, zicând cum că Avraam, când au mers să junghe pre fiiu-său pre Isaac, numéşte jărtva acéia lucruri - Iacov o zice multe-; jărtva era una, iar nu multe. Deci şi lucrul unul era, iar nu multe şi să cuveniia să o zică cu număr de unul, iar nu cu număr de mulţi. Taina iaste aceasta; lucrul acesta al jărtvei lui Avraam era lucrul ascultării şi de vréme ce unde iaste ascultarea acolo sunt adunate toate bunătăţile, acolo sunt toate lucrurile céle bune. Pentru acéia cu cale au zis Iacov cum că Avraam s-au îndreptat din lucruri, iar nu din lucru, pentru căci înaintea lui Dumnezeu i s-au socotit ascultare, nu ca o bunătate ci ca

multe bunătăţi, atâta iaste de minunată, atâta-i de aleasă şi dumnezeiască bunătatea ascultării.

Pentru acéia şi Duhul Sfânt, la cartea cea dintâi a Împăraţilor, în 15 capete zice: „Mai bună iaste ascultarea decât jărtvele“. Mai bine place lui Dumnezeu ascultarea decât jărtvele, pentru căci cine jărtvuiaşte, aduce lui Dumnezeu lucru strein, iar cine-l ascultă suppune voinţa sa lui Dumnnezeu şi slobozeniia, dintru care ascultare ce altă jărtvă poate să se afle mai plăcută lui Dumnezeu? Şi dumnezeescul Efrem, la cuvântul ce face pentru ascultare zice: O ascultare poate mai mult decât toate bunătăţile.

Şi pentru aceasta vedem, atâta în *Scriptura* véche, cât şi în cea noao, cum că câţi s-au arătat ascultători lui Dumnezeu, toţ au câştigat şi plată mai aleasă.

Lui Noe i-au poruncit Dumnezeu să facă chivotul şi l-au făcut, fără de a-ş prepune altceva rău în gândul lui, sau deşert.

Lui Avraam i-au poruncit, zicându-i: „Eşi din pământul tău şi din rudeniia ta şi te du în pământul în carele îţ voiu arăta“ şi nimic nu s-au îndoit.

Iară lui Avraam, a dooa oară, i-au poruncit să junghe pre fiiu-său, pre Isaac şi nimic nu s-au întristat, ci cu bucurie au priimit porunca.

Lui lsaac, că s-au supus ascultării şi au priimit să jărtvuiască pentru dragoste lui Dumnezeu şi nu s-au temut.

Lui Moisi i-au poruncit să meargă în Eghipet să mântuiască pre norodul lui Israil din robie şi măcar că era făicav la limbă şi vedea şi multe împiedecări, fiind la mijloc împărat tiran şi crud la inimă, iar nu s-au îngrijit.

Lui Petru i-au poruncit Hristos să umble pre ape şi vedea că iaste lucru cu nevoe şi cu neputinţă, iară n-au eşit din poruncă. Pavel, mergând pre cale şi căzând jos de pre cal de frica videniei ce au văzut, au zis: „Doamne, ce porunceşti să fac?“ şi ce i-au zis glasul au ascultat, neîndoindu-se.

Şi pentru acéia, aceştia toţi s-au cinstit, s-au lăudat şi s-au mărit înaintea lui Dumnezeu şi au luat dar pentru ascultarea lor; că Noe s-au arătat mânuitor lumii; Avraam s-au făcut părinte a multe neamuri; Isaac s-au făcut fiiu blagosloveniei şi închipuirile lui Hristos; Moisi, căpetenie lui Israil şi iubit lui Dumnezeu; Petru s-au făcut verhovnic apostolilor, căruia i s-au încredinţat şi chieile împărăţiei ceriului şi Pavel, dascal limbilor, vas ales şi văzătoriu cereştilor bunătăţi.

Şi nu numai aceştea, ci toţi câţi s-au suppus ascultării lui Dumnezeu şi mai nainte de lége şi după lége, s-au făcut fii darului şi să bucură cu îngerii întru împărăţiia ceriului.

Acuma, dară, o poruncă folositoare ca aceasta şi mântuitoare iaste, cineva din noi să o păzească? Noi, toată zioa şi la rugăciuni şi la împreunări şi la vorbe şi la fieştece lucru al nostru, chiemăm pre Dumnezeu şi-l numim Domn. Şi de-l numim Domn şi stăpân, unde ne iaste suppunerea ce arătăm, ca nişte slugi la domnul nostru? Sluga face voia domnului său, dară noi care voe facem, acestui domn al nostru? Care din poruncile lui păzim? Care dragoste avem cătră dânsul şi ce cinste îi facem? O zice însuş Dumnezeu, prin rostul Malahiei, la capul cel dintâi: „Şi de sunt eu Domnul, unde iaste frica mea? Cine iaste din voi, să se teamă de mine, să mă cinstească, să se ruşineze de mine?[1] „Nu iaste,

---

[1] *Urmează o cruce şi o menţiune marginală: de la acest semn treci list. 133. Textul, ce urma să înlocuiască finalul didahiei — în ipoteza în care domnul s-ar fi aflat de faţă — este următorul*: Că cela ce să téme de Dumnezeu, — zice Ioan cel cu rostul de aur — nu iscodéşte, ce crede, îmblânzéşte, jărvuiaşte, cinstéşte, măréşte, cântă, şi laudă.

Însă precum nu lipsesc împăratului ostaş credincioşi, aşa nu lipsesc nici lui Dumnezeu fii cuciarnici, carii să tem de el şi-l cinstesc, dintru care fii cuciarnici şi credincioş, cel mai ales eşti măriia-ta, preaînălţate doamne, carele mai mult decât toţi te temi de Dumnezeu, de vreme ce mai mult decât toţ te închini lui şi-l asculţi mai mult decât fieştecarele, îl cinsteşti şi-l lauzi. Pentru

până la unul-zice David la Psalm 3 — toţ s-au abătut împreună, netrébnici, s-au făcut; nu iaste cel ce face bunătate, nu iaste până la unul.“

Drept acéia nu iaste minune de nu ne ascultă nici pre noi fiii noştri, nici ni să suppun slugile şi patemile noastre, carele în toate zilele oştesc asupra sufletului; iaste aceasta dreaptă judecată a lui Dumnezeu.

Zice fericitul Pavel la capul cel dintâi cătră romani, stih 29: să fim plini de toată nedreptatea, cu curvie, cu vicleşug, cu lăcomie, cu răutate, pline de zavistie, de ucidere, de price, de înşălăciune, de nărav rău; să fim şoptitori, clevetnici, urâţ de Dumnezeu, ocarnici, mândri, semeţi, aflători de réle, la părinţi neascultători şi, în scurte cuvinte, să fim robi lumii, trupului şi diavolului, pentru căci, cunoscând pre Dumnezeu, nu-l cinstim ca pre un Dumnezeu, nu-l ascultăm ca pre un domn, nu ne suppunem lui, ca unui stăpân; şi cum că iaste adevărul aşa, adeverează-o dragostea şi unirea ce avem.

---

mâriia-ta putem zice acéia ce zice Dumnezeu pentru David: „Înălţat-am pre cel ales din norodul mieu. Aflat-am pre David, sluga mea; cu unt sfânt l-am uns pre el.“ Mâriia-ta eşti cel ales din zeci de mii, după cum zice *Scriptura*, carele, cu faptele tale céle bune cinsteşti pre Dumnezeu, cu facerile de bine îl îmblânzeşti, şi cu multa-ţ credinţă măreşti şi lauz numele lui cel sfânt.

Drept acéia, precum pentru David s-au făgăduit să-l înalţe mai vârtos decât împăraţii pământului să-i păzească în vécii vecilor semenţiia lui şi scaunul lui ca zilele ceriului, aşa mâna lui cea prea putérnică va fi pururea, spre paza domniei tale; va tăia de la faţa ta pre vrăjmaşii tăi, va înfrânge pre cei ce te urăsc şi va păzi în véci semenţiia ta şi scaunul tău. Că voia celora ce să tem de el va face — zice David — şi rugăciunea lor va auzi şi-i va mântui pre dânşii.

Acestui dar să va învrednici şi fieştecarele din voi, feţii miei, de veţ asculta cu cucerie şi cu dragoste glasul părintelui celui făr’ de ani şi veţi face învăţăturile înfrumuseţatului Hristos, Fiiului său, al căruia darul şi mila cea bogată rugăm pururea să fie spre mântuirea sufletelor voastre. Amin.

CUVÂNT DE ÎNVĂŢĂTURĂ LA OCTOMVRIE 26, ÎN ZIOA SFÂNTULUI ŞI MARELUI MUCENIC DIMITRIE, IZVORÂTORIULUI DE MIR ASUPRA CUTREMURULUI

CUPRINS

„Doamne, mântuiaşte-ne, că perim.“ Mathei, 8.

Pomenirea marelui mucenic Dimitrie, ce să prăznuiaşte astăzi în toată lumea, ce alt aşteaptă de la adunarea iubitorilor de prăznuire, făr’ numai laude şi cântări. Însă eu, cunoscându-mă nevrédnic şi slab întru ştiinţă, nu îndrăznesc să-i împletesc cununi de laude, nici să-i vestesc precum să cuvine măririle minunilor lui. Căci altă învăţătură cearcă muceniceştile lui luptări şi alt prăznuitoriu trebuie pentru luminatele lui nevoinţe.

Drept acéia las să laude alţii lucrurile lui céle slăvite, alţii să povestească cea preste firea omenească bărbăţiia sufletului său şi alţii să spue vitejiia cea mare, cu care au răbdat ranele şi moartea. Iară eu, ca un neputincios la vorbă, precum mă îndemn să mă minunez de iale cu mintea, aşa şi a le cinsti mă silesc cu tăcéria şi mă întorc cu vorba iară, la începutul cel dintâi: „Doamne, mântuiaşte-ne, că perim“.

Pentru ca să arăt înaintea dragostei voastre nevoia ce au petrecut apostolii în corabie şi grabnic ajutoriu ce le-au dat Hristos în mijlocul mării şi nădăjduesc, cu darul sfântului, să vă folosiţi sufletéşte. Ce vă pohtesc să ascultaţi cu dragoste şi cu socotinţă.

Înfricoşat lucru socotesc, cu adevărat, să fie stătut turburarea mării de astăzi, de vréme ce şi sfânta *Evanghelie* o numéşte mare (zicând): „Şi iată cutremur mare să făcu în mare.“

Mi să pare ca când aşi vedea înaintea ochilor miei chipul ei, de toate părţile să sufle vânturi mari, să se strângă împrejurul vântului nori negri şi deşi, toată marea să spumege de mânie şi petutindenea să se înalţe valurile, ca nişte munţi. Mi să pare că văz corabiia apostolilor că o luptă cu multă sălbăticie turburarea mării: de o parte o bat valurile, de altă parte o turbură vânturile; de o parte o rădică spre ceriu, de altă parte o pogoară la iad. Mi

să pare că văz pre féţele apostolilor zugrăvită, de frică, moartea: unul să se cutremure, altul să se spăimântéze; unul să se turbure, altul să strige şi toţi cu suspinuri şi cu lacrămi să ceară, cu rugăminte, ajutoriu de la Hristos, ce dormiia: „Doamne, mântuiaşte-ne, că perim“.

Eu însă nu mă minunez nici pentru turburarea mării, pentru căci fiind o stihie nestatornică, aşa îi iaste pururea din fire, când să fie lină şi când să se turbure, nici pentru turburarea apostolilor, pentru căci nevoia aduce pururea turburare şi frică la oameni, ce mă minunez, cum s-au întâmplat că, îndată ce au alergat şi îndată ce s-au rugat, îndată au luat şi ajutoriul.“Şi să făcu linişte mare“, zice *Evanghelia*.

Au încetat valuri, au perit întunérecul, s-au împrăştiiat norii, s-au smerit marea şi corabiia întreagă şi făr'de nici o vătămare, au ajuns la adăposteală.

Cercând eu pricina aceştii minuni ce s-au făcut făr'de zăbavă, aflu de la tâlcuitorii sfintei *Evanghelii* cum că alta n-au fost fără numai rugăciunea ce au făcut apostolii cu un glas şi cu un suflet; toţi deodată au strigat, toţi s-au rugat, toţi au cerşut deodată ajutor: „Doamne, mântuiaşte-ne, că perim“. Şi pentru acéia Domnul au ascultat, îndată rugăciunea lor şi pre toţi i-au mântuit, pre toţi i-au păzit; n-au lăsat să piară nici unul în turburarea mării.

Drept aceia şi dumnezeescul Theofilact: doarme, zice, Domnul, pentru ca să alérge apostolii, ce era înfricoşaţ la ajutoriul lui, să-l roage şi să ia pricină din rugăciunea lor cea de obşte, să-i mântuiască din nevoe.

Cu adevărat, mare învăţătură ni să dă noao cu aceasta, pentru ca să luom pildă, să ne rugăm şi noi lui Dumnezeu la nevoile noastre céle de obşte.

Lumea aceasta iaste ca o mare ce să turbură, întru care niciodată n-au oamenii odihnă, nici linişte. Corăbiile între valuri sunt împărăţiile, crăiile, domniile şi oraşele, mulţimea norodului,

politiile, suppuşii, bogaţii şi săracii, cei mari şi cei mici, sunt cei ce călătoresc şi să află în nevoe.

Vânturile céle mari ce umflă marea sunt nevoile céle ce ne supără totdeauna.

Valurile ce luptă corabiia sunt nenorocirile carele să întâmplă în toate zilele.

Norii ce negresc văzduhul, fulgerile ce orbesc ochii, tunetile ce înfricoşază toată inima vitează sunt întâmplările céle de multe féliuri, neaşteptatele pagube, înfricoşările vrăjmaşilor, supărările, necazurile ce ne vin de la cei din afară, jafurile, robiile, dările céle gréle şi nesuferite, carele le lasă Dumnezeu şi ne încungiură, pentru ca să cunoască credinţa noastră şi să ne vază răbdarea.

Acuma dară, pentru ca să mântuiască norodul de acéstia şi să lépede deasupra lor nevoia cea grea, oare care iaste, mijlocirea mântuirii? Acea mijlocire ne-o învaţă cu pilda lor norodul cel israiltenesc, când să supăra de oştile lui Hananeu, împăratul Aradului, în pustiu; ne-o învaţă lăcuitorii din Vetulua, când s-au ocolit în cetatea lor de oastea cea groaznică a lui Olofern; ne-o învaţă Esdra, când să întorcea cu norodul lui Israil în Ierusalim, mântuit din robiia Vavilonului; ne-o învaţă nineviténii, când au scăpat de periciunea, caré de spre partea lui Dumnezeu le-au fost spus prorocul Iona.

Toţ aceştea, pentru căci s-au rugat cu un glas şi cu un gând şi au cerşut de la Dumnezeu ajutoriu, s-au mântuit.

Zice sfânta *Scriptură*: „Şi să rugă Israil rugă Domnului şi auzi Domnul glasul lui Israil şi déde pre Hananeu supt mâna lui.“ Şi lăcuitorii ce era ocoliţ în Vetulua au strigat cătră Domnul, cu toţii deodată, neîncetat şi au ascultat Domnul rugăciunea lor şi i-au mântuit din mâinile lui Olofern. Zice Esdra: „Am cerşut de la Dumnezeul nostru cale dreaptă noao şi coconilor noştri şi la toată agonisita noastră şi ne-au ascultat pre noi.“ Şi iară nineviténii au strigat cătră Dumnezeu, neîncetat şi s-au îmbrăcat în saci, de la mare până la mic; şi văzu Domnul lacrămile lor şi n-au stricat pre ei, nici dobitoacele, nici cetatea lor.

Drept acéia, zice David la Psalm 21: „Pre tine au nădăjduit părinţii noştri, nădăjduiră şi ai izbăvit pre dânşii; cătră tine au strigat şi s-au mântuit.“

Dară ce mai cerc eu din istoriile *Scripturii* şi din pildele ei să învăţ în ce chip să fugim din întâmplările şi nevoile ce ne vin? Însuş Dumnezeu ne învaţă, prin rostul lui David, la Psalm 49 (zicând): „Şi mă chiamă pre mine în zioa necazului tău şi te voiu scoate şi mă vei proslăvi.“ Şi la Psalm 90: „Striga-va cătră mine şi voiu asculta pre el. Cu dânsul sunt în necaz, scoate-voiu pre dânsul.“ Şi iarăş prin rostul prorocului Isaiei, la 41 de capete zice: „Şi să vor bucura lipsiţii, pentru că vor cére şi eu voiu asculta, Dumnezeul lui Israil şi nu voi părăsi pre ei“. Asémene zice şi la 29 de capete ale Ieremiei şi la al 10 a Zahariei. Şi Domnul nostru Iisus Hristos aceasta ne învaţă în sfânta *Evanghelie*: „Céreţi (zice) şi să va da voao“.

Şi, pentru ca să ne încredinţăm mai mult cum că făgăduiala lui iaste nemincinoasă, adaoge la 11 capete ale lui Marco: „Toate câte veţi cére rugându-vă, să crédeţ că veţ lua şi vor fi voao“. Şi de pe aceasta putem cunoaşte cum că nu iaste alt lucru mai de folos şi mai cuviincios decât a ne ruga, împreună cu toţii, să cérem de la Dumnezeu ajutoriu şi să alergăm la milostivirea lui. De am ţinea acest sfat şi această învăţătură, ce ne dă Domnul şi să-l facem când ne încungiură întâmplările şi nevoile céle mari, o cât ajutoriu şi câtă mângâiare am lua de la nemăsurata mila lui Dumnezeu.

Dumnezeu iaste tată de obşte al tuturor. Pre toţ ne iubeşte ca pre nişte adevăraţi fii ai lui şi nu poate răbda milostivirea lui cea iubitoare de oameni să ne aflăm pururea în ticăloşii şi în nevoi, ce numai aşteaptă rugăciunea noastră; ia aminte să auză glasurile noastre; stă pururea cu urechile deşchise, pentru ca să ne asculte, îndată ce vom chiema numele lui cel sfânt.

Dară ce voiu să zic de nesimţirea cea mare a oamenilor acestui veac? Toţi pătimesc, toţi sunt în scârbe, toţi suspină supt jugul

cel greu al nevoei. Dară iaste cineva să zică, împreună cu David: „Cătră Domnul, când m-am necăjit am stigat?“ Sau zice cineva, vreodată, lui Dumnezeu, întru supărările lui: miluiaşte-mă, Doamne, şi mă ascultă?

Noi pohtim să ne ajute Dumnezeu şi să ne facă milă făr’de a-l ruga.

Dară cine iaste împăratul acela, sau cine iaste stăpânitoriul acela, carele să împarţă milă norodului său, sau să uşuréze pre suppuşii lui de dările céle gréle, făr’ de a-l ruga şi făr’de a-i dovédi nevoia lor? Sau, să zic mai bine, carele iaste tatăl acela ce dă pâine feciorilor lui, făr’ de a-i cére? Şi acéia ce nu face un împărat cu norodul său şi un tată ce feciorii lui, fără de rugăciune, v < r > eţ să o facă Dumnezeu cu noi, netrébnicii, din voinţa sa, fără de a ne ruga lui? „Sărac trufaş au urât sufletul mieu“, zice Domnul la 25 de capete ale lui Sirah. Nu poate răbda Dumnezeu nici cu un mijloc pre acei ce sunt lipsiţi, ticăloş, nenorocit şi apoi să înalţă şi stau îngânfaţ întru ale sale şi nu vor să se arate cum că au trebuinţă.

Şi cine socotiţi să fie aceştea? Noi suntem, cu toţii, carii pătimim atâta scârbe nesuferite şi stăm în cumpănă să perim de nevoi, de nenorociri şi cu toate acéstia nu ne smerim înaintea lui Dumnezeu, nu ne plecăm cerbicea de trufiia cea multă ce avem, nu alergăm cu suspinuri şi cu lacrămi să cérem ajutoriu de la Dumnezeu.

Şi cum dară să va mântui norodul, cum să scuture această ticăloasă de ţară sarcina cea grea a rélelor ce o supără? Noi socotim numai cu putérea noastră şi cu înţelepciunea noastră, caré iaste nebunie înaintea lui Dumnezeu, să chivernisim norodul şi să-l apărăm de réle? Dară în zadar trudim. Că zice Hristos: „Făr’de mine nu veţi putea face nimic.“ Şi David iară, la Psalm 126: „De nu va păzi Domnul cetatea, în deşert o păzesc păzitorii.“

Însă mie mi să pare cum că mulţi (din cei ce ascultă) pot să răspunză la câte am zis până acum, că noi şi mult ne rugăm lui Dumnezeu, când ne vin scârbele şi nevoile şi cădem la mila lui,

dară nu vedem nici o mântuire, nici suntem încredinţaţi cum că ajung rugăciunile noastre la ceriu, măcar că aceasta nu o crez să o facă nimeni.

Iar să vă spuiu ce au răspuns Tiveriu chesarul unui tânăr, carele pentru multele lui răutăţi să afla la închisoare şi să căzniia ticălosul multă vréme în legături, cu foame, cu séte, întru întunérecul puşcăriei. Şi, de vréme ce cunoştea că nu iaste pentru dânsul nici o nădéjde de mântuire, au cerşut de la împăratul, cu mare rugăminte, să poruncească să-i dea moarte, pentru ca să se mântuiască din caznile ce pătimiia, căruia i-au zis Tiverie: „Tu încă n-ai aflat har înaintea ochilor miei şi-mi ceri o facere de bine ca aceasta?"

Şi de vréme ce un vinovat n-are îndrăzneală înaintea împăratului celui pământesc, măcar să-i ceară moarte, dară noi, că suntem vinovaţi înaintea a tot puterniculului împăratului Dumnezeu şi încărcaţi de gréle păcate, cum pohtim să asculte Dumnezeu rugăciunea noastră şi să dea bunătăţile ce cérem? Cetiţ la 59 de capete, la Isaia, să înţelégeţ pricina pentru ce rugăciunile noastre nu află ascultare la urechile lui Dumnezeu. Zice prorocul: au nu poate mâna Domnului a mântui? Au îngreuit-au uréchia lui ca să nu asculte? Ce socotiţ — zice — cum că nu poate preaputérnică mâna lui Dumnezeu, să vă mântuiască din nevoile voastre? Au doară socotiţi că are astupate urechile lui şi nu ascultă rugăciunea voastră? Ba nu iaste aşa; ci pentru păcatele voastre (zice) au întors faţa lui de la voi, ca să nu vă miluiască. Păcatele voastre céle multe sunt acélia ce opresc mila lui şi acélia nu lasă rugăciunile voastre să ajungă înaintea scaunului dumnezeeştii lui măriri. Căci mâinile voastre (zice) pângărite-s cu sânge; buzele voastre grăesc fărdélege; limba voastră strânbătate cugetă; picioarele voastre aleargă pre calea răutăţii; nimeni nu grăiaşte drept, nimeni nu va să facă judecată adevărată.

Şi, cum dară, să vă asculte Dumnezeu? Cum să vă mântuiască din nevoile voastre? Şi cum, ziceţ mai bine, cum îndelung rabdă,

cum îngăduiaşte şi cum poate suferi şi nu ne cufundă pre toţ, ca pre sodomleni? (Slavă, îndelungii răbdării tale, Doamne, slavă ţie).

Via, filosoful, mergia odată pre mare cu corabiia şi era împreună cu el, nişte oameni răi. Şi, apucându-i furtună mare, era să piară. Iar oamenii cei răi au început a să ruga dumnezeilor lor, să-i mântuiască din nevoe. Iar filosoful le-au zis: rogu-vă, tăceţ, să nu vă priceapă caré cumva dumnezeii că sunteţ aici, că adevărat vă va cufunda. Asémene zic şi eu cătră păcătoşii ce să roagă, că mai bine iaste să tacă, decât cu buzele lor céle spurcate, să aducă rugăciuni, cătră Dumnezeu la nevoile lor, că în loc de a afla mântuire, poate să piară desăvârşit pentru păcatele lor.

Să cuvine întâi să lăsăm răutatea, jafurile, strâmbătăţile, urâciunea, vrajba, zavistiia şi atunce să ne rugăm, pentru căci atunce vom afla ascultătoare urechile lui Dumnezeu. Că zice sfântul Ioann Zlatoust: „Când din buze curate iase rugăciunea, atunce ajunge la nemomita uréchia stăpânului.“ Când noi suntem curaţ, atunce ajunge şi rugăciunea noastră la ceriu. Însă afară de aceasta trebuiaşte şi alta, pentru ca să ne mântuim de nevoile noastre, cu mijlocul rugăciunii. Să cuvine, că precum iaste răutatea şi întâmplarea de obşte, să fie şi rugăciunea de obşte. Toţi să ne rugăm, toţ să cérem ajutoriu, precum au făcut şi apostolii astăzi în corabie, de au strigat toţi cu o gură şi cu o inimă: „Doamne, mântuiaşte-ne că perim.“ Iară nu unul să se roage şi altul nici să gândească; unul să plângă şi altul să râză; unul să se întristéze şi altul să se bucure. Pentru căci atunce adevărat, Dumnezeu nu ne ascultă.

Zice Hristos la Mathei, în 18 capete, că: „De să vor tocmi doi dintru voi pre pământ de tot lucrul carele ar cere, fi-va lor, de la tatăl mieu cel din ceriuri.“ Deci dară, când doi, uniţi, să vor ruga, câştigă mila; cu cât mai vârtos vor câştiga, când tot norodul şi toată mulţimea, cu un glas şi cu o gură şi cu o inimă, vor cére de la Dumnezeu ajutoriu.

Pentru aceasta vă pohtesc, feţii miei, aşa să vă rugaţ, pururea şi toţi deodată. Şi mai vârtos întru acéste vremi ce s-au înmulţit nevoile şi pre toţi, împreună, de toate părţile ne-au încungiurat nenorocirile, necazurile şi scârbele. Că zice David: „Voia celor ce să tem de el va face şi rugăciunea lor va auzi şi-i va mântui pre dânşii.“ Ne va asculta pururea Dumnezeu, când toţi cu inimă curată îl vom ruga şi ne va mântui de toate primejdiile şi din toate nevoile, prin rugăciunile marelui mucenic Dimitrie, ce să prăznuieşte astăzi, a căruia rugăciuni să păzească pre înălţatul domnul nostru şi toată cinstita boerime şi tot norodul creştinesc. Amin.

CUPRINS

ÎNVĂŢĂTURĂ LA NOEMVRIE 8, ÎN ZIOA SĂBORULUI SFINŢILOR ÎNGERI

„Socotiţ să nu obidiţ pre vreunul dintru aceşti mici.“ Mathei 18.

Nu să cuvine cinstea şi lauda numai oamenilor celor mari şi bogaţ, că sunt vrédnici acestui dar şi cei mici şi smeriţ. Că măcar că cei mari strălucesc cu hainele céle de mult preţ şi cei mici n-au cu ce să-ş acopere trupul; cei mari să odihnesc pe aşternuturi moi şi frumoase şi cei mici să culcă pe pământul gol şi pe pae; aceia însoţiţ cu mulţime de slugi, iar aceştea lipsiţ, pustii şi de ajutoriu şi de priiateni; aceia între răsfăţări şi între bogăţii şi aceştea între primejdii şi între întristăciuni. Însă, cu toate acéstia măriri despărţite, nu să cuvine celor mici mai puţinică cinste şi dragoste decât acéia ce să cuvine celor mari şi bogaţi, nici iaste cu dreptate celor mari să li să închine lumea şi pre cei mici să-i batjocorească: de aceia să se teamă şi pre aceştea să-i obidească; de acéia să se ruşinéze şi pre aceştea să-i înfruntéze, pentru căci măcar că cei mari cu sila şi cu putérea răsplătesc sudălmile, iar cei mici au îngeri sprijinitori în ceriu de pedepsesc pre cei ce-i obidesc.

Drept acéia şi domnul nostru Iisus Hristos poruncéşte tuturor în *Evanghelia* de astăzi, să se păzească, să nu socotească pre unii ca aceştea batjocură norocirii şi necurăţii ale lumii. „Socotiţi, zice, să nu obidiţ pre vreunul dintru aceşti mici.“ Şi pricina iaste, pentru ce aceştea atâta să iubesc de Dumnezeu că au cu dânşii îngeri carii pururea văd faţa lui Dumnezeu, în ceriuri, dintru care cuvânt evanghelicesc luom pricină astăzi să arătăm înaintea dragostei voastre măririle acestor mici, ce zice *Evanghelia*, pentru ca să priceapă cei ce îndrăznesc de-i obidesc, cât păcătuesc de greu şi ce răspuns vor să dea.

Şi lăsând la alţi înţelepţi şi învăţaţi să prăznuiască precum să cade săborul fericiţilor îngeri, ce prăznuiaşte astăzi besérica lui Dumnezeu, eu mă voiu nevoi să-i veselesc cu această vorbă ce voiu să fac, de va lumina mila lui Dumnezeu, pre vreunul din păcătoşi să vie la pocăinţa, de vréme ce să face mare bucurie în ceriu, pentru un păcătos ce să va căi: ci să ascultaţ cu dragoste, de pohtiţi să vă folosiţi.

De doao féliuri de mici să află în lume şi pre doao féliuri de mici să obicinuesc de obşte oamenii, de-i obidesc: cei dintâi sunt săracii şi cea de a doao sunt preoţii. Pentru cei săraci, zice înţelepciunea lui Sirah la 13 capete: „Scârbă e la cel bogat, săracul“. Şi dumnezeescul Iacov, fratele Domnului, la Poslaniia lui, la al doilea cap zice: „Iară voi aţ necistit pre sărac“. Şi pentru preoţ mârturiséşte obiciaiul cel de obşte şi mai vârtos acela al locului acestuia, întru care preoţii sunt cei mai necinstiţi şi mai obidiţi. Însă aceştea, pre carii lumea îi socotéşte mici şi proşti, nu sunt mici, ci sunt a unii vrednicii şi a unii măriri: că poci zice pentru dânşii, prin rostul apostolului, cum că pentru aceştea nu iaste vrédnică lumea. Cei săraci sunt atâta de mari cât iaste însuş Hristos de mare, de vréme ce pre aceştea nu-i numéşte slugi, nici priiateni, ci-i numéşte în *Evanghelie* fraţ zicând că: „Ce aţ făcut unuia dintru aceşti fraţ mai mici ai miei, mie aţ făcut.“ Şi preoţii iară, atâta sunt făr’de asemânare, că după Dumnezeu nu să află

nici în ceriu nici pre pământ, nimeni carele să poată să fie asémenea cu ei: cu Dumnezeu sunt, mai mici decât el şi cu oamenii sunt mai mari decât ei. Nu sunt, fireşte, îngeri, iar pentru darul ce au sunt mai mari decât îngerii. Drept aceia zice şi dumnezeescul Efrem Sirianul, la cuvântul cel dintâiu ce face pentru preoţie: „Preaslăvită minune iaste preotul şi putére nespusă: de cer să atinge, cu îngerii petréce şi cu Dumnezeu are mare amestecare."

Şi pentru ca să cunoaşteţi cu lucrul şi cu ispita mâririle acestor mici, adecă a preoţilor, ce-i batjocoréşte lumea, luaţ seama, roguvă, cu socoteală întreagă şi vedeţ putérea cea mare ce au şi în ceriu şi pre pământ, pre lângă oameni şi pre lângă Dumnezeu.

Când domnul nostru Iisus Hristos au ertat păcatele slăbănogului aceluia ce l-au fost adus înaintea lui, să-l tămăduiască, ştiţi ce au zis cărturarii şi fariseii, ce era acolo de faţă: „Cine poate erta păcatele, fără numai singur Dumnezeu?" Unul ce poate să iarte păcatele oamenilor cu adevărat, au Dumnezeu iaste, au putére dumnezeiască are în sine. Deci dară de o fac aceasta preoţii în toate zilele cu păcătoşii şi au atâta putére să iarte păcatele, precum cu toţii o crédem, puteţ să ziceţ cum că aceşti mici nu sunt alţi dumnezei în lume?

Ascultaţi şi alta, mai mare. De aţ vedea, aici de faţă, de o parte mulţime de arapi negri carii să fie răniţ de vrăjmaş cu rane de moarte şi legaţi cu lanţuri tari şi de altă parte un om putérnic şi să le zică: să fiţ slobozi, să fie tămăduite ranele voastre, să fugă din trupurile voastre acea negreală ce vă întunecă şi, zicând aşa, de aţ vedea să cază din mâinile şi din picioarele acelor ticăloş legăturile, să rămâe îndată sănătoş de rane şi să se prefacă în albiciune acea negreală întunecată întreb, oare ce aţ putea zice pentru acel om? Cum v-ar părea putéria lui? Eu sunt încredinţat cum că aţ zice şi aţ mărturisi cum că acel om iaste preste toţ oamenii, cum că iaste om pogorât din ceriu, cum că iaste alt Dumnezeu şi om.

Acuma dară socotiţ cum că acest om iaste unul din cei mici, ce nu-i bagă lumea în seamă. Arapi negri sunt ticăloşii de păcătoş pre carii păcatul îi face mai întunecaţi decât dracii; aceştea sunt toţi răniţi pentru căci de câte ori păcătuesc, de atâtea ori să tipăreşte în sufletul lor rane de moarte. Sunt legaţi cu lanţuri gréle pentru căci păcatul îi face robi diavolului. Aici vine micul acela netrébnicul preot şi cu un cuvânt al lui, cu un: „Ertate să-ţ fie păcatele", face la sufletele păcătoşilor mai slăvite lucruri decât acélia ce aţ auzit mai sus; dezleagă legăturile păcatelor, vindecă ranele, îi curăţéşte de tina păcatului, îi mântuiaşte din mâinile diavolului, îi prietenéşte cu Dumnezeu, îi face de petrec cu îngerii.

Acuma dară şi acest mic, cum vă să pare? Socotiţ să aibă pre pământ pre altul mai tare decât el? Dară ce zic: pre pământ, nici în ceriu, afară din Dumnezeu, nu are micul acesta asémenea lui în putére. Şi voiu dovedi-o. Luaţ seama pentru omul acela ce zice în sfânta *Evanghelie*, că să pogoriia din Ierusalim la Ierihon şi au căzut în tâlhari; să fie fost ca noi, creştin şi drept în credinţă mi să pare că-l văz mai mort de rane, să zacă pre pământ şi să ceară ajutoriu de la toţ să se întristéze şi să plângă, nu atâta pentru viaţă, ce răpunea, cât pentru suflet, care pentru multele lui păcate sta în nevoe să-l piarză.

Vie acum, aici, împăraţii cei mari şi putérnicii pământului, să vedem de au atâta putére să mântuiască sufletul acelui ticălos, din nevoia vécinicii morţii. Dară ce zic: împăraţii şi putérnicii? Vie îngerii raiului, heruvimii cei cu ochi mulţi, serafimii cei câte cu 6 arepi, scaunele, domniile şi toate cétele îngereşti, să vedem de le va ajunge până într-atâta putéria. Lasă să ia împreună cu ei, într-ajutoriu toate cétele sfinţilor, să alérge măcinicii, să năvălească apostolii, să grăbească cuvioşii, drepţii, prorocii, patriarşii, să se pogoare împreună cu ei însăşi preacurata stăpână, Maica lui Dumnezeu, împărăteasa îngerilor şi a oamenilor, ce vă să pare? Socotiţi că va putea toată ceata această cerească şi toţ sfinţii să

dezlége din legătura păcatelor, ce-l trag în iad, sufletul acelui ce zăcea mai mort? De o va zice cineva aceasta (că va putea), acela nu créde drept, aşăzământurile sfintei noastre credinţă, nici iaste din turma lui Hristos, de vréme ce nu ţine acéia ce zice Hristos pentru aceasta la *Evanghelie*. Îngerii tot să mijlocească, sfinţii să se roage, drepţii să se cucere, Maica lui Dumnezeu să mijlocească pentru ca să ia, ticălosul acela de păcătos, dezlegare păcatelor lui, iar să-l dezlége de păcate, cu putéria lor nu pot nici unul din sfinţi.

Şi pricina iaste pentru căci putéria a lega şi a dezlega nu o au fericiţii, în ceriu, ci o au preoţii, oamenii, pre pământ. Acuma (dară) acéia ce în ceriu nu o pot face toate cétele sfinţilor, vedeţi cum o săvârşaşte pre pământ unul dintru aceşti mici. Lasă să se pogoare şi aici, după întâmplare, un preot oarecarele şi să vază pre cel ce zăcea pre cale mai mort, carele cére ajutoriu şi mântuire sufletească; lasă să vază lacrămile, să vază suspinurile, să se uite voinţei şi, blagoslovind cu mâna acéia ce nu priimesc cei mari să o sărute cu evlavie, lasă să zică numai: te sloboz de toate păcatele tale. Să vedeţ streine, înfricoşate şi preaslăvite, îndată să mântuiaşte sufletul acela din nevoia vécinicii munci, să dezleagă legăturile păcatelor, fug dracii, să bucură fericiţii îngeri şi aciiaş dumnezeiască dreptate, ce ţinea goală sabiia răsplătirii o pune iarăş în teacă şi toată să îmblânzeşte.

Nu iaste, drept acéia, lucru înfăţişat că nici în ceriu nu iaste nimeni, afară din Dumnezeu să aibă atâta putére, atâta stăpânire, câtă au pre pământ aceşti mici, aceşti preoţiţ.

Iară să vedeţi şi alta, lucru mai minunat acestor mici. Au, rămas toată zidirea uimită când Iisus al lui Navi au poruncit soarelui să stea pre cer, nemişcat, până va birui pre vrăşmaşii lui; dară cu cât mai vârtos socotiţi că s-ar minuna când acestaş Iisus ar zice soarelui, nu să stea nemişcat pre ceriu, ci să se pogoare din ceriu pre pământ. Adevărat, înfricoşat lucru ar fi acesta, iar nu iaste

nimica întru asemenare cu acéia ce face preotul în toate zilele, în sfântul jărtăvnic. El nu poruncéşte soarelui cestui ce să véde, ce pune supt datorie cu cuvintele lui şi cu rugăciunea lui, pre soarele cel de taină al dreptăţii, pre însuş unul născut fiiul lui Dumnezeu, să se pogoare din ceriu şi supt întâmplările pâinii şi a vinului să se facă iară jărtvă vie pentru ertaciunea păcatelor noastre. Şi aceasta nu odată sau de doao ori, ce peste tot anul, în toate zile, când el va vrea şi în ce loc va pohti. Şi nu iaste aceasta o putére de caré să minunează şi îngerii? Pre Melhisedec îl numéşte, marele Pavel, asémenea cu Fiiul lui Dumnezeu, la al 7 cap cătră ovrei, pentru căci aducea pâine şi vin jărtvă lui Dumnezeu, carele era închipuire dumnezeeştilor taini.

Şi noi cum vom numi cu nevrednicie pe preoţii noştrii carii în toate zilele aduc, nu închipuirile, ci adevărul, nu umbrele, ci acelaş trup şi sânge a mântuitoriului nostru, Dumnezeu. Cu cât mai vârtos decât Melhisedec iaste acesta asémene cu fiiul lui Dumnezeu? Cu adevărat, nu poate afla mintea gânduri, nici limba cuvinte, pentru ca să vădească măririle acestor mici.

Şi cu acéstia toate, ce cinste le face lumea? Au să zic mai chiar, care obide n-au de la oameni, de la creştini şi de la fiii lor cei duhovniceşti? „Cu tot sufletul tău téme-te de Domnul (poruncéşte Sfântul Duh la al 7 cap a lui Sirah) şi pe preoţii laudă.“ Şi iarăş: „Téme-te de Domnul şi slăveşte pe preotul.“ Şi iaste cineva să o facă aceasta? Iaste cineva să aibă cucerie cătră preoţ, să-i cinstească, să-i slăvească?

În légia véche atâta de mare socotiia necinstea preoţilor cât însuş Dumnezeu au dat poruncă, precum scrie la a Dooa lége, în 17 capete, că de va îndrăzni cineva, cu semeţie să necinstească pe preot şi să nu asculte porunca lui, omul acela să se dea morţii.

Acuma dară a câtă osândă socotiţ că sunt vrédnici cei ce îndrăznesc, cu atâta semeţie, de fac necinste preoţilor, a sfintei beséricii noastre, carii covârşesc şi în dar şi în vrednicie şi în

putére, pe preoţii legii vechi.

Pentru marele Antonie scrie în viaţa dumnezeescul Athanasie cum că măcar că era atâta de mare şi vestit întru bunătăţi, că să cutremura de el dracii şi hiarăle pustiiului i să suppunea, iar când vrea întâmpina vreun preot îş pleca genunchele înaintea lui şi nu să scula de la pământ până nu-i săruta întâi mâna şi să ia de la el blagoslovenie. Şi acum nu Antonii, nu sfinţi, ci oameni netrébnici şi păcătoşi, nu numai să priimească să sărute mână de preot, ce pornesc asupra lor cu atâta semeţie limbilor céle slobode, de-i dojenesc, de-i înfruntează şi-i necinstesc. Şi iaste aceasta credinţă dumnezeiască, sau faptă creştinească?

Mi să pare că auz pre mulţi de-m dau răspuns cum că preoţii nu sunt ca preoţii acei vremi. Aceia, zic, era cu fapte bune, aceştea sunt înrăutăţaţ; aceia era cuciarnici şi aceştea léneşi. Aceia era postnici, aceştea sunt beţivi; aceia era far'de răutate şi aceştea vicléni. Aceia era toţi duh şi aceştea toţi trup şi pentru acéia cu dreptate să şi necinstesc de lume (trebue dară să nu avem preoţie nicidecum, ci să fim ca dobitoacele céle necuvântătoare).

Însă eu voi zice cum că cu adevărat bună pricină iaste aceasta şi aşa să fie. Numai întâi voiu zice şi eu, cu sfânta *Scriptură*, fieştecăruia: „Cine te-au pus pre tine boiarin şi judecătoriu preste noi?“ Şi iarăşi împreună cu mine zice sfântul Pavel: „Tu cine eşti cela ce judeci pre sluga streină?“ Şi la al 2 cap către evrei, zice: „Şi gândeşti, o, oame, cela ce judeci pre ceia ce ca acéstia fac şi făcând acéstia că tu vei scăpa de judecata lui Dumnezeu?“ Cine au dat volniciia aceasta mirénilor, să înfruntéze pe preoţ, să ia seama petrecaniia lor să viclenească la faptele lor? Nu era împărat — şi împărat creştin — marele Constandin? Iar când i-au spus pentru un preot, cum să petréce viaţă rea şi preacurvească n-au vrut să-i cérce, nici să-i iscodească viaţa şi fapta lui ci, ca un iubitoriu de Hristos, ce era au zis: de aş vedea cu ochii miei pe preotul să facă păcatul, l-aş acoperi cu cabaniţa mea. Şi iară, la săborul cel dintâi de la Nichea, aducând oarecarii o scrisoare

împotriva unor preoţ şi episcopi, n-au vrut fericitul nici cum să o cetească, ci îndată au rupt-o şi au băgat-o însuş în foc, de au ars şi au zis şi acéste cuvinte vrédnice de pomenire: să nu dea Dumnezeu să judec eu vreodată pe preoţii lui Dumnezeu.

Deci acum acéia ce n-au făcut un împărat atâta de mare şi atâta de sfânt, cum îndrăzneşte să o facă un om de rând, un om păcătos, nenorocit şi nevrednic?

A dooa răspunz: acéste greşale, ce ziceţi că au preoţii, oare din copilărie le-au avut, au le-au câştigat după ce au luat preoţiile? De le-au avut din copilărie, vina nu iaste a lor, ci iaste a mirénilor, că n-au vrut să-i crească cu frica lui Dumnezeu, cu învăţături folositoare şi cu pilda lor cea bună. Iar de le-au câştigat pre urmă, iară de la miréni le-au luat şi de la dânşii au învăţat răutatea, că ei n-au născut preoţ, ci miréni. Şi pentru ce nu clevetiţ înşivă pre voi şi vă înfruntaţ că aţ dat pricină rea? Ce necinstiţi pe preoţ carii, de s-au făcut ucenici răi, s-au făcut pentru căci au avut pre voi dascali răi? Însă eu mă voiu uni cu gândul vostru şi acéstia ce ziceţi pentru preoţ zic şi eu că iaste aşa. Însă să ascultaţ o pildă.

Evdoxiia, împărăteasa lui Arcadie, au fost înţeles cum că norodul de la Gaza nu petrec creştinéşte, de vréme ci cei mai mulţi să închina idolilor. Şi zicea împăratului şi-l îndemna să facă în tot chipul să-i suppue supt creştinătate, pentru ca să nu să necinstească împărăţiia şi numele lui Hristos şi al credinţii. Iar împăratul Arcadie i-au răspuns: o ştiu eu aceasta de mult, cum că acel norod pleacă mai mult la închinăciunea idolilor, dară ce voiu să fac? Să cuvine să mă fac cum că nu-mi iaste în ştire şi să-i las să trăiască cum vor vrea, pentru căci are mare câştig împărăţiia noastră din dările lor.

Acum dară, dintr-acest răspuns iau şi eu pricină ca să astup gurile mirénilor acelora carii, cu atâta îndrăzneală iscodesc, cu tot denadinsul faptele lor, preoţilor. Ce ziceţ voi, râvnitorii, cum că preoţii sunt răi şi păcătuesc. Adevărat, eu însă zic că păcătuesc. Numai aceştea ce voi fi socotiţ păcătoş, aceştea sunt cei ce vă

dau blagoslovenii. Aceştea sunt cei ce vă sfinţesc. Aceştea sunt cei ce vă nasc de a doa oară în baia sfântului botez. Aceştea vă pecetluesc cu darul Duhului. Aceştea sparg zapisul păcatelor voastre. Aceştea vă împrietenesc cu Dumnezeu. Aceştea vă fac părtaşi cu trupul şi cu sângele Domnului. Aceştea sunt ce vă folosesc cu rugăciunile lor, la boalele voastre, la nevoile voastre, în viaţă, la moarte şi după moarte.

Şi nu căutaţi la atâta câştig şi bunătăţi ce vă fac, la atâtea daruri, la atâtea faceri de bine ce vă împart, numai vă uitaţi cu atâta pizmă şi cu atâta mânie la greşalele ce au ca nişte oameni ce poartă trup şi vieţuesc în lume. Dară pe cine vatămă preotul, de greşaşte, au de face ceva neplăcut? Şi de nu vatămă pre nimeni, ci mai vârtos face folos norodului lui Dumnezeu şi bésericii, pentru ce vă îndemnaţ pentru un rău, carele nu va face pagubă, să obidiţ şi să necinstiţ cu bine ce vă dă atâta folos? Dară ce voiu să zic? Răutatea cea multă a lumii orbéşte ochii a fieştecăruia şi nu lasă să se uite la păcatul cel mare ce face, când necinstéşte unul dintru aceşti mici.

Însă zice chiar marele Zlatoust, la al saptesprăzécelea vorbă ce face *Evanghelia* lui Mathei: „Cei ce ţin locul lui Hristos sunt preoţii şi cel ce cinstéşte pe preotul lui Hristos, pe Hristos cinstéşte"; iar cel ce sudue pe preot, pre însuşi Domnul nostru sudue şi necinstéşte; că Hristos pe preoţ au lăsat în locul lui ispravnici în besérica sa (şi de vréme ce un boiar nu poate suferi să-i necinstească cineva pe ispravnicul său, carele îl va lăsa la niscai case a lui), dară Hristos cum va putea suferi?

Şi la cea de apoi, ce dar socotiţ că vor lua unii ca aceia şi în această viaţă şi în céialaltă? N-aţ cetit vreodată în sfânta *Scriptură* ce s-au întâmplat lui Noe când au băut şi s-au îmbătat? S-au dezbrăcat de tot în casa sa şi dormiia şi au văzut fiiu-său Ham goliciunea lui şi, în loc de a-l acoperi ca pre un tată, au eşit afară şi l-au grăit de rău cătră fraţii lui. Iară aceia, ca nişte înţelepţi şi cuciarnici au mers de au acoperit goliciunea tatălui lor, făr'de a-

şi întoarce féţele lor, să-l vază. Şi dintru aceasta, ce au urmat? „Şi să trezvi (zice *Scriptura*) Noe din vin şi cunoscu câte îi făcu lui feciorul lui cel mai tânăr şi zice: blestemat Ham, feciorul, slugă va fi fraţilor lui, de vréme ce mi-au făcut aceasta Ham şi m-au grăit de rău în lume. Să fie blestemat şi el şi copii lui şi averile lui; stăpânire să nu ia, în viaţa lui, ci să se facă slugă suppusă fraţilor lui.“ Atâta au zis bătrânul Noe şi până astăzi şi în véci va fi, pururea, blestemat neamul lui Ham.

Şi aceasta socotiţi, feţii miei iubiţ, că să va întâmpla şi la cei ce obidesc pre unul dintru ceşti mici. Iar iubitorii de Dumnezeu şi creştinii să se păzească de clevetirea cea preoţească, pentru ca să câştige blagosloveniia lui Sim şi a lui Iafeth, care rugăm să vă dăruiască milostivul Dumnezeu şi în această lume şi în cea viitoare. Amin.

CUPRINS

CUVÂNT DE ÎNVĂŢĂTURĂ ÎN 26 A LUNII OCTOMVRIE. ASUPRA CUTREMURULUI ŞI A MARELUI MUCENIC DIMITRIE IZVORÂTORIULUI DE MIR

„Şi iată cutremur mare se făcu în mare, cât să acoperiia corabiia de valuri.“

Precum un tată din ceşti pământeşti, fiind din sine bun şi drept, are firească dragoste a iubi pre toţ feciorii lui, tot într-o potrivă şi a-i cinsti tot întocma şi a le împărţi avéria şi bunătăţile lui, tot într-un chip, nedând unuia mai mult şi altuia mai puţin, sau să iubească pre cel dintâi mai vârtos decât pre cel de pre urmă, fără numai când însuş feciorul să va face mai ascultătoriu, sau mai neascultătoriu poruncilor tătâne-său; şi aşa cu acest mijloc, poate fi el pricina a înmulţi dragostea tătâne-său asupra lui, sau a o împuţina, precum pentru ascultarea aceasta şi neascultarea ni-o însemnează în pildă Mathei evanghelistul, zicând, cum că un om avea doi feciori şi unuia şi zicea să facă voia lui şi să făgăduia,

iară nu o făcea; şi celuilalt îi zicea, şi el nu să făgăduia şi făcea. Aşa iaste de bun şi de drept tatăl tuturor, Dumnezeu, cât toate zidirile, ca nişte faceri ale lui le-au născut şi bunătatea o face întocma, la toate, după vredniciia a fieştecăruia.

Drept aceia va să cinstiască pre îngeri, ca pe nişte zidiri mai aproape şi fără de trupuri, ce strălucesc cu nemurirea, va să cinstească pre oameni ca pre nişte chipuri ale sale, va să cinstească céle neînsufleţite, adecă ceriul şi pământul şi toate câte-s pre dânsul.

Şi iaste cinstea cea mai aleasă la acéstea toate îndoită: cinstea cea dintâi au fost la venirea cea dintâi pre pământ a lui Hristos, iară a dooa cinste ca să fie la înfricoşata a dooa venirea lui. Deci cu venirea lui cea dintâi au slăvit pre îngeri, căci au învrednicit pre Gavriil a fi slugă întâi la taina purtării de grijă, iar célialalte mulţimi de îngeri la naşterea lui cea sfântă, din preacurata Fecioară, lăudând pre Dumnezeu şi zicând: „Slavă Dumnezeului celui din nălţime şi pre pământ pace".

Pre oameni încă i-au cinstit cu dragostea, precum zice preaînţeleptul Pavel, la 5 capete către romani, că: „Vrăjmaş fiind, ne-am împăcat cu Dumnezeu, prin moartea fiului lui, cu mult mai vârtos fiind împăcaţi ne vom mântui întru viaţa lui". Aşijderea şi célialalte toate le-au cinstit Dumnezeu, ca toate să le aducă supt un cap în domnul nostru Iisus, precum zice iarăşi Pavel, la capul cel dintâi către efeséni, adecă: „Arătându-ne noao taina voii sale după bună plăcéria sa, care au pus mai înainte întru dânsul, spre isprăvniciia plinirii vremilor, ca toate să le adune supt un cap, întru Hristos, céle din ceriu şi céle de pre pământ, întru dânsul". Şi iarăşi una câte una le-au cinstit cu oarecare podoabă ce le-au dat; văzduhul le-au cinstit cu pogorârea îngerilor şi a Duhului Sfânt, că au trecut printr-însul; apele céle dulci le-au cinstit cu sfântul botez; pământul l-au cinstit cu cutremurul, cu deşchiderea mormintelor şi cu înviiarea morţilor. Urma, drept acéia, să cinstească şi marea cea sărată; şi au cinstit-o cu turburarea cutremurului.

„Şi iată, cutremur mare să făcu în mare." Pentru cutremur spun filozofii elinilor cum să se fie făcut din amestecarea stihiilor, zicând unii într-un chip, alţii într-alt chip, fieştecarele după putéria sa, scoţând însă de la mijloc pre Dumnezeu, carele iaste pricina cea dintâi. Ci noi, acum, de această dată, vom lăsa într-o parte céle ce au zis Anaxagora, Aristotel, Dimocrit şi Anaxament şi vom créde mai vârtos pre dumnezeul filosof, pre David, carele zice: „Cela ce caută pre pământ şi-l face de să cutremură şi, întorcându-şi faţa, să vor turbura".

Drept acéia, socotind şi noi a fi pricina cea dintâi a cutremurului Dumnezeu, avem să zicem la această vorbă 3 lucruri: întâi, pentru ce să se facă cutremurul în mare; a dooa, pentru ce să doarmă Hristos în corabie; a treia pentru ce să lase pre ucenici să se turbure.

Şi zicem la cea dintâi. Marile Dumnezeu, în *Sfânta Scriptură,* îndoit să zice a fi în lucrare: spre chivernisirea neamului omenescu, certând şi miluind. Certând însemnează la Isaia 9 capete, unde spune urgiia lui Dumnezeu cea multă asupra lui Israil, zicând: „Şi au luat Domnul de la Israil capul şi coada", mare şi mic, într-o zi. Şi, miluind, iară la Isaia mărturiséşte lui Dumnezeu, însuş Israil zicând: „Bine te voiu cuvânta, Doamne, căci te-ai urgisit asupra mea şi ai întors mâniia ta şi m-ai miluit pre mine". Pentru urgiia lui Dumnezeu zice şi prorocul David: „Tinerii lor i-au mâncat focul şi fétele lor nejălite era; preoţii lor de sabie au căzut şi văduvele lor nu s-au tânguit". Iar pentru mila lui Dumnezeu zice la Psalomul 68: „Ascultă-mă, Doamne, că e bună mila la, şi după mulţimea îndurărilor tale, caută asupra mea".

Şi, de vréme ce am zis că Dumnezeu iaste îndoit în lucrare, spre chivernisirea oamenilor, amândoao cu înţelepciune le lucrează. Iar încăş zic şi aceasta cum că, de demult, Dumnezeu mai mult să arăta cercetătoriu şi certa lumea cu armele stihiilor, adecă cu focul, cu văzduhul, cu apa şi cu pământul acesta, carele este maica tuturor oamenilor.

Cu apa au certat pe vrémea lui Noe, când au făcut potopul şi au înecat tot trupul, de la om până la dobitoc, precum zice Moisi la al 7 cap. Cu focul au certat pre sodomiténi în zilele lui Avraam, arzându-le cetăţile lor, precum zice la cartea Facerii, la 19 capete. Cu pământul au certat pe vrémea lui Moisi, pre Core şi pre Dathan şi pre Aviron, pre carii, crăpând pâmântul, i-au înghiţit şi pre toţ câţ era cu dânşii, precum zice la cartea Numerelor. Cu văzduhul au certat pre faraon cel vârtos la cerbice, ca prin sila vântului de la Austru l-au înecat în Marea Roşie, cu toată călărimea lui, precum zice la 14 capete, la Eşire.

Drept acéia, de demult era Dumnezeu mai mult Dumnezeul răsplătirilor, iar acum iaste al milii şi al îndurării; şi pentru aceia lucrează cu acéliaş stihii, ca să arate mila lui cea bogată: apa, prin botez, pentru ca să înéce păcatele; focul prin limbile céle de foc, la pogorârea Sfântului Duh asupra capetelor sfinţilor apostoli; pâmântul prin sfânta naşterea lui din fecioară, în peşteră şi prin umbletul şi prin moartea cea de pre cruce şi prin îngropăciune şi prin înviiarea din morţi; vâzduhul, prin înălţarea la ceriu.

Acéste îndoite lucruri vrând să le arate astăzi, face cutremurul cel mare ce povestiaşte Mathei evanghelistul zicând: „Şi iată cutremur mare să făcu în mare“, cu cutremurul să dea puţină certare, ca cum ar fi arătat cu aceasta cum că acesta însuş au fost şi de demult, carele certa prin stihii şi cu certarea să arate mila lui. Că zice: „Atunce certă vânturile şi marea şi să făcu linişte mare“. În mare face cutremurul, pentru ca să cunoască toţi cum că a lui iaste marea şi el au făcut-o pre dânsa: „Şi uscatul mânile lui l-au zidit“. Şi încăş, să nu gândească lumea cum că numai pre pâmânt să ocoléşte putéria lui Hristos Dumnezeului nostru, ce în toată zidirea, neocolit lucrează putérea lui, ca a unui stăpân: „Tu stăpâneşti putéria mării şi turburarea valurilor ei tu o imblânzeşti“.

A dooa, pentru ce să doarmă în corabie, zice Mathei, cum că Hristos dormiia, iar Marco zice: „Şi el era la cârmă, dormind pre

căpătâiu". Şi oare pentru ce, dormind, să se facă cutremurul? 3 lucruri socotesc că urma să se facă, de ar fi fost deşteptat: întâi urma să nu se facă cutremur; a dooa, de ar fi fost deşteptat urma că de ar fi început puţin oarece cutremurul, îndată l-ar fi încetat, că de nu l-ar fi încetat îndată ar fi zis cei ce era de faţa, cum că nu poate; a treia, că de ar fi fost deşteptat, nu l-ar fi rugat ucenicii şi să-i zică: „Doamne, mântuiaşte-ne pre noi, că perim".

Iar incâş să mai zic şi alta, ca doară s-ar cuveni. Domnul nostru Hristos, ca un Dumnezeu adevărat, iaste mai nainte cunoscătoriu şi cunoştea împuţinarea credinţii ce avea apostolii; şi pentru aceasta au dormit şi s-au depărtat să se facă cutremurul, pentru ca să se arate împuţinarea credinţii lor, ca să-i cérte puţinel şi să-i înfrunteze. Căci de ar fi crezut deplin să cuveniia să nu zică cuvintele ce au zis, nici să se teamă, ci să socotească cum că Domnul nostru şi când doarme mintuiaşte, după cea desăvârşit putiarea dumnezeirii lui; şi să cuveniia să zicâ: de vréme ce Domnul iaste cu noi, ce rău poate să ni să întâmple" Că zice fericitul Pavel, la 10 capete cătră romani: că tot oricarele va chiema numele Domnului, să va mântui, necum să-l aibă înaintea ochilor pre Hristos, ci numai având credinţă curată şi chiemând preacinstit numele lui să mântuiaşte de nevoi. Dară ei, că-l avea şi cu lucrul şi cu numele?

Deci pentru acéia Domnul nostru au înfruntat necredinţa lor şi drept acéia le-au arătat de faţă boala lor cea sufletească, adecă puţinica lor credinţă, cu acea puţină înfruntare, zicându-le: „Ce sunteţi fricoşi, puţin credincioşilor?" Apoi, sculându-se, au certat vântul şi marea.

Socotiţ, iubiţii miei, de vedeţ purtare de grijă vindecătoare a dohtorului celui ceresc, dohtorul cel desăvârşit. Întâi curăţéşte ranele de carnea cea putredă, apoi pune erburile céle vindecătoare. Nu voiu lenevi a zice cum că de n-ar fi tămăduit necredinţa, n-ar fi încetat cutremurul şi să facă linişte. Şi această taină ascunsă şi acoperită o socotesc şi de pe alte minuni ce au făcut domnul

nostru Hristos, ca şi slăbănogului; că i-au zis întâi: „Cutează fiiule, iartă-ţi-să păcatele". Au scos şi de la el întâi putrejunea păcatelor, apoi îi zice: „Scoală, ia-ţi patul tău şi mergi în casa ta".

Să nu vă pară lucru de minune căci am zis pentru apostoli cum că nu au avut puţină credinţă, căci acea frică ce avea ei le dovedéşte credinţa, precum şi când au întrat în corabie, cătră Vithsaida, unde s-au şi temut noaptea, că-l vede pre Hristos ca o nălucă şi s-au spăimântat şi pentru ce zice Marco evanghelistul că nu înţeléseră din pâini, căci era inima lor împietrită. Şi aici iară aşa: frica şi cuvintele ce zicea cătră Hristos arăta necredinţa lor. „Deşteaptă-te — zice — că ne înecăm". Iară Hristos le zice: „Ce sunteţi fricoşi, puţin credincioşilor".

Oare ce socotiţi iubiţii miei, puteţ dară zice cum că acéste cuvinte sfinte să fie fost goale, numai dojănicioase? Ba. Ce numai cuvintele acéstia asemăna erburilor celor amară ce dau dohtorii cei aleş, carele la gust sunt amară şi oţăroase, iar apoi au lucrare putérnică a trage veninul şi flegmele şi să curăţe trupul de toate răutăţile şi să mijlocească sanătate. Aşa era cuvintele blagoslovitului Iisus, cuvinte de sănătate şi de viaţă, măcar că era şi puţin amară, precum zice fericitul Petru: „Doamne, cătră cine vom mérge? Cuvintele vieţii de veac ai". Acéste cuvinte sunt încredinţate cum că au rădicat necredinţa de la ucenici şi cum au auzit necredinţa, au certat vânturile şi marea şi să făcu linişte mare.

Stau puţin de mă mir de aceasta. Oare pentru ce să cérte Hristos stihiile céle neînsufleţite şi nesimţitoare: marea şi vântul? Nu socotesc să fie certat Hristos stihiile, ci pre dracii aceia carii din depărtarea lui Dumnezeu lucrează unile ca acéstia, spre ispita noastră. Şi de pe ce mă încredinţez cum să fie aşa? De pe cuvintele evanghelistului Marco, că au zis vântului: taci, cuvânt carele era obicinuit Hristos să-l zică la draci, precum au zis în Capernaum la omul cel ce avea duh necurat şi la omul ce au adus pre fiiu-său şi avea duh mut şi surd, precum spune Mathei că tot cu acel cuvânt: taci, au certat vânturile şi marea.

A 3 întrebăciune, pentru ce să lase pre ucenici să se turbure.

Din ceput, Iisus Hristos, Dumnezeul nostru, carele s-au făcut om, pre sfinţii lui ucenici şi cu cuvinte şi cu fapte îi învaţă să petreacă în strimtorime, în scârbe şi în ispite, pentru ca să le arate cum că aceasta iaste calea cea adevărată, că întâi el, din ceputul vieţii lui au pătimit goane, scârbe şi ispite, până la moarte. Drept acéia, le zicea şi lor: „Vă vor da şi pre voi în scârbe şi vă vor ucide pre voi şi veţi fi urâţ de toate limbile pentru numele mieu". Să se turbure i-au lăsat şi să vie în nevoi, pentru ca să facă minunea mare şi cu minunea să-i mântuiască din puţina credinţă.

Şi adevărat, pentru căci pricina minunii iaste mare şi numai lui Dumnezeu să cuvine. Că n-au făcut minunea cu toiagul, ca robul lui Dumnezeu Moisi, în Marea Roşie, sau cu cojocul, ca Elisei cu chiemarea lui Ilie, de au trecut Iordanul, sau cu chivotul, ca Iisus fiiul lui Navi, de au stătut apele lui Iordan de-o parte şi de altă parte, ce numai cu poruncă şi cu certare, ca un stăpân slugii lui. Zise mării şi vânturilor: taci şi îndată au încetat. Şi atâta i-au plecat pre ucenici minunea aceasta, cât să temură. Zice Marco: „Frică mare şi zicea între dânşii: oare, cine iaste acesta, că şi vântul şi marea ascultă pre dânsul?"

Iară stau de mă minunez, cum putu fi aceasta, de s-au întâmplat astăzi să prăznuim 2 cutremuri de-o dată: unul ce s-au făcut în mare din depărtarea lui Dumnezeu, de draci, pentru ca să se îndepărtéze puţina credinţă a ucenicilor, al doilea cutremur ce s-au făcut pre pământ, din sălbăticiia şi cruzimea inimilor lui Dioclitian şi Maximian, păréchia dracului, pentru ca să se adevereze credinţa cea multă a sfântului, marelui mucenic Dimitrie, a căruia preznuim cinstita pomenire. Că atât cutremur au făcut şi atâtea valuri sălbatece au pornit asupra blagoslovitei corăbiei lui Dimitrie cât siliia să între întru céle mai din lăuntru ale fericitului său suflet, să-l cufunde, neştiind turbaţii aceia de oameni, ca nişte fiare sălbatece, cum că Dimitrie nu era corabie deşartă, ci avea catarg bun şi corăbiiar vrednic şi vétrile iscusite şi cârmaci foarte învăţat.

Catargul era cinstita cruce, întru carea se lăuda că iaste pururea tare şi nou şi poate să rabde vânturile Duhului Sfânt, întru inima lui; căci îi da atâta îndrăzneală fericitul Pavel, după cum scrie la 6 capete cătră galaténi: „Mie să nu-mi fie a mă lăuda, fără numai în crucea domnului nostru Iisus Hristos.“Iar mai vârtos cuvântul domnului Iisus, ce zice în sfânta *Evanghelie*: „Şi cine nu va lua crucea sa şi să vie după mine nu iaste mie destoinic“. Iar corăbiiarul iaste ştiut de toţ cum că altul nu era numai însuş Hristos, foarte învăţat intru călătoriia cetăţii cei cereşti, căci de acolo iaste; şi moşiia lui iaste ceriul, precum zice la Ioan în 18 capele: „Împărăţiia mea nu iaste din lumea aceasta“; şi la al 6 cap: „Eu sunt pâinea cea vie, carea s-au pogorât din ceriu“.

Acesta însuş era întru adâncul sufletului lui Dimitrie, lăcuitoriu şi când îl vedea puţin că sa înfricoşa, îi zicea: „Dimitrie, tu eşti oaia mea şi foarte bine te cunosc, că urmezi după mine; nu te téme, că nu te va răpi nimeni din mâna mea. Şi-ţ voiu da ţie viaţă vécinică şi acolea unde vor să pătrunză trupul tău cu suliţele, eu sunt: loviturile tale le voiu primi eu şi nu te voiu lăsa să aibi dureri. Aleargă curând, că ai vréme bună. Eu am umplut vétrila credinţii tale cei curate, cu duhul mieu cel sfânt. Dimitrie fă-te părtaş morţii méle, că te voiu face părtaşi şi învierii méle; cu duhul lui Dumnezeu petreci în patemi, pentru aceasta fiiul lui Dumnezeu eşti. Nu voiu lăsa să aibi duhul robiei spre frică, ci-ţi voiu da duhul moştenirei fieşti, carele să mărturisească cum că eşti fiiul lui Dumnezeu şi, ca un fiiu al lui Dumnezeu, vei fi şi moştean lui şi moştean împreună cu mine, iubitul tău Hristos. Fiiul mieu, Dimitrie, vezi crucea? În inima ta am înfipt-o. Pre crucea aceasta dormu somnul patemii, a morţii, carea au mijlocit viaţa a toatei lumi; ce m-au deşteptat mila preaputérnicului Dumnezeu, cu înviiarea, pentru multa dragoste ce am cătră tine şi cătră toată lumea.

Furtunele acéstia şi cumplite valurile voiu înceta şi pre tine te voiu răpi din mijlocul lor. Ce vino după mine, că am întors cârma din partea cea slobodă a deşărtăciunii, spre frumoséţele céle

nemuritoare ale împărăţiei mele. Vino, prin moartea lui, în viaţa cea vécinică, să mă vezi şi să te veseleşti.

Drept aceia şi noi, smeriţii robii tăi, mare mucenice Dimitrie, te rugăm, de vreme ce într-atâta cinste te-ai învrednicit Dumnezeu, ca să te faci fiiul lui şi sfânta lui dreaptă să te ia şi să te sue întru împărăţiia lui, ca să te răsfeţ cu fericiţii îngeri, cuvântul tău şi rugăciunea ta poate mult. Drept aceia adu-ţi aminte şi de noi, carii ne turburăm în furtuna cea mare a vrăjmaşilor şi în valurile deşărtăciunilor celor lumeşti şi de doarme Dumnezeu, adecă de să face ca cela ce doarme, şi nu va vrea să ne asculte, tu ai multă îndrăzneală ce-l deşteaptă şi te roagă lui tu, cel vrednic, pentru noi, cei nevrédnici; tu, cel iubit a lui Dumnezeu, pentru noi, cei urâţi, pentru neascultarea şi nesupunerea poruncilor lui; tu, cel desăvârşit priiaten a lui Dumnezeu, pentru noi, vrăjmaşii, pentru păcat.

Să încéteze furtuna şi să alinéze valurile, că iaste dator să facă voia ta. Şi fă această osteneală ca să ne aduni în corabiia ta, cea blagoslovită, când va răspunde premilostivul stăpin să stăm de faţă, în zioa cea dulce a răsplătirii, ca dinpreună să binecuvântăm prealăudat numele Tatălui şi al Fiiului şi al Duhului Sfânt, în veci. Amin.

CUPRINS

CUVÂNT DE ÎNVĂŢĂTURĂ ÎN DUMINECA FLORILOR

„Bine e cuvântat cel ce vine în numele Domnului; Osanna întru cei de sus."

Astăzi ne povesteşte Mathei evanghelistul istoriia zilei acestui sfânt praznic, întru care au întrat domnul nostru Iisus în Ierusalim, într-acesta chip zicând: „Veni Iisus din Vithania la muntele Maslinilor şi au trimis doi din ucenicii lui, zicându-le lor: Mergeţi în satul carele iaste înaintea voastră, şi numaidecât veţ găsi o asină legată şi mânzul cu ia; dezlegându-o, o aduceţi. Şi de va

zice voao cineva ceva, veţ zice că acéstia Domnului trebuesc şi numai decât le va trimite pre iale.

Şi acéstia toate au fost ca să se plinească ce s-au grăit prin prorocul ce zice: Spuneţ fétei Sionului, iată împăratul tău vine la tine blând şi şăzând pre asină şi pre mânz, fiiul cei de supt jug.

Ci noi, cum, de această data, vom lăsa cuvintele evanghelistului într-o parte şi vom zice numai pentru cuvintele prorocului carele zice: „Iată împăratul tău vine, blând." Şi nu numai singur acest proroc, ci toată ceata prorocească, cu un glas mărturisesc pre domnul Hristos a fi împărat şi pentru aceasta pricină îi zic Mesiia (adecă împărat, miruit).

Iar poate să zică cineva pentru Hristos, cum că câtă vreme au fost pre pământ, ce lucru de mărire împărătească au arătat? Sau ce pohfală au făcut? Unde-i sunt curţele? Unde-i iaste scaunul? Unde-i sunt gloatele şi slugile céle împărăteşti? Unde-i iaste stema şi podoabele şi célialalte lucruri ce să cuvin împăraţilor? Adevărat, nici unele de acéstia n-au avut, căci împărăţia lui Hristos, nevăzută şi nepreceputã, iaste vécinică şi nemutată, iaste nebiruită şi făr'de moarte, iaste cerească şi sufletească, iar nu pământească şi trupească, precum însuş au zis înaintea lui Pilat: „Împărăţiia mea nu iaste din lumea aceasta."

Drept acéia, dascalul şi împăratul acest ceresc toată lucrarea *Evangheliei* au numit-o a fi împărăţia ceriurilor adecă acéle ce sunt scrise în sfânta *Evanghelie* sunt cereşti şi dumnezeeşti, că ne îndreptează pre noi pre calea cea dreaptă ce mérge la împărăţiia ceriului şi cu duh ceresc ne întăreşte, învăţându-ne că petrécem viaţa cerească, pentru ca să câştigăm şi lăcaşurile ei să ne facem desăvârşit, dumnezeeşti şi cereşti. Şi de vréme, dară, ce iaste aşa, cu cuviinţă au numit domnul Hristos *Evanghelia* sa cu numele împărăţiei ceriului, pentru că nimic nu iaste într-însa alta, fără numai lucru ceresc şi dumnezeesc.

Drept acéia, pre împăratul acesta ca cu dégetul ni-l arată astăzi Zaharia prorocul zicând: „Iată împăratul tău vine la tine blând“, pre care împărat văzându-l fariseii, de zavistie răpştiia asupra lui. Iar pruncii cei mici, fiind porniţi de Duhul Sfânt, cu glasuri de veselie îl măriia, zicând;“Bine e cuvântat cel ce vine în numele Domnului; Osanna întru cei de sus“, care cuvinte să înţeleg: Mântuiaşte-ne, drept acéia, pre noi, cela ce ai venit din nălţime.

Multe şi alése lucruri trebuesc a le săvârşi împăraţii cei buni şi vrédnici; iar mai vârtos au datorie să păzească pre norodul său de armele şi de stricăciunile vrăjmaşilor, care lucru şi datorie domnul Hristos foarte din destul l-au săvârşit. Căci noi, fiind ocoliţ de 5 vrăşmaş, nebiruiţ, carii stau de-a pururea împotrivă şi ne aducea la mare şi nevindecată stricăciune, cu preaputerniciia dumnezeirii, i-au biruit şi i-au omorât. Care vrăjmaş sunt aceştea? Păcatul, moartea, iadul, diavolul şi trupul.

Păcatul, prin vărsarea preascumpului său sânge l-au stins şi nu poate nimic să ne strice de nu ne va fi străpânind vreo răutate. Moartea, carea s-au născut din păcat, precum zice fericitul Pavel: „Printr-un om au întrat păcatul în lume şi, prin păcat, moartea“, ca un vrăjmaş nemilostiv ce iaste asupra noastră, cu moartea lui au omorât-o. Iadul, carele iaste plata cea desăvârşit a păcatului, prin pogorârea lui într-însul l-au deşărtat şi l-au sfărâmat. Pre diavolul, ca pre un începător tuturor păcatelor şi muncitoriu sufletetelor noastre, l-au legat şi l-au îmbeznat întru prăpăstiile céle mai adânci ale iadului. Trupul prin patemile sale şi prin răstignirea cea de pe cruce de patemi l-au domolit şi l-au curăţit.

Şi, cum că ne-au mântuit domnul Hristos de aceşti 5 vrăjmaş nemilostivi, ce am zis, putem să ne încredinţăm şi din mărturiile sfintei *Scripturi*. Că întâi, pentru păcat, Mihea prorocul zice: „Lepăda-va toate strâmbătăţile noastre şi va arunca toate păcatele noastre întru adâncul mării.“ Aceştea sunt eghipténii cei sufleteşti carii, gonind pre fiii lui Israil, fură înecaţi şi omorâţi în Marea Roşie (adecă întru sângele lui Hristos).

Pentru moarte zice apostolul Pavel, la cartea cea dintâi către corinthéni, în 15 capete: „În vrémea cea noao (adecă la vrémea învierii cei de obşte a trupurilor) vrăjmaşa moarte să va strica şi dintr-acéia zi înainte nu va mai avea loc întru oameni.“

Pentru iad tot acestaşi apostol luminat arată, grăind: „Nimica păgubitoriu nu iaste acelora carii sunt întru Hristos Iisus, carii nu dupe trup, ci dupe suflet umblă.“

Pentru diavolul însuş Domnul zice la Ioan, în 12 capete: „Acum iaste judecata lumii; acum mai marele lumii aceştiia să va lepăda afară.“

Pentru patima trupului, putéria crucii minunat ne păzéşte, pre caré omul nostru cel vechiu s-au răstignit, după cum zice la râmléni, în 6 capete: „Ca să se strice trupul, adecă tăriia şi putéria păcatului, ca de acum să nu mai slujim păcatului.“

Că prin moartea lui, tuturor credincioşilor li s-au dat bunătate, cu care, prin duhul lui întărindu-să omul cel din lăuntru, pre omul cel dinnafară şi vechiu să-l răstignească, împreună cu greşalele şi pohtele sale şi să îmbrace pre omul cel nou, carele iaste întru sfinţiia şi dreptatea adevărului.

Iară de vei pohti a cunoaşte firea şi năravurile acestui împărat, evanghelistul (tâlcuind cuvintele prorocului) le-au scris, zicând: „Vine ţie blând.“ Oamenii pohtesc pre împăraţ a-i vedea înălţat întru trufie şi să poruncească cu putére şi cu groază mare. Iar precum grăiaşte Solomon: „Mila şi adevărul iaste paza împăratului şi cu dreptatea să întăreşte scaunul lui.“ Aceasta iaste dară, lauda cea mare a împăratului nostru.

Bine au grăit de dânsul Zahariia, zicând: „Vine ţie blând.“ Blând zic, iar nu groaznic şi înfricoşat; că n-au venit să rădice oşti, sau să arunce dări preste noroade, sau să-i îngreuiaze cu lucruri mari şi grele, nici ca să ia bunătăţ pământeşti, cela ce dăruiaşte podoabe cereşti. Ci au venit „ţie blând“, adecă spre ocăr, spre necazuri, spre batjocuri, spre scuipări şi spre bătăi a răbda; că trupul său, după cum zice Isaia: „L-au dat celor ce-l bătea şi obrazul său

scuipătorilor." Şi încă atâta au fost blândéţele împăratului acestuia şi atâtea bunătăţi ne-au adus noao printr-însa, căci vrând ca să ceară apostolul ceva de la oameni, cu denadinsul îi jura pre dânşii, pre blândéţele lui Hrisios zicând: juru-vă pre voi, fraţilor, pre blândéţele lui Hristos.

Şi de vréme ce toţ urmează împăratului şi ascultă de dânsul, căci să nu ne îndreptăm şi noi viaţa noastră spre blândéţele acestui împârat? Ce ţinem în piepturile noastre mâniia hiarălor celor sălbatice şi pohta izbândirii, limba aspidei, gura şărpilor, cu care toată zioa clevetim, batjocorim, ocărâm, înjurăm şi ne pohtim unul altuia răul şi paguba.

După acéia pomenéşte evanghelistul a fi săvârşit ucenicii porunca Domnuluui şi a fi adus asina, împreună cu mânzul ei. Iară n-au lipsit aceia carii striga şi zicea: ce faceţ, dezlegând mânzul? Care cuvinte nu s-au scris în deşărţ de Marco evanghelistul, că cu acéstia au vrut sa însemnéze cum că niciodată de acum nu vor lipsi aceia carii vor sta împotrivă apostolilor, cu cuvinte gréle şi împotriva celor ce vor urma lor şi tuturor celor ce ar vrea să petreacă întru Hristos cu dreptate şi să se nevoiască a întoarce şi a învăţa pre norod, spre bunătăţi. Că aşa iaste scris împotriva binelui, rău şi împotriva vieţii, moarte; aşa şi împotriva dreptului, cel păcătos.

După acéia, Domnul, şăzând pre asină, mergea în Ierusalim şi toată cetatea, pornindu-să de dragoste, să bucura de o întrare fericită ca aceasta şi cu ramuri de finic şi de maslin l-au întâmpinat, cu acélia propoveduind nu numai biruinţa, ce şi mila lui. Şi cei ce era aprinşi de dumnezeiasca dragoste, aşternea pre cale veşmintele sale, care feliu de cinste şi de întâmpinare nu aflăm nicăiri să fie făcut, nici unui împărat biruitoriu. Iar acest feliu de cinste de pre urmă, sufletéşte, o dau lui Hristos, carii, pre omul cel vechiu lepădându-l, obiciaiurile céle vechi, pentru mărirea iui Hristos a le lepăda, să nevoesc; care lucru, măcar că şi într-altă vréme, iar mai vârtos când iaste vremea pocăinţii, trebuiaşte a-l

face, ca, răstignind păcatul întru Hristos, împreună cu dânsul înviind întru înoirea vieţii să umblăm.

Drept acéia, de pohtim să facem această cinste şi întimpinare Domnului, creştinéşte, trebue să lepădăm mâniia, să scuipăm pizma, să stingem pohta izbândirii, să gonim de la noi gura cea vicleană şi buzele céle hulitoare, să lepădăm de la noi. Şi de am luat cuiva, ceva, cu strâmbul, să-l dăm înapoi, a cui iaste. Şi de suntem însoţiţi cu vreo soţie oarecare, netrémnică şi îndemnătoare spre lucruri réle şi de aceia să ne lipsim. Căci toate acéstia sunt legăturile diavolului; că de nu vom face aceasta acuma, când avem atâtea pilde înaintea ochilor noştri şi când ne îndeamnă atâta invăţătură bisericească — şi încă tocma şi moartea, crucea, piroanele, suliţa, bătăile, scuipările, ocărâle, legăturile, încă şi sângele cel vărsat a lui Hristos — nu ne vor întoarce spre pocăinţă, dară la focul când ne vom mai întoarce?

Şi de vom vrea a prăznui, cu dragoste, patima şi înviiarea Domnului şi de pohtim a priimi destoinicéşte pre Domnul cel ce vine spre mântuirea noastră, trebue să lepădăm veşmintele omului celui vechiu, adecă să zdrobim şi să sfărâmăm obiceaiurile şi pohtele noastre céle vechi şi aşa îi vom face întimpinare priimită şi cinstită. Şi împreună cu pruncii cei mici, carii sunt făr'de răutate, să strigăm din inimă umilită, cu bucurie sufletească şi cu cucerie: „Bine e cuvântat cel ce vine întru numele Domnului; Osanna întru cei de sus."

CUPRINS

CUVÂNT DE ÎNVĂŢĂTURĂ ASUPRA OMULUI MORT

Nu plângeţ, că n-au murit, ci doarme." Aşa au zis Fiiul lui Dumnezeu, când au văzut moartă în pat pre fata lui Iair, mai marele Sinagogului. Şi aşa zic şi eu către înţelepţiia voastră, blagosloviţilor ascultători şi către dumneata (curatele) şi către

célialalte iubite rudenii, carii cu tânguiri şi cu lacrămi vă întristaţi împreună, pentru această de bun neam şi de cinstită cocoană carea s-au odihnit în Domnul.

„Nu plângeţi, că n-au murit, ci doarme.“ Fericitul ei sfârşit iaste adormire, iar nu moarte. Drept acéia nu cére de la voi lacrămi, nu pohtéşte suspinuri, nu priiméşte întristăciune, nici plângere. Vrédnici de plâns sunt limbile că n-au credinţă, jidovii, că n-au botez, ereticii, că sunt despărţit din braţele bisericii; pentru căci aceştea adevărat mor, aceştea iau vécinica moarte, precum zice fericitul Pavel, la al şaselea cap, cătră romani: „Că cel ce au murit păcatului, au murit odată“.

Iar o cocoană creştinească, ca aceasta, ce s-au născut în baia sfântului botez, ce au supt laptele credinţii, ce s-au hrănit în casa învăţăturii dumnezeescului dar, ce s-au întemeiat cu puterea cinstitelor taini, ce era îngrădită cu bunatăţi, cu faceri de bine, cu lucruri plăcute lui Dumnezeu, una ca aceasta adevărat, n-au murit, ci doarme. Aşa ni-o adeverează nemincinoasa gura lui Hristos la sfânta *Evanghelie*: „Cela ce créde întru mine nu va muri în véci.“ Şi de vréme ce credinciosul nu moare, iaşte lucru adevărat că sfârşitul lui nu iaste moarte, ce adormire. O mărturiséşte marele Vasile la cuvântul ce face asupra morţii: „Moartea drepţilor iaste (zice) adormire.“ Şi iarăş, la molitvele Rusaliilor: „Că nu iaste, Doamne, moarte robilor tăi, când eşim noi din trup şi venim la tine, Dumnezeul nostru, ce schimbare dentru céle mai cu grijă la céle mai fericite şi la céle mai vésele şi la odihnă şi la bucurie.“

Şi adevărat, cât iaste de dulce această adormire şi cu cât iaste mai dorită decât adormirea cea firească, de toate zilele. La adormirea cea firească rămâne omul făr'de simţire: nu véde, nu aude, nu cunoaşte, să uită pre sine, uită pre fiii lui, pre rudenii, pre priiateni, rămâne lipsit de toate răsfăţurile vieţii şi de lumina aceştii lumi.

Iar la adormirea ceastă de pă urmă o, cât să bucură, cât să răsfaţă şi cât înviiază, în loc de a-ş piiarde lumina. Îş deşchide

mai vârtos uşa ceriului, a luminii cei adevărate. O zice Isaia la al noaolea cap: „Celor ce lăcuesc în locul şi umbra morţii, lumină îi va lumina pre ei.“ În loc de a să lipsi de răsfăţări şi de bogăţii, câştigă frumoseţile, carele pot singure să sature toate pohtele lui. O adeverează David, la Psalomul 16: „Sătura-mă-voiu când mi să va arăta mărirea ta.“ În loc de a rămânea de cunoştinţa rudeniilor şi a priiatenilor, între strălucirile luminii cei neapropiiate, véde, în toate zilele, şi pre părinţi şi pre fii şi verice alt au avut dorit în lume. O mărturiséşte marele Pavel cătră corinthéni, în 13 capete: „Acum cunosc din parte, iar atuncea voiu cunoaşte, precum şi cunoscut sunt.“

Şi de vréme ce aici, după adormirea cea firească, să întoarce iară omul la osteneli, la scârbe, la supărări, la patemi, acolo, după adormirea cea de pe urmă, caré o numim noi a morţii, tréce din scârbă la bucurie, din stricăciune întru nestricăciune, din oraşul lacrămilor la locul veseliei, din turburarea vieţii la adăpostirea cea lină a mântuirii, din patimile Eghipetului în pământul cel fericit al făgăduinţei, din robiia lumii la mântuirea ceriului, din petrecaniia omenească, în ceata fericiţilor îngeri. Şi ce altă norocire iaste mai mare, decât aceasta? Ce altă adormire mai dorită, decât adormirea morţii?

Drept acéia zice şi Duhul Sfânt la Eclisiastul, în 7 capete: „Mai bună e zioa morţii, decât zioa naşterii, că naşterea iaste începutul durerilor, iar moartea iaste începutul vieţii cei fericite“.

Drept aceia zic iară: „Nu plângeţ că n-au murit, ci doarme“, şi cu mine împreună vă zice şi cel cu rostul de aur, Ioan: „Să cuvine la moarte să ne bucurăm, iară să nu plângem“. Şi pricina iaste, zice sfântul: „De va fi tânăr, s-au mântuit curând din mijlocul rélelor, iar de va fi bătrân, acéia ce i să părea mai dorită a fi, cu saţiu luându-l, s-au dus“.

Şi noi, de nu vărsăm lacrămi niciodată, când ruda sau priiatenul doarme, ci mai vârtos liniştim, tăcem şi ne nevoim ca să nu-i dăm vreo supărare, măcar că ştim cum că adormirea iaste

moarte trecătoare „sfârşitul a unii zile“, precum zice dumnezeescul Zlatoust, dară pentru ce să le vărsăm pentru cei morţi? Pentru ce să ne întristăm de sfârşitul vieţii fraţilor noştri, ce să odihnesc în Domnul, ce să veselesc în slava cerească, ce lăcuesc în lăcaşurile celor vii? Adevărat, moartea, ca o nemilostivă ce iaste, au secerat făr'de vreme pre această floare aleasă şi au răpit prea timpuriu podoaba, frumuséţia neamului femeesc. Iar pentru aceasta nici lacrămele, sunt cu cale, nici întristarea cu dreptate. Că precum iaste mai norocit corăbiiariul acela, pre carele vântul cel tare îl aduce cu grabă la linişte, decât acela ce cu mare linişte, făr'de vânt, călătoréşte, aşa mai fericit iaste şi cela ce fără vreme, de moarte grabnică să mută la liniştea dumnezeeştii fericiri. Zice înţeleptul Solomon: „Sfârşindu-se preste puţin, au plinit ani mulţi, că plăcut era Domnului sufletul lui“. Au stătut cu bună mulţemită lui Dumnezeu şi sufletul aceştii cinstite cocoane, pentru multa ei credinţă, pentru bunătăţile ei céle creştineşti, pentru curăţeniia cea făr'de asemânare, pentru cuceria cea mare, la céle dumnezeeşti.

Drept acéia s-au sfârşit preste puţin, pentru ca să câştige rodurile lucrurilor ei, celor plăcute lui Dumnezeu sau, să zic mai bine, s-au sfârşit preste puţin, pentru ca să câştige zilele ei şi să-ş facă viaţa ei vécinică.

O pasăre, ce să numéşte finix, de ce să săvârşeşte făr'de vréme de acéia mai mult îş adaoge zilele vieţii lui, pentru căci moartea îi înoiaşte viaţa şi-i dăruiaşte ani mai mulţi. Deci această cocoană, de ar fi murit pentru ca să se săvârşească, ar fi fost vrednic de plâns sfârşitul ei, pentru căci s-ar fi pierdut un chip minunat ca acesta al darurilor şi al bunătăţilor. Dară de vreme ce s-au săvârşit pentru ca să trăiască în véci, pentru ca să se bucure, împreună cu îngerii, pentru ca să se nască de a doa ora, în ceriu, ca finixul, ce trebuesc lucrămele? Să cuvine (zice fericitul Pavel) acest trup stricăcios să se îmbrace cu nestricăciune şi acest muritoriu să se

îmbrace cu nemurirea. Încetează, drept acéia, jalea, săvârşească-se întristăciunea, că n-au murit, ce doarme.

Şi précum zicea apostolii cătră Hristos pentru Lazar, aşa zic şi eu pentru dânsa: „De-au adormit, mântui-să-va." Va aşăza, fără de nici un prepus, marele Dumnezeu sufletul ei cel creştinesc în sânul lui Avraam şi al lui Isac şi al lui Iacov, în lăcaşurile celor vii, în corturile celor drepţi, unde strălucéşte lumina cea de pururea a dumnezeeştii lui mărire.

Şi de vreme ce între célialalte faceri de bine sunt folositoare cérerile sfintei besérici şi rugăciunile celor credincioş, pentru ca să câştige fieştecare creştin fericirea cea neschimbată, pentru aceasta vă pohtesc pre toţ, preasfinţiţilor arhierei, cuvioşilor ieromonaşi, cucérnicilor preoţ, cinstiţilor boiari şi pre tot norodul ce vă aflaţ de faţă, să ziceţ cu un glas şi cu o inimă, toţ deodată, Dumnezeu să o iarte şi să o fericească, pentru ca să învrednicească şi ea şi noi toţi (când va fi voia lui Dumnezeu) să ne veselim împreună întru împărăţiia ceriului, unde iaste viaţa făr'de moarte şi mărirea nedescoperită şi bucurie stătătoare şi vécinică. Amin.

CUPRINS

ÎNVĂŢĂTURĂ CÂND SĂ FACE PARASTAS

Un lucru peste fire văz în *Sfânta Scriptură* la a doaoa carte a Împăraţilor, în 12 capete şi foarte mă face de mă minunez. Împăratului David i-au fost bolnăvit copilaşul cel dintâiu, ce avea din Virsavea. Şi, pentru căci se afla în nevoia morţii, era pururea trist şi mâhnit şi nici mânca, nici bea, nici putea nimeni să-l mângâe. Iar după ce au murit, zice *Sfânta Scriptură*, îndată s-au spălat şi s-au uns cu mirosuri şi s-au îmbrăcat în haine luminate şi, mergând în casa Domnului, au dat mulţemită lui Dumnezeu. Şi eşind afară s-au ospătat şi s-au veselit, de care lucru stau de mă mir, cum putu fi aceasta? Ca până era viu şi bolnav plângea şi să întrista şi, după ce au murit, s-au veselit.

Răspunsul acesta ni-l dă însuş David. „Până era — zice — bolnav, mi să cuveniia să mă mâhnesc pentru el, căci aveam nădéjde că mi-l va lăsa Dumnezeu. Iar de vréme ce au murit, înapoi nu pociu să-l mai întorc, ci-m caut mie a mérge după el; şi pentru aceia mă bucur că s-au odihnit în Domnul şi s-au mântuit de grijile lumii."

Drept acéia zic şi eu către dumneata (cutarele) şi către célialalte iubite rudenii să încetaţi întristarea şi să părăsiţ lacrămile, de vreme ce s-au odihnit în Domnul această cinstită cocoană ce să pomenéşte astăz. Căci lacrămile şi întristăciunile nu dau nici un folos morţilor, nici pot să-i întoarcă din viaţa cea vécinică, nici să-i scoaţă din gropi. Şi pentru acéia au pus lége dumnezeeştii apostoli, să nu plângem pre morţi, ci să-i pomenim la înfricoşatele taini şi să facem milostenii şi alte faceri de bine pentru ei, că iaste plăcut înaintea lui Dumnezeu şi li să face mare folos şi aduc multă dobândă şi mântuinţă sufletelor, precum adeverează şi sfântul Dionisie Areopaghitul la cuvântul ce face asupra morţii. „Rugăciunile — zice — ce să fac la sfintele jertăvnice sunt de folos nu numai celor vii, ci mai vârtos şi celor morţi."

Şi pentru acéia şi sfânta besérică să roagă neîncetat bunătăţii lui Dumnezeu să lase toate greşalele celui mort, pentru neputinţa omenească şi să-l odihnească în locul celor vii, în sânul lui Avraam şi al lui Isaac şi al lui Iacov, de unde lipséşte toată duréria, grija şi suspinarea. Şi să nu să uite putéria lui Dumnezeu pentru multa şi nespusa a lui bunătate, spurcăciunilor ce s-au făcut de cel mort, pentru neputinţa omenească, de vréme ce nu iaste nimeni curat de spurcăciuni, după cum iaste zis.

Şi de vréme ce şi această cinstită cocoană ce să pomenéşte astăz, cu cuvioasă slujbă bisericească au vieţuit în lume ca un om, să roagă, prin mijlocul mieu, tuturor, câţi vă aflaţ de faţă, ca ce va fi greşit înaintea lui Dumnezeu şi înaintea oamenilor, să ziceţ toţi, cu un glas şi cu o inimă: Dumnezeu să o iarte, pentru ca să ne învrednicim şi noi a lua această ertăciune, după petrecaniia noastră. Amin.

CUVÂNT DE ÎNVĂŢĂTURĂ ÎN 25 A LUNII DECHEMVRIE. LA NAŞTEREA DOMNULUI NOSTRU IISUS HRISTOS

CUPRINS

„Că iată vestesc voao bucurie mare, carea va fi la tot norodul, că s-au născut voao astăz mântuitor, carele iaste Hristos, Domnul, în cetatea lui David.“

Multă veselie sufletească ne aduc noao, celor credincioşi şi iubitori de prăznuire acéste cuvinte ale sfintei *Evanghelii* de astăzi, dintre care cuvinte adunăm 2 lucruri minunate şi peste fire; una, că înţelégem o véste bună, caré din véci nu s-au auzit, nici să va mai auzi până în véci şi alta, că auzim o bucurie mare caré stinge toată jalea, toată întristăciunea şi toată lacrăma de pe faţa pământului. Aş pohti însă acéste cuvinte să le întinz ca o masă desfătată înaintea dragostei voastre şi să vă fac un ospăţ sufletesc, după putinţă, puind în loc de bucate, cu multe féliuri de bunătăţi drése, cuvântul cel de bună vestire şi, în loc de băutură veselitoare, să dreg în păharul preaînţeléptelor capetelor voastre cuvântul cel de mare bucurie, pentru care lucru cérem putére de la Hristos, carele înţelepţeşte pre cei neînvăţaţi, ca să ne luminéze mintea şi să ne dea ajutor ca să putem îndulci cu ospăţul vorbelor inimile şi auzurile celor ce vor ospăta sufléteşte.

Decât célialalte nume, cu carele zice Isaia să se numească mântuitoriul, decât toate iaste, cel dintâi, minunat; şi cu cuviinţă i să cuvine acest nume, că nu numa într-un lucru, ci în toate faptele sale minunat au fost: minunată zemislirea lui, minunată şi naşterea, minunată şi viaţa, învăţătura, moartea, înviiarea, înălţarea la ceriu; minunată au fost şi pohfala înălţării lui, că toate întru dânsul au fost noao înălţate şi minunate. Iar ce iaste prăznuirea noastră, ceastă de acuma, iaste mai minunată decât toate, carele pomenéşte evanghelistul zicând: „Şi au născut pre Fiiul său cel întâi născut şi l-au înfăşat pre dânsul şi l-au pus în iasle, pentru că nu avea ei loc în casă.“ Că ce iaste mai minunat decât a zăcea în iasle Domnul tuturor? Şi nu fu lui alt loc în

lume? Ce iaste mai minunat decât o mărire ca aceasta, să fie aruncat la locul dobitoacelor? Şi pentru căci văd îngerii pre Domnul cerurilor, aruncat în gunoae, cântă: mărire lui Dumnezeu, celui din nălţime.

Şi naşterea aceasta n-au fost numai mântuitoare, ce şi minunată. Că despre o parte trebue să ne minunăm de sfatul cel minunat al înţelepţiei lui Dumnezeu, iar de altă parte trebuieşte să mărim lucrul cel mare al bunătăţii lui. Că am câştigat astăzi pre judecătoriul ceriului şi al pământului, carele, surpând zapistul răutăţilor noastre, s-au milostivit de au rupt şi legăturile.

Câştigat-am astăzi pre Domnul, carele jugul cel vechiu al robiei noastre, de pe grumazii noştri fărămându-l, întristăciunea lumii au veselit-o, cu slobozirea cea vécinică. Câştigat-am pre împăratul cel blând carele, în toată lumea călcând cu paşii dreptăţii cereşti, tirăniia vrăjmaşului celui răpştitoriu au sfărâmat-o.

Astăzi au strălucit noul Adam, carele nu iaste lăcuitoriu ci domn şi stăpân al raiului, pre carele frumoséţia pomului celui oprit nu-l va înşăla, şarpele nu-l va vicleni, muiarea nu-l va amăgi.

Astăzi au răsărit lumina întru întunérec.

Astăzi, pre acela de carele să turbura ceriul şi ceriul ceriurilor, avându-l lumea, neştiind l-au câştigat.

Văzut-au sfinţii, strămoşii noştri, minuni mari şi fără de număr: că Marea Roşie, desfăcându-se în doao le-au făcut cale; focul, ca un stâlp luminându-le noaptea, le-au slujit; norul, de arşiţa şi zăduful zilii i-au umbrit; ceriul, hrană îngerească le-au dat; piatra cea vârtoasă, păhar dulce li-au deschis; Iordanul, curgerile sale céle répede, spre fugă li-au întors; zidurile céle tari ale vrăjmaşilor, de glasul trâmbiţelor au căzut; soarele, pre ceriu zăbovind cu călătoriia, au mărit zioa pentru izbândă. Iar minune ca aceasta nu s-au văzut niciodată, nici s-au auzit, ca cela ce iaste unul născut celui preaînalt, pre carele puterile arhanghelilor cu frică îi slujesc, a să arăta pre sine, cu trup, oamenilor şi trupul carele l-au luat de la oameni să-l îndumnezeiască.

Drept acéia, decât iaste taina aceasta mântuitoare, de atâta iaste şi mai minunată; care necum limba omenească poate a o grăi, ce şi îngerii, carii ne vestesc noao astăzi bucuriia cea mare şi cântă mărirea lui Dumnezeu, nu iaste cu putinţă ca să o adeveréze.

Eşit-au — zice — poruncă de la chesariul Avgust, să se scrie toată lumea, adecă ca fiéştecine numele său, la moşiia sa şi la locul naşterii sale să şi-l spue. Drept acéia, cu pricina aceştii porunci, s-au suit şi Iosif din Galilea, din cetatea Nazaretului, la Iudea, în cetatea lui David, care să chiamă Vithleem (pentru că era el din casa sa şi din moşiia lui David), să se scrie cu Mariia cea logodită lui, muiare, fiind grea. Iar osteneala şi greotatea călătoriei aceştiia pre lesne o va putea cunoaşte fiéştecine, de va vrea să socotească vremea şi cine au fost cei ce călătoriia. Că era pre la miezul ernii, când pământul şi apele sunt îngheţate de ger şi de vânturile céle reci; şi fecioara tânără şi ruşinoasă, care nici din casă nu era obicinuită a eşi, şi, fiind aproape de a naşte, purcéde pre o cale grea şi cu anevoe ca aceasta. Şi, apropiindu-să de Vithleem doară s-ar fi găsit vreo casă cuvioasă, ca să nască fecioara aceasta într-însa, iară însuş iubitoriul de sărăcie, Domnul, au pohtit într-o coşare smerită, ca să se nască.

Şi fu, drept acéia (zice evanghelistul), fiind acolo s-au umplut zilele ei să nască. Şi era noaptea, care noapte era mai luminată decât soarele, întru care au răsărit soarele dreptăţii. Însă eu mai bine voiu numai zioa acéia a fi noapte întru caré omul cel dintâi, Adam, au pohtit a fi asémenea lui Dumnezeu. Şi noaptea aceasta, între caré au strălucit lumina cea cerească în lume, noul Adam, o voiu numi zio.

Iar sfânta Fecioară aştepta, cu mare pohtă ceasul acela întru care, pre Dumnezeu ca un prunc, să-l ia în braţele sale şi cu mâinile sale să-l cuprinză şi cu ţâţele sale să-l apléce, fiind, drept acéia, toate într-un linişte şi întru tăcere.

Făcându-şi noaptea calea sa jumătate eşit-au aici, în lumina aceasta a noastră, ca un mire din cămara sa; eşit-au, zic, nădéjdea

tuturor vécilor, bucuriia îngerilor, mântuirea neamurilor, scularea celor morţi, izvorul milii, rădăcina vieţii. Eşit-au cuvântul Tatălui, cu trup îmbrăcat, din trupul Fecioarei; eşit-au gol, pentru ca să ne îmbrace pre noi, sărac ca să ne îmbogăţească, smerit ca să ne înalţe la ceriu, ca un prunc, ca să ne facă pre noi desăvârşit şi să ne dea noao bucuriia cea vécinică. Auzitu-s-au, rogu-vă, vreodată, véste ca aceasta? Au socotiţ că să va mai auzi? De aduce atâta bucurie la oameni o véste bună de céste trecătoare, dară această véste cu cât mai vârtos va aduce bucurie mare la tot norodul, după cum au zis îngerul? Precum căldura soarelui trage aburul de pe pământ, în sus şi de acolo să pogoară roao şi face pământul de rodéşte şi să veseléşte aşa şi preacuratul sângele Fecioarei, cu putéria Sfântului Duh, far' de nice o sămânţă de bărbat, zemislindu-se, s-au făcut trupul Domnului Hristos carele, eşind la lumină, ca cela ce iaste lumina cea adevărată, minunat au veselit tot neamul omenesc; şi născându-l, l-au făcut mai frumos decât ar fi fost înfrumuseţat cu tot féliul de bunătăţ. Că el iaste izvorul bunătăţilor făr'de nici o stricăciune a fecioriei sale şi făr'de nici o simţire de durére au strălucit în lume acest sfânt prunc.

Obiciai iaste, în multe părţi, ca tot cela ce ar duce roadă noao de vânzare iaste ertat de toată datoriia vămii lui. Drept acéia vrédnic lucru au fost să fie sfânta Fecioară mântuită de toată vama datoriei durerii naşterii sale, că numai ia singură au adus lumii roadă noao. Că toate muerile câte au născut în lume au adus roduri vechi, zemislite în tina păcatului celui strămoşesc; iar acesta pre carele l-au născut sfânta Fecioară cu adevărat iaste roadă noao, că iaste om zemislit din Duhul Sfânt şi numai om singur, ce şi Dumnezeu. Că singură ia au adus în lume această roadă frumoasă şi pentru acéia au rămas mântuită de toată vama naşterii cea cu durére, precum şi de toată stricăciunea fecioriei au râmas întreagă. Că cel ce venise în lume ca să facă pre toţ oamenii curaţi şi far'de stricăciune n-ar fi fost nicidecum cu cuviinţa să facă Maicii sale stricâciune.

Drept acéia, ce iaste mai minunat şi mai slăvit decât această naştere? Că să întunecă mintea omului şi nu poate a le pricépe acéstia, cum poate că să nască fecioara fiiu? Şi prin venirea unui dar în lume să săvârşeşte taina a doao daruri: că ziditoriul să naşte din zidirea sa şi muma cea neîmpreunată cu bărbat să minunează de rodul pântecelui său şi muiarea să face începătoriul său începătoare.

Şi nu ştiu de ce mă voiu minuna întâi? De zemislirea cea făr'de sămânţă, au căci prin naşterea aceasta mai mult s-au slăvit fecioriia? Şi nu iaste minune de au născut şi au rămas Fecioara curată, că au născut pre cela ce iaste începutul fecioriei şi întru tot curat.

Cine va putea spune cu ce dragoste şi cu ce frică împreună va fi cuprins pre acest Fiiu al său, că fiind plină de credinţă îl cunoştea pre acesta a fi Dumnezeu şi-l cunoştea a fi şi Fiiul său; să cunoştea pre sine a fi şi mumă şi slujnică. Drept acéia, ca o mumă cu dragoste îl cuprindea şi-l săruta şi ca o slujnică, ca pre un Dumnezeu înalt abiia cu preacuratele mânile sale cuteza a-l apipăi. Căci ştiia că nici preoţilor nu era slobod a să atinge de lada legii, caré era ca o umbră înaintea aceştii taine şi ştiia a fi scris ca să se curăţească cei ce purta vasele Domnului. Şi de pohtiia arămurile béséricii atâta curăţie, cu cit mai vârtos pohtéşte acesta curăţiia carele iaste începâtoriul şi izvorul curăţiei.

Drept acéia preaînţeleapta Fecioară, cu frică şi cu dragoste, împreună cu multe lacrămi, carele le scotea dragostea cea multă ce avea către cela ce să născuse dintru dânsa, uda trupul preasfântului cocon; şi luându-l cu scutece l-au înfăşat şi cu braţele l-au cuprins şi ţâţe feciorești dându-i în gură, cu lapte curat l-au alăptat.

Şi ce s-au mai întâmplat iaste lucru cu adevărat că covârşaşte toată minunea minţii omeneşti. Că zice: „Şi-l puse pre dânsul în iasle, pentru că nu avea ei loc în casă". Înfăţăşind, drept acéia, un lucru prea de jos, cu un lucru prea înalt, cum nu te vei

cutremura de minune? Că pruncul acesta, carele să vârguléşte în iasle, de ne vom rădica ochii credinţii noastre îl vom cunoaşte făcând tunete şi fulgere în nori şi pre cer umbletul stélelor rânduind, soarele şi luna de raze împlându-se şi mişcarea ceriului îndreptând şi toată greimea lumii acest prunc înfăşat o cârmuiaşte.

Cine iaste acela aşa mic şi aşa mare, aşa smerit şi aşa înalt, cât în iasle zăcând, în ceriu cu glasuri îngereşti să măréşte? Că ce iaste mai mic şi mai smerit decât a să naşte în iasle, care loc nu iaste al oamenilor, ci al dobitoacelor? Şi ce iaste mai mare şi mai înalt decât tot întru aceastaş naştere, pământul cu mare lumină a străluci şi mulţimea oştilor cereşti a cânta şi cétele îngerilor a să veseli cântând: „Mărire lui Dumnezeu întru cei de sus“? Şi umplând văzduhul de glasuri dulci şi mângăioase, când, de la începutul lumii, s-au mai auzit, la naşterea vreunui om, glasuri şi cântări îngereşti? De nu poţi créde, omule, cu slăbiciunea ta, cum că s-au născut Dumnezeu din muiare, cunoaşte că s-au născut din fecioară. De-ţi pare lucru prost a fi scutecele acélia întru carele iaste înfăşat, minunează-te de îngerii şi de mulţimea oştilor lor cereşti, cu ce cântări îl măresc. Şi de te scârbeşti de iasle, rădică-ţ ochii puţinel şi vei vedea pre ceriu stea noao, caré mărturiseşte lumii naşterea Domnului. Şi de vréme ce crezi altele mai mici, créde şi céle minunate. Şi de te priceşti de céle ce sunt ale smereniei, cinstéşte céle cereşti şi înalte.

Cine, drept acéia, întru înălţimea mărirei aceştiia fiind împreunată cu atâta smerenie, nu va cunoaşte a fi doao firi, dintru cari una iaste vrednicie măririi şi alta priiminţa bunătăţii; carele amândoao le arată prorocul Isaia, zicând: „Prunc s-au născut noao şi fiiu s-au dat noao“. Numindu-l prunc, însemnează smereniia omenirii şi numindu-l fiiu dat, arată înălţimea măririi. Că s-au născut noao, cel ce luiş era; dat iaste, drept acéia, din dumnezeire şi născut din fecioară.

Născut iaste cela ce simte apusul; dat iaste cela ce n-are început; născut iaste cel ce iaste mai tânăr decât mulţi; dat iaste

decât carele nu iaste nici părintele mai vechiu; născut iaste cel ce va să moară; dat iaste acela dintru carele viaţa să naşte şi aşa, cel ce era, dar iaste şi cel ce nu era s-au născut. Acela stăpânéşte, iar acesta să smereşte. Luiş stăpânéşte şi noao, celor credincioş, ne gătéşte moştenire; şi nimeni să nu socotească că, luând trup, s-au micşorat ceva din mărirea cea dumnezeiască. Nu s-au născut îngerilor, căci acei ce au rămas în dreptate nu le trebuia mântuire şi cei ce căzuse nu putea ca să se mântuiască. Noao iaste, drept acéia, dat Domnul acesta şi născut.

Şi de vreme ce îngerii îl măresc pre dânsul, cu cântări, neîntorcându-i pre dânşii de la răutate, nici cétele lor să le mai slăvească, dară noi, cu cât mai vârtos să cuvine să-l mărim şi să-l mulţemim pentru véstia cea bună a împăcăciunii ce ne-au adus de la Dumnezeu Tatăl pentru bucuriia cea mare ce au vărsat peste tot pământul, pentru mântuirea noastră din mâna vrăjmaşului, pentru deşchiderea uşilor raiului şi pentru multele şi nenumăratele faceri de bine ce ne-au făcut şi ne face totdeauna, pentru carele trebuiaşte, cu bucurie sufletească şi cu laude de mulţemiri şi de slavoslovie să-i zicem: Slavă ţie, Dumnezeule, celui din nălţime.

Şi să ne închinăm naşterii lui, aducându-i cu dragoste, cu frică şi cu multă cucerie, împreună cu filozofii şi daruri de bunătăţ: aur, tămâe şi zmirnă în locul aurului să-i aducem credinţă dreaptă, ca unui împărat ce iaste al ceriului şi al pământului şi a tuturor adâncurilor; în locul tămâei să-i aducem dragoste curată, ca unui Dumnezeu vécinic; şi în loc de zmirnă să-i aducem nădéjdia cea bună, că el iaste toată nădéjdia lumii.

Şi aşa, cu acest mijloc făcând, vom fi adevăraţi prăznuitori şi închinători naşterii domnului Hristos, căruia ne rugăm ca unui mult îndurătoriu, măcar că suntem şi nevrédnici, să arate bunătatea lui cea desăvârşit; şi precum s-au milostivit de au surpat cu smereniia lui cea de margine, pre mândrul acela Luţifer, să surpe şi pre toţ vrăjmaşii cei văzuţ şi nevăzuţ a preluminatului, înălţatului şi iubitoriului de Hristos domnului nostru Io Costantin voevod.

Şi precum au înoit cu naşterea sfinţiei-sale toată lumea şi viaţa omenească, aşa să înoiască şi anii vieţii măriei-sale, ca să poată prăznui în mulţi ani luminat şi pe plăcérea lui Dumnezeu acest luminat praznic cu fericită şi întreaga sănătate, cu lină pace şi cu viaţă norocită şi să-l învredniceească Dumnezeu întru adânci bătrânéţe, să stăpânească întru înălţat scaunul măriei-sale şi să oblăduiască cu blândéţe turma şi norodul ce i s-au încredinţat, împreună cu toată luminata şi de Dumnezeu blagoslovita casa măriei-sale, cu luminata doamnă, cu luminatele odrasle, coconi şi cocoane ale măriei-sale şi cu toată cinstea şi blagorodnica boerime, cu cei mari şi cu cei mici, cu cei ce sunt de faţă şi cu cei ce lipsesc cu toată creştinătatea şi cu toată ţara cu blagosloveniia preasfinţilor mitropoliţi şi a iubitorilor de Hristos episcopi, cu rugăciunile cuvioşilor egumeni şi a cuciarnicilor preoţ şi a tot cinul besericesc, ca cu o gură şi cu o inimă, cu bucurie sufletească să zicem împreună cu îngerii: Slavă lui Dumnezeu celui din nălţime şi pre pământ pace, întru oameni bunăvoire.

CUPRINS

CUVÂNT DE ÎNVĂŢĂTURĂ LA DUMINECA FLORILOR

„Ziceţ fétii Sionului: „Iată împăratul tău vine la tine blând şi mântuind“, ne poveşteşte Mathei evanghelistul, în *Evangheliia* de astăz.

La acest preacinstit şi sfânt praznic de astăz aflu doao lucruri împotrivitoare, carele amândoao deodată, întru acestaş ceas, îmi pricinuesc şi veselie şi întristare. Văz, de-o parte, pre mântuitoriul lumii că întră, biruitoriu, în Ierusalim, însoţit cu de tot féliul de rânduială şi de vârstă omenească, dintru carii, unii, mergea înainte şi alţii urma. Alţii tăia ramuri din copaci şi alţii aşternea hainele lor pre pământ. Alţii îl lăuda şi alţii îi cuvânta măriri: „Osanna, fiiul lui David“. Şi de bucurie tot sufletul mi să veseléşte.

De altă parte iară văz pre acestaş mântuitoriu Hristos că apropiindu-să de Ierusalim, varsă lacrămi amară pentru dânsa, din ochii lui cei dumnezeeşti. „Şi văzând cetatea (zice evanghelistul) au plâns pentru dânsa.“ Şi, de multă întristăciune, mi să amăraşte inima şi stau de mă mir cum poate aici de să uneşte lumina cu întunéricul, liniştea cu furtuna, săltările cu suspinul, bucuriia cu întristarea, cântările cu lacrămile? Cum aşa amăraşte, dulcele Iisus, cu plânsul, bucuriia biruinţii sale? Cum nu să veseléşte împreună cu norodul ce-l laudă? Cum nu să bucură cu cei ce-l propoveduesc, pretutindenea, împărat: blagoslovit cel ce vine în numele Domnului, împăratul lui Israil?

Plânge, feţii miei, între bucurii, domnul nostru Iisus Hristos, pentru căci întră întru nemulţumitoarea de cetate, cu totul blând, pentru ca să o mântuiască de păcatele ei. „Ziceţ fétii Sionului“ i proci.

Şi în loc de a afla într-însa pocăinţă şi umilinţă, află sudălmi şi necinstiri, află inima ei gata să-l osândească spre moarte. Acest féliu de plată sunt obicinuiţ oameni a da lui Dumnezeu, când cu milostivirea lui cea de margine îi chiamă la pocăinţă şi pohtéşte să-i mântuiască.

Şi iaste cu putinţă să aibă pricină să se întristéze astăzi Hristos şi să plângă şi pentru voi, fiii miei cei sufleteşti, carii cu stâlpări şi cu ramuri aţ venit, cu toţii, véseli, întru întâmpinarea lui. Însă, pentru ca să cunosc adevărul, vă pohtesc să-mi dăruiţ puţinică ascultare, pentru ca să se mângăe şi cuceriia voastră şi dorinţa mea.

La învăţătura ce am făcut în a dooa duminecă a postului, de veţi ţine minte, aţ auzit cât iaste fără de asemânare milostivirea lui Dumnezeu şi cu câtă dragoste părinţească chiamă pre păcătoş la pocăinţă; că numa pentru acest sfârşit au rânduit Dumnezeu în sfânta a lui besérică acéste 40 de zile ale postului acestuia, pentru ca să aibă păcătoşii pricină să se pocăiască de păcatele lor şi Dumnezeu să-ş arate cătră ei milostivirea lui. Au rânduit această

vréme să fie ca o zeciuială anului, nu pentru dânsul, ci pentru folosul nostru, pentru ca să lăsăm răutăţile, pentru ca să înfrânăm patemile, pentru ca să supunem trupul, pentru ca să facem lucruri creştineşti şi plăcute lui Dumnezeu: să hrănim pre săraci, să miluim pre cei streini, să ertăm pre cei greşiţ, să arătăm dragoste cătră Dumnezeu şi cătră vecinul nostru, iar mai vârtos pentru ca să ne curăţim cugetele noastră de tina păcatului şi cérem, ertăciune de la Dumnezeu pentru necinstele ce i-am făcut, peste tot anul, cu gândul, cu cuvintele şi cu lucrurile céle făr' de lége.

Acum, toate acéstia, oare făcutu-li-am? Oare cine iaste sluga cea credincioasă şi înţeleaptă? (Întreb şi eu, cu gura mântuitoriului Hristos, după cum zice la 24 de capete a lui Mathei). Carele, viind domnul lui, va afla făcând aşa? Cine iaste creştinul acela carele într-acéste sfinte zile ş-au plătit datoriia? Cine iaste acel drept în credinţă şi îmbunătăţat, carele să fie postit şi sufletéşte şi trupéşte, să se fie pocăit de păcatele lui, să fie alergat, cu umilinţă adevărată la milostivirea lui Dumnezeu şi să ceară ertăciune? Cine iaste sluga cea credincioasă şi înţeleaptă?

Marele Vasilie, la cuvântul al doilea ce face pentru post, zice cum că îngerii a fieştecării besérici au câte o carte, întru caré, de la începutul postului scriu pre cei ce să postesc pen'ca să ştie cei ce nu-ş fac datoriia. Besérica încă are o carte, caré au luat-o de la Hristos după a căruia învăţătură sunt să se întrébe toţ câţ să laudă a fi creştini, următori lui Hristos şi fii adevăraţ ai sfintei besérici. Şi oare ce carte socotiţ să fie aceasta? Iaste acéia ce stă în lăuntru, în sfântul jărtăvnic, pre sfântul prestol, căriia ne închinăm cu toţii şi o crédem; adecă iaste sfânta şi dumnezeiasca *Evanghelie*.

În cartea îngerilor poate să fie mulţi nescriş, sau pentru vreo nevoe lumească, sau pentru vreo boală trupească, cu carele li s-au zăticnit postul, iar în cartea bésericii iaste să se afle, negreşit, scriş toţ şi cei tineri şi cei bătrâni, bogaţii şi săracii, arhiereii, şi preoţii, boiarii şi stăpânitorii şi toţ câţ mărturisesc dreapta cre-

dinţă. Pentru căci cine nu să va afla într-acea carte nu să va învrednici împărăţiei ceriului.

Pentru această sfântă carte, prorocind David, cu duhul zice un lucru preaslăvit la Psalomul 138, care mă pune la mare mirare. Şi cuvintele lui sunt acéstia: „Şi în cartea ta toţ să vor scrie: zile să vor zidi şi nimeni întru dânşii“. Adecă zice că în cartea lui Dumnezeu toţi să vor scrie şi cum că să vor rândui nişte zile despărţite, întru carele nimeni nu să va afla scris.

Acéste cuvinte a lui David foarte mi să par întunecate şi nepricepute. Eu ştiu din *Scriptură* cum că în cartea lui Dumnezeu nu numa să scrie fieştecarele, ce să scriu încă şi a fieştecăruia şi faptele céle bune ce au lucrat şi păcatele ce au făcut şi zilele şi ceasul şi locul întru carele le-au făcut. Că zice iarăş David: „Şi cel nelucrat de mine au cunoscut ochii tăi“.

Dară oare care sunt zilele acélia întru carele nici unul nu va fi scris? Multe sunt, peste tot anul, iar mai multe ale sfântului post. Întru acéste zile mă tem, adevărat că nimeni nu să va fi scris în cartea lui Dumnezeu, căci aşa mi se pare cum că nimeni n-au făcut pocăinţă adevărată.

Cartea lui Dumnezeu iaste sfânta *Evanghelie*, precum am şi mai zis. Nu zic pentru célialalte zile ale anului, ci numai péntru acéstia ale sfântului post. Cine s-au scris într-însa? Cine au făcut acélea ce l-au învăţat *Evangheliia*?

În Dumineca de lăsata secului de brânză ne-a învăţat *Evangheliia* să ertăm pre vrăjmaşii noştri, pentru ca să ne iarte şi pre noi părintele cel ceresc, să nu facem lucrurile noastre în făţărie, să nu adunăm comori pre pământ, ce comorâle să le adunăm în ceriu, unde nici moliile, nici rugina nu o strică şi unde furii nu o sapă nici o fură. Şi acéstia, cine din noi le-au făcut? Au trecut acea zi şi în carte nimeni nu s-au scris. „Zile să vor zidi şi nimenea întru dânşii.“

Au venit Dumineca cea dintâi a postului, întru caré au zis *Evangheliia* cum că Fiiul lui Dumnezeu ne-au văzut supt smochin:

smochinul iaste semnul păcatului. Şi din noi care creştin au lăsat păcatul? Cine s-au asemânat lui Nathanail, să alérge cu pohtă şi cu dragoste cătră Hristos, să-i mărturisească „Fiiul lui Dumnezeu“ şi să urască din tot sufletul pre blestematul de smochin, pre păcatul? Au trecut zioa şi în carte nu s-au scris nimeni, carele să se fie pocăit. „Zile să vor zidi şi nimenea întru dânşii.“

Au venit a dooa Duminecă, a slăbănogului şi cu pilda cărturarilor şi a fariseilor, carii au clevetit pre Hristos şi-l făcea hulitor, pentru căci erta păcatele, zicând: ce grăiaşte acesta aşa hule? Ni-au învăţat *Evangheliia* să părăsim clevetirile, să nu grăim de rău pre vecinul nostru, să nu-i zicem cuvinte grozave, să nu-l necinstim. Şi cine au făcut-o aceasta? Cine şi-au oprit limba de rău şi buzele lui să nu grăiască vicleşug? Au rămas şi într-acea zi cartea nescrisă. „Zile să vor zidi şi nimenea întru dânşii“.

Au venit a treia Duminecă, a închinării cinstitei cruci, întru caré ne sfătuia Hristos să ne lepădăm de lume, să fugim deşertăciunile şi să rădicăm crucea lui: „Cine va vrea — zice — vie după mine, să se lépede de sine şi să-ş ia crucea sa şi să vie după mine. Şi carele din creştini au primit sfatul lui? Cine au făcut acel lucru plăcut lui Dumnezeu? „Zile să vor zidi şi nimenea întru dânşii.“ Au trecut şi acea zi şi nimenea nu s-au scris.

Au venit a 4 Duminecă şi ni-au pus *Evangheliia* de faţă pe fiiul acelui om ce avea, din copilărie duh mut. Şi oare câţ s-au învăţat dintru aceasta să tacă păcatele céle streine şi să-ş ispoveduiască, cu umilinţă, precum să cade, păcatele lor? „Zile să vor zidi şi nimenea întru dânşii“. Câţ era obicinuiţ să-ş ascunză greşalele şi să nu-şi vădească păcatele lor, la duhovnic, au rămas iarăş aceia, precum au fost şi mai înainte. Au trecut şi zioa acéia şi în carte nimeni nu s-au scris.

Au sosit şi a cincea Duminecă a fiilor lui Zevedeu şi cu dojana ce le-au făcut Hristos, zicându-le: „Nu ştiţi ce cereţi“ au vrut să ne învéţe să nu fim trufaş, să nu cérem măriri deşarte, să nu purtăm grijă pentru bogăţii şi pentru slave trecătoare, ci pentru

împărăţiia lui Dumnezeu. Şi cu aceasta ce am sporit? Că au rămas şi într-acea zi cartea nescrisă şi nimeni întru dânşii.

Şi la cea de pe urmă au venit şi zioa de eri, a lui Lazar, carele de patru zile zăcea în groapă şi au înviiat. Şi cine, au din cei tineri, au din cei bătrâni, s-au sculat din groapa păcatului? Cine ş-au deşchis ochii să vază lumina darului? Cine au ascultat glasul Fiiului lui Dumnezeu, carele cu pilda lui Lazar îl chiema la pocăinţă? Au trecut şi această zi şi cu dânsa s-au săvârşit şi sfântul post şi unde să se scrie cineva în sfânta carte „Zile să vor zidi şi nimenea întru dânşii".

Dară acéstia sunt rodurile pocăinţii? Acest folos ne-au mijlocit postul? Aceasta dobândă au făcut zeciuiala acestui an? Precum văz eu şi pentru noi are pricină să se întristeze Hristos precum să întrista şi plângea şi pentru Ierusalim, când întra cu ramuri şi cu stâlpări.

Dară când vor fi zilele acélia întru carele au să facă creştinii hotărâre să schimbe firea, să schimbe viaţa şi să se facă îmbunătăţiţ, de nu vor fi acéstia ale postului, carele să numesc zilele plângerii şi ale umilinţei? Ce acéştia iată că au trecut, făr' de folos şi nu iaste cu putinţă vrémea ce au trecut să se mai întoarcă înapoi.

Acum, dară, ce altă vréme ni-au mai rămas pentru ca să putem să ne scriem în cartea lui Dumnezeu, cu o pocăinţă adevărată şi cu ispovedanie?

Văz în *Sfânta Scriptură*, la Eşire, în trei capete cum când au chiemat Dumnezeu din rug pre Moisi şi i-au descoperit cum că va, prin mijlocul lui să mântuiască din robiia lui faraon pre neamul jidovesc, i-au poruncit să meargă, să zică acéste cuvinte: „Aşa să zici fiilor lui Israil: domnul Dumnezeul jidovilor ne-au chiemat pre noi să mérgem cale de trei zile în pustiiu, să-i facem jărtvă". Această poruncă iaste taină ascunsă şi trebuie să o descoperim, pentru ca să se înţeleagă. Aici vedem patru lucruri: Eghipet, faraon, Moisi şi trei zile în pustiiu.

Eghipetul iaste lumea aceasta, neascultătoare şi vicleană, întru care iaste întins întunerécul păcatului, unde să omor toate întâi născute, adecă sufletele céle cuvântătoare, unde să prefac apele în sânge, adecă faptele omeneşti în sudălmi şi în batjocură lui Dumnezeu, unde stăpâneşte lăcusta şi omida, adecă apucăturile, strâmbătăţile, ura, zavistiia şi vrajba.

Faraon iaste diavolul, carele cu înşelăciunile şi cu vicleşugurile, adecă cu desfătările trupului, cu deşertăciunile céle lumeşti, cu pohtele céle réle prinde pre oameni în cursă şi ţine robiţ pre creştini, carii sunt Noul Israil şi norodul cel ales a lui Dumnezeu.

Moisi sunt eu, nevrédnicul, păstoriul vostru şi câţ alţi arhierei propoveduesc *Evangheliia*, carii suntem trimişi de Dumnezeu să vă chiem la pocăinţă, să faceţ jărtvă lui Dumnezeu, să-i jărtvuiţ tot sufletul vostru, tot gândul vostru şi toată inima voastră. Că aşa zice David: „Jărtvă lui Dumnezeu, duh zdrobit şi inimă înfrântă"; şi apostolul Pavel: „Jărtve ca acéstia sunt plăcute lui Dumnezeu". Aşa ne iaste poruncit la al doilea cap al lui Ioil: „Trâmbiţat — zice — cu trâmbiţă în Sion, sfinţiţ post, strigaţi slujbă, adunaţi norod, sfinţiţi adunare, alégeţ bătrâni, adunaţi prunci".

Şi de vréme ce acéste 40 de zile ale sfântului post le-aţ trecut în Eghipetul patemilor, întru grijile vieţii, întru deşărtăciunile lumii, Dumnezeu, carele iaste tot, cu totul milostiv şi îndurătoriu, iară vă chiamă pre toţi în pustiiu, adecă întru această sfântă săptămână, caré să cuvine să fie pustie, adecă slobodă de griji, de păreri lumeşti, de desfătări, de mâncări şi de odihne trupeşti şi vă rânduiaşte cale de trei zile, carele sunt acéste trei zile ce au mai rămas, adecă luni, marţi şi miercuri, pentru ca să vă curăţiţ cu pocăinţa, pentru ca să vă îndreptaţi cu ispovedaniia, pentru ca să vă împodobiţi cu lucrurile céle sufleteşti şi pentru ca să vă gătiţ cu rugăciuni şi cu milostenii, în zioa cea mare şi înfricoşată a sfintelor taini. Să aduceţ lui Dumnezeu jărtvă de laudă, să vă împreunaţ cu trupul şi cu sângele Fiiului lui Dumnezeu, să vă uniţ toţ cu Dumnezeu şi toţ să vă scrieţ în cartea lui.

Acuma, iaste cu putinţă să se afle cineva atâta de vrăjmaş luiş, cât să lase să treacă şi acéste trei zile şi să rămâe nepocăit, să rămâe nemişcat din Eghipetul răutăţilor, să rămâe lipsit de darul şi de milostivirea lui Dumnezeu, ce-l chiamă la pocăinţă?

Aceasta iaste, feţii miei, vrémea cea bine priimită, ce zice marele Pavel. Şi zilele aceştii sfinte săptămâni sunt zilele mântuirii, întru care să cuvine să răscumpărăm vrémea, caré în deşărt o am pierdut; pentru căci célialalte zile ce aşteptăm sunt vicléne, sunt zilele lumii, zilele trupului, zilele deşărtăciunii, întru carele nu s-au folosit cei ce au umblat şi întru acéstia trebue să se vază cuceriia voastră, întru acéstia să strălucească râvna creştinătăţii voastre, întru acéstia să cunoască lumea putéria credinţii voastre.

Norodul ce au ieşit astăzi întru întâmpinarea mântuitorului Hristos — zice sfânta *Evangheliia* la Mathei în 24 de capete — cum că unii au aşternut veşmântele lor pre cale şi alţii frângea stâlpări den copaci şi aşternea pre cale şi măcar că Mathei nu zice ce fel de stâlpări era, iar Ioan zice că era stâlpări de finic şi Luca zice că era stâlpări de maslin şi aceasta să cuvine să facă fieştecare creştin într-acéste zile, pentru ca să cinstească patemile lui Hristos şi pentru ca să priimească cu vrednicie dumnezeeştile taini, să aştearnă pre pământ veşmântele lui şi să ţie în mână stâlpări de finic şi de maslin.

Veşmântele — zice dumnezeescul Theofilact — cum că închipuesc trupul, că trupul iaste veşmânt sufletului. Drept acéia să cuvine să supue neştine trupul sufletului, să-l smerească cu posturi, cu ţineri şi cu strimtorimi, pentru ca să se facă lăcaş Dumnezeului celui viu şi vas curat Fiiului lui Dumnezeu.

Stâlpările céle de finic închipuesc răbdarea, iar céle de maslin închipuesc îndurarea. Şi să cuvine acéste doao bunătăţ să le arate creştinul mai mult decât célialalte, întru acéste sfinte zile şi cu acéstia să priimească pre mântuitoriul lumii; să rabde puţinică scârbă pentru dragostia celuia ce au răbdat crucea şi moartea. Aceasta să se înţelepţească întru voi, caré şi în Hristos Iisus ne învaţă marele Pavel.

La toate simţirile au pătimit Domnul nostru: la vedére, la auz, la miros, la pipăire şi la gust şi la toate simţirile iaste cu cale şi cu dreptate să pătimească cine iaste creştin şi următoriu mântuitoriului: ochii lui să vérse lacrămi, pentru ca să-ş plângă păcatele; urechile lui să asculte cu răbdare, în toate zilele, cetaniile besericeşti, cântările şi slujbele; cu mirosul să nu mirosească alta făr' numai mirosul cel duhovnicesc, ce iase din sfintele cuvinte şi din darul Duhului Sfânt. Gustul să păzească post desăvârşit şi ţinére cu pâine şi cu apă, numai să împlinească trebuinţa şi nu cu bucatele céle de multe feliuri şi cu băuturile céle multe. Pipăirea iară, pentru căci iaste de cât célialalte simţiri mai vinovată, să cuvine să se smerească mai mult decât célialalte, cu neodihna, cu metanii şi cu alte osteneli cu cât să înfrânează trupul.

Şi acéstia sunt stâlpările céle de finic; dară n-ajung numai acélia, ce trebuesc şi stâlpările céle de maslin.

Când au mers priiatenii lui Iov să-l vază la acea nevoe mare ce i s-au întâmplat, zice *Sfânta Scriptură* cum că au stătut 7 zile numai uitându-se la el, făr' de a-i grăi un cuvânt măcar. Şi aceasta să cuvine să facă şi sufletele céle creştineşti, într-această săptămână. De iubesc pre Fiiul lui Dumnezeu, să se uite la el, să tacă şi să se minunéze; să gândească pentru a cui dragoste pătiméşte un Dumnezeu, făr' de păcate şi dimpreună să simţă durére, pentru durerile lui, să se întristéze pentru întristarea lui şi dinpreună să pătimească cu dânsul, cu gândul şi cu inima.

Şi aşa făcând, într-acest fél, veţ răscumpăra vrémea postului, ce au trecut făr' de folos; vă veţ face vrédnici să vă împreunaţi cu preacuratele taini ale mântuitoriului, vă veţ scrie făr' de nici o îndoială în cartea lui Dumnezeu. Şi Domnul nostru Iisus Hristos, viind blând şi mântuind, va avea pricină nu să se întristéze, nici să vérse lacrămi pentru sufletele voastre, şi să vă blagoslovească, să vă sfinţească şi să îmbogăţească cu darul lui cel dumnezeesc, a căruia noianul milostivirii să fie pururea acoperemânt, putére şi mântuire sufletelor voastre. Amin.

ÎNVĂŢĂTURĂ ASUPRA POCĂINŢII

CUPRINS

„Întoarceţi-vă cătră mine, din toată inima voastră şi cu post şi cu plângere şi cu tânguire rumpeţi inimile voastre şi nu hainele voastre şi mă voiu întoarce cătră voi“, zice Domnul, la Ioil, în 2 capete.

Cine au văzut vreodinioară între zidiri atâta dragoste câtă iaste acéia ce arată soarele spre pământ, că de şi iaste luminătoriu mare al ceriului şi împărat al tuturor stélelor, iar lăsând célialalte stihii, îndrăgéşte şi iubeşte mai mult pre smeritul acesta de pământ şi spre dânsul are închinată toată pohta lui, pre dânsul luminează cu razele sale, pre dânsul împodobéşte cu de toate féliurile de copaci, pre dânsul încununează cu florile, pre dânsul îmbogăţéşte cu rodurile, pre dânsul hrănéşte cu lucrurile sale. Şi, pentru ca să nu să depărtéze de la el niciodată, face pururea o învârtejire împrejurul < lui > cu un umblet necontenit.

Asémene aceştii pohte, sau, mai vârtos să zic, mai cu mult făr' de asămânare arată marele Dumnezeu, ziditoriul şi făcătoriul a toate, spre sufletul cel smerit şi păcătos al omului, măcar că are în mâinile lui céle dumnezeeşti toate marginile pământului, măcar că bunătăţile noastre nu-i trebuesc, după cum zice David, iar spre acest suflet are pusă toată dragostea lui cea dumnezeiască; pentru dânsul poartă grija să-l mântuiască, pre dânsul cearcă, pre dânsul iubéşte şi, ca cum ar avea vreo trebuinţă, de la el pleacă dumnezeiasca lui mărire şi pohtéşte dragostea lui, pohtéşte prieteşugul lui, pohtéşte să umble pururea împreună cu dânsul.

Drept acéia trimite cătră dânsul proroci, trimite dascali, îl cearcă în toate părţile pământului, îl cearcă în toate unghiurile lumii. Şi, pentru căci pohtéşte să fie pururea împreunat cu el şi nedespărţit de împărăţiia lui, îi arată calea, îi spune mijlocirea, pentru ca să se mântuiască de păcat şi să se întoarcă spre dânsul.

Oare care iaste mijlocirea acéia? Iaste acéia a pocăinţii, caré nu are greşală. „Întoarceţi-vă — zice — cătră mine şi mă voiu

întoarce cătră voi.“ Deci pentru pocăinţa aceasta sunt gata astăzi să grăesc puţintéle cuvinte, înaintea înţelepţiei voastre, feţii miei. Ci vă pohtesc să ascultaţ cu dragoste, căci aceasta iaste mai trebuincioasă decât toate şi mijlocire făr’ de greşală pentru mântuirea noastră.

Mare iaste, cu adevărat, darul acesta al pocăinţii, dintru care poate cunoaşte fieştecarele, mai ales dragostea cea multă ce arată Dumnezeu spre noi creştinii şi pohta ce are ca să ne vază mântuiţi, de vréme ce numai pentru noi au rânduit-o, numai pentru noi au dat-o, numai pentru noi au vrut să fie pocăinţa în lume. Şi cum că iaste adevărul aşa o dovedéşte socoteala; pentru căci de ar fi vrut să o rânduiască pentru alţii şi nu pentru noi, credincioşii creştini, să cuveniia această rânduială să fie sau pentru îngeri sau pentru draci, sau pentru dobitoace, sau pentru célialalte ale lui făpturi.

Şi de vréme ce pentru îngeri nu iaste, căci îngerii cei buni nici au greşit, nici pot să greşască, drept acéia nici pocăinţă le trebue. Nici pentru draci, pentru căci ei dintru a sa voinţă fiind împietriţi în vicleşug nu priimesc nici vor pocăinţa. Iar nici pentru dobitoace, pentru căci n-au nici minte, nici cuvânt, ce lucrează pururea făr’de greşală, precum îi învaţă firea lor. Nici iaste pentru altă făptură din câte să află în lume, pentru căci sunt toate nesimţitoare şi urmează a nu fi priimitoare de pocăinţă.

Şi iată dară că numai pentru noi, oamenii, au dat îndurătoriul Dumnezeu acest dar de mântuire al pocăinţei; sau, să zic mai bine, pentru noi creştinii, pentru căci păcătuesc şi jidovii, şi turcii, iar nu le foloséşte, nici le ajută pocăinţa, nimic, pentru căci sunt afară de lége. Iar noao cu adevărat ne ajută şi ne dă mare folos, pentru căci avem credinţă, pentru căci avem nădéjde, pentru căci prin mijlocul sfântului botez ne-am făcut fii lui Dumnezeu, după cum zice Ioan la capul cel dintâi: „Le-au dat lor putére ca să fie fii lui Dumnezeu, celor ce cred întru numele lui“.

Şi adevărat, ce alt ajutoriu mai mare, sau ce alt folos mai trebuincios poate să fie decât acela al pocăinţii? Minunată iaste putéria ei, preaslăvite sunt lucrurile ei şi darul făr' de asemânare.

Un lucru minunat să véde în *Sfânta Scriptură*, la a patra carte a Împăraţilor, în 15 capete, zicând cum să se fie întâmplat după moartea prorocului Elisei, de au fost murit un jidov în cetatea Samariei şi, după obiceaiul ce avea acolo, au rădicat unii trupul mortului şi-l ducea afară din cetate, să-l îngroape. Şi mergând pre cale, la locul cel rânduit, făr' de véste au eşit dintr-un crâng, ce era acolea aproape, nişte tâlhari moaviténi, ca să-i omoară. Şi văzând îngropătorii o nevoe ca acéia, neaşteptată, de frică să făcură mai morţi decât mortul ce ţinea. Şi, pentru ca să-ş mântuiască viaţa lor, au aruncat pre mortul într-o groapă ce s-au aflat acolo şi îndată au fugit, întru care groapă era îngropat prorocul Elisei. Şi, îndată ce s-au atins trupul mortului de oasele prorocului, au înviiat şi au venit iară în viaţă.

Frumoasă închipuire a pocăinţii înţelégem a fi acest lucru preaslăvit ce s-au întâmplat. Că după ce face omul păcatul rămâne mort. Mort, pentru căci piiarde darul cel dumnezeesc; mort, pentru căci să desparte de Dumnezeu, carele iaste viaţa cea adevărată şi ca pre un mort patemile lui, pohtele lui céle réle şi îndulcirile trupului său îl aduc să-l îngroape. Unde? Afară din cetate, afară din pământul cel fericit al raiului, în groapa vecinicii munci. Dară ce să întâmplă? Îndurătoriul Dumnezeu, carele prin rostul prorocului zice: „Nu voesc moartea păcătosului, precum a să întoarce şi a fi viu“, trimite împotriva lui, făr' de véste, o năvală de tâlhari înfricoşaţ. Dară cine sunt tâlharii aceştea? Frica morţii, cutremurul muncii de véci, zioa cea înfricoşată a judecăţii, dreapta răsplătire a lui Dumnezeu.

„Durerile iadului m-au încungiurat; întâmpinatu-m-au laţurile morţii.“ Să uită păcătosul la nevoe, véde aiavea pierzarea lui, tremură, să îngrozéşte şi de frică fug îngropătorii: pohtele céle réle, patimile céle neînfrânate, odihnele, desfătările trupeşti. Şi

unde îl aruncă? În groapa lui Eliseu.

Groapa iaste pocăinţa, pentru căci precum groapa strică, răsipéşte şi piiarde trupurile céle împuţite ce să pun într-însa, aşa şi pocăinţa ştérge, strică şi topéşte împuţiciunea păcatelor ce înfăşura sufletul.

Aici dară, într-această groapă a pocăinţii, căzând păcătosul, afle pre Elisei cel de taină, carele iaste domnul nostru Iisus Hristos. Că Elisei să tâlcuiaşte Dumnezeu mântuitoriu; şi cu putérea acestuia şi cu daru acestuia i să iartă păcatele, să îndreptează şi să întoarce iară la viaţă. „Şi trăi mortul — zice *Sfânta Scriptură* — şi să sculă pre picioarele lui."

De pe aceasta dară să priceapă fieştecarele câtă iaste putéria pocăinţii, de vréme ce înviază sufletul cel mort al păcătosului, îi dă iară podoaba dumnezeescului dar ce au pierdut, îi deschide uşile ceriului carele i le-au închis păcatul, îl face soţie fericiţilor îngeri, îl face moştean, lăcaş lui Dumnezeu şi părtaş slavei lui cei dumnezeeşti. Dară nu săvârşaşte numai acéste preaslăvite, această bunătate mare a pocăinţii, ci iaste alta şi mai minunată, care face mintea să se mire şi inima să se uimească: biruiaşte pre însuş Dumnezeu. Şi când iaste mânios de sudălmile, de necinstirile şi de hulele ce-i fac în toate zilele păcătoşii, cu faptele lor céle fărdelége, cu strâmbătăţile lor, cu jafurile lor, cu multa a lor trufie, cu zavistie ce hrănesc în inima lor, cu atâtea necurăţii cu carele spurcă şi trupul şi sufletul, stă gata să facă asupra lor răsplătire, să arunce asupra lor trăsnetele urgiei sale, să-i piarză de pe toată faţa pământului. Aleargă atunce pocăinţa şi cu o cucérnică îndrăzneală, cu doao lacrăme ce varsă din ochi, cu un suspin ce înalţă la ceriu dintru adâncul inimii (cutez a zice), că leagă mâinile lui Dumnezeu, îi ia armele a dréptei lui răsplătire preface urgiia lui spre ertăciune, îl face blând, ertătoriu, îndelung răbdătoriu, milostiv, iubitoriu asupra celui păcătos, carele atâta l-au necinstit şi nu l-au băgat în seamă.

Şi, pentru ca să nu socotiţ, feţii miei, cum că acéstia sunt aflări ale méle, ascultaţi o pildă.

La a treia carte a împăraţilor, la 21 de capete, zice cum că au vrut direptul judecătoriul, Dumnezeu, să pedepsească pre Ahaav, împăratul lui Israil, pentru multele păgânătăţi şi nedreptăţi ce făcea în toate zilele şi nu numai din răutatea lui ce şi din sfatul înrăutăţatei fămeii lui, a Iezavelii. Şi i-au trimis cuvânt cu prorocul Ilie cum că va să-i rădice împărăţiia, să-i piarză casa lui, să-i răsipească avuţiia lui, să nu mai aibă după acéia nici vrednicie, nici cinste şi la cea de pe urmă să se facă mâncare câinilor şi a pasărilor ceriului. Răspunse Ahaav: atâta răutate să-mi vie mie şi atâta pedeapsă? Eu să aflu mijlocire ca acéia, să prefac dreapta a lui Dumnezeu mânie. Şi ce au făcut? Cum au auzit Ahaav cuvintele acéstia îş rumpse haina lui şi încinse sac peste trupul lui şi puse cenuşă pre capul lui şi posti şi făcu o pocăinţă ca acéia, cât au schimbat îndată Dumnezeu mâniia lui şi au îmblânzit urgiia lui. Şi chiemând iară pre Ilie i-au zis: n-ai văzut ce smerenie au arătat înaintea mea Ahaav şi ce pocăinţă au făcut? Deci, pentru căci s-au smerit înaintea féţii méle, nu voiu aduce răutate în zilele lui, ce în zilele feciorului lui voiu aduce răutatea peste casa lui.

Dară ce poate fi aceasta? Până acum cu bătăi, cu urgie, cu mânie, înfricoşa Dumnezeu pre Ahaav şi zicea să-l piarză, să-i ia şi stăpânirea şi viaţa şi acum zice (cum) că nu poate să-i facă rău. Iaste cu putinţă acea puţinică cenuşă ce au pus Ahaav în capul lui, acel sac cu carele s-au îmbrăcat, acel puţin post ce au făcut, acea pocăinţă ce au arătat să fie slăbit dumnezeiasca urgie şi să îndémne pre Dumnezeu să facă acéia ce vrea păcătosul acela Ahaav şi nu acéia ce cerca dumnezeiasca dreptate? Adevărat, aşa iaste. Pocăinţa au întors urgiia lui, pocăinţa au oprit mâniia lui, pocăinţa i-au zmult din mâinile lui céle preaputérnice sabiia răsplătirii, pocăinţa au şters răspunsul cel înfricoşat şi purtător de moarte. „Nu voiu aduce — zice — răutate în zilele lui."

Însă, pentru ca să poată pocăinţa să săvârşească acéste lucruri

preaslăvite, să cuvine să fie pocăinţa adevărată, iar nu mincinoasă; pocăinţă curată, iar nu vicleană, pocăinţă a inimii, iar nu a gurii, că precum iaste aur adevărat şi aur mincinos, aşa iaste şi pocăinţă adevărată şi pocăinţă mincinoasă.

Mulţ socotesc, pentru căci zic: am greşit şi Doamne iartă mie, păcătosul, cum că adevărat, să pocăesc şi nu ştiu ticăloşii, că pocăinţa nu stă numai în cuvinte. Că zice Hristos la *Evanghelie*: „Nu tot cel ce-mi zice mie Doamne, Doamne, va întra întru împărăţiia lui Dumnezeul, ci cel ce face voia Tatălui mieu, celui ceresc“.

Între ceialalţi ce s-au pocăit, doi să află vestiţi în *Sfânta Scriptură*: unul iaste Saul şi altul David. Greşit-au Saul, au greşit şi David şi vin amândoi în cunoştiinţa greşălii lor. „Am greşit“ zice unul, „am greşit“ zice şi celalalt. Dară David au auzit acest fericit glas: „Şi Dumnezeu au lăsat păcatul tău: nu vei muri“. Şi pentru Saul să roagă Samuil prorocul cu lacrămi şi Dumnezeu îi răspunde cu urgie: „Până când vei plânge tu pentru Saul? Şi eu l-am defăimat pre el“.

Dară pentru ce pricină drept judecătoriule, Doamne, arăţ despărţeală ca aceasta; cu aceşti doi ce să căesc? De iaste adevărat, precum o cunoaştem, prea adevărat, cum că înaintea ta nu iaste nici o făţărie şi cum că priimeşti cu multă milă şi dragoste pre cei ce să căesc, pentru ce, aici priimeşti pre David şi pre Saul îl goneşti? Nu iaste împărat şi unul şi altul? N-au greşit amândoi înaintea ta? Dară drept ce, David, carele au făcut păcat mai mare şi îndoit, adecă preacurviia şi uciderea, află milă înaintea ta şi Saul să defaimă şi să leapădă, carele s-au arătat numai neascultoiu?

Adevărat, feţii miei, pe dinn afară aşa să véde, iar Dumnezeu, carele iaste cunoscători de inimi şi véde dinn lăuntru acéia ce noi nu vedem au văzut despărţeala pocăinţii şi a unuia şi a altuia. Că pocăinţa lui David era pocăinţă adevărată, „cu duh umilit şi cu inimă înfrântă şi smerită“, precum zice *Sfânta Scriptură*, iar a lui Saul pocăinţa era mincinoasă şi vicleană, din gură numai, iar nu

şi de la inimă, că inima lui nu era dreaptă cătră Dumnezeu. Şi pentru aceasta acea a lui David s-au arătat priimită şi a lui Saul s-au defăimat.

Drept acéia dară, pentru căci iaste pocăinţă lucrătoare şi bine priimită înaintea lui Dumnezeu, să cuvine să fie pocăinţă adevărată, ca a lui David. Şi, pentru ca să poată fieştecarele să câştige această pocăinţă adevărată, desăvârşit, curată şi priimită, Duhul Sfânt în *Scriptură* ne arată în ce chip să o facem, cu pedeapsa ce au dat lui Navuhodonosor, împăratul asiriianilor. Pre aceasta, vrând dumnezeiasca dreptate să-l pedepsească într-această viaţă, pentru multa a lui trufie şi iară să-l miluiască, au făcut asupra lui acest răspuns, precum să véde la al patrulea cap al lui Daniil: „Cu hiarăle partea lui, în buruianul pământului; inima lui de la oameni să va schimba şi inima dă hiară să va da lui şi şapte vremi să vor premeni preste el". Adecă l-au osândit să pască împreună cu hiarăle şi ca o hiară să mănânce erburile pământului; să i să schimbe inima lui cea omenească şi să i să dea inimă de hiară şi să se afle întru aceasta până să vor premeni şapte vremi şi atuncea să i să dea ertăciunea. Şi adevărat aşa s-au întâmplat, de au pătimit Navuhodonosor, după cum au rânduit dreapta judecata lui Dumnezeu şi într-acesta chip ş-au luat ertăciunea, desăvârşit.

Să cuvine, drept acéia, acéste trei lucrure să facă fieştecare creştin, pentru ca să arate pocăinţă adevărată şi plăcută cătră Dumnezeu. Întâi, să fie partea lui în iarba pământului. Când păcătuiaşte omul lasă trupul lui slobod, în desfătări, în pohte, în beţii şi în mâncări mult şi alta nu socotéşte, fără numai cum îş va dezmierda trupul cum să-i dea odihne, cum să-l hrănească cu multe féliuri de bucate, dintru carele urmează beţiile, curviile, preacurviile şi alte pohte neînfrânate, carele fac pre suflet lăcaşi diavolului.

Drept acéia să cuvine, când va avea să se pocăiască adevărat, să schimbe firea, să schimbe viaţa, să suppue trupul. Cu ce? În

iarba pământului, cu ţinéria, cu posturile, cu ajunările, cu depărtarea mâncărilor şi a desfătărilor. Pentru căci, precum zice marele Vasilie, postul iaste stricăciune păcatului, înstreinare patemilor, omorâre trupului; şi când slăbéşte cu postul omului cel dinn afară, atunce cel din lăuntru să întăréşte, atunce să face casă lui Dumnezeu şi vas curat darului celui dumnezeesc.

Al doilea lucru ce trebuiaşte iaste să schimbe inima lui şi să ia inimă de hiară („şi inimă de hiară să va da lui"). Omul, precum are inima iscusită, aşa o are şi mult pohtitoare şi pe neplăcére; nu iaste pururea întru o stare: acum să preface spre bine şi acum să schimbă spre rău, acum pohtéşte un lucru şi acum îl uraşte, acum iubéşte şi acum vrăjmăşuiaşte.

Împotriva acestora hiara are pururea acéiaş inimă, neprefăcută, stătătoare şi nemişcată. Şi de vréme ce omul, când păcătuiaşte, pentru căci are inima prefăcătoare, să depărtează de la Dumnezeu şi dă toată voinţa lui şi dragostea la zidiri. Şi, pentru ca să facă pocăinţă adevărată, trebue să schimbe — zice Dumnezeu — acea inimă a lui, vicleană şi amăgitoare caré iaste nestătătoare şi lesne mutătoare şi să ia inima de hiară, adecă o inimă stătătoare, o inimă neschimbătoare, o inimă caré să rămâie pururea nemişcată de la bine, de la dragostea mea şi de la paza poruncilor méle, caré să nu mai pohtească răul, nici să se abată la păcat. Şi aceasta iaste acéia ce zice prorocul Ioil: „Rumpeţ inimile voastre".

Şi la cea de pe urmă, al treilea lucru carele să urméze pocăinţii cei adevărate iaste aceasta: „7 vremi să vor premeni preste dânsul".

Păcătosul, când iase din calea lui Dumnezeu şi să face pre sine rob pohtelor celor trupeşti, săvârşaşte toate păcatele céle de moarte, dintru carele céle mai mari sunt, precum ne învaţă légia lui Dumnezeu şi sfânta *Evanghelie*, adecă: trufiia, iubirea de argint, păcatul cel trupesc, zavistiia, lăcomiia, mâniia şi lénea.

Deci acéste păcate sunt céle 7 vremi carele să cuvine să le

schimbe cela ce va vrea să se pocăiască cu adevărat, adecă să prefacă trufiia în smerenie, iubirea de argint în milostenie, păcatul cel trupesc în curăţenie, zavistiia în dragoste, lăcomiia în post, mâniia în blândéţe şi lénea în rugăciune şi într-alte fapte bune. Şi precum când făcea acéste păcate să bucura, să desfăta şi râdea, aşa şi când să pocăiaşte să cuvine să se mâhnească, să suspine şi să plângă, pentru ca să facă premeneală vremilor şi să se arate prefacerea adevărată.

Cu acest fél de mijloace să face pocăinţa desăvârşit şi plăcută şi câştigă păcătosul ertăciunea deplin, să împrietenéşte cu Dumnezeu şi să face iară vas darului celui dumnezeesc.

Drept acéia dară, feţii miei, de vréme ce pocăinţa are putére ca aceasta, precum aţ auzit şi nu iaste altă cale şi altă mijlocire pentru ca să vă mântuiţ sufletele voastre, fără numai cu pocăinţa, trebue dară toţ şi cei tineri şi cei bătrâni şi cei bogaţi şi cei săraci, să alergaţi cu osârdie la această pacinică linişte a mântuirii, pentru căci veţi afla toţ odihnă sufletelor voastre, după cum zice Hristos la *Evanghelie* şi toţi vă veţi mântui.

Pocăinţa aceasta iaste cetatea cea minunată în patru cornuri ce au văzut sfântul Ioan la Apocalipsis, în 21 de capete, carea avea 12 uşi: 3 de spre răsărit, 3 de spre miazănoapte, 3 de spre amiazăzi şi 3 de spre apus, pentru ca să poată întra printr-însele toţi şi cei mici şi cei mari, bătrânii şi tinerii şi fieştecarele după rânduiala sa şi după vârsta sa: prin céle de spre răsărit să între cei tineri, ca cei ce sunt la răsăritul vieţii; prin céle de spre amiază să între bărbaţii carii să află în mijlocul vârstii; prin céle de spre amiazănoapte cei bătrâni, al cărora le iaste sângele réce şi albiciunea zăpezii o ţin în barbă; şi prin céle de spre apus să între, fără de nici o deznădăjduire, cei ce sunt la sfârşitul vieţii şi au amândoao picioarele în groapă şi sufletul în buze, al cărora milostivirea lui Dumnezeu le va priimi pocăinţa.

Drept acéia, în toată vremea, iar mai vârtos în zilele acéstia a sfântului post, vă chiamă pre toţ milostivul Dumnezeu, carele

pohtéşte mântuirea tuturor, zicând: „Întoarceţi-vă cătră mine şi mă voiu întoarce cătră voi“.

Drept acéia nu învârtoşaţ inimile voastre, ci cu vitejie creştinească lepădaţ lucrurile întunérecului, adecă strâmbătăţile, jafurile, clevetirile, zavistiia, urâciunea, vrajba, curviile şi toate necurăţiile şi vă îmbrăcaţi cu armele luminii, cu credinţa, cu nădéjdia, cu dragostea, cu frica lui Dumnezeu, cu cuceriia şi cu smereniia, pentru ca să suppuneţi cu aceste bunătăţi pre împotrivnicul vostru, pre diavolul, trupul ce tirănéşte şi patemile céle ce strică sufletul şi să vă faceţi moşténi împărăţiei ceriului, a căriia să vă învredniciţi toţi, cu darul şi cu mila lui Dumnezeu. Amin.

CUPRINS

CUVÂNT DE ÎNVĂŢĂTURĂ LA POGREBANIIA OMULUI PRESTĂVIT

Mult pătimaşul acela şi îngăduitoriul Iov, piatra răbdării, după luptele céle mari ce i-au făcut vicleanul diavol şi l-au golit ca într-o clipă de ceas de toate averile lui şi l-au lipsit de toată cinstea, de toată bogăţiia, de toată slava şi de toate soţiile lui şi au rămas numai cu muiarea, afară din casa lui, şăzând într-un gunoiu, cu multă ticăloşie, plin de bube şi de viermi, iar încăş la acéstia toate, pentru ca să ruşinéze pre vicleanul diavol şi să-l biruiască cu bărbăţiia sufletului lui şi cu răbdarea, precum zice mai pre larg istoria lui, n-au dat nebunie lui Dumnezeu, nici au greşit cu buzele lui, măcar că cu acéstia toate, socotind şi el deşărtăciunia şi ticăloşiia aceştii vieţi şi multele învârtejiri şi prefaceri ale lucrurilor omeneşti, plângea şi să tânguia şi suspinând zicea: „Pre moartea am chiemat-o să-mi fie tată“, Iov, 17, adecă, ea cum ar zice: moartea-mi iaste tatăl, carele mă naşte.

Oare ce poate fi aceasta, iubiţii miei, ce zice direptul acesta, Iov? Nu iaste lucru împrotivă, nu iaste lucru neunit. Moartea tae şi strică ca o sécere, iar tatăl naşte. Dară cum poate naşterea şi

stricăciunea să se unească, fiind amândoao împotrivă? Poate că de ispitele céle multe ce i s-au întâmplat şi de pagubele céle multe ce l-au ajuns îş va fi pierdut mintea, de zice că moartea îi iaste tată, sau de multele dureri poate că nu va fi ştiind ce grăiaşte?

Ba, iubiţii miei, ba! Nu ş-au pierdut mintea şi ştie ce grăiaşte. Ci numai socotind că cu alta nu să poate mântui omul, nici să poate odihni de patemile şi de ticăloşiile aceştii vieţi, fără numai cu moartea, precum şi într-alt loc zice: „Moartea iaste odihna omului". Iov, 3.

Dară stau de mă mir pentru ce nu zice: pre moartea am chiemat-o să-mi fie mântuire, ce zice: pre moartea am chiemat-o să-mi fie tată.

Ascultaţi, iubiţii miei, socoteala şi învăţătura cea creştinească. Au cunoscut şi au preceput cum că iaste la fieştecare creştin trei naşteri: una trupească, alta sufletească şi alta mântuitoare. Deci, naşterea cea trupească iaste acéia ce să naşte neştine trupéşte, din tată şi din mumă, precum o vedem aceasta totdeauna, nu numai la oameni, ce şi la dobitoace. Şi pentru aceasta să numéşte naştere trupească, precum zice şi domnul Hristos: „Că ce e născut din trup, trup iaste".

A dooa naştere iaste cea duhovnicească şi nu iaste la toţi oamenii, ci numai la cei ce s-au născut duhovnicéşte din baia sfântului botez, pentru carea iarăşi acestaşi Hristos zice către ucenicul cel ascuns, către Nicodim: „De nu să va naşte neştine din apă şi din duh nu va putea să între întru împărăţiia ceriului".

Iară a treia naştere, ce am zis că iaste mântuitoare, iaste aceasta ce zice dreptul Iov, cum că-i iaste tată moartea, pentru căci că precum la naşterea cea dintâi trupească, născându-să omul, iase dintru întunecatele chisori ale pântecelui maicii sale şi véde strălucita lumina soarelui şi precum la a dooa naştere, a băii cei duhovniceşti a sfântului botez, iase ommul dintru întunérecul necredinţii şi vine la lumina cunoştinţii de Dumnezeu, strălucindu-se şi luminându-se din lumina cea cu trei străluciri a sfintei

troiţe, într-acestaş chip şi la naşterea cea dea treia, carea iaste mântuitoare, să naşte sufletul omului şi iase dintru întunérecul şi tina trupului, ca dintr-o puşcărie întunecată şi mérge să vază lumina cea strălucitoare şi slava cea fericită a vieţii cei de pururea.

Această naştere a mântuirii pohtiia să vază şi prorocul David şi pentru aceasta zicea: „Scoate, Doamne, din temniţă sufletul mieu, ca să mărturisească numele tău“, Psalm. Aşijderea şi fericitul Pavel zicea: „Pohtesc să mă sloboz din trupul acesta şi să fiu împreună cu Hristos“, Filipis, l.

Această naştere, a treia iaste cu mult mai bună şi mai de folos decât célialalte, pentru căci naşterea cea trupească să numéşte naştere întunecată, iar naşterea cea duhovnicească, a sfântului botez, să numéşte luminată. Şi pentru aceasta sfântul botez să zice luminare şi cei botezaţ să numesc luminaţi.

Iar a treia naştere, a morţii, care iaste mântuitoaré, iaste far'de greşală şi făr'de primejdie la omul cel credincios şi drept, căci nu poate să mai păcătuiască după moarte.

Drept acéia alergăm toţ credincioşii şi mérgem împreună cu priiatenii noştri şi cu rudeniile, petrecându-i până la groapă (sau besérică), cu adunare de preoţi cucernici, cu mulţime de creştini credincioşi, cu cântări sfinte, cu făclii aprinse şi cu tămâeri şi cu toate alte slavoslovii şi podoabe luminate.

Dintr-această naştere s-au născut astăzi şi sufletul cel curat al acestui fericit frate (cutarele) ce au murit. Şi de vréme ce ş-au dat obşteasca datorie, după rânduiala cea creştinească şi-l petrécem la groapă şi să desparte de noi dintr-această viaţă, pre carele nădăjduim şi noi să-l vedem în célialaltă viaţă, trebuiaşte să-i dăm cu toţii o ertăciune şi mă rog să ziceţ cu toţii, din tot sufletul vostru: Dumnezeu să-l iarte. De vréme ce au vieţuit ca un om şi au petrecut cu noi într-această lume poate că va fi amărât sau va fi scârbit pe cineva, sau cu cuvântul, sau cu fapta; şi pentru aceasta iară să-i zicem cu toţii: Dumnezeu să-l iarte, căci această călătorie iaste să o facem cu toţii. Şi pentru ca să putem câştiga şi noi,

după moarte, această plată a ertăciunii de la cei vii, pentru aceasta să zicem şi a treia oară: Dumnezeu să-l iarte şi pre noi să ne miluiască, ca un bun şi iubitoriu de oameni. Amin.

CUPRINS

CUVÂNT DE ÎNVĂŢĂTURĂ IARĂ LA PRESTEVIREA OMULUI

Întristat, jalnic şi amar să véde a fi răspunsul morţii la om, de vréme ce Dumnezeu pe strămoşul nostru Adam, pentru păcatul neascultării, l-au osândit spre moarte, zicându-i: „Pământ eşti şi în pământ vei mérge". Însă de va sta neştine să ia seama cu tot dinadinsul socoteala aceii osânde şi sfârşitul acelui răspuns a lui Dumnezeu nu o va afla să fie muncă şi pedeapsă, ce mare facere de bine şi mare dobândă. Pentru căci de n-ar fi hotărât Dumnezeu moartea la om era să se facă răotatea nemoartă şi păcatul necurmat. Şi pentru aceasta zice *Sfânta Scriptură* şi acum „ca nu cumva să întinză mâna sa şi va lua din lemnul vieţii şi va mânca şi va trăi în véci".

Preceput-aţ pricina, cum că după ce au mâncat din lemnul cunoştinţii şi au căzut în păcatul neascultării l-au oprit Dumnezeu să nu carea cumva să mănânce şi din lemnul vieţii şi va trăi în véci şi să se facă răutatea nemoartă şi va rămânea omul cu păcatul făr'de moarte. Şi apoi ce altă nevoe mai rea şi mai cumplită ar fi putut fi la ticălosul om, decât aceasta?

Drept acéia, mare folos şi mare dar şi milostivnică vindecare s-au dat omului de la Dumnezeu, ca să moară şi să se strice acest trup al păcatului şi să înviiaze la înviiarea cea de obşte alt trup, duhovnicesc, făr'de stricăciune şi făr'de moarte; că mare dobândă să face omului moartea, după cum zice şi sfântul Grigorie Bogoslov, că să tae păcatul, pentru ca să nu rămâe răutatea nemoartă şi să face munca milostivire şi iubire de oameni. Pentru aceasta (s-au zis în *Scriptură*): „Pământ eşti şi în pământ vei mérge".

Pentru aceasta l-au scos domnul Dumnezeu din raiu, să lucréze pământul, dintre care s-au luat. Pentru aceasta i-au zis: „Întru sudoarea féţii tale vei mânca pâinea ta, până te vei întoarce în pământul dintru carele te-ai luat“. Pentru aceasta s-au învălit cu foi de smochin. Pentru aceasta s-au îmbrăcat cu îmbrăcăminte de piei, care îmbrăcăminte nu iaste alta, după cum zice iarăşi sfântul Grigorie „fără numai acest trup gras şi muritoriu“.

Drept acéia „acest trup gras“, o, iubiţii miei ascultători, ca un trup al păcatului l-au dezbrăcat astăzi şi l-au aruncat la pământ ca o haină véche şi stricată.

Şi acest fericit răposat, fratele nostru (cutarele) s-au dezbrăcat, zic, de trupul acesta, pentru ca să se îmbrace cu altul, fără de stricăciune, au lăsat lăcaşul cel pământesc pentru ca să câştige alt lăcaş, în ceriuri, precum mărturiséşte fericitul Pavel, zicând: pentru că ştim că de să va surpa casa noastră cea pământească a trupului, avem zidire de la Dumnezeu casă vecinică în ceriuri, nefăcută de mână. Şi de vréme ce petrécem fericitul lui suflet în mâinile lui Dumnezeu, cu adunare de preoţ cuciarnici, cu mulţime de creştini credincioşi, cu cântări sfinte, cu făclii aprinse şi cu tămâeri şi cu toate alte slavoslovii şi podoabe luminate.

Dintr-această naştere s-au născut astăzi şi sufletul cel curat al acestui fericit frate (cutarele) ce au murit. Şi de vréme ce ş-au dat obşteasca datorie, după rânduiala cea creştinească şi-l petrécem la groapă şi să desparte de noi dintr-această viaţă, pre carele nădăjduim şi noi să-l vedem în céialaltă viaţă, trebuiaşte să-i dăm cu toţii o ertăciune şi mă rog să ziceţ cu toţii, din tot sufletul vostru: Dumnezeu să-l iarte. De vréme ce au vieţuit ca un om şi au petrecut cu noi într-această lume, poate că va fi amărât sau va fi scârbit pre cineva, sau cu cuvântul, sau cu fapta şi pentru aceasta iară să-i zicem, cu toţii: Dumnezeu să-l iarte, căci această călătorie iaste să o facem cu toţii. Şi pentru ca să putem câştiga şi noi, după moarte, această plată a ertăciunii de la cei vii, pentru aceasta

să zicem şi a treia oară: Dumnezeu să-l iarte şi pre noi să ne miluiască, ca un bun şi iubitoriu de oameni. Amin.

CUPRINS

SCRISOAREA LA LEAT 7220, ÎN LUNA GHENARIE, ÎN 13 ZILE

Duminecă, la vréme de chindie, prealuminatul domn Io Costandin Basarab Brâncoveanu voevod, având prepus pentru nişte lucruri ce le-au adus întâmplările vremii de s-au făcut, cum să se fie făcut cu învăţătura şi îndemnarea noastră şi fiind măriia-sa îndemnat de nişte obraze mari bisericeşti şi mireneşti, pline de zavistii şi de răutate au trimis la noi cu poruncă mare pre duhovnicul lui pre episcopul Nisis chir Mitrofan Thasitul, carele era sfetagoreţ de la mănăstirea Dionisiului, de ni-au zis au să fac paretisis de bună voia mea, şi să-mi las scaunul, să es, au să mă scoaţă măriia-sa cu sila şi să scrie la Ţarigrad să mă şi catherisească. Pentru care lucru, mergând eu la curte marţi seara şi, vorbind în taină cu măriia-sa, i-am zis cum că mă las de vlădicie, de voia mea, şi într-acel ceas i-am dat şi scris acéste 12 capete, carele însămnăm aici, să se afle la cei de pre urmă, spre aducere aminte şi să cunoască fieştecine şi nevinovăţia noastră.

„Domnul au fost luminarea mea şi mântuitoriul mieu“, Psalm 26. Această scrisoare ce o închin întru înţeleapta socoteala măriei-tale, mă rog ca unui domn milostiv şi iubitoriu de Hristos să o citeşti, când vei avea îndeléte, cu blândéţe, pentru dragostea τοῦ πραϖτάτου Χυ (= preablândului Hristos) şi céle scrise să le socoteşti toate cu amăruntul, cu judecata dreaptă, că le vei afla adevărate; şi scoate den inima mării-tale acel ghimp, că nu sunt (ştie Domnul) precum mă socoteşti mării-ta şi precum μὲ γλϖσσαλγοῦν (= mă limbuţesc) împrotivnicii miei şi am nădéjde pre Dumnezeu ca să va descoperi dreptatea mea fără de zăbavă; ὅτι ἐγώ ἐν ἄχαχία μου ἐπορεὔσην, σοί δὲ Κύριε, ἐλέησον (=că eu întru nerăutatea mea am umblat, iar tu, Doamne, mă miluiaşte).

Ştiu că vrăjmaşii miei λόγον παράνομον κατέθεντο κατ᾽ ἐμοῦ= (cuvânt făr'delége au pus asupra mea) înaintea făcătoriului mieu de bine, carele eşti măriia-ta; şi la aceasta ce alta pociu zice întâi, fără numai:

l) De am viclenit pre măriia-ta, au casa măriei-tale, au am vreun gând rău să fac (în cât va îndelung răbda Dumnezeu să trăesc pre pământ), au în viaţa măriei-tale, au după petrecaniia a mulţi ani ai măriei-tale, să fiu eu supt legătura cea grea a afurisaniei; iar de nu, să fie cei ce au grăit rău cătră măriia-ta (asupra nevinovatului) fărădelége, în trufie şi în defăimare.

2) A dooa, de am grăit au în besérică (propoveduind cuvântul lui Dumnezeu), au afară, în taină, sau de faţă înaintea măriei-tale, au şi pe după dos vreun cuvânt carele să nu fie fost pre plăcérea măriei-tale, l-am grăit χρεοστιχῶς[1] ca un păstoriu sufletesc, iar nu cu vicleşug, să te vatăm, au trupéşte au sufletéşte.

3) Eu aici, în ţară, n-am venit de voia mea, nici de vreo sărăcie sau lipsă; nici mănăstirea Sneagovului o am luat-o cu de-a sila. Iară ce am lucrat în 7 ani, ce am făcut acolo (nu atâta din venitul casei, cât din sudorile féţii méle), lucrurile acélea mărturisesc la toţi, şi măcar că măriia-ta nu pohtiiai să es de acolo, iar cine au fost pricinuitorii eşirii méle vor da seama înaintea lui Dumnezeu; iară încailea am eşit cu cinste şi nimenea nu mi-au luat seama, căci să védea că am făcut şi am adaos, iară n-am stricat, iar nici datorie am lăsat.

4) La episcopiia Râmnicului puiu martur τὸν κρυφοκαρδιογνώστιν Θν[1] că nici în visul mieu δέν τὸ εφαντάστικα[2] să mă fac arhiereu, cunoscându-mă pre mine mai păcătos şi mai nevrédnic decât toţ oamenii pământului. Iar de vreme ce ὁ τά πάντα πρός τὸ συμφέρον οὐκονομόν Θεός[3], aşa au vrut, să rădice, din pământ sărac şi din gunoiu să înalţe méser, τοῦ καθῆσι αὐτόν μετά ἀρχώντων λαοῦ αὐτοῦ[4], eu ce puteam face? ὑποτάγην τώ Κω καί ἱκέτευσα αὐτόν[5].

[1] Din datorie.

Am şăzut şi acolo 3 ani, fără doao luni. Ce am lucrat şi acolo (nu atâta din veniturile casei, cât, iară, din osteneala şi sudoarea féţii méle), iaste φαναρόν τοἵς πάσι[6].

Eşirea mea de acolo n-au fost cu voia mea. Eram odihnit cu atâta şi mi-ajungea din destul necazurile ce petreceam; iar apoi am eşit cu cinste şi nici seama mi-au luat nimenea, nici datorie am lăsat, că aşa ni-au slujit vrémea.

5) Mitropoliia n-am luat-o cu sila, nici cu mite, nici cu rugăciuni. Facă-mi Dumnezeu răsplătire de va fi urmat vreuna din acéstia, ci aşa au fost plăcut înaintea stăpânului Dumnezeu şi au luminat pre măriia-ta şi te-au făcut ὄργανον[1] la mijloc, de mi s-au făcut mutare dintr-un scaun într-altul. Şi, ştiind că această ουνάφεια[2] iaste duhovnicească, am pus osteneli peste osteneli întru toate şi am trudit din zi din noapte să înmulţesc talantul Domnului, pentru ca să nu mă număr în rândul léneşii slugi; şi am silit, după putinţa mea şi după proastă ajungerea minţii méle, de am lucrat în viia Domnului, de nu ca cel de la al noaolea ceas, măcar ca cel de la al unsprăzécelea ceas şi nădăjduesc că voiu lua de la stăpân plată deplin „că iaste volnic pre al său.“ Şi acéstia câte am lucrat cu mâinile şi câte am grăit cu limba, cine va vrea, să le socotească μέ ὀπθόν λογισμόν ἀπροσωπολήπτως καί κατά Θεόν[3] nici una nu va afla ca să nu fie spre slava lui Dumnezeu, spre cinstea măriei tale şi spre folosul ţării.

6) Răutatea şi zavistiia din lume nici au lipsit, nici va lipsi, pentru căci iaste pornit omul din tineréţele lui spre céle viclénе şi nu să părăséşte a nu zavistui binele şi cinstea altuia. Şi pentru acéia ştiu că să nevoesc mulţi ca să strice cu vorbele lor céle

---

[1] Pe Dumnezeu, care cunoaşte ascunzişurile inimii.
[2] Nu mi-am închipuit.
[3] Dumnezeu, cel ce pe toate le orânduieşte spre mai bine.
[4] Pentru a-l aşeza pe el cu boierii poporului său.
[5] M-am supus Domnului şi l-am rugat pe el.
[6] Vederat tuturor.

otrăvicioase τά χρηστά σου ηθη[4] şi silesc cu vicleşug ca să te îndémne pre măriia-ta să faci célia ce n-ai făcut în tineréţe, spre sufleteasca vătămare şi spre clevetirea oamenilor.

7) Pre cei ce sunt pricina răutăţii îi ştiu cine sunt, ca cum mă ştiu însumi pre mine: unii de aicea şi alţii dintr-altă parte, carii sunt ἀμετάτρεπτοι[5] din rău; iară aş pohti să stau de faţă cu dânşii, înaintea măriei-tale şi înaintea a mult norod τό παραστήσουν[6] céle neadevărate, cu carele mă lupt în zadar. Şi măcar că mie nu mi să cuvine, ca unui arhiereu, să grăesc pe nimenea de rău, nici să pârăsc, iar mi să pare că cu ajutoriul lui Dumnezeu foarte tare s-ar ruşina.

8) Între célialalte mozavirii şi vânzări ce-mi fac, ca Iuda pre Hristos, au zis cătră măriia-ta, cel ce au zis, cum să fiu făcut 24 de capete asupra măriei-tale împotrivă, ce, şi ce voiu să fac. Întreabă pre părintele Nisis, să-ţ spue acéle capete ce zic, că i le-am cetit într-acel ceas ce au pomenit, de iale, fiind de faţă şi Odrianul, care capete eu vream să le arăt măriei-tale tocma de atunce şi să-ţ cer voe să mă laş să-i afurisesc de faţă pre cei ce le scornesc; dară n-au vrut să mă lase unii. Iar de vei pohti măriia-ta să ţi le trimiţ să le ceteşti, să vezi ce cinste îmi fac fiii miei cei sufleteşti şi ce vorbesc pentru mine; ci zicând eu aceluia ce ţi le-au spus, cum că s-au lunecat şi el cu firea, ca toţ oamenii şi cum că toate le am însemnate capete şi nevrând să i le cetesc, că nici aveam vréme, nici îmi iaste drag să le mai auz, au zis cătră măriia-ta τό ἀναπάλον[1]. Dumnezeu să facă plată fieştecăruia dintr-înşii, după faptele lor; eu sunt gata.

9) Iară pentru paretisis ce mi-au venit poruncă de la măriia-ta

---

[1] Instrument.
[2] Urmare.
[3] Cu cuget drept, fără părtinire şi după Dumnezeu.
[4] Bunele tale moravuri.
[5] Neschimbători.
[6] Să arate.

ca să fac, zic cum că nu îndrăznesc, pentru făgăduialele care dăm noi, arhiereii, înaintea lui Dumnezeu, când ne hirotonim (precum şi cu mâna scriem în condică, după cum iaste rânduiala besericească şi iscălim înaintea celor ce vor să hirotonească), să facem paretisis înşine, noi, de voia noastră, căci călcăm porunca şi făgăduiala şi Dumnezeu nu gluméşte. Că zice marele Pavel ἕκαστος ἐν ὦ ἐκλήθη ἐκεΐ καί μενέτω[2]; iar pentru dragostea măriei-tale, de ne vei porunci, vom tace, pentru ca să nu socoteşti că-ţ stăm împotrivă; numai fă, măriia-ta, socoteală dreaptă şi cu frica lui Dumnezeu. De iaste cu dreptul să zică cineva, unui om, cu sila: despărţi-te de muiarea ta şi lipséşte din casa ta şi din toată agonisita ta făr'de nici o vină, pentru carele iaste zis (măcar că iaste împreunare trupească): „Unde Dumnezeu au împreunat, omul să nu desparţă“, dară cu cât mai vârtos să îndémne cineva pre un arhiereu să-ş lase eparhiia, fără vină şi făr'de judecată, că iaste împreunare duhovnicească, carele are datorie, până la vărsarea sângelui, să nu-ş părăsească turma, după cum zice Hristos: „Păstoriul cel bun îş pune sufletul pentru oi“; iară încăş eu pohtesc să fac voia măriei-tale, iară nu a mea.

10) Judecă, măriia-ta, ca un domn creştin, de iaste cu cale şi de să cuvine să fiu lipsit acuma, la bătrânéţele méle, de amândoao: şi de turma ce mi s-au încredinţat de la Dumnezeu, ca unui nevrédnic şi de munca şi osteneala tineréţelor méle? Că zice *Sfânta Scriptură*: Οὐκ ἐκδικήσεις δίς ἐπί τῶ αὐτῶ[1]. Şi de vei afla măriia-ta că iaste cu dreptate, fie numele domnului blagoslovit, de acum şi până în véci.

11) Iară de vei zice măriia-ta, pentru ce am îndatorit casa, de am făcut céle ce am făcut, am multe, de mi s-ar ţinea în seamă, carele nu sunt făr'de cale, numai le las şi zic că am cheltuit ca la o casă a mea, cum cheltuiaşte fieştecine la casa sa şi ca un păstoriu

[1] Contrariul.
[2] Fiecare, unde a fost chemat, acolo sa rămână.

adevărat, iară nu ca un năemit carele junghe şi strică. Şi alta: pre acéste vremi aş pohti să ştiu, cine nu iaste datoriu, din câţ ne fiiarbem într-această ticăloasă de ţară? Că întâi şi pre măriia-ta te auz totdeauna zicând cum că iaste datoare ţara cu doao sute şi mai multe de pungi; oare acea datorie măriia-ta o faci, au întâmplările vremii? Adevărat, întâmplările vremii. Şi acéstia au adus şi pre alţii şi pre mine la datorie. Iar mă rog măriei-tale să nu râmâiu într-aceasta, nici să fiu lipsit de mila măriei-tale.

12) Între altele să cuvintează şi aceasta cum că sunt strein şi nu s-au cuvenit să fiu eu mitropolit. În Hristos suntem toţ una. Şi apoi n-am fost numai eu episcop şi mitropolit strein în Ţara Românească, ci au fost şi alţii mulţi, precum să văd în condice şi precum să politicéşte în toată besérica, precum şi domni au stătut şi de ţară şi streini, ca şi în toată lumea; că Dumnezeu au făcut lumea slobodă pentru toţ. Şi un lucru ce nu să face, nici să strămută la o besérică de céle proaste, sau la o mănăstire, pentru carele nu iaste hotar beséricesc, iară de să va şi întâmpla vreo pricină ἤ εὐλογη, ἤ ἄδικη[1] râpştesc cei mai mulţi şi zic că iaste păcat; dară cu cât mai vârtos să se strămute capul beséricii a vreunii eparhii şi să nu să vatăme multe suflete şi să nu urméze multe lucruri necuvioase, precum vedem că să fac în bogate locuri.

Şi cum că poţ măriia-ta să faci ce vei vrea, după pohta măriei-tale, iaste lucru adevărat; iar eu încă zic să faci şi după pohta lui Hristos de mă ţii cu tot dinadinsul greşit măriei-tale „lăsaţ şi să va lăsa voao“.

Acéstia spre îndreptarea mea le scriu, în dreptate şi în adevăr. Iar din ce am zis înaintea măriei-tale nu voiu eşi; fie după cum pohteşti şi Dumnezeul păcii să fie cu măriia-ta.

[1] Nu vei pedepsi de două ori pentru aceeaşi (faptă).

DUMINECĂ LA FEVRUARIE 3 ZILE, RĂSPUNSUL CE AM DAT A DOA OARĂ

CUPRINS

„Ἐν πᾶσι τοῖς λόγοις σου μιμνήσκου τά ἔσκατά σου, καί είς τόν αἰῶνα αἰχ᾿ ἁμαρτήσεις[2]“ zice Sirah. Iarăşi şi a doa oară fac supărare măriei-tale cu această puţinică a mea cucérnică scrisoare şi zic cuvântul lui David: „Mâniiaţi-vă şi nu greşiţi célia ce ziceţ în inimile voastră.“ Şi ia seama (pentru dragostea lui Hristos) acestor scrise cu gând drept şi de pohteşti ca să fii şi măriia-ta odihnit şi fără vătămare sufletească şi să fiu eu mulţumit, mă rog ţine cumpăna judecăţii drept şi nu lăsa să-ţ spurce unii şi alţii auzurile, cu vorbele lor céle otrăvicioase. Că zice David: „Mincinoş fiii oamenilor în cumpene a face strâmbătate.“

Măriia-ta, când ai trimis la mine pe părintele Nisis, mi-au zis chiar în faţă, au să fac, după cum îmi porunceşti măriia-ta paretisis de voia mea, au peste 15 zile vei face măria-ta precum vei şti, de mă vei scoate cu paguba mea şi cu ruşine. Eu încă, pentru ca să nu mă arăt cătră măriia-ta iubitor de scandale şi să potolesc mâniia măriei-tale am zis cătră sfinţiia-sa că voiu face după cum îm porunceşti şi voiu veni la măriia-ta, precum am şi venit. Şi într-acel ceas mi-am dat cu cucerie toată voinţa mea înaintea măriei-tale şi prin glas viu şi în scris, socotind că după ce vei ceti măriia-ta acéle 12 capete ce am scris într-acea foiţă ce ţi-am dat θέλης μεταμεληθῆ[1] şi vei lăsa pre Irod (pre carele te îndeamnă să face aceasta) ca pre un mincinos, că nu ştie a cânta alliluia şi nu vei întra în păcat cu mine şi în clevetirea a toatei lumi. Iar de vréme ce văz că te nevoeşti măriia-ta, cu tot dinadinsul să o isprăveşti aceasta, iarăşi zic că nu voiu eşi din porunca măriei-tale. Numai mă rog măriei-tale să-ţ fie milă de bătrânéţele méle

[1] Sau dreaptă, sau nedreaptă.

[2] În toate cuvintele tale adu-ţi aminte de céle de pe urmă ale tale şi în veci nu vei greşi.

şi de neputinţele ce am; şi precum te-au luminat Dumnezeu de ai aflat chiverniseala acelor trei pungi (precum mi-au zis Nisis) să afli şi celoralalte 4 şi să-mi iai zapisele de la datornici să mi le dai în mâna mea. Şi aşa voiu face şi eu scrisoare de la mâna mea τῆς παραιτήσεως[2]. Şi aceasta nu pentru alta, fără numai ca să ia sfârşit scandilile carele vei fi socotind măriia-ta că doară să trag de spre mine; şi aşa vei fi măriia-ta fără păcat şi eu mulţemit şi odihnit şi cel ce va fi în urma mea va fi pre lége şi nu fărădelége, pentru căci atunci mă voiu lăsa de voia mea. Iar într-alt chip, veri cu ce mijloc voiu eşi, nu va fi nici să va putea numi, cel de pe urma mea, pre lege; că de să va face şi catherisis[3], după cum înţelégem, va fi ca acéia ce au făcut acum lui Alixandrias; ce şi acéia nu iaste catheresis, ce batjocură beséricii lui Dumnezeu şi sfintelor taini, pentru care lucru cel ce lăcuiaşte în ceriuri va râde de dânşii şi Domnul va batjocori pre ei.

Iară măriia-ta fă ca un domn creştin şi milostiv şi nu mă lăsa să es obodit şi cu lacrămile pe obraz, că va fi păcat. Şi precum nu te pripeşti la céle politiceşti a face răsplătire pentru cinstea domniei, aşa nu te pripi nici la céle bisericeşti, pentru cinstea lui Dumnezeu; că răul a să face iaste lesne, iar a să desface iaste cu nevoe. Îţ mai ia seama de aceasta şi Dumnezeu să te lumineze să faci ce ar fi mai cu cinste şi mai de folos, a căruia nespusă milă rugăm să fie pururea cu măriia-ta.

Obiditul rugător al măriei-tale,

Antim al Ungrovlahiei.

---

[1] Te vei răzgândi.
[2] Paretisis = renunţare.
[3] Caterisire ş demitere din tagma eclesiastică.

ÎNCEPĂTURĂ ŞI ÎNVĂŢĂTURĂ PENTRU ISPOVEDANIE

CUPRINS

Cel ce va să se ispoveduiască să-l aducă să stea înaintea icoanei domnului nostru Iisus Hristos şi să înceapă duhovnicul, carele va fi: **Блгсвенъ бгъ ишъ**[1], **стъїи же**[2], **гсди помилꙋи**[3] 12, **прїидѣте**[4]. După aceia: **гомег мѧ ьже**[5] să-l zică cel ce va să să ispoveduiască (de va şti carte), iar de nu va şti, să-l zică duhovnicul.

Şi după aceia să grăiască duhovnicul către cel ce va să să ispoveduiască: iată, fiiul mieu, că nevăzut stă înaintea noastră domnul nostru Iisus Hristos, să-ţ priimească ispovedaniia ta. Deci nimic să nu sfieşti, sau să te ruşinezi, nici să te spăimântezi şi să ascunzi ceva de către mine, ci cu îndrăzneală să-mi spui toate câte ai greşit, ca să priimeşti ertăciune de la domnul nostru Iisus Hristos. Iată chipul sfinţiei-sale aici, înaintea noastră. Iar eu numai ce sunt mărturie, ca să mărturisesc înaintea sfinţiei-sale toate câte-mi vei grăi către mine. Iar de vei ascunde ceva de către mine vei să aibi îndoit păcatul şi osânda. Deci ia-te aminte, deaca ai venit la doftor, să nu te duci netămăduit.

Şi aşa să-l întrébe pre acela foarte cu dinadinsul, una după alta şi să-i îngăduiască până ce-i va răspunde. Deci iar să grăiască duhovnicul către dânsul: spune-mi, fiiule, au doară ţe-ai stricat curăţiia ta cu malachiia? Şi iar îmi spune: au doară ai căzut în păcatul sodomiei cu cineva, sau cineva cu tine? Au doară ai căzut în păcat cu muiare? Sau şi cu câte ai căzut şi ce chipuri au fost: de céle văduve, au de céle cu bărbat? Pentru că cela ce cade în păcat cu muiarea céia ce are bărbat, acela să chiamă preacurvariu. Aşijderea şi muiarea carea va cădea în păcat cu altul, având ia bărbat să chiiamă preacurvare.

[1] Binecuvântat este Dumnezeul nostru.
[2] Sfinte Dumnezeule.
[3] Doamne miluieşte (de 12 ori).
[4] Veniţi (să ne închinăm).
[5] Miluieşte-mă Dumnezeul (începutul Psalmului 50).

Şi iar îl întreabă pre acela, pentru amestecarea de sânge: spune-mi, fiiule, au doară ai căzut cu rudeniile tale, sau cu fină-ta, sau cu naşă-ta au ce chipuri au fost? Că acéstia să chiamă amestecare de sânge? Spune-mi au doară ai căzut cu dobitoc sau cu pasăre?

Iar de va fi însurat acel ce să ispoveduiaşte să-l întrébe: spune-mi, fiiule, au doară ai căzut în păcat cu făméia ta, peste fire, afară den fire? Au doară mai nainte de nuntă, fiind logodit cu dânsa, ai căzut în păcat? Sau au doară ai căzut în păcat cu alt féliu de oameni, care sunt de altă lége? Că acel păcat să canonéşte mai greu cu un an de alte păcate care sunt.

Spune-mi, fiiule, au doară ai omorât pre cineva cu voia ta, sau făr' de voia ta?

Şi iar îmi spune, au doară ai furat ceva şi mai pre urmă s-au făcut afurisanie? Sau au furat altul şi au adus la tine? Şi de vei fi furat ceva, să întorci; şi îndată cum vei întoarce, să alergi la arhiereu şi să-ţ iai canon de la dânsul şi să te iarte de afurisanie, să întorci, adecă să plăteşti.

Spune-mi, fiiule au doară ai jurat cu strâmbul şi în ce chip te-ai jurat: cu voia ta, au făr'de voia ta? Au doară ai băgat vreun sărac în nevoe? Au doară faci năpaste cuiva, au ai făcut? Au ai oprit simbriia cuiva? De vei fi năpăstuit pre cineva, sau năpăstueşti, să întorci.

Spune-mi, fiiule, au doară eşti cititoriu de stéle, au faci farmece? Sau ai vărsat ceară, sau plumbu? Au doară ai adus în casa ta fărmecătoare, de te-au isbăvit de farmece? Au doară le faci tu însuţi, sau le-ai făcut vreodată? Sau ai făcut farmece spre stricăciunea cuiva? Au doară legi dobitoacele, ca să nu le mănânce lupii? Sau ai pus pre alţii de au făcut de acéstia lucrure? Au doară ai legat pre bărbat cu fămée? Au altă legătură pentru vreo boală? Au porţi niscari baere, au erbi?

Şi de să va afla cum că au făcut el de acéstia, sau îi va fi făcut lui alţii, unul ca acela să canonéşte 6 ani, precum iaste porunca sfintelor canoane. Iar meşterul acela carele le face acest féliu de

lucrare să canoniséşte ca un ucigaş, adecă ani 20, precum poruncéşte marele Vasilie.

Şi iar îi zice: spune-mi, fiiule, au doară ai ocărât pre părinţii tăi, sau pre vreun om, sau călugăr? Au doară ai vrajbă cu cineva? Pentru că de vei avea vrajbă cu cineva, darurile tale şi pravila ta nu iaste priimită înaintea lui Dumnezeu şi nici alteceva, orice vei face, nu sunt priimite.

Spune-mi, fiiule, au doară ai mâncat carne mortăcină, sau sânge de cel oprit, sau de lupi mâncat, sau de vulturi omorât? S-au te-ai spurcat cu altceva? Sau pre posturi, miercurea sau vinerea, te vei fi spurcat? Au doară ai închinat pre cineva diiavolului? Sau ai hulit, sau ai înjurat sfânta lége, sau credinţa, sau altăceva hulă? Sau ai anathimit pre om? Sau grăeşti minciuni şi te juri în minciuni? Au doară eşti trufaş? Sau doară te îmbeţi, pentru care iaste aceasta periciune şi trupéşte şi sufletéşte?

Deci acéstia toate de acum înainte iaste să te păzeşti foarte şi să te iai aminte, pentru că iată că de a doao oară te botezi, dupre cum iaste taina credinţii creştineşti şi de acum înainte să pui începătură bună, cu ajutoriul lui Dumnezeu.

Şi de glume să te fereşti, să nu faci pre oameni să râză, că acéstea nu sunt creştineşti, ci cu dreptate şi cu curăţie şi cu smerenie să-ţ petreci viaţa, pentru ca să-ţ ajute Dumnezeu.

Şi după ce va zice el acéstea toate către dânsul cu amăruntul şi acela iar să va făgădui de acéstia, de toate să să părăsească, atunce îndată pleacă în genunche cel ce să ispoveduiaşte şi să-i citească duhovnicul molitvă. Deci, după ce-i va citi molitva, să zică: **достоино ест**[1], **слава... и нн҃ѣ**[2] şi otpust[3].

Atunce îl canonéşte duhovnicul pre dânsul, după cumu-i va fi greşalele lui. Şi de va avea acela multe păcate, îl canonéşte în care păcat iaste mai mare din célealalte, adecă care păcat are ani mai mulţi; şi célealalte păcate toate într-acel canon să iartă.

Deci atunci iar zice duhovnicul către dânsul: iată, fiiule, că atâţea ani poruncéşte sfânta pravilă ca să nu te priceştueşti

sfintelor taini. Numai când va fi la praznicele céle mari, când va fi vrémea de priceştenie, în loc de priceştenie să iai aghiazmă. Şi de te vei ţinea, adecă de te vei opri de sfânta priceştenie, pre cumu-ţ dau canon, ţi să vor erta păcatele; iar de vei tréce, adecă de nu vei băga seamă, Iudă te vei face.

Al doilea şi să păzeşti, de ţi să va tâmpla boală grea, de moarte, atuncea să te priceştueşti; şi de te vei scula iar să stai într-acel canon care ţi s-au poruncit şi să pui măsură, iar să ţii mai nainte cu un an, în care te-ai priceştuit, să plineşti măsura anilor care-ţ sunt poruncit.

Şi tu care eşti duhovnic ia aminte şi aceasta că, dă să va părăsi omul de păcat, atuncea să canoniséşte şi să priiméşte, precum poruncéşte canonul al marelui Vasilie. Iar în câtă vréme va fi el înpăcat nici nu să socoteşte canonul lui. Iar de va ţinea câtăva vréme să nu să priceştuiască şi apoi iar să va tâmpla de va cădea în păcat, iar să pue începătură canonul dentru-întâi. Iar după ce să va părăsi el de păcat şi să va fi oprit den voia lui şi de priceştenie, sau de porunca altui duhovnic, atuncea i să socotesc lui şi acei ani în canon. Iar de să va afla vreun om cucerit şi de să va nevoi el să facă câtăva seamă de metanii, în zi şi în noapte, să-i pogori lui un an, mai jos de măsura anilor de priceştenie. Iar de va nevoi el să dea milostenie, pre cât îi va fi putérea, iar să-i laşi lui, şi alt an. Iar de va posti el miercurea şi vinerea, precum poruncéşte sfânta pravilă, lasă-i lui şi alt an; de va ţinea lunea, de dulce să nu mănânce, lasă-i lui şi alt an.

Iar de va fi omul de treizeci de ani, sau şi mai jos şi alt an să-i laş lui. Iar de va fi de douăzeci de ani, sau şi mai jos mai puţin să să canonească. Iar de nu va suferi acéstea care zisem mai sus, să plinească toţ anii care am zis mai sus, desăvârşit precum i s-au poruncit întâi; că acéstea semuiri, adecă tocmire, iaste a sfântului

[1] Vrednic este.
[2] Slavă... şi acum...
[3] Rugăciune finală.

Ioan Postnicul şi mai mult acei 15 ani ai preacurviei şi ai sodomiei şi ai dobitoacelor îi pogoară până la trei ani, însă cu adevărat de-i va posti aceşti trei ani necurmat, adecă desăvârşit, cu post în zi odată să mănânce şi metanii să facă, cum i să va porunci de la duhovnic afară osebi de sâmbătă şi de duminecă. Iar alţi părinţi de acéstea n-au poruncit, numai de sfânta priceştenie să fie opriţ, după greşala lor. Iar de păcatul curviei, până la patru ani să-l pogoare dinpreună să ţie cu ce i să va porunci, precum s-au zis mai sus.

Iar miercurea şi vinerea să cuvine tuturor creştinilor să postească, ca şi cei ce au canoane şi cei ce n-au, pentru că aceasta iaste obicinuită creştinilor.

Iar după cădére în păcat, de va vrea acela să se călugărească, doao părţi să ţie şi o parte să-i erţi. Iar de va vrea să meargă la obşte jâtie, lasă-i lui canon pre jumătate; iar după ce au luat cinul călugăresc şi au căzut în păcat, câţ ani i s-au poruncit, să-i plinească.

Aşijderea şi muerile să le întrebi, au doară vor fi purtând erbi, sau vor fi băut erbi să nu facă copii. Sau, de să va afla să fie făcut iale lucru ca acesta, ca ucigaşii să se canonească. Iar de va fi lepădat ea copilul de vreo nevoe, un an să nu să priceştuiască. Iar céia ce va fi purtat erbi, sau va fi purtând, să se lépede şi să să canonească şase ani. Iar de va face farmece, ca să ştie ce copil va face, sau să ştie alte lucruri, şase ani să nu să cuminece. Aşijderea să fie întrebate iale de toate păcatele, ca şi partea bărbătească şi, în câţi ani să vor afla în canon, să n-aibă voe a frământa prescuri.

ÎNVĂŢĂTURĂ BISERICEASCĂ

Învăţătura beserieească la céle mai trebuincioase şi mai de folos pentru învăţătura preoţilor, acum într-aceasta chip tipărită în sfânta Mitropolie în Târgovişte, la anul de la Hristos 1710. Să să dea în dar preoţilor/

Anthim cu mila lui Dumnezeu arhiepiscop al Ungrovlahiei, preacinstit şi exarh Plaiurilor.

Cucérnicilor preoţi carii vă aflaţi în eparhia smereniei noastre, tuturor de obşte, de la atotputérnicul Dumnezeu, vă rugăm milă, pace, sănătate, viiaţă curată şi spăsenie sufletească, iară dela smereniia noastră molitvă, blagoslovenie şi ertăciune.

La aciastă stepănă înaltă a / arhieriei, întru carea au vrut dumnezeescul dar să ne sue, grija cea mai mare şi mai aleasă ce avem, nu iaste alta fără numai chivernisirea bесéricii şi spăseniia sufletelor oilor noastre celor cuvântătoare, pentru carele avem datorie să priveghem zioa şi noaptea, că avem să dăm seama, după cum zice Pavel apostolul; şi după asemănarea începătoriului păstorilor Iisus Hristos, carele ş-au pus sufletul pentru noi să ne dăm şi noi viiaţa pentru paza turmei noastre.

Însă aciastă bună chiverniseală nu putem noi înşine să o săvârşim după cum să cade de / nu vom avea dinpreună lucrători şi slujitori, carii să poată ajuta la acest lucru mare, pentru căci fiind secerişul mult, trebue şi lucrători mulţi; şi pentru căci iaste turma mare, un păstor singur, măcar că iaste mare în vrednicie, şi de ar fi cât de procopsit întru politie şi iscusit întru învăţătură, iară nu poate să le vază toate, nici să le ştie toate; şi pentru acéia dar are pre preoţi şi pre părinţii cei duhovniceşti, carii slujesc sfinţitului păstoriu ca nişte ochi să vază toate, ca nişte mâini să lucréze céle trebuincioase şi ca nişte picioare să alérge cu mijlocul / lor la trebuinţa tuturor.

Drept acéia ajutătorii la acest lucru mare al vostru sunteţi voi, cucernicilor preoţi, carii aveţi datorie neîncetată, şi cu cuvântul

şi cu fapta, să lucraţi şi să vă nevoiţi zioa şi noaptea împreună cu păstoriul nostru pentru spăseniia aceştii turme cuvântătoare, carea au dat-o Dumnezeu în mâinile noastre. Dar oare ce aş putea nădăjdui de la voi? Sau ce fel de ajutoriu aş putea să aştept din iscusirea voastră?

Că între célélalte scârbe ce am, de mă rănesc la inimă, iaste aceasta / cea mai grea de mă întristez şi mă mâhnesc mai mult, că văz între preoţii miei atâta prostie, atâta neînvăţătură şi atâta nedumireală, cât cunosc că nu puteţi face vreun ajutoriu sau vreun folos ticăloasei turme. Şi pentru acea multă prostie a voastră şi neştiinţa la sfânta carte, m-am îndemnat, fiind cuprins de frica dumnezeiască, a vă înştiinţa cu această mică cărticea, carea o am împărţit în trei părţi.

În partea cea dintâi s-au pus foarte pe scurt oare carele din céle mai trebuincioase şi mai de folos ale sfintei beserici şi ale sfintelor / taini, carele sunteţi datori să le ştiţi şi să le păziţi nu numai voi, ce şi bieţii creştini prin mijlocul vostru.

În partea a doao s-au pus învăţătură asupra ispovedaniei, ca să ştie fieştecare duhovnic cum să cade să îndreptéze şi cu ce mijloc trebue să ispoveduiască pre cei ce vor veni la dânsul.

În partea a treia s-au pus învăţături pentru câte lucruri s-au putut afla până întru acest ceas, carele să fac cu necuviinţă şi fără de cale, şi trebue ca de acum înainte să nu să mai facă.

Care o puiu înaintea cucerniciei voastre ca / o masă duhovniciască fără de plată, în loc de blagoslovenie; socotind cum că cu acéste puţine învăţături veţi putéa să vă săturaţi de lumina cunoştinţii şi să ajutoraţi şi pre creştinii cei lipsiţi. Iară de veţi fi şi cu acéstia aşa de nesimţitori, cât să nu vă puteţi dumeri, nici să vă puteţi îndrepta fiind aşa de puţinele şi foarte pre înţeles şi prostéşte, atuncea să va cunoaşte că nu veţi să vă nevoiţi pentru dragostea lui Hristos, pentru întemeiarea beséricii, pentru folosul creştinilor, şi pentru cinstea voastră şi mai vârtos pentru plata ce vi s-ar da / de la Dumnezeu pentru osteneala ce aţi face. Şi pentru

acéia voi veţi da seama la înfricoşata şi straşnica judecată a lui Hristos, căci eu v-am învăţat câte sunt trebuincioase şi de folos, şi mi-am făcut datoriia, după cum zice Hristos la Ioan în 15 capete: „De n-aş fi venit, şi de n-aş fi grăit lor, păcat n-ar avea, iară acum pricină n-au pentru păcatul lor.“

Iară de veţi socoti în gândul vostru cum că nu le puteţi face acéstia pentru nevoile şi păsurile ce aveţi, cu aceasta nimică nu vă veţi folosi, nici veţi putea să vă îndreptaţi înaintea dreptului judecătoriu. Că zice / Domnul Hristos la Mathei în 22 de capete: „Daţi ale chesariului, chesariului şi ale lui Dumnezeu lui Dumnezeu“. Că precum cére împăratul dăjdi de la supuşii lui, aşa cére şi Dumnezeu de la creştini, şi mai vârtos de la preoţi, credinţi şi fapte bune; de la unul mult şi de la altul puţin şi de la fieştecarele după putinţa sa şi după vredniciia ce i s-au dat.

Drept acéia dară, să lăsaţi toate pricinele într-o parte că sunt deşertăciuni; şi nu vă feriţi de a face osteneală, nici vă daţi leneviei, căci veţi cădea în blestem, după cum zice sfânta *Scriptură* la Ieremia în 48 de/capete: „Blestemat cela ce face lucrul Domnului cu léne“.

Ce siliţi în tot chipul cu pohtă şi cu dragoste pentru spăseniia norodului creştinesc. Pentru ca să se învrednicească fieştecarele dintru voi să auziţi glasul cel fericit al dreptului platnic al lui Hristos: „Slugă bună şi credincioasă, pre puţin ai fost credincios, pre mai mult te voiu pune; întră întru bucuriia Domnului“. A căriia bucurie să vă învrednicească darul lui Dumnezeu şi rugăciunea smereniei noastre“. /

SCARA ACEŞTII CĂRTICELE

CUPRINS

Crucea iaste un semn şi o armă tare asupra vrăjmaşului, căci iaste şi să numéşte putérea şi înţelepciunea lui Dumnezeu, dupre cum zice Pavel la capul cel dintâi cătră corinténi. Şi să cade creştinului pravoslavnic a-ş face semnul sfintei cruci într-acestaş chip:

Întâi să împreune céle 3 dégete ale mâinii drépte (adecă dégetul cel mare şi cu céle 2 de lângă dânsul) şi puind în frunte să zică: în numele Tatălui, apoi puind la buric să / zică: şi al Fiiului, apoi puind în umărul cel drept să zică: şi al Sfântului Duh, apoi puind în umărul cel stâng să zică: Amin.

RUGĂCIUNEA CARE AU ÎNVĂŢAT PRE APOSTOLI DOMNUL NOSTRU IISUS HRISTOS: „TATĂL NOSTRU CARELE EŞTI ÎN CERIURI“

Aicea ne învaţă să ştim cum că n-avem alt tată făru numai pre Dumnezeu cel din ceriuri, precum la Matheiu, în 25 de capete

zice: Şi tată să nu chiemaţi voi pre pământ, pentru că unul iaste Tatăl / vostru cel din ceriuri.

Sfinţească-se numele tău. Numele lui Dumnezeu să sfinţéşte cu lucrurile şi cu faptele céle bune, precum la Matheiu, cap 5 zice: „Într-acesta chip să strălucească lumina voastră înaintea oamenilor, ca să vază faptele voastre céle bune şi să slăvească pre Tatăl vostru cel din ceriuri".

Să vie împărăţiia ta. Aicea să roagă sufletul să-şi trimiţă Dumnezeu împărăţiia, adecă ajutorul şi dreptatea, ca să-l păzească curat şi nebântuit de putéria păcatului, dupre cum apostolul către romani în 6 / capete zice: „Să nu împărăţească păcatul în trupul vostru cel muritor, ca să vă supuneţ întru pohtele lui".

Fie voia ta, cum în ceriu, aşa şi pre pământ. La această cérere rugăm pre Dumnezeu ca să i să plinească voia pre pământ ca şi în ceriu, adecă precum îngerii în ceriuri să supun voei lui Dumnezeu, spre toate lucrurile, făr'de nici o îndoire, într-acesta chip şi pre pământ să să pléce lui şi oamenii, dupe cum zice Pavel în 2 capete către filipiséni: „Întru numele lui Iisus Hristos tot genunchiul să va pleca cereştilor şi pământeştilor şi celor de supt pământ". /

Pâinea noastră cea din toate zilele dă-ne-o noao astăzi. Cu această rugăciune cérem mai vârtos de la Dumnezeu hrana cea preste fire a sufletului, carea iaste cuvântul lui Dumnezeu, după cum la Matheiu, cap 4 zice: „Nu numai cu pâine va trăi omul, ce cu tot cuvântul ce iase din rostul lui Dumnezeu".

Şi iartă noao greşalele noastre, cum şi noi ertăm greşiţilor noştri. Această rugăciune ne îndemnează mai mult să ertăm greşalele celor ce ne greşésc noao, ca şi Dumnezeu să iarte păcatele noastre céle ce / în toată vrémea greşim de pre cum la Matheiu în 6 capete zice: „Lăsaţi şi să va lăsa voao".

Şi nu ne duce pre noi în ispită. Prin rugăciunea aceasta cérem de la Dumnezeu să nu ne ducă la ispita lumii şi a diavolului şi a trupului, pentru că într-acéste trei ispite să cuprinde tot féliul de ispită. Ci păzindu-ne de acéstia, vom fi păziţi de toată altă ispită.

Ce izbăvéşte pre noi de cel rău. Cu această rugăciune cérem de la Dumnezeu să ne mântuiască de tot răul şi de tot păcatul; şi mai ales ne rugăm să izgonească / de la noi tot vrajmaşul sufletesc în vrémea morţii.

Că a ta iaste împărăţiia şi putéria şi slava în véci. Amin. Cu acéste cuvinte ne încredinţează cum că de câte am rugat pre Dumnezeu Tatăl cu credinţă curată şi cu nădéjde, de nevoia lui, ca un împărat putérnic, ni le va da, precum la Ioan în 14 capete zice: „Şi ori câte veţi cére întru numele mieu, aceasta voiu face". /

CUPRINS

MĂRTURISIREA CREDINŢII, CAREA SĂ ÎMPARTE ÎN 12 ALCĂTUIRI

Crez întru unul Dumnezeu, Tatăl atotţiitorul, făcătoriul cerului şi al pământului, văzutelor tuturor şi nevăzutelor.

Alcătuirea aceasta ne învaţă să crédem că unul iaste Dumnezeu-Tatăl, precum apostolul cătră efeséni, cap 4 zice: „Unul iaste Dumnezeu şi Tatăl tuturor carele iaste preste toate şi prin toate şi întru noi întru toţi". Şi încă ne mai învaţă să crédem cum că acesta au făcut toate / céle văzute şi céle nevăzute, din nimica, numai cu cuvântul.

Şi întru unul domnul Iisus Hristos, Fiiul lui Dumnezeu, unul născut carele de la Tatăl s-au născut, mai nainte de toţi vécii, lumină din lumină, Dumnezeu adevărat de la Dumnezeu adevărat, născut iar nu făcut, cela ce iaste de o fiinţă cu Tatăl, prin carele toate s-au făcut.

A dooa alcătuire ne învaţă să crédem cum că Domnul Iisus Hristos, Fiiul lui Dumnezeu, iaste Dumnezeu adevărat şi vécinic, nu făcut, nici zidit, ci născut mai nainte de toţi vécii, din firea Tatălui, asémene slăvit cu Tatăl, precum / însuşi la Ioann, în 17 capete zicé: „Şi acuma proslăvéşte-mă tu, părinte, cu slava carea am avut de la tine mai nainte de lume."

Încă ne mai învaţă să crédem cum că Iisus Hristos iaste făcător tuturor lucrurilor şi veacurilor, după cum la Ioann, cap 1 zice: „Lumea de el s-au făcut şi lumea pre el n-au cunoscut“.

Carele pentru noi, oamenii, şi pentru mântuirea noastră s-au pogorât din ceriu şi s-au întrupat din Duhul Sfânt şi din Mariia Fecioară şi s-au făcut om.

A treia alcătuire ne învaţă să credem / cum că Domnul nostru Iisus Hristos s-au pogorât din ceriuri pentru mântuirea noastră, zămislindu-se din pântecile fecioarei Mariei de Duhul Sfânt şi s-au născut om desăvârşit, cu suflet cuvântător şi cu toate câte urmează firii omeneşti (afară numai din păcat). Însă neschimbându-se dumnezeirea în omenire, nici omenirea în dumnezeire, ci amândoao firile desăvârşit au petrecut într-o unire: Dumnezeu adevărat şi om adevărat.

Şi s-au răstignit supt Pilat din Pont şi au pătimit şi s-au îngropat. /

Această alcătuire ne învaţă să crédem cum că domnul nostru Iisus Hristos s-au răstignit de Pilat (carele era din Pont), vărsându-şi preacinstit sângele său pre cruce, pentru ca să ne mântuiască pre noi din păcat; şi nefiind păcătos au pătimit, însă nu dumnezeirea, ci omenirea. Şi precum cu adevărat au pătimit pre cruce, aşa adevărat au şi murit, precum la Luca, cap 23 zice: Şi strigând cu glas mare au zis: Tată, în mâinile tale dau sufletul mieu. Şi acéstia zicând au răposat. Şi îngropându-se i s-au pecetluit groapa, precum la Mathei, / cap 27 zice: „Aveţi custodie, mérgeţi de întărâţi cum ştiţi“; iară ei mergând au întărit groapa, pecetluind şi piatra împreună cu custodia.

Şi au înviiat a treia zi după scripturi.

Cu această alcătuire ne învăţăm a créde cum că domnul nostru Iisus Hristos cu putérea dumnezeirii lui s-au sculat din morţi, însă cu acelaş trup cu carele s-au şi născut şi s-au şi îngropat dupe *Scripturi*; adecă după cum au fost prorocit prorocii şi după Scripturile legii cei vechi, precum însuşi Hristos la Marco, cap 17

zice: „Însă Fiiul omenesc mérge precum / s-au scris pentru dânsul“.

Şi s-au suit la ceriuri şi şade de-a dreapta Tatălui.

Aceasta ne învaţă să crédem cum că cu trupul carele s-au născut Hristos şi s-au îngropat şi s-au sculat din morţi, cu acela s-au şi înălţat la ceriuri şi au şăzut de-a dreapta Tatălui, precum la Marco, cap 16 zice: „Iară Domnul dupre ce grăi lor să luă la ceriu şi şăzu de-a dreapta lui Dumnezeu“.

Şi iarăş va să vie cu slavă să judece viii şi morţii, a căruia împărăţie n-are sfârşit.

Aicea ne învaţă să crédem cum /că va să vie Hristos a doa ora ca să judece pre cei vii şi pre cei morţi şi ca să dea răsplătire fieştecăruia din oameni de pre faptele sale, precum însuşi la Mathei, cap 25 zice: „Iară [când] va veni Fiiul omenesc întru slava sa şi toţi sfinţii îngeri împreună cu dânsul. Şi iarăşi pentru răsplătire la Ioann, cap 5 zice: „Şi vor eşi cei ce au făcut céle bune < întru > înviiare de viaţă, iară cei ce au făcut réle întru înviiare de osândire“.

Şi în Duhul Sfânt Domnul de viaţă făcătoriul, carele de la Tatăl purcéde, cela ce cu Tatăl şi cu Fiiul iaste închinat şi slăvit, / carele au grăit prin proroci.

Această alcătuire ne învaţă să crédem şi în Duhul Sfânt, carele iaste de o fiinţă cu Tatăl şi cu Fiul şi să slăvéşte împreună cu Tatăl şi cu Fiiul. Şi cum că de la Tatăl purcéde precum mântuitoriul nostru Hristos adeverează la Ioan, cap 15 zicând: „Când va veni mângâitoriul pre carele eu voiu trimite voao de la Tatăl, duhul adevărului, carele de la Tatăl purcéde“. Şi încă ne mai învaţă cum că Duhul Sfânt au grăit prin proroci.

Întru una sfântă săbornicească şi apostolicească besérică.

Această alcătuire ne învaţă să ne / supunem poruncilor săborniceştii şi apostoliceştii bésérici, după învăţătura lui Hristos, carea la Mathei, cap 18 zice: „Iară de nu va asculta nici besérica, fie ţie ca cel păgân şi ca un vameş“.

Mărturisesc un botez, întru ertarea păcatelor.

Această alcătuire ne învaţă să mărtuirisim un botez, întru ertarea păcatelor, adecă să ne botezăm noi, creştinii, întru numele Tatălui şi al Fiiului şi al Sfântului Duh, prin apă şi prin duh ca să ni să iarte păcatul cel strămoşesc şi alte păcate, precum însuşi Hristos la Ioann, în 3 cap / zice: „De nu să va naşte neştine din apă şi din duh, nu va putea să între întru împărăţia lui Dumnezeu.“

Aştept înviiarea morţilor.

Această alcătuire ne învaţă să crédem cum că va fi cu adevărat înviiarea trupurilor omeneşti, după cuvântul Domnului care la Ioann, cap 5 zice: „Că toţi cei ce sunt în mormânturi vor auzi glasul Fiiului lui Dumnezeu şi vor eşi“.

Şi viaţa veacului celuia ce va să fie. Amin.

Aicea ne învaţă să crédem cum că în veacul ce va să fie va veni blagosloveniia lui Dumnezeu la cei aleşi / ai lui şi viaţa vécinică cu bucurii sufleteşti, care nici odinioară sfârşit nu vor avea, precum *Scriptura* mărturiséşte la întâia carte către corinthéni, cap 2, zicând: „Céle ce ochiul n-au văzut şi uréchia n-au auzit şi pre inima omului nu s-au suit, carele au gătit Dumnezeu celor ce iubesc pre el.“ /

CUPRINS

CELE ŞAPTE TAINI ALE SFINTEI BESÉRICI

1. Sfântul botez. — 2. Sfântul mir. — 3. Sfânta liturghie. — 4. Rânduiala preoţiei. — 5. Ispovedania, sau pocăinţa. — 6. Nunta céia ce să face pre lége. — 7. Sfântul maslu.

CE PUTERE ŞI CE DAR AU ACÉSTE ŞAPTE TAINI

Botezul iaste temeiu celoralalte taine şi mai întâi decât toate la rânduială. Are mare dar şi multă putére şi făr'de sfântul botez

célealalte şase / taine nu pot face nici cu un mijloc pre om creştin. Care botez l-au arătat singur domnul Hristos, poruncind şi apostolilor să-l săvârşască precum scrie la Mathei în 28 de capete zicându-le: „Mergând, învăţaţi toate limbile, botezând pre ei în numele Tatălui şi al Fiiului şi al Sfântului Duh, învăţând pre ei să ţie toate câte am poruncit voao“. Această taină ca şi célialalte 6 taine are 4 pricini.

Cea dintâi iaste pricina cea lucrătoare. A doao iaste materiia. / A treia iaste închipuirea şi a patra iaste pricina cea săvârşitoare.

Pricina cea lucrătoare a sfântului botez şi a tuturor celorlalte taine iaste Dumnezeu, carele lucrează cu darul lui cel dumnezeesc prin mijlocul preotului.

Materiia iaste apa cea curată făr'de nici o amestecătură.

Închipuirea iaste chiemarea sfintei Troiţe, precum s-au zis mai sus, adecă: Botează-să robul lui Dumnezeu, în numele Tatălui şi al Fiiului şi al Sfântului Duh. Amin.

Pricina cea săvârşitoare iaste ca să şteargă păcatul cel strămoşesc / şi al voinţei de la om şi să facă pre cel botezat fericit, sfânt desăvârşit, viu şi fiiu lui Dumnezeu, după dar.

Pentru sfântul mir.

După ce să săvârşaşte lucrarea sfântului botez, urmează sfântul mir, cu carele unge preotul pre cel botezat. Materia mirului iaste untuldelemn, cu alte multe materii mirositoare. Închipuirea sunt cuvintele şi rugăciunele arhiereului care le zice pre dânsul şi numai singur arhiereul îl poate face şi să dea la cei botezaţi de preot cu acéstea cuvinte: Pecétea darului Sfântului Duh. /Amin. Şi sfârşitul iaste pentru ca să adeveréze pre creştini în credinţă şi să ia putére asupra vrăjmaşului.

CUPRINS

PENTRU TAINA DUMNEZEEŞTII LITURGHII

Taina Liturghiei iaste prefacerea pâinei şi a vinului în trupul şi sângele mântuitoriului nostru Iisus Hristos. Şi iaste materiia aceştii sfinte taini pâinea de grâu curat şi vin curat şi apă curată.

Şi închipuirea sunt sfintele cuvinte care le zice preotul după cuvintele céle domneşti: Şi fă pâinea aceasta cinstit trupul Hristosului tău, Amin, iară ce e în păharul acesta, scump sângele Hristosului tău, Amin, prefăcându-le / pre dânsele cu Duhul tău cel Sfânt. Amin. Sfârşitul sfintei Liturghii iaste să să jărtvuiască mieluşelul lui Dumnezeu, pentru mântuirea lumii.

CUPRINS

PENTRU RÂNDUIALA PREOŢIEI

Preoţiia iaste rânduială dumnezeiască a tainei cei simţitoare, având putére duhovnicească pentru mântuiria şi ajutoriul oamenilor, rânduită de mântuitoriul nostru Hristos. Şi iaste materia ei cel ce să hirotonéşte, iar chipul sunt cuvintele ce zice arhiereul: Darul cel dumnezeesc carele totdeauna céle neputincioase le tămăduiaşte i proci, cu punerea mâinei / pre capul celui ce să hirotonéşte.

Şi sfârşitul iaste ca să tiposească în sufletul celui hirotonit stăpânire şi putére dumnezeiască, pentru ca să poată să săvârşească tainele. Şi taina preoţiei numai arhiereul o săvârşaşte.

PENTRU TAINA ISPOVEDANIEI SAU A POCĂINŢEI

Pocăinţa iaste întoarcerea de bună voe din răotăţi spre bunătăţi şi de la diiavolul întoarcere spre Dumnezeu prin osârdie şi prin osteneală.

Şi iaste materia pocăinţei mărturisirea gurii şi sfărâmarea inimii şi facerea canonului. Iar chipul pocăinţei / iaste putérea ce au dat mântuitoriul nostru numai sfinţilor lui ucenici şi apostolilor, după cum zice la Mathei, în 8 capete: Câte veţi lega pre pământ i proci (pentru aceasta vom arăta mai pre larg la învăţătura ispovedaniei). Iară sfârşitul iaste să să curăţească omul de păcat şi să câştige iarăşi darul lui Dumnezeu.

PENTRU TAINA NUNŢII CEI PRE LÉGE

Nunta iaste împreunare bărbat cu muiare spre împlinirea dumnezeescului acela cuvânt: „Créşteţi şi vă înmulţiţi“.

Materiia aceştii taine iaste bărbatul şi muiarea cari vin cu gând desăvârşit / ca să să împreune amândoi şi să lăcuiască nedespărţiţi. Iară chipul sunt cuvintele carele amândoi zic în besérică înaintea preotului în auzul tuturor (adecă): Voieşti-mă? Voescu-te; urmând la acéste cuvinte rugăciunele şi blagosloveniile preotului spre cea desăvârşit împlinire a nunţii. Iară sfârşitul iaste înmulţirea neamului omenesc şi încetarea pohtei cei trupeşti, după cum grăiaşte sfântul Pavel la cartea cea dintâi către corinthéni, în 7 capete zicând: „Iară pentru curvie fieştecarele a sa muiare să aibă şi fieştecaré pre al său bărbat să-l aibă“. /

CUPRINS

PENTRU TAINA MASLULUI

Maslul iaste o ungere care să face cu untdelemn curat pentru cei bolnavi şi are putére prin blagoslovenia preotului să dea sănătate sufletească şi trupească celora ce să întorc de la păcate, după cum zice sfântul Iacov la 5 capete, la adevărata lui Poslanie: „De boléşte cineva întru voi, chéme preoţii beséricii şi să să roage pentru el, ungând pre el cu untdelemn întru numele Domnului şi ruga credinţii va mântui pre cel bolnav şi-l va scula pre el Domnul, măcar şi păcate de va fi făcut erta-se-vor/lui“.

Şi iaste materia maslului untuldelemn curat, iară chipul sunt cuvintele molitvei ce zice preotul (adecă): Însuţi stăpâne sfinţéşte untuldelemn acesta, ca să fie celor ce să vor unge dintr-însul întru tămăduire i proci. Iară sfârşitul iaste să să şteargă rămăşiţile păcatelor şi să câştige bolnavul sănătatea sufletului şi a trupului. /

NOAO PORUNCI MARI ALE BESÉRICII

CUPRINS

1. Că să cuvine a ne ruga lui Dumnezeu cu înfrângere de inimă şi cu umilinţă.

2. Să păzim céle 4 posturi ce sunt poruncite şi legate: al Naşterii lui Hristos, al Paştilor, al Sfinţilor Apostoli şi al Maicăi Précistii.

3. A cinsti pre părinţii cei duhovniceşti carii să roagă pentru noi la Dumnezeu ca nişte slugi ai lui Dumnezeu şi trebue să ne sfătuim cu dânşii pentru céle sufleteşti. /

4. A ne ispovedui păcatele noastre de 4 ori într-un an în vréme de post înaintea părintelui celui duhovnicesc, carele va hirotonit pre lége creştinéşte, iară cei mai cu evlavie de 12 ori, iară cei mai proşti măcar o dată într-un an.

Şi care vor fi bolnavi să să ispoveduiască mai adése, făcându-şi şi maslu şi să se cuminece adése; şi aşa să vor face părtaşi vieţii cei de véci.

5. Să nu să cetească cărţile ereticilor nici dăscăliile şi învăţătura lor cea hulitoare să nu să asculte de cei ce nu-s învăţaţi, nici ştiu *Sfânta Scriptură*, nici să se / améstece cu ei, nici să se întrébe cu ei.

6. Să se facă rugăciuni pentru întemeiarea tuturor oamenilor: întâi pentru cei ce sunt întru stepena preoţiei şi a clirosului; a dooa pentru cei ce să află în vredniciile céle lumeşti şi ale politiei şi a ostaşilor; apoi pentru cei ce fac bine la besérici a spori şi a créşte săborniceasca şi dreapta credinţă.

7. Să se păzească posturile şi rugăciunile carele să vor porunci de arhiereul locului să se facă în eparhiia lui, când s-ar întâmpla vréme de nevoe ca să întoarcă mâniia / lui Dumnezeu după norod şi să se mântuiască veri de ce nevoe şi scârbă s-ar întâmpla.

8. Nu iaste ertat mirénilor să ia nimic de ale bésericii în silă şi să se lucréze cu iale, după cum vor vrea, ce numai să fie de treaba preoţilor şi a celora ce slujesc la besérică a să hrăni şi a da la săraci şi la streini.

9. Să nu să facă nunte în zilele céle ce sunt oprite de besérică nici să cade creştinii să facă jocuri într-acéle zile, după cum fac păgânii; ce după cât va fi putinţa să se ferească de acéstea. /

ZÉCE PORUNCI ALE LUI DUMNEZEU, DE LA A 2 LÉGE, CAP 5.

1. Să nu avem alt Dumnezeu înaintea lui.
2. Să nu luom numele Domnului în deşărt.
3. Să cinstim şi să ţinem sărbătorile.
4. Să cinstim pre părinţii noştri.
5. Să nu ucidem.
6. Să nu preacurvim.
7. Să nu furăm.
8. Să nu mărturisim strâmb.
9. Să nu pohtim muiarea altuia.
10. Să nu pohtim verice lucru strein. /

CUPRINS

ŞAPTE DARURI ALE DUHULUI SFÂNT. CARELE SUNT. ISAIA CAP 11, STIH 2

1. Înţelepciunea. 2. Înţelégerea. 3. Cunoştinţa. 4. Voia. 5. Blagocestiia. 6. Vitejiia. 7. Frica lui Dumnezeu.

TREI FAPTE BUNE ALE BLAGOSLOVIEI. I COR<INTHENI>, CAP 13, STIH 13

1. Credinţa. 2. Nădéjdia. 3. Dragostea. /

Credinţa după cum zice fericitul Pavel la 11 capete cătră evrei iaste fiinţa celor nădăjduite şi lucrurilor celor ce nu să văd dovediri.

Nădéjdea iaste o îndrăzneală adevărată cătră Dumnezeu, dată în inima omului din dumnezeiasca strălucire ca să nu să deznădăjduiască nici odată de darul lui Dumnezeu, ci să fie încredinţat cum că va lua prin pocăinţă ertăciune păcatelor şi veri ce altă cérere sau trecătoare, sau vécinică.

Dragostea încă iaste, după cum zice fericitul Pavel mai mare decât credinţa şi decât / nădéjdea, tămeiul şi vârful tuturor bunătăţilor, caréa unéşte pre mulţi întru una şi face cale cătră Dumnezeu tuturor celora ce o iubesc.

CUPRINS

PATRU BUNĂTĂŢI ALE SUFLETULUI

1. Vitejiia. 2. Înţelepciunea. 3. Dreptarea şi 4. Curăţeniia.

PATRU BUNĂTĂŢI ALE TRUPULUI

1. Tăriia. 2. Întregimea. 3. Frumuséţia şi 4. Sănătatia. /

ŞAPTE PĂCATE DE MOARTE

1. Trufiia. 2. Iubirea de argint. 3. Curviia. 4. Mâniia. 5. Lăcomiia 6. Zavistiia. 7. Leneviia la faptele céle bune.

CUPRINS

ŞAPTE FACERI DE BINE ÎMPOTRIVA ACESTORA

1. Smereniia. 2. Eftinătatea. 3. Înfrânarea pohtei. 4. Îngăduinţa. 5. Postul împotriva lăcomiei. 6. Dragostea. 7. Nevoinţa.

CÉLE 12 RODURI ALE MILOSTENIEI. DUPĂ CUM SCRIE LA MATHEI, CAP 15

Flămândului să-i dea mâncare. / Setosului să-i dea să bea. Pre strein să-l primească în casă. Pre cel gol să-l îmbrace. Pre cel bolnav să-l caute. Pre cel din temniţă să-l cercetéze.

Mai sunt încă şi acéstia: Pre cei morţi să-i îngroape. Pre cei scârbiţi a-i mângâia. A sfătui céle mântuitoare. A învăţa pre cei neştiuţi. A erta greşalele celui vinovat. A răbda cu mulţămită scârbele ce vin de la Dumnezeu şi de la oameni şi a ruga pre Dumnezeu nu numai pentru dânsul ce şi pentru toţi. /

....
....[1].

CUPRINS

ALTE ÎNVĂŢĂTURI TREBUINCIOASE

1. Vericare preot afară din enoriia lui (de) va face Liturghie sau o sfeştanie sau va cununa, sau va ispovedui, sau va cumineca pre cineva şi după ce va muri îl va îngropa, sau verice alt lucru beserecesc va face fără de voia preotului aceluia a căruia va fi noriia, unul ca acela de pravilele sfinţilor părinţilor noştri să leapădă de tot darul preoţesc şi-l vom lepăda şi noi.

2. Aşijderea nici unul din voi / să nu îndrăznească să cunune vreun om, sau vreo muiare streini, dintr-altă ţară, au şi din ţara aceasta şi să fie neştiuţi, până nu-i veţi cerceta şi-i veţi ispiti; pentru că vin mulţi din Ţara Ungurească şi din Ţara Turcească şi dintr-alte locuri depărtate şi să însoară aici şi pe la locurile lor au mueri, sau muerile au bărbaţi şi lăsându-i au fugit, sau sunt a treia cununie şi vin aici pentru ca să ia a patra muiare, sau muiarea să ia al patrulea bărbat, care lucru iaste curvie şi fărădelége.

Ci pre unii ca aceştea fără scrisoare de mărturie de la preotul /

locului lor, care să scrie cum că nu s-au însurat, au s-au însurat şi i-au murit muiarea, sau iaste a doao nuntă şi i să cade să mai ia încă o muiare să nu-i cununaţi, pentru ca să nu să facă fărădelegi, precum ca acéstea multe ni s-au întâmplat de am judecat.

3. Iară de să va întâmpla şi nu va fi cu putinţă să ia scrisoare de la preotul locului lor, atuncea întâi să puneţi pre fieştecarele dintr-înşii la jurământ şi de vor priimi jurământul, cum că n-au la locul lor nici bărbatul muiare, nici muiarea bărbat şi cum că n-au luat până acuma muiare, sau au luat una şi au / murit, sau doao, atuncea îi veţi cununa, au întâia nuntă va fi, au a doao, au a treia, precum vor mărturisi după jurământul ce le veţi da; iară carii vor fi a patra nuntă nice cum să nu îndrăzniţi a-i cununa.

4. Încăşi vă poruncim şi aceasta: nimeni din voi din preoţi să nu îndrăzniţi a despărţi bărbat de muiare, sau muiare de bărbat, nici să vă uniţi la un gând cu aceia ce îndrăznesc a face această fărădelége, pentru că am înţeles că să face acest lucru necuvios în multe părţi; că numai de să întâmplă să aibă bărbatul cu muiarea vrajbă / între dânşii, îndatăşi să duc la pârcălabi, sau la altă căpetenie şi la preotul satului şi la megiiaşi de să despart şi-şi fac carte, care lucru nu creştinii, ce nici păgânii nu-l fac. Că unde Dumnezeu au împreunat (zice), omul să nu desparţă. Ce de va fi de despărţit să să trimiţă aici la scaun, pentru ca să să facă despărţeala pe pravilă.

5. Nice un preot, carele nu va avea voe de la arhiereu, să nu cutéze a ispovedui (fără numai la nevoe de moarte) precum am înţeles că fac mulţi, ca să câştige daruri.

6. Aşijdirea şi cei ce vor avea voe, / când ispoveduesc, sau isprăvesc verice taină care li să cade din céle şapte taine a le săvârşi, să nu ia plată vânzând sfintele, că să aseamână Iudei,

1 A doua parte, *Învăţătură pentru ispovedanie* ce cuprinde f. 28 — 35, este aproape identică cu aceea inclusă în broşura tipărită la Râmnic în 1705: *Învăţătură pre scurt pentru taina pocăinţii*, mai puţin rugăciunile, care, de altfel, nu aparţin lui Antim.

precum iarăşi am auzit că fac mulţi.

Şi când îi chiamă cineva să priceştuiască bolnavi, au să botéze prunci în grabă, nu vor să meargă, ce să lenevesc şi cer plată multă, puind pricini, au depărtarea locului, au a vremii.

7. Aşijdirea fieştecarele în noriia sa să dea poruncă poporanilor câţi sunt supt ascultarea lui. Duminicile peste tot anul şi sărbătorile céle mari domneşti şi ale / Maicăi Précistei şi a sfinţilor celor mari să le daţi învăţătură să păzească la besérică seara la Vecernie, dimineaţa la Utrănie şi mai vârtos la sfânta Liturghie, căci acéia iaste mai folositoare decât toate slujbele şi decât toate rugăciunele.

Şi într-acéle zile nici să lucréze, nici să vânză, nici să cumpere nimic, afară din bucate de mâncare; căci să lucrează într-acéle zile oprite, lucrul acela iaste afurisit. Şi în posturi să să ispoveduiască şi să să cuminece după obiceaiu.

Şi cine ar avea bolnavi în casa lui să nu aştépte să-i cuminece la ceasul morţii, când le / piiare graiul, ce de cu vréme, până sunt în fire, să chiiame pre preot, ca să-i ispoveduiască şi să-i cuminece. Că vericari din voi nu veţi purta grijă să faceţi aşa, ce veţi cumineca vreun bolnav de aceştea carele nu să poate ispovedui, afară de-l va grăbi moarte fără véste, precum să întâmplă la unii, veţi cădea în osândă, împreună cu el şi vă veţi lipsi şi de darul preoţiei.

8. Nici unul din preoţi să nu cutéze a să muta din enoriia lui într-alta, fără de voia şi ştirea arhiereului locului. Că verice slujbă ar face iaste fără de cale / şi cade în osândă.

9. Vericari din voi şi mai vârtos protopopii să cercetaţi, că vin preoţi şi călugări mincinoşi dintr-alte ţări de slujesc ale preoţiei înşălând creştinii. Ce pre unii ca aceştea să-i trimiteţi la noi, ca să le luăm seama de sunt adevăraţi preoţi. Şi mai în scurt preot străin nimeni, nicidecum, să nu-l priimească, fără de cartea noastră.

PRICINILE PENTRU CARE FIEŞTECE PREOT ARE VOE SĂ SLUJEASCĂ ÎN NORIIA ALTUIA

CUPRINS

1. De să va întâmpla cuiva nevoe de moarte şi preotul acelui sat / nu să va afla acolea, ce va fi lipsind undeva, departe, sau va fi cumva şi el bolnav, atuncea pentru nevoia morţii, preotul din enoriia care va fi mai aproape, să aibă voe să-l ispoveduiască şi să-l cuminece, şi de va muri să-l şi îngroape, pentru ca nu cumva să moară negrijit cu célea ce să cad creştinului. Aşijdirea şi la botez.

2. Aşijdirea pentru întâmplarea morţii să cade preoţilor carii au enoriile lor aproape să dea unul altuia înştiinţare când vor vrea să meargă undeva şi va lipsi vreunul din enoriia lui şi într-acea / norie va veni cuiva ceasul morţii, să vie preotul aceiialalte enorii să-l ispoveduiască şi să-l cuminece.

3. Încăşi de va lipsi preotul vreunii enorii întru care s-ar afla omul în cumpăna morţii şi preotul ceiialalte enorii fiind chiemat de oamenii bolnavului, pentru ca să-l ispoveduiască şi să-l cuminece şi el nu va vrea să meargă, ce va pune pricini la mijloc cum că are treabă, sau vrajbă cu preotul enoriei aceiia şi de s-ar întâmpla ca să moară acel om negrijit, să ştie că-l vom lipsi de tot de preoţie, de vréme ce au / lăsat un suflet şi au perit, pentru care Dumnezeu s-au făcut om şi au priimit moarte pentru mântuirea lui.

4. Iarăşi vă poruncim şi aceasta că să întâmplă de fug unii de prin judéţele şi satele lor pentru nevoi şi vin întralte judéţe şi sate. Ce pentru aceştea dăm voe ca unde s-ar afla şi de s-ar întâmpla nevoe de moarte, sau şi fără de nevoia morţii de vor vrea să să ispoveduiască şi să să cuminece până să vor întoarce iară la locurile lor, să-i ispoveduiţi şi să-i cuminecaţi; pentru ca acéste doao sunt trebuincioase la creştini. / Iară nuntă de s-ar întâmpla să facă aceşti fugiţi, să nu-i cununaţi până nu să va face cercare ca nu caréa cumva să fie rudenie de sânge, sau alte întâmplări de care s-au zis mai sus; că fără ispovedanie şi fără de

cuminecătură nu să poate mântui omul, iară fără de împreunarea nunţii să poate mântui.

5. Aşijdirea vă poruncim fraţi de cruce nici cu un mijloc să nu lăsaţi să să facă, pentru căci să fac multe lucruri necuvioase prin mijlocul acei frăţii. Iară de va îndrăzni cineva din preoţi, să va pedepsi şi el şi acei ce s-au făcut fraţi de cruce, după cum scrie la sfânta / pravilă, cap 210, list 198.

6. Aşijdirea vă facem în ştire şi pentru ţigani, ca de acum înainte să purtaţi de grijă să nu lăsaţi să să mai facă între dânşii céle ce s-au făcut până acum; adecă de va veni ţigan cu ţigancă să să cunune, până nu-i veţi iscodi cu tot denadinsul, foarte cu amăruntul pentru toate céle ce opréşte pravila, ca şi la toţi creştinii, să nu-i cununaţi.

Iară mai vârtos, de va fi ţiganul a unuia şi ţiganca a altuia, până nu vor aduce scrisoare fieştecarele de la stăpânul său, cum că iaste cu voia lor şi cum că vor îngădui unul pre altul până / să vor împăca amândoao părţile, au cu schimbu după obiceiul ţării, suflet pentru suflet, au cu bani să răscumpere unul de la altul acel suflet, să nu-i cununaţi şi nici cu un mijloc, măcar de v-ar face verice sile, au înfricoşare.

Şi acea scrisoare să o ţineţi foarte cu seamă bună la voi, veri la carele s-ar întâmpla; ca de va vrea cineva din stăpânii acelor ţigani ce s-au împreunat cu voia lor să nu să ţie de cuvânt, au în pizmă să facă să-i desparţă, să aveţi cu ce vă da seama, căci apoi veţi cădea în osândă şi în pedeapsă, pentru căci că ţiganii încă sunt / creştini, botezaţi în numele sfintei Troiţe. Şi avem datorie, în tot chipul, veri cu ce mijloc s-ar putea, să-i punem la calea cea creştinească, că vom vrea să dăm seamă înaintea înfricoşatului judecătoriu pentru sufletele lor şi noi, deaca nu vom învăţa pentru dânşii céle ce să cuvin şi voi, deaca nu veţi face céle ce vă poruncim şi stăpânii lor, deaca nu să vor supune dreptăţii şi ascultării beserіceşti.

7. Să ştiţi şi aceasta că de să va întâmpla unul să botéze pre cineva, la vrémea căsătoriei celui botezat poate să-l cunune altul, că / bisérica nu opréşte. Ce pentru aceasta să nu să facă turburare

şi gâlceavă, precum s-au întâmplat la mulţi, de-au venit înaintea noastră de s-au judecat.

8. Aşijderea vă facem în ştire ca nimenea din voi să nu îndrăznească să facă besérică undeva până nu veţi lua blagoslovenie de la arhiereul locului, nici să lăsaţi pe alţii să facă până nu se va face ştire, ca să li să dea voe, cu blagoslovenie, după porunca pravilei. Că şi pentru aceasta să fac multe gâlcevi şi multe vătămări de suflete şi trebue să să păzească.

9. Iată dară că v-am făcut înştiinţare / de câte am socotit că sunt trebuincioase şi de folos, ca să vă luminaţi şi voi şi să învăţaţi şi pre alţii şi de câte au venit şi s-au judecat înaintea noastră şi de câte am înţeles prin oameni cinstiţi şi credincioşi că să fac între voi şi vi le trimitem tuturor, tipărite, ca să ştiţi carele să faceţi şi carele să învăţaţi şi de carele să vă feriţi.

Iară cine dintru voi va face împotriva vreunui lucru dintre acéstea ce scriem, sau va lenevi şi nu le va învăţa acéstia toate câte să cuprind într-această cărticea ca să ştie în ce chip să le săvârşească, / pentru ca să poată îndrepta pre creştini şi să le folosească la céle sufleteşti, pre unul ca acela bine să ştie că-l vom catherisi desăvârşit, precum sfintele canoane ale sfinţilor apostoli şi ale săboarălor poruncesc; şi de-aciia nu mai iaste cu putinţă a i să erta, să fie preot, pentru ca să nu-şi mai răpue sufletul cu neştiinţa lui şi să pue în osândă şi pre alţii.

Iară de veţi păzi acéstea ce vă poruncim, atuncea cu adevărat veţi fi preoţi adevăraţi ai lui Dumnezeu celui adevărat şi vă v-a dărui pentru paza poruncilor lui şi într-această lume bunătăţile / lui şi în viiaţa cea viitoare, împărăţiia lui cea cerească.

Aşa faceţi, precum vă scriem, ca şi darul domnului nostru Iisus Hristos cu rugăciunele şi cu blagosloveniia smereniei noastre să fie cu voi cu toţi.

Tipărită în Sfânta Mitropolie în Târgovişte, la anul de la zidirea lumii 7219 <1710>, noembrie 8, de Gheorghie Radovici.

Sfârşit şi lui Dumnezeu laudă. /

PREFEŢE, DEDICAŢII, POSTFEŢE

Postaţa **Evangheliei** *greco-române, tipărită la Bucureşti, în anul 1693*

CUPRINS

Iubitoriului cetitoriu sănătate.

Ca şi corhorul între alte verdéţe, precum zice pilda, mă arăt şi eu, o iubiţilor cetitori, cătră cei meşteri şi iscusiţi şi înţelepţi şi nevoitori tipografi, cu aciastă de bogoslovie cu patru strune şi cu toată alcătuirea de dulcele glas alăută, a ceii în trei staturi dumnezăiri, capul ceii fără prihană ai noastre credinţă, sfânta, zic şi dumnezăiasca *Evanghelie*. Dintru carea noi luminându-ne pren dumnezăeştii şi ai duhului propovédnici apostoli, şi sânguri văzători a înfricoşatelor a Domnului taine, cea întreită şi nedespărţită aceii desăvârşită şi necuprinsă troiţă, am cunoscut pre Tatăl nenăscut, şi pre Fiiul den părintele născut, şi pe dumnezăescul Duh de la părintele purcezătoriu, o dumnezăire de o fiinţă şi de împărăţie în trei féţe cunoscută.

Deci văzând eu smeritul, adâncul bogoslovii, mă stridiiam a mă apuca de acest lucru. Însă dându-mă pre mine cu credinţă curată şi cu nădéjde cătră dulcele Hristos carele zice, la Mathei 21: „De veţi avea credinţă şi nu vă veţi îndoi, veţi zice muntelui acestuia, ridică-te şi te aruncă în mare, să va face, şi toate oare câte veţi cére, crezând, veţi lua".

Deci spre-acéstia căutând cu tot sufletul şi inema, prin trudă şi osteneală, nu puţină, m-am atins de acest folositoriu de suflet lucru, al căruia întâi cea lui Dumnezău plăcută voinţă şi aflare, şi cheltuialele au fost a prealuminatului ş-a pravoslavnicului creştin şi mare cuviinţatului domn şi oblăduitoriu, a toată vestitei şi blagocistivii Ungrovlahiii, Ioan Costandin Băsărabă voevoda, iar tipărită de mine, prea micul în eromonahi, Anthim de la Iviriia.

Rogu-vă dară, îndreptarea greşalelor, neştiinţii şi a nesocotélii méle cu blândă şi frăţască voinţă, şi nedefăimând făcându-o, rugaţi-vă pentru mine, smeritul purirea întru Domnul.

(Dedicaţia **Psaltirei** *româneşti, tipărită la Bucureşti, în anul 1694*

CUPRINS

Blagocestivului, prealuminatului şi preaslăvitului domn şi oblăduitoriu a toată provoslavnica Ţara Rumânească, bunului şi creştinului Ioan Costandin Băsărabă voevod şi al mieu de bine făcătoriu şi milostiv stăpân, cu plecăciune metanie făcând, de la Dumnezeu toată buna fericire poftesc.

Toată zidirea văzută şi nevăzută, cuvântătoare şi necuvântătoare, câtă s-au făcut de cea adâncă a lui Dumnezău înţelepciune, înălţate şi luminate doamne, caréşi după firea sa, siléşte de-şi arată slujba şi lucrarea ei, după cum i s-au poruncit. Stihiile ca nişte întâe pricini îndeamnă pre toate chipurile neamurilor, de-şi dau roada sa la vrémea lor.

Iară mai vârtos de toate, fericita şi mai aleasa şi cuvântătoarea zidire, omul, siléşte de aduce nu numai un féliu de roadă, ce foarte multe câte trupeşti, iară mai multe sufleteşti, de vréme ce şi el de doao s-au zidit, adecă den suflet şi den trup. Şi toate pentru el s-au făcut şi i s-au dat aciastă simţitoare lume cu toată frumuséţea ei, ca o grădină cu multe féliuri de flori, ca să-şi aleagă céle de folos, să se împodobească trupéşte. Şi i s-au dat şi lumea cea de sus den suflarea dumnezăiască, den carea, cât va vrea, să-şi înfrumuseţéze icoana cea sufletească şi cât va putea să o asémene cu chipul icoanei ziditoriului său.

Şi măcar că mulţi den neamul omenesc au alergat mai vârtos după céle trupeşti, cu carele s-au şi înşălat şi den calea adevărului s-au rătăcit, iară câţi mai vârtos céle sufleteşti au iubit, şi pre pământ s-au cinstit, şi în ceriu viaţă vécinică au dobândit.

Dentru carii şi măriia-ta, blagocistive doamne, te-ai ales foarte den tot sufletul râvnitoriu dumnezăeştilor fapte, şi te nevoeşti cu toată osârdiia de aduci multe féluri de roduri sufleteşti, pentru ca să aibă preavoslavnicul tău nărod să se adape sufletéşte. Iară mai vârtos de toate, precum zice acest fericit David, ai iubit

podoaba casii lui Dumnezău, care iaste sfânta bisérică. Şi măcar că şi cu alte daruri multe o înfrumuseţezi, iară cu cuvântătoarea podoabă, adecă cu sfintele şi de Duhul Sfânt grăitele *Scripturi*, cu mult mai vârtos decât toţi cei mai de nainte o ai rodit, care lucru arată aiave blagocistiva dragoste ce ai către toţi pravoslavnicii. Pentru aciasta, pre lângă célélalte multe şi de folos cărţi ce s-au dat în tipariu, iubit-ai şi ai ales şi aciastă de Duh Sfânt pren rostul fericitului David suflată cântare, carea să numeşte de opşte *Psaltire*.

Pre carea, vrând cineva să o laude, să ia pildă de pre alte preste fire lucruri ale Sfântului Duh, şi să ia seama voroavelor ce au toţi Psalomii ei; şi aşa poate cunoaşte ce féliu de laude i să cuvine. Că văzând măriia-ta folosul sufletesc ce iaste ascuns într-însa, şi măcar de au fost şi de alţii mai denainte în multe féliuri tipărită, iară acum mai cu multă osârdie o ai scos la lumină şi o ai împodobit mai vârtos décât alţii; adecă tălmăcită chiar în limba rumânească şi pentru toate cathizmele cu tropare şi cu molitve de rugăciune pentru mai mult folosul şi înţelesul celor ce vor ceti.

Şi mi-ai poruncit măria-ta de o am tipărit cu toată cheltuiala măriei-tale, ca să să împarţă în har pravoslvnicilor creştini, carii toţi împreună datori să fie a ruga pre atotputérnecul Dumnezău pentru viaţa, întărirea şi toată fericirea măriei-tale, păzindu-te bine a otcârmui tot norodul cât de la Dumnezău măriei-tale crezut şi dat iaste a-l stăpâniré, şi să poţi înmulţi şi întări pravoslaviia, ca şi marele Costandin, cu carele împreună să ţi să dăruiască şi cununa slavii întru împărăţia lui Dumnezău. Amin.

Al măriei-tale mai mic rugătoriu smeritul întru ieromonahi Anthim Ivireanul, tipograful.

CUPRINS

Dedicaţie la cartea lui Ioan Cariofil, **Manual despre câteva nedumeriri***, tipărită la Snagov, în anul 1697*

Preacuviosului, preastrălucitului, preaseninului şi prin voia celui de sus devenitului stăpân şi domn al întregii Ungrovlahii, domnului Ioan Constantin Basarab voevod, mântuire, viaţă bună, milă din partea lui Dumnezeu şi fericire deplină.

Nu-i vor lipsi, zice, lui Dumnezeu ostaşii care i se cuvin (Epistola a V-a lui Synesius) în biserici; adică, nu au lipsit şi nici nu vor lipsi vreodată în orice împrejurare ostaşii Domnului din ceruri, neînfricaţii luptători ai sfintelor biserici ale lui Dumnezeu, şi înflăcăraţii înţelegători ai adevărului, ca şi biruitorii şi purtătorii de trofee împotriva oricărei falange de eretici şi în contra oricărei alte rătăciri greceşti şi ateiste, înarmaţi nu numai cu arme convingătoare şi cu dovezi ale sfintei şi divin inspitei *Scripturi*, ba chiar şi cu raţionamente logice şi de neînvins, infailibile şi de necombătut, folosindu-se în toate de adevărul însuşi, fie ca refugiu, fie ca apărător.

Adevărul [care] a orânduit să fie totdeauna alături de cei credincioşi şi ortodocşi, până la săvârşirea veacului, conform acelei hotărâri evanghelice: „Şi iată eu (Matei, cap 28) sunt cu voi (zice) în toate zilele până la sfârşitul veacului“, deoarece fără ajutorul lui Dumnezeu nimic nu se poate realiza, precum ne-o certifică însuşi Domnul în *Evanghelii*, că fără mine (zice) nimic nu puteţi face.

Aşa cum şi în anii noştri s-au găsit şi se găsesc unii apărători ca aceştia şi vajnici luptători ai cuvântului nostru ortodox şi ai credinţei, prin urmare, marele stolnic Constantin Cantacuzino, cel prin pronie cerească foarte cuminte şi prea nobil între domni, observând pe unii cuvioşi, ce-i drept, şi ortodocşi cât priveşte adevărul dar nenumăraţi şi ignoranţi, poate chiar modeşti, care însă se scandalizau de pe urma unor dogme greceşti, ca de pildă,

să spunem, norocul şi ursita şi mai ales în legătură cu menirea calvinistă şi atee, ca şi în legătură cu alte câteva chestiuni necesare, a vrut să-l pună la osteneală pe preaînţeleptul, preaînvăţatul şi pe preacinstitul mare logofăt al marii biserici a lui Hristos, pe chir Ioan Cariofil, altădată aflat la Bucureşti, în cursul unei slujbe divine, să răspundă în legătură cu nişte chestiuni ca acestea, cu înţelepciunea şi cu învăţătura, pe care i le-a dăruit Dumnezeu, după canoanele sfinţilor părinţi şi după negreşita şi infailibila părere a sfintei şi catolicei noastre biserici, spre informarea celor ortodocşi şi spre ruşinea şi compromiterea ereticilor şi a necredincioşilor, ba chiar într-o limbă accesibilă, astfel încât să devină uşor şi bine înţeleasă rezolvarea unor asemenea chestiuni puse la îndoială şi cerute.

De aceea şi acest preaînţelept dascăl, după ce a acceptat această oportună cerere a sus-zisului boier, având drept scop folosul din aceasta, ce urma să rezulte pentru credincioşi ca şi informarea, el a depus râvnă şi grijă multă cu ocazia acestei învăţături. Cu acest prilej, el a dizolvat şi împrăştiat, cu claritate şi concis, flecărelile şi inepţiile celor cu păreri opuse, aevea unei pânze de păianjen, iar părerea sfintei noastre biserici şi hotărârea ca şi judecata adevărului evanghelic, el le-a lămurit şi confirmat.

Această lucrare căzându-mi în mâini şi citind-o cu atenţie şi aprofundare şi văzând-o a fi foarte folositoare fiecărui ortodox întru răsturnarea dogmelor opuse şi întărirea şi confirmarea hotărârilor şi citatelor adevărului însuşi, m-am oferit, foarte bucuros şi împins eu însumi de un zel dumnezeiesc, s-o tipăresc în folosul tuturor şi pentru mântuirea sufletelor şi pentru veşnica amintire a celor care s-au ostenit şi a acestor preaînvăţaţi eroi care s-au preocupat şi pentru pomenirea apărătorilor credinţei ortodoxe.

Nu am îndrăznit însă, preaînălţate stăpâne, s-o tipăresc fără o corectare şi o ajustare, şi din partea altcuiva dintre acei, care au o apreciabilă experienţă în ceea ce priveşte dogmele juste ale

bisericii, lucru pentru care am şi rugat pe preaînţeleptul şi preaînvăţatul şi venerabilul domn Kyminites din Trapezunt, nu numai ca pe cel mai bun cunoscător al dogmelor ortodoxe, dar şi zelos fierbinte al cuvioşiei şi preaevlavios faţă de céle sfinte.

Şi am apelat la el mai ales ca la un dascăl al renumitei şcoli de aici, pe care preacuvioasa-ţi înălţime a înfiinţat-o cu cheltuieli larg acordate întru iubire de Dumnezeu, în folosul iubitorilor de învăţătură pământeni şi străini.

Şi luminăţia-sa procedând bine şi într-un mod cuvios, nu numai că a reparat multe lucruri care din greşeală şi uitare fuseseră trecute cu vederea, ci şi altele care păreau greu de înţeles, le-a lămurit, adăugând şi câte erau folositoare spre o mai amplă informare a celor care nu se dumireau, pe care lucrare o şi dedic în calitate de slujitor recunoscător sub oblăduirea şi îndrumarea seninătăţii dumneavoastră, sprijinită şi încununată de Dumnezeu; a cărei măreţie preacuvioasă va să fie mândrie şi totodată confirmare a unei opere foarte folositoare din punct de vedere spiritual, întru faima şi înălţarea ortodocşilor pe de o parte, iar pe de altă parte întru ruşinea şi totala compromitere a adversarilor, lucrare, care deşi de proporţii reduse, din punct de vedere calitativ este foarte mare.

De aceea dar, primeşte favorabil, ilustrisime şi întru Domnul slăvite stăpâne şi binefăcătorule, prezentul manual spiritual extrem de folositor, privindu-l nu atât din latura cantitativă, cât mai cu seamă din cea calitativă, şi îndeosebi gândindu-te la preferinţa şi recunoştinţa cordială a slugilor tale, pentru multele şi infinitele binefaceri, de care zilnic ne bucurăm primindu-le de la înălţimea-ta.

Pentru care bogate daruri pline de bunăvoinţă din partea măriei-tale, îţi rămânem pururi îndatoraţi, spre a ne ruga necontenit de nemărginita milostivenie şi bunătate a lui Dumnezeu, ca să păstreze, să păzească şi să oblăduiască divin cinstita strălucire a măriei-tale, sub atotputernica-i dreaptă şi sub

umbra aripilor sale ocrotitoare împotriva oricărui atac al duşmanului, şi s-o statornicească pe tronul său cel mai înalt, făcând-o ferice în toate până la adânci şi uşoare bătrâneţe, în scopul grupării şi coordonării turmei întru Hristos încredinţată strălucirii tale, şi pentru slava, renumele şi mândria ortodocşilor de pretutindeni. Amin.

Al măriei-tale străluciri slujitor preaplecat şi preaumil între ieromanahi, tipograf *Antim Ivireanul*.

CUPRINS

Prefaţa **Gramaticii** *slavoneşti, tipărită la Snagov, în anul 1697*

Celui ce străluce în pietate, prealuminatului domn Io Constantin Basarab voevod şi stăpânitor al întregii Ţări Ungrovlahe, celui preanobil născut şi bine făcător, sănătate în lumea aceasta, zile îndelungate şi noroc şi vecinică mântuire să aibă îi dorim.

Precuvântare la gramatică

Iată că a încolţit sămânţa străină, adecă gramatica slavonească, o artă cunoscută şi un lucru bun şi iscusit, şi în zilele domniei-voastre. Pentru fiecare e de mirare şi plăcut lucru, când pe câmpul lui (în ţarina lui) cresc oarecari grăunţe de altă limbă, căci vede un lucru nou şi tăinuit, ce mai nainte n-a fost şi nu s-a văzut. Astfel că multă mirare s-a întâmplat şi cu neamul nostru lipsit sau de sămânţa aceasta, adică de cetirea adevărată slavonească, sau de fructul ei, adecă de înţelegerea celor cetite, când în urma îngrijirei pline de iubire a voastră, ajunse vremea ca să se arate şi acest fericit dar, adecă limba slavonească, în ţara noastră.

Şi dacă limba slavonească la ai săi sau la ai casei (cum s-ar

zice), adecă la slavi, e prea slăvită şi admirată, acolo unde ea se întrebuinţează ca limbă proprie, cu cât mai mult la noi, cari o întrebuinţăm nu ca pe a noastră, ci ca pe una străină şi împrumutată, ar trebui ca să fie ridicată în slavă şi admiraţie strălucitoare, spre exacta întrebuinţare a noastră.

Căci ce este acest bun fruct ce se arată prin bunăvoinţa Sfântului Duh? Acesta ce este sufletul din corpul omenesc şi lumina din soare, şi ce este şi sarea în mâncare; căci precum corpul fără de suflet mort este, precum soarele fără de lumină nu luminează şi precum mâncarea nu e plăcută fără de sare, tot aşa e şi cetirea sau scrierea fără gramatică conducătoare.

Căci dacă vrea cineva să ştie firea literelor şi silabelor, dacă cu glasul vrea să accentueze cuvintele drept şi să însemne vorbele cu accente, acela trebue să se adreseze la prima parte a gramaticei, adică la ortografie.

Dacă vrea să desfacă vorbele în părţile lor cu exactitate, trebue să cerceteze cu de amănuntul a doua parte, adică etimologia.

Dacă vrea să compună vorbe compuse, spre aceasta trebue să-şi însuşască bine regulele sintaxei.

Dacă cineva doreşte să facă versuri, şi aceasta şi-o însuşeşte prin prosodia făcătoare de versuri.

Drept vorbind, lucrurile de minte folositoare la care ea a dat naştere fie în limba grecească, fie în cea latinească, sau în orice altă limbă, aceleaşi le dă şi în slavonească, căci ne învaţă să cunoaştem în propoziţii deosebirile între părţile de cuvânt ale gramaticei, şi declinarea numelor şi conjugarea verbelor, după temele lor şi după terminaţiuni, şi să judecăm la eteroclite sau anomale lipsa sau prisosul sau schimbarea. Cu un cuvânt, ea deprinde pe cei ce se silesc cu râvnă, să o înveţe şi să vorbească şi să scrie bine. De toate acestea noi eram foarte lipsiţi, căci ne lipsea gramatica conducătoare.

De aceea, dacă cuiva i se pare, cu atât mai mult nouă trebue să ni se pară a fi folositoare, deoarece în bisericele dumnezeeşti

noi ne-am obicinuit a ceti slavoneşte; dar necunoscând această limbă, care ne este străină, nu a noastră, puteam de multe ori să cădem în greşeli. Ştiind voi aceasta, iar noi cititorii având nădejde în Dumnezeu, nădejdea noastră a căpătat un bun sfârşit în binecuvântata domnie a voastră, căci vedem înrădăcinarea acestei seminţe bune în ţara noastră şi ajutorul dumnezeesc adăogându-se la silinţa voastră neobosită, când cu îndurare (milostivire) şi cu iubire de Hristos, afară de alte binefaceri, ai întemeiat şi şcoală pentru învăţarea (îndreptarea) limbei slavoneşti pentru copiii de vârstă fragedă.

Dar să lăsăm la o parte vorba prea multă despre gramatică; valoarea ei proprie, cât de mare este şi cât de preţuită, o va arăta lucrarea. Să cădem în genunchi cu rugăciune, rugându-ne cu sârguinţă lui Dumnezeu, ca să binevoiască a face ca ea să fie de folos în întrebuinţarea ei şi spre mărirea lui Dumnezeu şi spre cinstea prea fericitei Fecioare, Născătoarei de Dumnezeu şi a tuturor sfinţilor, şi spre folosul sufletesc şi trupesc al drept credincioşilor.

Iar pentru luminată măria-voastră, ca unul ce v-aţi îngrijit de aceasta, spre primirea pentru aceasta de la Dumnezeu a unei vieţi îndelungate pământeşti, a sănătăţii trupeşti, fericirii şi norocului în toate, iar în ceruri a îndulcirii cu toate fericirile (bunătăţile). Şi astfel cădem la picioarele luminatei măriei-voastre, cu această cărticică numită gramatică, după porunca voastră acum din tipar scoasă, şi vă rugăm să fiţi milostiv cu noi cei ce ne-am trudit.

Al luminatei măriei-voastre, prea mic de Dumnezeu rugător, smeritul între ieromonahi, Antim tipograful.

Dedicaţia din cartea lui Sevastos Chimenitul, **Eortologhion***, tipărită în greceşte la Snagov, în anul 1701*

CUPRINS

Preaevlaviosului, preastrălucitului, prealuminatului şi de Dumnezeu încoronatului domn şi stăpânitor a toată Ungrovlahia, domnului domn Ioan Constantin Basarab voevod, mântuire, viaţă îndelungată şi bună sortire de la Dumnezeu şi cea mai înaltă fericire.

Începutul, mijlocul şi sfârşitul, stăpânul şi domnul tuturor fiinţelor şi simţitoare şi înţelegătoare este făcătorul tuturor, Dumnezeu. Stăpânul însă şi sfârşitul tuturor celor de sub lună este omul. Iar sfârşitul omului, pentru care s-a creat de Dumnezeu, este câştigarea şi fericirea lui Dumnezeu însăşi; fiindcă pentru om s-a făcut toată lumea aceasta, iar omul, se zice că s-a făcut de către Dumnezeu ca să dobândească pe Dumnezeu.

Dobândesc pe Dumnezeu oamenii aceia, carii cred drept în el şi păzesc cu scumpătate sfintele lui porunci. Dar sfinţitele lui porunci se cuprind în aceste două şi singure: din iubirea către Dumnezeu şi către aproapele. Atunci se realizează şi se cunoaşte iubirea către Dumnezeu, când păzim, cum am zis, cu scumpătate sfintele lui porunci, după cum o spune şi Domnul în *Evanghelii*: căci zice că, dacă mă iubiţi, păziţi poruncile mele.

Iubirea către aproapele atunci să realizează şi se săvârşeşte, când ne iubim cu fapta şi din tot sufletul între noi ca şi pe noi înşine, după porunca lui Dumnezeu. Să iubeşti, zice, pe domnul Dumnezeul tău din toată inima ta şi din tot sufletul tău şi cu toată puterea ta şi cu toată inima ta; şi pe aproapele tău ca pe tine însuţi. Şi iarăşi: acestea poruncesc vouă ca să vă iubiţi între voi. Căci atunci realizăm o astfel de iubire, când ne îndemnăm şi ne ajutăm între noi la céle bune şi de folos, şi la céle trupeşti, dar mai ales la céle sufleteşti şi mântuitoare, fiecare după putinţa lui şi după capacitatea lui.

Deci eu, fiindcă nu am şi altă putere spre ajutorul aproapelui decât ocupaţiunea tipografiei, n-am lipsit şi nu voiu lipsi vreodată ca să folosesc, după putinţa mea, pe fraţii în Hristos ai mei, tipărind deosebite cărţi de suflet folositoare şi mântuitoare.

De aceea, fiindcă am găsit şi această carte, care este lucrarea preaînţeleptului şi preaînvăţatului profesor domnul Sevastos Trapezundiul Chimenitul, pe care cetind-o şi cunoscând după judecata mea că este prea mult de trebuinţă şi folositoare oricărui ortodox şi mai ales celor bisericeşti şi sfinţiţi, apoi şi iubitorilor de învăţătură şi studioşi şi îndeobşte fiecărui învăţat, mai cu seamă pentru că este compusă în limbă comună şi uşoară de priceput, am voit s-o tipăresc şi pe aceasta spre folosul, cum am zis, a celor ce vor ceti-o.

Dar fiindcă este obiceiu la acei ce pun cărţi în tipar, să le închine la vreo persoană mai însemnată sau bisericească sau politică spre recomandarea şi apărarea cărţii, pentru aceea şi eu, cel mai mic rugător şi serv al vostru, afierosesc şi închin cartea aceasta de faţă la înălţimea cea de Dumnezeu mărită şi la măreţia cea de Dumnezeu păzită şi cinstită a preastrălucirii voastre pentru nenumăratele voastre binefaceri şi daruri către mine cel mai mic, spre asemenea apărare şi recomandare a cărţii. Pe care cerere şi recunoaştere priimind-o voi redaţi-mi bunăvoinţa şi ajutorul prevăzător, încurajându-ne la lucruri bune şi de folos.

Iar Pronia şi îngrijirea cea atoateţiitoare şi prevăzătoare a lui Dumnezeu fie-vă mântuitoare şi adumbritoare strălucirei voastre cei de Dumnezeu încununate mai presus de toată bântuirea potrivnică, întărind-o la prea înaltul ei tron cu îndelungata vieţuire, binefacere şi cea mai înaltă fericire, până la cea mai adâncă şi deplină bătrâneţe, spre conservarea şi desvoltarea plinirei cei încredinţate vouă de Dumnezeu cu numele de Hristos şi spre bunul renume, glorie şi laudă a tot neamul ortodocşilor.

Iar după strămutarea din aceste vremelnice, fie să vă învrednicească pe voi pe toţi şi de împărăţia cerurilor, în veacul

veacurilor nesfârşiţi şi neîntrerupţi. Amin.

În anul mântuirei 1701, luna iunie.

Al strălucirei voastre cei de Dumnezeu păzite umilit rugător şi serv, Antim ieromonahul, tipograf din Iviria.

CUPRINS

Dedicaţia din **Noul Testament**, *tipărit la Bucureşti, în anul 1703*

Prealuminatului, înălţatului şi bunului credincios domn oblăduitoriu a toată Ţara Rumânească, Io Constantin Basarabă voevod, plecate închinăciuni.

Întoarce-se pururea magnitul cătră polus; zboară spre înălţime focul; pleacă-se în sânul pământului piatra; aleargă apele în braţele mării; şi în scurte cuvinte toate lucrurile cătră chendrul lor să pleacă.

Deci dară de iaste aşa, nu iaste nicidecum minune, de vreme ce acestui dumnezeesc *Testament* toate ce sunt în sânul credinciosului, iubitoriului de Hristos şi creştinescului tău suflet, ca la un chendru firesc aleargă. Pentru ce? Că precum céle sfinte să cuvin sfinţilor şi céle sfinţite sfinţiţilor, aşa şi céle creştineşti, creştinilor să cuvin.

Multe adevărate creştineşti şi de Dumnezeu plăcute şi de suflete folositoare cărţi, dentru ale mării-tale cheltuiale, spre folosul cel de obşte, s-au dat; iară de cât toate mai folositoare de suflete şi mântuitoare iaste aciasta a *Noului Testament*. Pentru că, de vréme, după cum zice fericitul Pavel, alt nu iaste *Evangheliia,* fără numai putérea lui Dumnezeu spre mântuire la tot cela ce créde, arătat iaste cum că decât toate cărţile besericeşti aciasta iaste mai folositoare de suflete şi mântuitoare.

De vréme ce *Evangheliia* iaste sabiia carea biruiaşte toate armele potrivnicului, cu aceasta călcăm toate rélele, răbdăm cu îndrăzneală céle împrotivă, gonirile, ticăloşiile, năcazurile şi

moartea, asămănându-se celui ce bine s-au vestit şi mult pătimaşului mântuitoriu: pren mijlocul *Evangheliei* biruim pre iudei, ruşinăm nebună înţelepciunea neînţelepţilor înţelepţi ai lumii aceştiia; cu *Evangheliia* Pavel au smerit mândriia Romei şi într-însa o au întemeiat; Ioann cu lumina *Evangheliei* au luminat întunecata Elada; Petru au întors toată Iudea şi toţi apostolii au sădit viia cea de taină, besérica; supus-au răsăritul, biruit-au pe tirani, n-au băgat în seamă sudălmile, n-au socotit muncile, izgonirile şi moartea, ci mergea bucurându-se despre faţa adunării.

Evanghelia arată pre cel ce pentru noi s-au întrupat, pătimind şi cu necinste murind, cea desăvârşită a lui dumnezeire, şi desăvârşit omenire; adeverează pre cea de margine a lui începătoare stăpânire a vieţii şi a morţii. Prin *Evanghelie* ne-am împăcat cu Dumnezeu, şi den fiii mâniei ne-am învrednicit a-i fi fii prin botez. „Prin *Evanghelie* eu pre voi am născut“.

Deci câtă plată socoteşti, prealuminate doamne, să iai de la bogatul dătătoriu şi platnicul Dumnezeu pentru tipăritul dumnezeeştii aceştiia şi de suflete folositoarei cărţi al *Noului Testament*? Mare slavă au luat adevărat şi cinste nemuritoare Ptolemeu, împăratul Eghipetului, pentru tălmăcirea *Bibliei* în limba elinească. Iară măriia-ta mai mare cinste şi plată vei lua în aciastă lume şi în cea viitoare, pentru căci *Noul* acesta *Testament* al mântuitoriului, fiind întru limba cea părintească tălmăcit, cu ale mării-tale cheltuiale spre cea de obşte folosinţă l-ai mai tipărit şi l-ai dat.

Deci pentru aciasta fără îndoială adeverez cum că aicea vei să séceri roada acestui bine şi a creştineştilor tale lucrări: întărire lină, viaţă îndelungată şi mulţi ani la preaînălţat scaunul măriii-tale, asupra vrăjmaşilor tăi biruinţă, dumnezeiască scutire şi ajutoriu la toată prealuminată casa măriii-tale; iară în cea viitoare nespusele acéle bunătăţi carele mai nainte de întemeiarea lumii s-au gătit creştinilor şi credincioşilor domni.

Priméşte-o dară cu ochiul blând şi aşa să te avem cu sănătate şi cu zile îndelungate, în ani mulţi, spre slava şi lauda pravoslavnicilor creştini, şi spre sporiul folositoarelor de suflete ca acésté fapte.

Al măriii-tale mic şi plecat rugătoriu, smeritul întru ieromonahi, Anthim Ivireanul.

CUPRINS

Prefaţă la **Vieţile paralele** *de Plutarh, tipărite în greceşte la Bucureşti, în anul 1704*

Preaiubitorilor de învăţătură cititori, Antim ieromonahul din Iviria şi tipograful tipografiei domneşti din Bucureşti, sănătate de la Dumnezeu şi îndeplinirea dorinţelor.

Zelul născut al iubirei de învăţătură mă îndatoreşte, iubitorilor de învăţătură cititori, să fiu totdeauna cu îngrijire şi nelenevos la aflarea vreunei osteneli serioase pentru răspândirea cunoştinţei cei iubitoare de învăţătură a voastră.

De aceea înştiinţându-mă că dintre preastrăluciţii, învăţaţii şi păziţii de Dumnezeu fii ai prealuminatului şi iubitoriului de Hristos domnului nostru, domnul domn Ioan Constantin Basarab Brâncoveanu, preaînvăţatul, cuvântăreţul şi adânc cugetătorul domnul Constantin a tradus *Paralele* greceşti şi romane ale lui Plutarh în limba obicinuită grecească, de loc n-am întârziat să întrebuinţez mii de chipuri ca să înduplec pe strălucirea sa să dea în tipar. Ceea ce abia reuşind prin mijlocul deselor şi neîncetatelor rugăminţi, dispreţuind strălucirea sa, ca modest, înţelept şi cuminte, svonurile deşarte şi laudele uşoare, ca proprii celor ce voesc să se arate înţelepţi şi nu celor în adevăr înţelepţi. Iată dar că se produc înţelepciunei voastre preageniale şi cugetări preaînţelepte.

Dar ca să admiraţi din ce în ce mai mult exactitatea preastrălucitului traducător, încă şi prea marea învăţătură, luaţi vă rog textul grecesc al lui Plutarh, când veţi vedea că nicidecum n-a neglijat

unde era cu lipsă Plutarh să îndeplinească cu mare osârdie, desluşind strălucirea sa pe larg acea istorie, unde scriitorul cu repejune o atinge.

Mărturisesc, în adevăr, că îndată ce am citit-o, am fericit pe prealuminatul nostru domn, că între alte haruri dăruite de Dumnezeu, i-a hărăzit Dumnezeu preaînălţimii-sale şi fii, carii pentru prea marea lor virtute prematură sunt râvniţi în lume şi invidiaţi. Aceasta o asigură acei cu carii împreună petrec, îi văd şi convorbesc, localnici şi streini. Se fericeşte pre sine preaînţeleptul dascăl al sfintei *Evanghelii* a marei biserici, domnul domn preotul Gheorghe Maiota, nu atât pentru că a fost învăţător la astfel de nobili şi măriţi fii ai domnitorului, atât de lăudat în lume, ci pentru că a hărăzit Dumnezeu sfinţeniei-sale învăţate astfel de ucenici prea geniali, carii ca să fie icoane însufleţite a preagenialului prototip, fără osteneală şi cu o mică judecată logică atrag admirabil spre ei floarea învăţăturii, după cum chihlimbarul cu o uşoară frecare îndată-şi dezveleşte puterea naturală atractivă.

Priimiţi dar cu toată plăcerea strălucita scriere ce vi se produce, ca dovadă de céle mărturisite de mine, şi ca o mică garanţie a iubirii nefalşe, neviclene şi sincere. Fiţi sănătoşi.

CUPRINS

Dedicaţia din **Ceaslovul** *tradus de Antim şi tipărit la Târgovişte, în anul 1715*

Prealuminatului, preacreştinului şi înălţatului domn şi oblăduitoriu a toată Ungrovlahia, Io Ştefan Cantacuzino voevod, pace de la Dumnezeu, şi de la smereniia noastră arhierească blagoslovenie.

Acest *Ciaslov*, preaînălţate doamne, care iaste rânduiala slujbei besericeşti al nopţii şi al zilii, la altă faţă nu ciarcă să se închine, fără numai la înălţimea cea de Dumnezeu cinstită a mărimei-tale, carele eşti fiiul cel ales al beséricii, îndreptătoriu cel lăudat

al politiei, slava cea luminată a pravoslavnicilor, şi minunatul sprijenitoriu al creştinătăţii.

Şi adevărat cérerea iaste dreaptă, şi închinăciunea cuviincioasă, pentru căci precum din tipografie n-au eşit până acum aciastă carte, nici mai împodobită de cum să véde, nici de tot tălmăcită pre limbă rumânească precum acum s-au tipărit; aşa şi în scaunul Ungrovlahiei n-au şăzut alt domn, nici înfrumuseţat cu atâtea daruri, nici îmbogăţit cu atâtea bunătăţi, câte strălucesc în creştinescul şi împărătescul tău suflet.

Au fost cei ce mai nainte au stăpânit, alţii luminaţi pentru numele cel mare al neamului lor, şi alţii lăudaţi pentru bunătatea lor cea multă; alţii vestiţi pentru mai aleasa lor înţelepciune, şi alţii minunaţi pentru vitejia lor cea mare.

Iară măriia-ta, ramura cea aleasă a împărătescului şi slăvitului neam al Cantacuzineştilor, ai întrecut şi ai covârşit pre toţi, de vréme ce toate ale celorlalţi domni împărţitele daruri le vedem cu mare cuviinţare închipuite la creştineasca ta înălţime. Strălucéşte într-însa domneasca mare podoabă, dară înfrumuseţată cu bunătatea faptelor; înţelepciunea cea politiciască, dară unită cu râvna cea creştinească; sfatul cel mare, dară însoţit cu putérea legilor; dreptatea cea cu socotinţă, dară împreunată cu blândéţea şi cu îndelungă răbdarea.

Însă decât toate acéstea ale măriei-tale vrédnice de laudă bunătăţi, o cât să véde de luminat multa cucerie ce ai cătră céle dumnezeeşti. Cu aciasta şi pre Dumnezeu cu faptele tale céle bune necontenit măreşti, şi besérica cu ascultarea cinsteşti, şi ceata preoţească cu facerile de bine odihneşti, şi dumnezeeştile lăcaşuri, cu luminatele tale daruri împodobeşti. Şi iarăşi milostivirea şi fireasca-ţi buna cugetare, cu câtă despărţeală de cât pre ceialalţi domni te arată! Pre cei supuşi cu daruri îndestulate totdeauna îmbogăţeşti, pre politie cu boeriile, pre norod cu uşurarea, pre streini cu priimeala, pre săraci cu mila, şi pre toată ţara cu bişuguri nenumărate.

Drept acéia, după cum zice David, cu dreptate te-au uns pre tine domnul Dumnezeul tău, cu unt de bucurie mai vârtos decât pre părtaşii tăi; cu dreptate te-au întâmpinat cu blagosloveniile bunătăţii, şi ca pre un ales din norodul lui cu dreptate te-au înălţat în scaunul domniei acestuia de Dumnezeu păzit pământ, ca văzând cei supuşi părinteasca-ţi dragoste, multa-ţi bunătate, luminatele-ţi faceri de bine, şi célialalte de Dumnezeu plăcute lucruri, ca lumina luminând înaintea oamenilor, să mărească pre părintele nostru cel din ceriuri, carele ne-au cercetat pre noi dintru înălţime şi au rădicat corn de mântuire noao, dăruindu-ne domn ca acesta, blând, milostiv, drept, iubitoriu de streini, făr' de răotate, făcătoriu de bine, iubitoriu bunătăţii şi gonaci răotăţii.

Deci dară pentru acéste împodobite bunătăţi, preaînălţate doamne, şi pentru cea făr' de asămânare cucerie la céle dumnezeeşti smerenia noastră cu mare dragoste aduce dar aciastă sfântă carte, şi o închină ceii de Dumnezeu cinstită înălţimei-tale. Şi nădăjduesc făr'de nici o îndoială că va afla vrédnică şi foarte véselă priimeala, de vréme ce nu numai că are slavosloviile celui ce în Troiţă să proslăvéşte Dumnezeu, a căruia eşti icoană vie pre pământ cu stăpânirea domniei, ce cuprinde şi laudele a tuturor sfinţilor, pre carii cu creştinească cucerie îl cinsteşti, şi te închini lor, şi-i chiemi pururea întru ajutoriu, ale cărora neîncetate rugăciuni cătră Dumnezeu şi dumnezeescul dar, ce păzéşte pe credincioşii domni, să păzească pre măriia-ta întru prealuminatul scaun al domniei, cu pace întemeiată, cu slavă lăudată, şi cu norocie adevărată pentru lauda politiei, pentru folosul norodului şi pentru buna chivernisează a toată eparhia.

Cinstitei de Dumnezeu înălţimei-tale, întru Hristos rugătoriu, smeritul mitropolit al Ungrovlahiei, Anthim.

CUPRINS

Dedicaţia manuscrisă a lui Antim de pe exemplarele **Evangheliei** *georgiene, tipărită la Tiflis, în anul 1709*

Aciastă sfântă carte a dumnezeeştii *Evanghelii*, carea cu închinăciune să aduce înălţimii-tale, prealuminate doamne, iaste roada cea noao care pământul iverilor adăpându-să din râul împărăteştilor tale daruri, întru acest an au odrăslit, luând şi acest pământ norocire să se îmbogăţească cu tiparele limbii sale, — precum cu tiparele arăpeşti s-au îmbogăţit Araviia, cu céle elineşti Elada, şi cu céle rumâneşti Ungrovlahiia, — mulţemita o aduce la măriia-ta, ca şi célelalte trei eparhii, de vréme ce credincioasa şi creştineasca-ţi mare însufleţire au stătut a fi râul cel cu curgerile de aur, dintru carele au curs acéste patru izvoară, ale rumânilor, ale elinilor, ale aravilor, ale iverilor tipare, — asémenea râului celui dintâi al grădinii desfătării, dintru carele au eşit céle patru râuri, Fison, Gheon, Tigru şi Efrat.

Însă cu acest fel de despărţeală: că cu acéle ape ale râurilor acelora au odrăslit pământul, roduri stricăcioase şi trecătoare, iară adăpările tiparelor carele cunosc începătura din vitejasca-ţi voinţă, dau pretutindenea stătătoare şi vécinică rodire.

Şi pentru aciasta va rămâne măriei-tale şi slava şi pomenirea nemuritoare, de vréme ce iaste izvorul şi pricina acestui bine.

Mai 21, leat 7218, al măriei-tale întru Hristos rugătoriu, smeritul mitropolit al Ungrovlahiei, Anthim.

Prealuminaatului şi preaînâlţatului domn Constandin Brâncoveanu Basarab Voevod[1]

CUPRINS

Multe şi despărţite sunt faptele şi sfârşiturile a cugetului celui mulţemitor, prin mijlocul a cărora să adeverează fără de presupus cum că rămân întru neuitarea celor ce li s-au făcut binele. Toate facerile de bine ce au câşigat, iară mai vârtos şi mai ales acéste doao: întâi mulţemita cea adevărată caré să face din inima cea călduroasă prin cuvânt şi-a dooa, oarecare daruri mici spre semn de cunoştinţă a datoriei ce li s-ar cuveni.

Pentru aceasta dară şi smerenia noastră, cunoscând cum că pentru multele folosuri şi faceri de bine ce ai arătat şi arăţi măriia-ta de-a pururea cătră noi sunt datoriu nu numai să mă rog lui Dumnezeu, pentru fericita sănătate şi buna întărire întru luminat scaunul măriei-tale, ce şi veri cu ce alt mijloc aşi putea să mă arăt cătră măriia-ta mulţemitoriu şi voitoriu de bine atâta la céle sufleteşti, cât şi la céle trupeşti.

Drept acéia am vrut cu iubire de osteneală de am adunat şi am însemnat întru această cărticea chipurile şi obrazele tuturor strămoşilor noştri anume carele din carele să trage, precum să povestesc în sfânta şi dumnezeiasca *Scriptură* în cea véche şi în cea noao şi ca un dar mic şi mare să o aduc creştineştii stăpâniri a înălţimei-tale, mic zic pentru statul ei, de vréme ce pre scurt şi cu puţine cuvinte închiiae toată rodoslovia de la Adam până la Hristos; mare iară pentru gândul, căci întru această rodoslovie să cuprind obraze de oameni mari şi minunaţi, proroci, drepţi şi împăraţi, a cărora râvnitor fierbinte eşti înălţimea-ta şi o oglindă curată prin mijlocul a căriia poate să vază fieştecarele toate bunătăţile a celor fericiţi bărbaţi.

Şi socotesc lucrul acesta să nu fie fără de cuviinţă şi fără de

[1]Preambul la *Chipurile Vechiului şi Noului Testament*, manuscris datat 1 iulie 1709 (n. red.).

socoteală; una pentru căci acéle ce înţelégem prin auz şi prin cetaniia a multor zile cu vedéria chipurilor celor însemnate şi cu cetaniia povestirei lor pre scurt mai mult ne încredinţăm şi mai pre lesne întru pomenire le putem păzi. A dooa, ca celuia ce eşti stăpânitoriu întru aşezământ preaslăvit şi întru oblăduire prealuminat şi de atâta mulţime de credincioşi purtător de grijă şi chivernisitor să cuvine drept acéia a fi adus înălţimei-tale de la noi un dar ca acesta; că céle luminate şi preaslăvite să cuvin iară celor luminaţi şi preaslăviţi. Pentru că măriia-ta între prealuminatul neam al Băsărăbeştilor dintru carii s-au arătat domni vrédnici şi creştini, însuţi ai odrăslit ca o odraslă cu străluciri de aur şi ai înflorit ca o floare cu bun miros, păzită cu mila lui Dumnezeu, neveştejită până acum şi să va păzi şi de acum înainte kata diadohin pentru multele şi nenumăratele faceri de bine, carele au câştigat cei de departe şi cei de aproape de la creştineasca şi asămânătoarea lui Hristos voinţă a măriei-tale, pentru care lucru de vom zice şi te vom numi coroana tuturor domnilor nu vom greşi adevărului, de vréme ce ca un maslin roditoriu ce eşti sădit în casa Domnului întinzi spre toţi ramurile céle neveştejite ale milosteniei şi făcliia creştinescului tău suflet spre faptele céle bune şi dumnezeeşti pururea aprinsă cu focul credinţii şi a dragostei cei fierbinte şi pusă în sféşnic pentru ca să lumineze tuturor celor ce sunt întru întunérecul scârbelor.

Şi precum într-o grădină împărătească cu multe podoabe să află multe şi de multe feliuri de flori, carele veselesc cu mirosul toate simţirile celor ce s-apropie, aşa şi chipul cel de Dumnezeu împodobit a înălţimei-tale iaste plin şi împodobit cu multe daruri şi bunătăţi şi pociu zice cum că, ca alt Pariv indianesc, carele cu putéria lui cea trăgătoare trage la sine toate materiile, sau ca alt izvor din Scotusa ce închiagă toate vasăle céle stricate, aşa şi blândéţele măriei-tale trage pre toţi cătră sine şi-i închiagă cu mângăiare şi tămăduiaşte a fieştecăruia scârba inimii şi supărarea lipsii cu îndurarea.

Şi cu adevărat eşti tot cu totul un chip însufleţit asémene făr' de nici o despărţire cu acei minunaţi şi vestiţi ce mai sus s-au zis, atrăgând şi adunând de pre la toţi bunătăţile céle mai de treabă şi mai mari: însă de la unul cucerniciia, de la altul credinţa cea fierbinte şi râvna cea dumnezeiască, de la altul iubirea de streini, de la altul blândeţéle, de la altul îndelungă răbdare şi nerăutatea, de la altul milostivirea şi iubirea de săraci şi de la alţii alte bunătăţi, carele sunt cunoscute şi adevărate că le ai măriia-ta, iar mai vârtos şi mai ales de la dulcele mieu Iisus, smereniia cea de margine; că decât te-au mărit Dumnezeu şi te-au înălţat în cinste şi în stăpânire, cu atâta mai vârtos te smereşti cu duhul. Şi pentru acéia cu multă cucerie te afli supt jugul cel bun şi supt sarcina lui Hristos cea uşoară, primind cu multă răbdare şi cu multe blândéţe necazurile şi supărările céle multe şi de multe feliuri ce vin neîncetat, totdeauna, de toate părţile.

Şi precum cel într-un nume cu măriia-ta slăvitul şi de Dumnezeu încununatul, marele şi întocma cu apostolii Constandin, întâiul împărat al creştinilor n-au ţinut cu putére omenească schiptrul împărăţiei, ci numai cu singura nebiruita putéria împăratului ceresc, într-acestaş chip şi măriia-ta, ca un iubitoriu de Dumnezeu nu nădăjdueşti a chivernisi trebile domniei cu ajutoriul şi cu înţelepciune omenească, ci chemi pururea şi ajutoriul cel de sus căruia mă rog necontenind ca să ajute măriei-tale, păzindu-te cu sănătate, cu veselie, cu viaţă îndelungată, mai presus decât toate célia ce aduc întristare, neclătit şi nemişcat, întru înălţat scaunul măriei-tale, împreună cu toată luminată rudeniia măriei-tale. Amin.

Dat în vestitul oraş al Târgoviştei, la anul de la zidirea lumii 7217 <1709>, meseţă iulâie, 1.

A păzitei de Dumnezeu înălţimei-tale, întru Hristos rugător, smeritul mitropolit al Ungrovlahiei, Anthim.

CUPRINS

GLOSAR

A

adăsta (a) — a aştepta, a dori.
advar — avgar = amulet.
afurisi (a) — a excomunica, a blestema.
agonisită — avere, stare.
alsăuri — calităţi.
amestecare — legătură.
anathimi (a) — a excomunica, a blestema.
apucări — hoţii.
aravon — închipuire, simbol.
arămuri — vase.
argat — slugă.
aspidă — viperă, şarpe veninos.

B

băcăi (a) — a bate (toba).
baere — amulete.
basne — poveşti, scornituri, minciuni.
bdenii — denii, privegheri (religioase).
beteag — rănit, bolnav.
beznă — adânc, iad.
blagocestie, blagorodnicie — nobleţe, mărinimie.
blagoslovi (a) — a binecuvânta.
blândeşte — blândeţe.
bogate — multe.
borături — vomitări.
broboană — boabă (de strugure).

C

cabaniţă — mantie domnească.
canon — obligaţie de îndeplinit.
cap, capete — capitol, capitole.
casnic — gospodar.
catart — catharsis = catarg (de corabie).
catherisi (a) — a scoate din tagma eclesiastică.
caznă — mustrare, chin, tortură.
căuta (a-şi) — a trebui.
căzut — cuvenit.
cerbice — ceafă.
cerca (a) — a cerceta, a vizita.
certa(a) — a pedepsi.
cetanie — lectură.
chelar — cămăraş, cel ce deţine cheile de la pivniţă şi cămară.
chendru — centru, mijloc.
chezăşie — promisiune, angajament.
chindie — timpul de după amiază, când se lasă umbrele.
chisoare — închisoare, temniţă.

chivernisi (a) — a gospodări, a administra.
chivernisire — chiverniseală, bună gospodărire, îmbogăţire.
cin — stare, treaptă.
cinie — unealtă, capcană.
ciur — sită mare şi rară de sârmă, pentru curăţit grânele.
clevete — bârfiri, calomnii.
cleveti (a) — a bârfi, a calomnia.
clucsă — cursă, capcană.
comândare — pomană.
conceni (a) — a extermina.
conteni (a) — a opri, a înceta.
corhor — mohor (?).
corn — colţ.
coşare — ţarc, îngrăditură, staul de nuiele.
crăie — domnie.
cuceri (a se) — a se umili.
cucerie — cucerire, umilinţă, evlavie.
cuhnie — bucătărie.
custodie — pază, strajă.

D

dascal — învăţător, îndrumător.
de-a tocma — întocmai.
defăimare — calomnie.
de margine — nemărginit.
deosebi — foarte.
despărţeală — precizare.
destoinic — vrednic.
dezgoli (a se) — a se desprinde, a se detaşa, a pierde.
diadoh — părtaş, asociat, urmaş.
diată — testament.
dichiu — intendent, administrator.
dosădit — mâhnit, întristat, amărât.
dovedire (nu se vede...) — nu poate fi explicat, demonstrat.
dulamă — manta lungă de postav.
durori — dureri.

E

eres — erezie.

F

făicav — peltic, bâlbâit.
făţărie — făţărnicie, ipocrizie, prefăcătorie.
filer — monedă divizionară ungurească.
finix — phönix (pasărea).
flegmă — puroi.
fur — tâlhar.

G

gătire — pregătire.
gherdan — cingătoare
gângăvie — bâlbâială.
gloată — mulţime.
gonaciu — gonitor, prigonitor.
greime — greutate, povară.
grozav — jignitor, ireverenţios.

H

har — dar.
hasnă — folos.
hrăpi (a) — a răpi, a apuca.
hulă — defăimare, calomnie.

I

idiomata — particularitate.
ipaţi — consuli, tribuni (?).
i proci — şi celelalte.
iscoadă — spion.
ispiti (a) — a cerceta, a încerca, a tenta.
ispravnic — reprezentant, mandatar, urmaş.

Î

îmbezna (a) — a arunca în întuneric.
împărtăşi (a) — a face parte cuiva.
împistrită — ornamentată (haină).
împresura (a) — a cotropi, a ocupa.
împuta (a) — a reproşa.
încailea — măcar.
îndoit — dublu.
înfăţăşată — trupească.
înfrânare — abstinenţă.
îngrădi — înconjura.
îngreuia (a se) — a se inerva, a se supăra.
înjugare — asociere.
însărcinat — împovărat.
întinăciuni — pete.
învârtejire — schimbare.
învârtoşa (a) — a pietrifica.

L

lămuri (a) — a alege, a deosebi, a curăţi
limbă — popor.
limbuţi (a) — a calomnia.
livej — sirop.
lucrare — calitate, proprietate.
luneca (a se) — a înclina.

M

mădular — membru.
magupeţ — brutar (dar şi bucătar).
măgură — munte.
mai vârtos — mai ales.
mamon — diavol.
măscări (a) — a murdări.
măsurăciune — margine, limită (aici: peste măsură).
matca — albia, adâncul.
merinde — ajutor, sprijin.
meser — sărac, umil.
mied — băutură din miere şi apă.
a mijloci — a pricinui, a media.
mijloc — pretext.
mirosuri — parfumuri.
mângăios — mângâietor.
mohorâciune — întunecime.
mojic — om de jos.
molitvă — rugăciune.
moşie — avere.
moşnean — moştean, moştenitor, urmaş.
mozavirie — calomnie.
munci (a) — a chinui.

N

năimit — năemit, servitor, simbriaş.
nălucă — nălucire, arătare.
năpaste — necaz, nenorocire.
năpârcă — viperă.
năstrapă — cană, cupă, vas.
neam — popor.
neascultoi — neascultător.

necăitor — ce nu se pocăieşte.
necurat — permanent, mereu.
necuvios — necuviincios.
nedichisit — nedeprins.
nemomit — neînşelat.
neritoricit — nedeprins cu oratoria.
neştine — careva, cineva.
netrebui (a se) — a se ticăloşi, a fi netrebnic.
nevoi (a se) — a se chinui.
nevoinţă — chin.
niscai — oarecari.
norod — popor.

O

obidă — întristare.
obidi (a) — a nedreptăţi, a mâhni.
oblastie — viţă, neam.
oblăduire — stăpânire.
obraz — figură, chip, imagine.
obrezanie — obrezuire, tăiere împrejur.
obşte jitie — adunare călugărească.
obştească — comună, generală, obişnuită.
ocarnic — defăimător.
oceanie — deznădăjduire.
ochian — lunetă.
ochii cei de gând — ochii minţii, imaginaţia.
ocoli (a se) — a se face simţită.
oraţie — urare.
osebi — deosebi.
osârdie — ardoare, zel.
ostoi (a se) — a se alina, a se potoli.
ostrov — insulă.
oşti (a) — a purta război.
oţăros — cu gust de oţet.
otpust — aici cu sens de sfârşit

P

paretisis — renunţare.
părtăşie — parte.
păsa (a) — a apăsa, a deranja.
pavăză — platoşă.
peasnă — cântare scurtă bisericească.
petrecanie — petrecere (de timp); dar şi îngropăciune.
petrece (a) — a conduce.
pizmătar — invidios.
plod — sământă.
poclon — dar.
podnojie — preş.
pogribanie — îngropăciune.
pohfală — pohvală, laudă, elogiu.
pol — jumătate.
politici (a se) — a se pomeni.
politie — oraş; dar şi: purtare, fel de viaţă.
ponciş — pieziş, strâmb.
ponoslui (a) — a reclama.
porumb — porumbel.
posdanică — ţiitoare.
pravoslavie — dreaptă, credinţă, ortodoxie.
premeneală — scurgere de timp.
prepuitor — denunţător.
prepus — îndoială, bănuială.
price — pricină, ceartă.

priceştanie — cuminecătură.
pricini — pretext, scuză.
poslanie — scrisoare.
pristăvire — moarte.
priveală — privire.
procopsit — înstărit, învăţat, instruit.
propovedui (a) — a predica.
proslăvi (a) — a preamări.
prostatec — simplu.
prosti (a se) — a se retrage (din scaun episcopal).

R

răpşti, răpşi, ripşti (a) — a murmura, a se revolta.
răpune (a) — a înfrânge, a doborî.
răvaş — adeverinţă.
ritoricesc — de retor, de orator.
râvnitor — zelos, harnic.
rost — gură, tăiş.
rotocolime — rotunjime.
roura (a) — a cădea rouă.
rudenie — neam, loc.
rufet — răfet, meserie.
ruşine — goliciunea trupului.

S

săblaznă — onanie.
săbor — sobor, adunare.
sălaş — adăpost.
sărindar — rugăciune la morţi.
scandală — scandilă = supărare, neplăcere, indignare.
schiptru — sceptru.
scârbă — neajuns, necaz.
scârbi (a se) — a se supăra.
scorpie — viperă.
scuipa (a) — a alunga, a lepăda.
semeţie — îndrăzneală, dârzenie.
seminţie — neam, popor.
semuire — socoteală, asimilare, stabilire.
sfetagoreţ — călugăr de la Muntele Athos.
silaves — silabe.
simbrie — plată.
sirep — aprig, sălbatic.
sângiuri — jertfe sângeroase.
sârgui (a) — a se grăbi.
slavoslovie — sfinţenie.
slobod — liber.
sluji (a) — a fi prielnic (timpul).
smerin — smerit, modest.
sminteală — rătăcire, împiedicare.
soroc — termen.
soţie — tovarăş.
spăsenie — mântuire, salvare.
spurca (a) — a murdări.
stemă — coroană, diademă.
stepenă — treaptă, rang.
sterpiciune — stârpiciune, sterilitate.
stihie — element; dar şi: planetă.
stâlpări — ramuri verzi.
straşină — etaj.
strimtorime — nerozie mare.
strâmbul (cu) — pe nedrept.
struncinat — slăbit.

sudalmă — înjurătură.
suferi (a) — a suporta, a se feri.

Ş

şoptitor — calomniator.

T

taină, (gând de) — sens, simbol, semnificaţie.
tăiare (de fire) — miracol.
ticălos — nenorocit, amărât.
tiposi (a) — a tipări, a imprima.
tirăni (a) — a munci, a chinui, a tortura.
tiriac — vaccin (preparat primitiv).
tituluş — titlu.
tocmire — stabilire, socoteală.
toiag — baston lung.
trezvi (a se) — a se trezi.
tropar — cântare scurtă bisericească.
trufi (a se) — a se mândri.

Ţ

ţine (a) — a socoti, a lua seama.

U

ulcea — oală de pământ.
umbrire — acoperire.
umejos — umed.
umple (a se) — a se împlini.
uniciune — unire.
urgie — pedeapsă.
urgisi (a se) — a oropsi.
userdie — zel, ardoare.
usibi (a) — a opri, a împiedica.

V

vădi (a) — a dovedi.
vătăma (a) — a jigni.
verhovnic — conducător, îndrumător.
vetrilă — pânză de corabie.
Veruiu — Crezul.
vârguli (a se) — a se mişca.
voile veghiate — adulările, linguşirile.
volnic — liber, slobod.
vorovi (a) — a vorbi.
vraci — tămăduitor, vindecător, medic.
vrajbă — neînţelegere.

Z

zapis — act, contract, învoială.
zavistie — pizmă, invidie.
zavistnic — pizmătareţ, invidios.
zăticneală — împiedecare, oprire, deranjare.
zeciuială — dijmă, bir.
zemisli (a) — a concepe.
zmoli (a) — a înnegri.

CUPRINS

APRECIERI CRITICE

Didahiile georgianului din Ivirul Caucazului, Antim, sunt mult mai însemnate (decât *Învăţături către fiul său Teodosie* de Neagoe Basarab şi *Carte românească de învăţătură* de mitropolitul Varlaam — n. n.). Pe Antim îl adusese în ţară pe la 1690 Constantin Brâncoveanu pentru îmbunătăţirea tipografiei mitropolitane. Numeroase tipărituri, între care greceşti şi arabe, se datoresc noului specialist, care, călugărindu-se, ajunse în 1708 mitropolit. Atitudinea antiturcă îl duse la caterisire şi moarte (1716). Şi predicile lui Antim sunt compilaţii, izvorul principal fiind Ilie Miniat, însă naturaleţa frazei, spontaneitatea exordiilor, trecerea firească de la planul material la cel alegoric, familiaritatea, indignările, întristările, mustrările, întrebările retorice sunt personale. Antim e un orator excelent şi un stilist desăvârşit, echilibrând cu patos exacta maşinărie a cazaniei. El propune cu îndemânare ascultătorilor speculaţii teologice şi transcendentalităţi, vorbind de sensul mistic al cuvântului Mariam, despre botezul cu apă şi cu duh, despre mântuire, făcând cu graţie exegeză subţire. Mai ales are darul de a izbi imaginaţia printr-un soi de caractere morale, evocând de pildă pe înjurătorul „de lege, de cruce, de cuminicătură, de colivă, de prescuri, de spovedanie, de botez, de cununie“, pe ipocritul la spovedanie care a mâncat miercurea şi vinerea „peşte şi în post raci şi unt de lemn“ dar n-a dat de pomană nevoiaşilor, căci: „am face milă, ci nu ne dă mâna, că avem nevoi multe şi dări şi avem casă grea, şi copilaşi cam gloată...“, pe cel care strâmbă din nas la mâncarea de post, răpştindu-se asupra verzelor, înjurând legumele, „zicând [că] în zadar s-au adus în lume“. Antim are suavitate, exaltare lirică şi face Fecioarei un elogiu franciscan desfăşurat într-o cadenţă fastuoasă ca o coadă de păun.

George CĂLINESCU, *Istoria literaturii române. Compendiu*, Bucureşti, Editura pentru literatură, 1968, p. 19.

Mitropolitul Antim, este după câte ştim până acum, primul care, rupând cu tradiţia, se urcă în amvonul mitropoliei, în zilele marilor sărbători, ca să grăiască poporului său drept de la suflet la suflet. Până la el, în biserica noastră, locul predicii îl ţinea cazania; dar cazaniile, alcătuite cu multe veacuri în urmă, cuprindeau explicarea textelor evanghelice în linii general-omeneşti, ca pentru toate vremurile şi pentru toate societăţile, pe când societatea românească de la începutul secolului al XVIII - lea avea nevoie de o învăţătură vie, adaptată la nevoile ei duhovniceşti, la suferinţele ei, la durerile ei. Mitropolitul Antim a înţeles acest mare adevăr şi, de pe înălţimea amvonului, el a ştiut să găsească cuvinte mişcătoare de mângâiere, care răsunau adânc în suflete, alinând necazurile unui neam întreg, ca de pildă acele discrete aluzii la lăcomia nesăţioasă a turcilor, care nu mai conteneau cu biruri şi angarale.

În evoluţia literaturii vechi, Antim Ivireanul are meritul de a fi stimulat introducerea limbii materne în bisericile din Ţara Românească şi de a fi fost iniţiatorul predicii — o predică vie adaptată nevoilor societăţii şi timpului, de o mare înălţime morală şi o reală frumuseţe stilistică. El a dat o strălucire deosebită domniei lui Brâncoveanu, fiindcă l-a ajutat ca, potrivit unei tradiţii mai vechi a domnilor Basarabi, să ia sub oblăduirea lui creştinătatea ortodoxă oprimată sub vitrega stăpânire a turcilor.

Nicolae CARTOJAN, *Istoria literaturii române vechi*, Bucureşti, Editura Minerva, 1980, p. 414.

Antim Ivireanul, fără îndoială, a avut un talent oratoric remarcabil. El rupe cu rutina predicii vechi, care se zbate în frazeologia bisericească veche, în discuţii teologice sterpe, în învăţături banale. Predica lui este vie; în ea transpiră nevoile vieţii de atunci, obiceiurile stricate ale societăţii contemporane. Câteodată, demascările neajunsurilor oamenilor de atunci capătă caracterul unei satire biciuitoare. În opera lui, plină de imagini vii, de comparaţii surprinzătoare, se simte şi omul literelor: Omul se turbură „ca valurile mării când le suflă vântul"; „Cerul de osteneală au fost închis spre somn toţi ochii lui"; „Luna este stăpâna mării" etc.

Didahiile lui Antim Ivireanul n-au văzut lumina tiparului decât în a doua jumătate a secolului al XIX-lea. Rămase în manuscrise, ele n-au putut exercita o influenţă asupra literaturii omiletice. Secolul al XVIII-lea ne-a mai lăsat câteva *cuvântări* originale, *panegirice*, *cuvântări la înmormântare* sau la alte ocazii, dar nici una nu atinge strălucirea *Didahiilor* lui Antim Ivireanul nici ca limbă, nici ca însuşiri literare.

Ştefan CIOBANU, *Istoria literaturii române vechi*, Chişinău, Editura Hyperion, 1992, p. 616.

Antim este prin formaţia lui un cărturar, a lucrat în tipografie, a îngrijit texte, cunoaşte această muncă la fel de bine ca şi laicii. Mai mult, el leagă cuvântul de imagine, ca în acel splendid manuscris cu *Chipurile Vechiului şi Noului Testament*, în prefaţa căruia afirmă deliberat că îmbinarea celor două limbaje sporeşte capacitatea de înţelegere şi de memorizare — „mai mult ne încredinţăm şi mai pre lesne întru pomenire le putem păzi". Asociază sculptura cu arhitectura şi caligrafia cu gravura, amintind de multiplele talente ale ctitorului Dragomirnei şi subtilului miniaturist, Anastasie Crimca. Vorbeşte în public, tipăreşte cărţi şi este preocupat de învăţământ; copierea *Didahiilor*, printre care se află şi câteva predici-tip, ne îndeamnă să credem că autorul le-ar fi dorit tipărite. În orice caz, prezenţa lui marcată în domeniul comunicării culturale îl înscrie într-un şir în cadrul căruia vom regăsi pe Petru Maior şi Veniamin Costache. Această activitate amplă şi direct implicată în existenţa cotidiană solicită o permanentă încadrare a operei lui Antim în evoluţia culturii noastre şi, cu precădere, printre contemporanii lui.

Alexandru DUŢU, *Cultura română în civilizaţia europeană modernă*, Bucureşti, Editura Minerva, 1978, p. 151.

Antim Ivireanul este primul cleric român care, fără a ieşi din marginile funcţiei sale, a izbutit totuşi, întocmai ca Bossuet, Bourdaloue şi Massillon, să pătrundă, prin elocvenţa sacră, mai adânc în sfera literaturii propriu-zise.

Înainte de Eminescu, Antim a numit luna „stăpâna mării" şi tot el evocând un episod evanghelic, a dat cea dintâi imagine plastică a

furtunii pe mare: „Mi se pare ca când aşi vedea înaintea ochilor mei chipul ei, de toate părţile să sufle vânturi mari, să se strângă împrejurul vântului nori negri şi deşi, toată marea să spumege de mărire şi pretutindenea să se înalţe valurile ca nişte munţi; mi să pare că văz corabia apostolilor că să luptă cu multă sălbăticie în turburarea mării, de o parte o bat valurile, de altă parte o turbură vânturile, de o parte o ridică spre cer; de altă parte o pogoară la iad".

Alexandru PIRU, *Istoria literaturii române de la origini până la 1830*, Bucureşti, Editura ştiinţifică şi enciclopedică, p. 216.

Meşteşugind ca poporenii limba vorbită de ei, Ivireanul pune geniul său lingvistic în slujba vocaţiei sale cărturăreşti-religioase. Dacă nu are darul abstracţiunii dialectice, dacă nu are talentul creator de fizionomii şi situaţii epic-morale, are în schimb puterea de a oglindi, prin via sa limbă românească, o personalitate şi o epocă, în liniştea sfâşiată de cuţite a unei perioade istorice definibile prin sclipirile ce pot oferi media res. El apără puterea sacerdoţiului, de la dubioşii preoţi de rând, la rangul său însuşi: „De n-aţi ştiut până acum şi de n-au fost nimeni să vă înveţe, iată că acum veţi şti că am treabă cu toţi oamemii câţi sunt în Ţara Rumânească, de la mic până la mare şi pănă la un copil de ţâţă afară din păgâni şi din cea ce nu sunt de o lege cu noi; căci în seama mea v-au dat stăpânul Hristos să vă păzesc sufleteşte, ca pre nişte oi cuvântătoare şi de gâtul meu spânzură sufletele voastre"... De la condamnarea obiceiului adânc înrădăcinat de a înjura, Antim se ridică la viziunea istorică a păstoririi lui: „nu este lupta noastră spre sânge şi trup, ci cătră domnii, cătră puteri, cătră ţiitori lumii întunericului veacului acestuia, spre duhurile vicleşugului celui de supt ceriu"... Într-o epocă în care nu numai sângele omenesc a curs mârşav, dar şi, prin pacea greu cumpărată de Brâncoveanu, a ţării, bubuitul armelor pândea mişelnic hotarele, el îşi prevede tonant stilul, când se referă la Nicolae al Mirelor: „stă deasupra muntelui bisericii ca o cetate păzită de Dumnezeu şi întărită de toate patru părţile cu patru tunuri duhovniceşti: cu credinţa, cu nădejdea, cu dragostea şi smerenia. Şi cu tunul credinţii goneşte departe pe vrăjmaşii bisericii, pe eretici; cu tunul nădejdii aduce pre cei deznădăjduiţi cătră Dumnezeu; cu tunul

dragostei ajută celor săraci şi lipsiţi; cu tunul smereniei sue pe cei păcătoşi la ceriu".

În stilul religios-mesianic, Antim dădea contemporanilor săi o lecţie de patriotism.

Ion NEGOIŢESCU, *Analize şi sinteze*, Bucureşti, Editura Albatros, 1976, p. 6.

Trăitor într-o epocă de strălucitoare cultură şi rafinată artă, cum a fost epoca brâncovenească, Antim a izbutit prin talentele sale multiple şi abilitatea sa neîntrecută să joace primul rol în viaţa Ţării Româneşti fără ca cineva dintre contemporani sau urmaşi să poată gândi în mod serios, că n-a meritat întregul curs al onorurilor prin care a străbătut...

Ca mitropolit, Antim Ivireanul a înzestrat cultura românească cu cea mai înaltă expresie a cuvântului rostit până la acea dată, elaborând nemuritoarele *Didahii*, operă care îl aşază printre cei mai mari oratori bisericeşti ai tuturor timpurilor. Predicând în româneşte, fără să i se tipărească opera în timpul vieţii şi aruncându-se urgia tuturor răutăţilor asupra muncii sale, pusă în slujba Ţării Româneşti, *Didahiile* n-au putut avea soarta predicilor contemporanilor săi din Apus: Bossuet, Bourdaloue, Fléchier, Massillon, Ilie Miniat, deşi nu sunt cu nimic inferioare acestora. Cunoscător al vieţii sociale româneşti, în toate adâncimile ei, Antim va prinde aceste realităţi în formele neîntrecute ale *Didahiilor* şi nu va cruţa nici domn, nici clasă boierească, nici negustorime de păcatele pe care el, mai bine decât oricine le cunoştea. Înlocuieşte în felul acesta vechea cazanie, traducere — corect prinsă în limba românească, de un Coresi şi de un Varlaam, dar totuşi traducere, cu o operă originală, menită să fie simţită de ascultători tocmai prin viaţa pe care i-o dădeau aceste realităţi.

Gabriel ŞTREMPEL, *Introducere* la volumul: *Antim Ivireanul, Opere,* Bucureşti, Editura Minerva, 1972, p. V şi XLII.

Este în *Didahiile* lui Antim Ivireanul un continuu joc de planuri (concret-abstract, real-simbolic, laic-religios), solicitând logica şi fantezia, erudiţia (teologică) şi elanul sufletesc deopotrivă. Moralist în sutană, rigorist până la absoluitate, predicatorul nu pierde nici un prilej pentru a-şi semăna cuvintele de învăţătură „folositoare de suflet

şi mântuitoare". Cuvântu-l, cu forţa-i de iradiere, este harul său şi „mreaja" de creator. Altitudinea oratoriei lui este dată, netăgăduit, şi de tensiunea etică a unor cazanii. Paradoxul, dacă poate fi numit paradox, ar fi că acest cărturar cu o imaginaţie spectaculoasă şi terifiantă a răului, care s-ar fi desfătat, desigur, citind terţinele *Infernului* lui Dante, are, cu aceeaşi amploare, dar cu o mai redusă facultate de plasticizare, o statornică încredere în posibilitatea unei lumi mai bune. Meliorist, propunerile lui de combatere a strâmbătăţii şi a stricăciunii conţin însă şi o doză de himeric.

Florin FAIFER, *Postfaţă* la volumul: *Antim Ivireanul*. *Didahii*. Bucureşti, Editura Minerva, 1983, p. 234 — 235.